

A TÉLI KONCERTKÍNÁLAT LEGJAVA ÉS TÖBB MINT 100 HANGLEMEZKRITIKA

GRAMOFON
GRAMOFON

2007-2008. TÉL

GRAMOFON • 2007-2008. TÉL

GRAMOFON

Klasszikus és Jazz
2007-2008. TÉL

HIVATALOS
ZSÚRITAG

FISCHER ÁDÁM

„MOST MÁR MEREM VÁLLALNI
A ZENEI ELKÉPZELÉSEIMET”

ZENEAKADÉMIA

Radikális megújulás

LEIF OVE ANDSNES

Sztárzongorista Norvégiából

KOVÁCS JÁNOS

Harmincnégy évad az Operaházban

WOODY ALLEN

Klarinétozó filmszínész Pesten

SEBŐ FERENC

Népzene mint bűvópatak

AJÁNLATUNK

Operamagazin

Megjelent a Magyar Állami
Operaház és a Gramofon
közös kiadványának
bemutató száma

XII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM

ISSN 1416-1109

9 771416 110003 0 7004

Ára:
750 Ft
€ 3,-

A BMC Records újdonságai

BMCCD127
Trio Lignum

Trialog

BMCCD136
Alban Darche

Trumpet Kingdom

BMCCD141

Kodály Zoltán

Hány János - szvit / Nyári este / Fölszállott a páva (Változatok egy magyar népdalra)
 MR Szimfonikusok, vezényel **Fischer Ádám**

BMCCD142
Plastic Septet

Horror vacui

Az énekesi hármás egység

Luciano Pavarotti halálára

A szép halál témája olyan központi paradoxon, amely folyamatosan körülöleli az olasz melodramát: egy olyan műfajt, amelyben a főszereplők fájdalma és szenvedése a színpadon – a csodaszép zene hatására – a közönség gyönyörforrásává válik. Nem tudom, hogy Pavarotti halála szép volt-e, de bizonyos, hogy a halált a színpadon Otello, Ernani, Edgard vagy Oronte mindent átható fájdalommal és magasztos elmúlásával jelenítette meg. Pavarotti művészetének lényege – amelyet 37 teljes műben őrzött meg a közönség számára – abban a harmóniában nyilvánul meg, amely a szavak páratlanul kifogástalan prozódijából, a dallamívek megformálásának tiszta eleganciájából, valamint bőséges hangterjedelméből egyaránt fakad. Ezzel a felülmúlhatatlan hangterjedelemmel tudta megjeleníteni Arturo szerepét a Puritánokban, ugyanúgy, mint Verdi Otellóját, ezért méltán hasonlíttatták a XX. század két legkiválóbb énekművészehez, Giglihez és Carusóhoz. Hangszíne tökéletesen illeszkedett a duettekhez is, például csodálatos partnere volt Joan Sutherlandnek, illetve Mirella Freninek. Közhelynek számít, de az életmű elemzéséből nem maradhat ki, hogy Pavarottit egyesek nem tartották „igazi” zenésznek, mivel nehezen tudott blattolni. Ám egyike volt azon istenadta énekművészeknek, akik egész egyszerűen nem érezték szükségét a zenei tudományokban való különleges elmélyülésnek.

Pavarotti az énekstílusával már az 1960-as években letért elődei nyomdokairól, egyedülálló letisztultsága mellett érvényt szerzett magának a modernitás: utolérhetetlen érényeket szerzett a hangzás terén, még ha ennek az volt az ára, hogy a pátosz megjelenítésében akadtak nála ihletettebbek. Hangja a Bohémélet Rodolfójában és A szerelmi bájjal Nemorinójában utánozhatatlan volt. A Verdi-operák közül favoritja a Rigolettó mantuai hercege, ebben egyik riválisa sem tudta felülmúlni.

Karizma és a közönséggel való teljes összhang – ezek jellemezték későbbi sikereit színházi és stadion-koncertjein, amelyek közül a félmillió embert vonzó Central Parkbéli fellépése abszolút rekord. Itt a színházi kellékek teljes elhagyásával, egyetlen arcfrissítő kendővel állt a dobogóra, hogy kizárólag énektudását felhasználva repítse hallgatóit a csodák világába. Ugyanezt a katarzis-élményt váltotta ki a Turandot Kalafjának híres Nessun dorma-előadása, amelynek utolsó szava (... Vincerò!...) a mai napig ovációt vált ki bárhol a világban. A Három Tenor első koncertje Carrerasszal és Domingóval világújdonságnak számítottak a maguk nemében, ugyanígy a Pavarotti & Friends koncertek, amelyek során rock és pop keveredett a klasszikus zenével, ám ez az elismerésen kívül kritikákat is kiváltott. Ezeknek a nagyszabású koncerteknek köszönhetően Pavarotti – és vele együtt maga a belcanto is – addig példátlan világhírnévre tett szert, még ha Caruso hírneve és gazdagsága az 1900-as évek elején egyedülállónak számított. Hiba volna természetesen Pavarottit második Carusóként emlegetni, hiszen művészi karakterük eltérő. Pavarotti hangja nem a maga gyönyörű fényében különíthető el riválisaitól és még csak nem is tiszta énekmódjában különleges, hanem abban, ahogy ezeket az érényeket képes volt tökéletes összhangban művészetébe integrálni. Ha a mennyei harmóniát keressük hangszín, technikai tudás és a szövegmondás között, akkor válik világossá, hogy – ezek hármás egysége által – Pavarotti személyében az elmúlt évtizedek legkiemelkedőbb tenorjától búcsúzunk, aki méltán foglalhatja el helyét Caruso és Björling mellett.

Stephen Hastings

Stephen Hastings felelős szerkesztő
MUSICA, Olaszország
www.rivistamusica.com

MUSICA

Fordította: Renner Kata

DOSSZIÉ

A megújuló Zeneakadémia

Üzleti szemlélet, márkáépítés, tudásmenedzsment

KALEIDOSZKÓP

Egri & Pertis és Németh Ferenc

A Magyar Klasszikus Zenei Díj és Jazz Díj győztesei

MIDEM Classical Awards 2008

KLASSZIKUS

„Csodákkal nem, csak jó előadásokkal szolgálhatok”

Találkozás Fischer Ádámmal

A karrier kapujában

Farkas Gábor zongoraművész

Zenekari körkép

Egy zongorista a fjordok országából

Beszélgetés Leif Ove Andsnessel

Zenedoboz Óbudán

Merényi Judit igazgató a társaskörrel

Az identitáskeresés útjain

Száz éve született Pártos Ödön

Los Angeles fölött a csillagos ég

Portré Balázs Ádám filmzeneszerzőről

Mértékadó zeneműkiadók – 4. rész

Casa Ricordi: Két évszázad a zenebizniszben

KRITIKA

ZENÉS SZÍNHÁZ

„Nem olyanak szült az édesanyám...”

Kovács János, az Operaház első karmestere

Hiányzik a képzett közönség

Nadine Secunde az Elektra címszerepében Budapesten

Salzburgi meglepetések

Opera a szomszédban

Brünni Nemzeti Színház

KRITIKA

JAZZ

Keith Jarrett Budapesten

Kis magyar Jarrett-történelem

Jarrett 2007 – a kulisszák mögül

New Orleans-i jazz New Yorkból

Woody Allen zenekara a Budapest Sportaréńában

Az ötödik dimenzió

96

Téli jazzkoncertek, fesztiválok

97

6 Ifjú tehetség

Fenyvesi Márton, a tudatos zenész

100

Megemlékezés: Max Roach, Joe Zawinul

101

KRITIKA

102

VILÁGZENE

„A következő nemzedékeket kell művelnünk”

Beszélgetés a hatvanéves Sebő Ferencsel

114

KRITIKA

116

GRAMOFON-HANG

Lánc-Reakció

Rácz Zoltán

122

A hangszórókról – 2. rész

Ujházy László tanulmánya

124

„A digitális hangtechnikáé a jövő”

Beszélgetés Jáko Péter fejlesztőmérnökkel

128

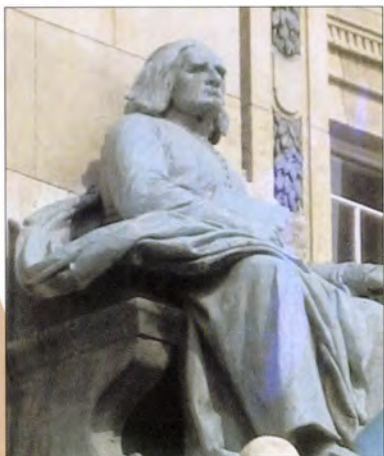
Címlapon:

FISCHER ÁDÁM

52 (16. oldal)

LEIF OVE ANDSNES

Jó kezekbe került
Edvard Grieg muzsikája
(38. oldal)

A MEGÚJULÓ ZENEAKADÉMIA

A rektor, tanszékvezetők és
gazdasági szakemberek az
intézmény átalakításáról
(6. oldal)

WOODY ALLEN

Klarinétózó film-
színész
a Sportaréában
(94. oldal)

SEBŐ FERENC

Hatvanéves a magyar
folk élő legendája
(114. oldal)

GRAMOFON

Klasszikus és Jazz

1996-ban alapította:

Iványi Margó, **Bösze Ádám**,
Retkes Attila és **Zipernovszky Kornél**

Főszerkesztő: **Retkes Attila**

Főszerkesztő-helyettes: **Albert Mária**

Főmunkatárs: **Zipernovszky Kornél**

Művészeti tanácsadó/tipográfiai terv:

Práczy István

A szerkesztőség tagjai:

Albert Mária (zenés színház)

Bércesi Barbara (jazz, világzene)

Ujházy László (Gramofon-Hang)

Várkonyi Tamás (klasszikus)

E számunk szerzői:

Albert Mária, **Aradi Péter**, **Bércesi Barbara**, **Bori Viktor**, **Deseő Csaba**,
Fittler Katalin, **Friedrich Károly**,
Gilányi Gabriella, **H. Magyar Kornél**,
Katona Márta, **Laczkó Krisztián**,
Lindner András, **Lőrincz Judit**,
Márton Attila, **Máté J. György**,
Molnár Szabolcs, **Ókovács Szilveszter**,
Pallai Péter, **Pál Eszter**,
Párniczky András, **Pödör Bálint**, **Réfi Zsuzsanna**,
Rockenbauer Zoltán, **Szale László**,
Szigeti Péter, **Szitha Tünde**,
Turi Gábor, **Ujházy László**,
Várkonyi Tamás, **Veres Bálint**, **Vörös Eszter**,
Winkler-Nemes Gábor, **Zay Balázs**,
Zipernovszky Kornél

Címlapfotó: **Lukas Beck**

A szerkesztőség címe:

H-1037 Budapest, Szépvölgyi út 99.

Telefon: (06-1) 430-2870

Fax: (06-1) 436-0101

E-mail: info@gramofon.hu

Honlap: www.gramofon.hu

Kiadja a **Klasszikus és Jazz Lap-, Könyv- és Hanglemezkiadó Kft.**

H-1037 Budapest, Szépvölgyi út 99.

Ügyvezető igazgató: **Retkes Attila**

Operatív igazgató: **H. Magyar Kornél**

Nyomdai kivitelezés:

Publicitas Art-Media Kft.

H-1021 Budapest, Tárogató út 26.

Honlap: www.publicitas.hu

Megjelenik évszakonként.

Előfizethető a kiadó címén, telefonon,

faxon, e-mailben.

Az éves előfizetés ára: 3200 forint

A Gramofon megjelenését támogatja:

nka
Nemzeti Kulturális Alap

A megújuló Zeneakadémia

Három éve, 2004 novemberében óta Batta András zenetörténész tölti be a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem (LFZE) rektori tisztét. E minőségében gyökeres változásokat, mélyreható reformokat indított el, amelyek az intézmény működési módját, struktúráját a mai kor követelményeinek megfelelően alakítják át, és némiképp egy nagyvállalathoz teszik hasonlatossá. E folyamat végigvitelében az üzleti élet több befolyásos szereplője segíti – nélkülük meg sem pályázta volna a rektori posztot. Dossziénkban igyekszünk áttekinteni, hol tart most az átalakulás, mik voltak a motivációk, és milyen perspektívát látnak benne az érdekeltek, akik közül – a rektor mellett – megkérdeztük két tanszékvezető, Perényi Eszter és Nagy Péter, valamint a gazdasági tanács két tagja, Simor András és Küllői Péter véleményét is.

➤ Aradi Péter

Batta András – reformokra készen

„Amikor elfoglaltam a rektori széket, számtalan megoldatlan problémával találtam szembe magam – meséli Batta András –; szinte minden területet meg kellett, illetve kell reformálnunk. Egy folyamat közepén tartunk, vagy még ott sem. Prioritásokat kellett felállítanom: elsődleges célom volt, hogy végre elinduljon az épületprojekt, a felújítás, az infrastrukturális bővítés, fejlesztés, mert enélkül meg sem tudunk mozdulni. Eleinte szinte minden erőmet erre összpontosítottam. Igyekeztem olyan képet festeni a Zeneakadémiáról a mai magyar társadalomnak, a döntéshozóknak – a politikusoknak és az üzleti világ képviselőinek egyaránt –, amely talán még rózsásabb is, mint a valóság. Ez részben abból táplálkozott, hogy nagyon szeretem ezt az intézményt, itt nőttem föl, itt voltam diák, s a zeneakadémiai tanári és vezetői pályafutás minden lépcsőfokát bejártam. Másrészt azért tettem, mert tudtam, hogy manapság nagyot kell szólni ahhoz, hogy az ingerküszöböt elérjük. Azt hiszem, tényleg sikerült félreverni a harangokat, bekerültünk a köztudatba, érzem, hogy fontosak vagyunk: a fenntartóknak, a magyar kormányoknak és a közvéleménynek.”

Az eredmény: a kormány július 25-i ülésén az Új Magyarország Fejlesztési Terv (ÚMFT) keretében mintegy 10 milliárd forintnyi állami támogatást szavazott meg az idén százéves zenepalota régóta esedékes

felújítására. Emellett ebből a forrásból újul meg a tehetséggondozó Bartók Béla Zene-művészeti Szakközépiskola és Gimnázium, valamint az a Wesselényi utcai iskolaépület is, amelyből az egyetem új oktatási központja válik. Batta András ennek az anyagi forrásnak a megszerzését tartja eddigi rektori tevékenysége leglátványosabb eredményének.

Korábban arról volt szó, hogy zöldmezős beruházással kap új épületet a Zeneakadémia, ám az erre érkezett ajánlatokat nem tudták elfogadni. Később adódott lehető-

ségeként a Wesselényi utca és Hársfa utca sarkán álló épület, amelynek használati jogát sikerült megszerezniük. Az itt működő szakközépiskola a 2007/2008-as tanév végén kiköltözik, és akkor megkezdődhet az épület felújítása. A rektor szerint a házban mindent a saját céljaiknak megfelelően kell átalakítani: gyakorló- és tantermekkel, stúdióval... „Azt szeretném – mondja Batta –, ha a hallgatók nagyrészt ott élnék a maguk hallgatói életét, és a Liszt Ferenc téri épület megmaradna szentélynek és múzeumnak, ahol egyúttal a mesterképzés, a posztgraduális képzés és a hangversenyezés zajlik – vagyis mindenképpen »elit ékszerdobozként« szeretném kezelni. A Wesselényi utcába kerül át, és így végre egy helyen lesz az összes irodánk, amelyek jelenleg a városban többfelé szét vannak szórva, és ez komoly logisztikai problémát jelent.”

Az épület felújítása nagyjából egy évet vesz igénybe, vagyis 2009 nyarára fejeződik be, amikor várhatóan elindulnak a rekonstrukciós munkák a Zeneakadémia központi épületében. Előreláthatólag két évig tartanak, ami azt jelenti, hogy két teljes szezonra (a 2009/10-esre és a 2010/11-esre) kiesik a főváros zenei életének egyik legfontosabb koncerthelyszíne. „Ezalatt szinte »átköltözünk« a Művészetek Palotájába: ide is tervezünk sorozatot vagy bérletet zenekarunk, illetve legjobb növendékeink koncertjeiből” – árulja el Batta András. „Egyébként a Műpával és személy szerint Kiss Imre vezérigazgatóval baráti kapcsolatot ápolok, mint tapasztalt vezetőtől, sokat tanulok tőle. Az intézmény mintát is jelent a számunkra, hiszen a felújítás után hozzájuk hasonlóan mi is a kezünkbe akarunk venni egy hangversenyépületet, és azt önállóan üzemeltetni, működtetni szeretnénk. Sosem félttem attól, hogy a palota, ez az óriási komplexum elvonná tőlünk a közönséget – éppen ellenkezőleg: minél többen mennek oda zenét hallgatni, annál inkább jönnek hozzánk is. Annyira különböző a két intézmény, a két épület, hogy szerintem nem zavarják egymás köreit.”

Intézmények

A zenei köznyelvben csak konzink becézett Bartók Béla Zene-művészeti Szakközépiskola és Gimnázium is az LFZE-hez tartozik, a legtöbb növendéket innen veszik fel, a tehetségek felfedezése és gondozása már itt elkezdődik. Egyúttal ez az egyetem gyakorlóiskolája. A nagy felújítási keretből a konzira is jut 500 millió forint. „A közismereti

tárgyakat ki fogjuk szervezni – avat be terveibe a rektor –, ezek a konzi szomszédságában, a Teréz templom mellett található kéttannyelvű iskolába kerülnek, aminek révén a konzit szuper zeneiskolává alakíthatjuk. Jelenleg 22 zeneművészeti szakközépiskola működik Magyarországon, teljesen vegyes színvonalúak, talán 3-4 igazán jó van közöttük.” Perényi Eszter, a Zeneakadémia vonós tanszékének vezetője úgy tudja, a konziban többek között azért is oktatnak közismereti tárgyakat, hogy megoldják az előkészítő tagozat hallgatóinak ilyen irányú képzését. „Az LFZE előkészítő tagozata a kimagasló tehetségek gyűjtőhelye, ahova 9 és 18 év közötti gyerekeket vesznek fel. Azonban ezt a tagozatot a minisztérium nem finanszírozza, mert csak az egyetemi hallgatók után fizet fejpénzt, ezért ezek a gyerekek a közismereti tárgyakat a konziban tanulják, amely megkapja kvótát, és ezt fele-fele arányban megosztja a Zeneakadémiával.”

„Manapság nagyot kell szólni ahhoz, hogy az ingerküszöböt elérjük”

A Semmelweis utcai Budapesti Tanárképző Intézet beolvadt a Zeneakadémiába, de a szintkülönbség annyiban megmaradt, hogy például a művész master-képzést a Liszt Ferenc téri tanári kar adja.

Szeptembertől az LFZE is belépett a bolognai rendszerbe, három év bachelor- és két év master-képzéssel. Ilyen módon minden tanszékük egyetemi szintű lett, hiszen valamennyi képzést ebbe a struktúrába szorították be – a jazzt is, amely egyelőre tanári diplomát ad, művészt még nem, de ez idővel változhat. „Úgy fogom föl ezt rendszert – magyarázza Perényi Eszter –, hogy továbbra is öt évig tanulnak a hallgatók, csak a harmadik év végén van egy szűrővizsga – ez a bachelor szint, amivel önmagában nem sokat lehet kezdeni –, amikor eldől, hogy az előadóművészi vagy a tanári masteren folytatják tanulmányaikat. Ez utóbbi, 120 kredités képzés a régi tanárképzőnek felel meg, mert az egyetemi diploma ellenére alsófokú képesítést ad, míg az előadói mellett elvégezhetnek egy olyan, 60 kredités tanári mestert is, amely közép- vagy felsőfokú oktatásra is jogosít. Ennek az akkreditációja még folyamatban van.”

2005. január elseje óta a Zeneakadémiához tartozik a kecskeméti Kodály Intézet is – ők maguk kérték, hogy csatlakozhassanak az LFZE-hez, mert ebben látták a túlélés zálogát. A rektor szerint az igazi integráció most jött létre azzal, hogy a master-képzésben egyéves, a Kodály-módszeren alapuló zenepedagógiai kurzust kínálnak, és diplomát is adnak. Ebben valószínűleg sokkal több lehetőség rejlik, mint amennyit eddig kihasználtak: a jövőben nemzetközi tudásértékesítésük egyik fontos részlegévé válhat az intézet. A Régi Zeneakadémia nem képez külön szervezeti egységet, csak önálló épületet jelent, amelyben az egyházzenei tanszék mellett a Liszt Ferenc Emlékmúzeum és Kutatóközpont működik. Ez utóbbiban Eckhardt Mária vezetésével évek óta dolgoznak Liszt műveinek tematikus jegyzékén: ez rendkívül idő- és pénzigényes

Perényi Eszter, a vonós tanszék vezetője

A Zeneakadémia Liszt Ferenc téri homlokzata az alapító szobrával

projekt, de remélhetőleg 2011-re, Liszt születésének bicentenáriuma már olyan fázisba kerül, amivel ki lehet állni a nyilvánosság elé.

A vidéki zeneművészeti főiskolák a kilencvenes évek végén váltak le a Zeneakadémiáról, és a helyi egyetemekbe integrálódtak. Ma javarészt külön karként működnek – Szegeden, Debrecenben, Miskolcon, Pécsen és Győrött. Anyagilag így jobban jártak, mert a nagy költségvetésű egyetemek számos olyan szolgáltatását élvezik, ami az LFZE-nek sokkal többbe kerül. E karok némelyikét igen ambiciózus vezetők irányítják, ami óhatatlanul versenyhelyzetet teremt. Előnyös helyzetben vannak abból a szempontból, hogy sokkal olcsóbb képzést kínálhatnak, mint az LFZE – a Zeneakadémiának viszont a főváros, a tradíció és a presztízs jelent óriási helyzeti előnyt. „Biztosan eljön majd az a pillanat – tekint előre Batta –, amikor szükségét érezzük, hogy ne mindenki ugyanazt csinálja, hanem a vidéki karok is alakítsák ki a saját profiljukat: egyikük mondjuk a régizenére álljon rá, másikuk a kortárs zenére és így tovább – bár természetesen azt szeretném, hogy továbbra is a Zeneakadémia legyen a csúcspont, hogy a vidéki karok legjobbjai is itt kössenek ki.” A IX. kerületi önkormányzat tulajdonában van egy Köztelek utcai épület, amelynek két emeletét az Ádám Jenő Zeneiskola foglalja el. A másik két emeletén a Corvinus Egyetem gazdasági osztálya működött, amely már kiköltözött onnan, mivel elkészült az egyetem új épülete a Czuczor utcában, így most az önkormányzatnak köszönhetően a Zeneakadémia bérelheti ezt a két emeletet – egyelőre még az egyetemtől, aztán majd az önkormányzattól. A Wesselényi utcai épülethez hasonlóan ezt is szeretnék a saját igényeik szerint felújítani, a költségeket talán majd „lelakhatják”. Itt kapott helyet a most induló népzene, illetve a jazz tanszék – az utóbbi csak januárban költözik be, e pillanatban még elég siralmas

körülmények között, egy újpesti művelődési házban működik. Ez, ha nem is végleges, de hosszabb időszakra szóló megoldást jelenthet. Számos lehetőséget rejt az adottság is, hogy a két tanszék az Ádám Jenő Zeneiskolával egy épületbe került: akár már zeneiskolás korukban megismerkedhetnek a gyerekek a két műfajjal, és sajátos profilt adhat a zeneiskolának, ha erre módot nyújt növendékeinek.

Mi van a falakon belül?

„A Zeneakadémiának nyilvánvalóan az elitképzésre kell koncentrálnia – fejtegeti Batta András –, hiszen ez a brandje. Így vagyunk számon tartva: az épület delikát jellege, a sajátos képzés, az egész tradíció erre utal. Semmiképp sem szabad olyan értelemben kommercializálódni, hogy bárki tanulhasson itt, aki fizet, az az Akadémia halála lenne.” A Zeneakadémia hagyományai a szólista-képzésben gyökereznek, noha voltak időszakok – legutóbb Simon Albert idején –, amikor nagyon komoly zenekari képzésben részesültek a növendékek. Nyilvánvaló, hogy a muzsikások 99 százaléka nem szólista pályát fut be. Az utóbbi időben a tanszékvezetők és főtárgy tanárok többsége is belátta ezt, már nemigen berzenkednek a zenekari képzés miatt. „Háromféle úttal próbálkozunk – magyarázza a rektor –: az egyik abban áll, hogy meghívunk egy-egy jelentős művészt – akár karmestert, akár szólistát –, aki foglalkozik a zenekarral néhány héttel, a végén pedig egy Alma Mater koncerten mutatják meg, mire jutottak. Ilyen eddig is volt. A másik: az elsősökkel elindítottunk egy zenekari kurzust, amelyet Vashegyi György vezet. Az első félévben Haydn, a másodikban valószínűleg Mozart lesz terítéken. Sokat blattolnak, lesz koncert is – a lényeg, hogy egy évfolyam az együttműködéssel érjen össze egyfajta zenekarrá. Itt folyamatos munkáról van szó, amit nem pótolnak a rövidebb távú, nagy pr-értékű projektek. A harmadik: körülbelül húsz növendékünk jelentkezett, hogy fakultatív tárgyként a Liszt Ferenc Kamarazenekarral közös zenekari workshopon vehessen részt, amely november 14-én egy mintakoncertben végződött, két nagyszerű tehetségünk, Banda Ádám és Várdai István közreműködésével. Ez is járható út. Emellett föl kell karolnunk olyan, sajnálatosan háttérbe szorult műfajokat, mint amilyen a kamarazene, azon belül is a vonósnégyes, aminek a Zeneakadémián nagy tradíciója van, vagy a daléneklés, amit az országban senki más nem tudna olyan joggal és sikerrel művelni, mint mi.”

A népzene tanszék hosszú előkészítő munka után, szeptemberben kezdte meg működését, Richter Pál vezetésével. Elsősorban gyakorlati szak, a népi hangszerek és népi éneklés művelésére. Amikor Kodály Zoltán és Szabolcsi Bence létrehozta a zenetudomány szakot, népzene és zenetörténet szakirányban gondolkodtak, de a hangsúly később a zenetörténet irányába tolódott el, a népzeneutató-képzés pedig kicsit háttérbe szorult. A

népzene tanszék megalapítása éveken át nagy ellenállásba ütközött, főként a Zeneakadémiára a mai napig jellemző, némileg arisztokratikus hozzáállás miatt: az a tanár, aki mondjuk Liszt h-moll szonátájával diplomáztatja a növendékét, nehezen tudja megemésztetni, hogy népdalokkal vagy széki legényessel is lehet majd diplomázni. Azonban a bolognai rendszer bevezetésekor már nem volt jelentős ellenállás – a szenátuson is elég könnyen „átment” az új tanszék terve. Batta András szerint maximálisan ki lehetne aknázni a szak nyújtotta lehetőségeket: „Ha valaki meg akar tanulni egy Bartók-darabot, azon túl, hogy gyakorolja a zongoraórán, esetleg átmehet a népzene tanszékre, hogy megtudja, miket hallhatott Bartók gyűjtőútjai során, hogyan hangzanak azok autentikus előadásban. Olyan intenzív kapcsolatba kerülhetnének a növendékek a forrásokkal, a magyar és a kárpát-medencei népzenevel, ami ezt a stúdiómot szinte egyedülállóvá tehetné. Ez lehetne az egyik olyan vonzereje a Zeneakadémiának, amit kevés más intézmény tud felmutatni a világban.” A rektor távlatilag minden téren ezt a fajta interdiszciplinaritást szeretné erősíteni. Ennek szellemében egy énekesnek vagy egy vonós játékosnak be kellene járnia az ütősök bizonyos óráira, hogy többet tudjon meg a ritmusról. Nagyon sok mindent tanulhatnának egymástól az egyes szakok növendékei. Erre egyébként a bolognai rendszer is ad lehetőséget, úgynevezett minor szakok felvételével.

Az elv a koncertrendezésben is érvényesíthető, a különböző műfajok a hangversenyprogramokban is összehalálkozhatnak. A Zeneakadémia 2005-ben indította el saját szervezésű sorozatát, az Alma Mater koncerteket, kihasználva az egyedülálló adottságot, hogy az épületben iskola és hangversenyterem is van. Magyar és külföldi növendékek kaptak és kapnak fellépési lehetőséget a nagyteremben és a kisteremben, hívnak külföldi tanárokat, sikeres pályát befutott egykori növendékeket – mindezt a jövőben az eddiginél sűrűbben, átgondoltabban, strukturáltabban szeretnék folytatni. Az Alma Mater koncertek egyúttal ismeretterjesztő funkciót is betölthetnek, pótolva egy kicsit az iskolai ének-zeneoktatás hiányosságait. A koncerteket össze lehet kötni mesterkurzusokkal: szeptemberben fellépett Murray Perahia, aki egykori tanítványa, a zongora tanszék újonnan kinevezett vezetője, Nagy Péter személyes felkérésére kurzust is tartott. Ez óriási dolog volt a tanszék életében, mert már rég nem köszönthettek itt ekkora világsztárt. Nemzetközi kapcsolatai révén a Perényi Eszter vezette vonós tanszék is kiváló külföldi tanárokat tudott meghívni egy-egy kurzusra: járt náluk például Zakhar Bron (Vengerov és Repin mestere), majd Rivka Golani, a kitűnő brácsaművész, Miloslav Jelínek, a neves brünni nagybőgőművész és Laki Krisztina énekes.

Nagy Péter 2007 januárjában tért vissza a Zeneakadémiára – előtte két évig Új-Zélandon tanított. Akkor vette át Falvai Sándortól a tanszék vezetését, és szeptemberben kezdte első teljes tanévét ebben a pozícióban. A rektor

által felkínált lehetőségekkel élve igyekszik apró lépésekben változtatni az eddigi működésén. Javítani kívánja a tanárok és a növendékek, illetve a tanárok egymás közötti kommunikációját. Az első kis lépés, amit sikerült megtennie, az volt, hogy – szemben az eddigi gyakorlattal – a vizsgák után a tanárok ott maradnak, és a növendékek kikérhetik a részletes véleményüket a teljesítményükről. Ez a tanárokat arra készíti, hogy alaposabban gondolják végig döntésüket, hogy aztán azt érvekkel alátámasztva meg is tudják indokolni. „Azt a javaslatomat, hogy ezt írásban is tegyék meg, nem fogadták nagy lelkesedéssel” – vallja be a tanszékvezető. „Az egyes vizsgaprodukciónak megítélése természetesen szubjektív, és egyelőre nincs olyan egységes szempontrendszer, amellyel ellensúlyozni lehetne a szubjektivitást – erre egyébként nem is látok nagy esélyt –, de már a vélemények ütköztetése is nagy előrelépésnek számít, hiszen ebből is le lehet szűrni tanulságokat.” Az Új-Zélandból hazatérő Nagy Pétert követte egy tizenegy éves növendéke, aki családjával együtt Budapestre jött, hogy továbbra is nála folytathassa tanulmányait. „Amikor megnézték a Zeneakadémia épületét, teljesen beleszerettek – meséli Nagy Péter –, és az apa, egy nagy nemzetközi szervező cég ázsiai igazgatója, a rektorral megállapodott abban, hogy az alakuló vállalkozásfejlesztési egység tanácsadójaként fog segíteni a nemzetközi üzleti kapcsolatok kialakításában.”

Fotók: Gramofon-archív

Nagy Péter egy éve vette át a zongora tanszék vezetését

Üzleti szemlélet, márkáépítés, tudásmenedzsment

Szükség is van üzleti kapcsolatokra, hiszen az állam kultúrára, oktatásra fordítható keretei láthatóan szűkösek, ezért a Zeneakadémia számára nagyon fontos, hogy utat találjon más források felé. Ahhoz, hogy cégektől, magán-személyektől támogatáshoz jusson, valamennyire alkalmazkodnia kell az adományozók logikájához. Olyan működési modellt kell kialakítania, amelyben a kérelmeket a piaci szereplők értelmezni tudják. A mecénások

nem szívesen adnak pénzt lyukak betömésére, viszont lehet forrásokat szerezni arra, ha finanszírozható projekteket tud felmutatni a Zeneakadémia. Így a pártfogó is megtalálja bennük valamilyen módon a számítását: a neve összefüggésbe kerül a Zeneakadémiával, ez javítja a hírnevét a magyar piacon, olyasvalakiként jelenik meg a közönség előtt, mint aki hasznos célokkal azonosul. A nagyvállalati kör nagy része külföldi tulajdonban van, és ezek a vállalatok otthon, a saját hazájukban már régen megértették ezt a koncepciót, tehát viszonylag könnyebb elfogadtatni az itteni menedzsmentjükkel is. Simor András, a Magyar Nemzeti Bank elnöke a Zeneakadémia gazdasági tanácsa és az intézményt támogató Genie

Oblige Alapítvány elnökeként úgy véli, ma már elég sok olyan cég van Magyarországon, amely az úgynevezett CSR (corporate social responsibility – társadalmi felelősségvállalás) stratégiáján belül ilyen típusú célokra szívesen adományoz.

Batta András akkor szembesült azzal, mennyire halaszthatatlan az alapvető szemléletváltás a Zeneakadémián, amikor négy évvel ezelőtt – még rektorhelyettesként – egy összejövetelen megismerkedett Küllői Péter exbankárral, aki nagyívű víziót vázolt fel neki arról, hogy

Budapest lehetne a világ zenei képzésének egyik központja. Am a Zeneakadémia, mint átláthatatlanul működő állami intézmény, nem versenyezhet például a New York-i Juilliard Schoolal, amely két évente kimegy a piacra, hogy magánforrásokból összeszedjen 100 millió dollárt, és úgy működik, mint egy vállalat. Két nappal később Batta felhívta Küllőit, és megkérdezte, segítené-e egy átalakítási program végrehajtásában, amennyiben elnyeri a rektori posztot? Küllői vállalta, és mozgósította kapcsolatait a Zeneakadémia érdekében. Batta András – immár rektorként – deklarálta, hogy az üzleti szemléletet is felhasználva, átlátható módon akarja vezetni ezt az intézményt. Amikor egy fejedelmű cég a HVG vezérigazgatójának támogatásával megjelentetett egy hirdetést a lapban, miszerint a megújuló Zeneakadémia legalább 10 éves vállalati múlttal rendelkező gazdasági igazgatót keres, negyvenegyen jelentkeztek. Közülük végül korábbi fizetésének harmadáért eljött a General Electric egyik gyárának pénzügyi igazgatója, ma ő a Zeneakadémia gazdasági igazgatója. „Az én szerepem csupán annyi volt ebben a folyamatban – jegyzi meg szerényen Küllői Péter –, hogy elrúgtam egy labdát valamilyen irányba, a többi már Batta Andrástól és csapatától függ.”

A 2005-ös felsőoktatási törvény értelmében 2006. március 1-jével megalakult az LFZE gazdasági tanácsa, amelyben helyet kapott Küllői Péter és Simor András, valamint

Török László, a CIB Bank vezérigazgatója, Gőz László, a BMC vezetője, Kiss Imre, a Művészetek Palotája vezérigazgatója, továbbá hivatalból a rektor és Rakonczay Éva gazdasági igazgató. A tanács ellenőrzi a gazdálkodást, felügyeli a nagyberuházás előkészítését, és időnként maga is javaslatokat tesz. Egyik funkciója, hogy megmutassa a Zeneakadémia vezetésének, hogyan lehet az üzleti élet érveit, szempontjait az intézmény életében érvényesíteni.

„Ez persze nem azt jelenti – szögezi le Simor András –, hogy a Zeneakadémiának üzleti vállalkozásként kell üzemelnie, hanem csupán annyit, hogy ha próbál külső forrásokat bevonni, akkor tudnia kell viszonyulni ahhoz az üzleti élethez, ami őt körülveszi. Másrészt az üzleti vállalkozások hatékony működtetése olyan tanulságokkal szolgálhat, amelyeket egy nem üzleti vállalkozás is tud alkalmazni a saját életében, anélkül, hogy üzleti vállalkozásként kellene funkcionálnia. Egy oktatási intézmény működését is meg lehet szervezni hatékonyan, részben azokat az elveket felhasználva, amelyeket egy üzleti vállalkozás természetéből adódóan naponta alkalmaz.”

„A cél az – fűzi hozzá Küllői Péter –, hogy a Zeneakadémia bekerüljön az üzleti körforgásba is. Szerintem ugyanolyan elvek szerint kell működnie, mint egy tőzsdén jegyzett részvénytársaságnak, persze nem profitorientált módon, vagyis az itt termelődő pénzt nem kell szétosztani, hanem vissza kell forgatni: jobban megfizetni a tanárokat, tovább építkezni...”

Nagyon fontos volt elvégeztetni egy olyan munkát a Zeneakadémián, amely megmutatta, mibe kerül egy-egy kurzus vagy egy-egy tanszék működtetése. Ezt ugyanis korábban nem nagyon vizsgálták. Ennek függvényében el kell gondolkodni azon, milyen szakokat érdemes indítani, és hova hány embert célszerű fölvenni, hiszen az e célra kapott állami támogatás nem feltétlenül arányos ezzel, így a bevételeket és a kiadásokat egymáshoz lehet közelíteni. A Zeneakadémiának vannak fizetős hallgatói is, akikről annyit kell kérni, amennyibe a képzésük kerül, tehát differenciálni kell közöttük. A másoddiplomás képzésért például eddig szemeszterenként 60 ezer forintot kértek, holott az 1,1 millióba kerül. „Márpedig akkor ennyit, vagy inkább többet kell kérni érte – erősíti meg Küllői Péter –, és akik tehetségesekek, de nem tudják kifizetni ezt az összeget, azoknak támogatókat kell találniuk. Nem szabad összekeverni a szociálpolitikát egy intézmény működésével.”

Még a tanács megalakulása előtt jött létre a Genie Oblige Alapítvány, amely nagyon sikeresen működik: az eddigi fundraising tevékenységből mintegy 150–200 millió forintot sikerült összeszednie – többnyire projektekhez kapcsolódó céltámogatásként. „Szponzorok nélkül például egyetlen Alma Mater koncertet sem tudnánk megrendezni – világosít fel a rektor –, az államtól erre a tevékenységünkre egyelőre nem kapunk támogatást, de bízom benne, hogy a felújítás után erre is szán pénzt, hiszen azzal a költségvetési támogatással, amit ma az oktatási intézmény kap, nem lehet majd fenntartani a Zeneakadémiát. Bizonyos értelemben tehát többre fog

Simor András, az MNB elnöke is segíti a Zeneakadémiát

kerülni, de többet is hoz azáltal, hogy jól működik és több lábon áll majd. Vagyis az állami mellett a magántőke is egyre nagyobb részt fog vállalni, és az »üzleti« tevékenységünkől – a rendezvényekből, a külföldi hallgatók tandíjaiból – származó bevételeink is gyarapszanak majd. Nagyon sokat várok a tudás értékesítésétől, elsősorban nemzetközi kapcsolataink révén. A kifejezetten fundraising tevékenységből származó adományok ehhez képest talán kisebb hányadot tesznek majd ki. Persze nehéz megjósolni, miként alakulnak öt év múlva ezek az arányok, hiszen pionírok vagyunk, olyan útra léptünk, amelyen itthon előttünk senki nem járt. A magyar felsőoktatásban elég unikálisnak számítunk, csak külföldi példákra támaszkodhatunk, de azok igen különböznek a hazai viszonyoktól. A következő évek egyik óriási feladata lesz olyan profi gárda fölnevelése, amely operatív módon képes megvalósítani az elképzeléseket. A Zeneakadémia mint kiszolgáló, szolgáltató hivatal még korántsem működik úgy, ahogy én azt elképzelem.”

„Az akadémia óriási a hírneve – hívja fel a figyelmet Batta András –, ezt korábban, tanárként, én sem tudtam. Azáltal, hogy kitágult a horizontom, alkalmam volt végigjárni Amerikát, eljutni Ázsiába és más európai intézményekbe, azt tapasztaltam, hogy a budapesti Zeneakadémiát rendkívüli tisztelet övezi a világban. Véleményem szerint a nem is nagyon távoli jövőben az ázsiai országok – elsősorban Kína, Japán, de a többiek is – integrálni fogják az európai kultúrát, ezen belül a klasszikus zenét, mert az értékrendjükben hihetetlen renoméja van. Magukba szívják ezt a tudást, és nagy szerepük lesz abban, hogy továbbvigyék. A japánok régóta érdeklődnek irántunk, hiszen több tanárunk – például Falvai Sándor, Lantos István, Nádor György – tanított Japánban. Ázsiai jelenlétünket komoly stratégia alapján szeretnénk kidolgozni: megjeleni a képzési programokkal, tanárokkal az oktatásban és a hangversenyezésben, több helyen is. Olyan módon, hogy a legjobbakhoz elvinnénk azt a speciális tudást, ami a Zeneakadémia sajátja, és utána itt, a Zeneakadémián fejezhetnék be tanulmányaikat a legjobbak – de csak ők. A tömegérdeklődés kielégítése nem feladatunk.”

A rektor körülbelül egy évvel ezelőtt dobta be koncepcióját Budapestről, mint potenciális „zenei szilícium-völgyről”. Batta úgy látja, Budapest a következő tíz évben a zenével hasonló pozíciót vívhat ki magának, mint amelyet Amszterdam ért el Rembrandttal és Van Goghgal. Liszt, Bartók és Kodály, a népzene és a cigányzene, a rengeteg zenei tehetség, a Zeneakadémia és a Művészetek Palotája... – mindebből összeérhetne egy olyan nagy és állandóan futó zenei program a fővárosban, amire az emberek a világ minden tájáról idejőnnének. Ez lehetne Budapest egyik fő vonzereje, amely az ide irányuló kulturális turizmus alapját képezhetné, kiegészítve persze más területekkel, például a fürdő- és borkultúrával. Minőségi közönséget lehetne idecsábítani, amely hosszabb időt töltene, több pénzt költene el. Ám ez csak széles körű össze-

RAJK ÉS ZOBOKI: STRATÉGIAI TANÁCSADÓK

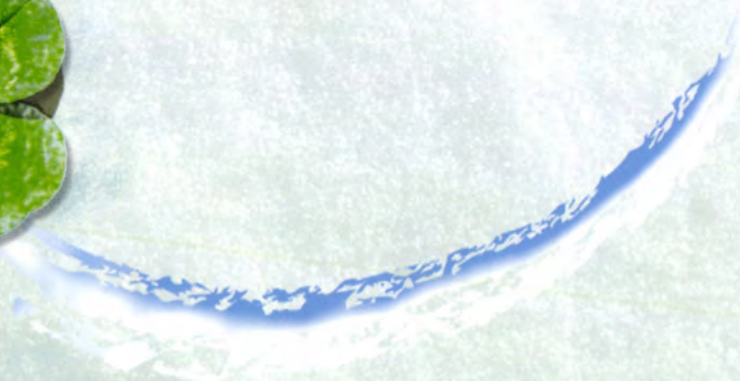
November 19-én bemutatták a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem teljes megújulását végigvivő két projektszervezetet, munkatársait és a két stratégiai tanácsadót. Az infrastrukturális fejlesztés, tervezés koordinálására létrejött projektiroda vezetője Gábor József, aki korábban közigazgatási, egyetemi és művészeti intézményi keretek között is dolgozott. Helyettese Lakatos Gergely hangmérnök, akusztikus, a Zeneakadémia korábbi növendéke.

A tanév végén nemcsak a Wesselényi és Hársfa utca sarkán lévő dívatiskola átalakítása, az akadémia szükségleteinek megfelelő átépítése kezdődik el, hanem mintegy kétezer négyzetméternyi bővítése is. Ha ez befejeződik, akkor indulhat a Liszt Ferenc téri zenepalota felújítása. Rajk László és Zoboki Gábor, Batta András rektor stratégiai tanácsadói egybehangzóan állították, nincs építészcsere, várhatóan a 2003-ban nyertes Pazár–Magyar iroda munkája valósul meg. Létrejön, pontosabban már készül a Budapest Music Center által kezdeményezett Music Forum Budapest a ferencvárosi Mátyás utcában. Ez a kortárs zenei előadásoknak és képzésnek ad helyet, ide kerül majd az Eötvös Intézet is. A minőségi ugráshoz az úgynevezett „hard projekt”, az épületek megújulása adja az egyik eszközt. Ha befejeződik a rekonstrukció, az üzemeltetés várhatóan drágábbá válik, és az akadémia saját kezébe kell vennie a házbeli koncertek szervezését. Bizonyosan nem lesz mindehhez plusz költségvetési forrás, ezért kell kilépnie az LFZE-nek a piacra, és egy jól működő céghez hasonlóan viselkednie ott. A „soft projektek”, azaz a Business Development Unit irányításában Furka Beátának és Bill Rylance-nek lesz vezető szerepe. Gábor József projektvezető átláthatóságot és folyamatos tájékoztatást ígért a rekonstrukcióról. A sajtótájékoztatón bemutatták a Zeneakadémia épületének százéves évfordulójára kiadott művészeti albumot (recenzió az 52. oldalon).

fogással valósítható meg, aminek a létrejötte Magyarországon nem evidens, de ha valóban fel lehetne fűzni mindezt egy egységes koncepcióra, akkor Budapest a zene Mekkájává válhatna. „2011 körül, amikor befejeződik a Zeneakadémia felújítása, a Művészetek Palotája már jól bejáratott intézmény lesz, talán az Operaház is kezd nemzetközi rangot kivívni magának, gőzerővel beindulhat ez a folyamat” – ad optimista prognózist Batta András. Addig azonban még számos tennivalója akad a saját „felségterületén”, a Zeneakadémián. 2008. október végén jár le a megbízatása, de szeretné a rektorválasztást még a nyár előtt megejteni, hogy mindnyájan tudják, őstől mire készüljenek. „Szeretném tovább csinálni: úgy érzem, valami elindult, aminek egy jelentős része fűződik a nevemhez. Ezt végig kellene vinnem, a projekt pedig gyönyörű, úgyhogy semmi okot nem látok arra, hogy ne pályázzam meg a második ciklust.”

öröm

SZERENCSEJÁTÉK ZRT.

Egri & Pertis és Németh Ferenc

A Magyar Klasszikus Zenei Díj és a Magyar Jazz Díj 2007. évi győztesei

A Gramofon – Klasszikus és Jazz szerkesztősége és kiadója a Gramofon Zenekritikai Műhellyel közösen hetedik alkalommal adta át Magyarországon egyedülálló szakmai elismeréseit.

Idén a kiadó a fődíjak odaítélését a hvg.hu internetes portálon publikáló Gramofon Zenekritikai Műhely tagjaira bízta (Albert Mária, Bércesi Barbara, H. Magyar Kornél, Retkes Attila, Várkonyi Tamás, Zipernovszky Kornél). Ezen felül öt kategóriadíjat is kiosztottak, amelyek az év legjobb klasszikus és jazz lemezeit és DVD-jét jutalmazták.

Magyar Klasszikus Zenei Díj 2007: Egri & Pertis Duo

Az európai koncertélet egésze szempontjából is meghatározó, kiemelkedően sikeres tevékenységéért, zenei történelmi ritkaságok felkutatásáért, nyilvános előadásáért és hanglemeze rögzítéséért, valamint különös tekintettel a Pleyel duplazongora népszerűsítéséért a 2007. évi Klasszikus Zenei Díjat az Egri & Pertis Duo nyerte el. Egri Monika és Pertis Attila Bécsből látogatott haza a díjátadó gálarendezvényre.

Magyar Jazz Díj 2007: Németh Ferenc

A Los Angeles-i Thelonious Monk Institute of Music-on szerzett ismereteinek különösen kreatív hasznosításáért, a New York-i koncertéletben betöltött mind fontosabb szerepéért, emellett a hazai koncertéletben való rendszeres részvételéért, valamint a hangszeres tudáson túl megnyilvánuló zenekarvezetői és zeneszerzői tudásáért a 2007. évi Magyar Jazz Díjat Németh Ferenc dobművész kapta. Németh Ferenc New York-ból utazott haza, hogy személyesen vehesse át a kitüntetést.

A kategóriadíjak nyertesei:

Hazai előadó klasszikus zenei CD-n

Mahler: II. szimfónia – Budapesti Fesztiválzenekar, vezényel: Fischer Iván (Channel Classics – Karsay és Társa)

Külföldi előadó klasszikus zenei CD-n

Bach: Motetták – Hilliard Ensemble (ECM Records – MusiCDome)

Klasszikus zenei produkció DVD-n:

Britten: Gloriana – J. Barstow, T. Randle, E. McGilloway; English Northern Philharmonia, vezényel: Paul Daniel; rendezte: Phyllida Lloyd (Opus Arte – Mevex)

Hazai előadó jazz CD-n

Tóth Viktor, Hamid Drake, Szandai Mátyás, Kovács Ferenc: Climbing With Mountains (BMC Records)

Külföldi előadó jazz CD-n:

Michael Brecker: Pilgrimage (Heads Up – Universal)

Pertis Attila és Egri Monika

Németh Ferenc

MIDEM Classical Awards 2008

A franciaországi Cannes 2008. január 27-31. között már 42. alkalommal ad helyet a világ legnagyobb zenei szakvásárának és lemez-sereg-szemléjének, a MIDEM-nek. A hagyományoknak megfelelően a MIDEM Classical Awards (MCA) éves díjkiosztóján – ezúttal január 30-án, a cannes-i Palais des Festivals-ban – nevezik meg a világ legkiemelkedőbb lemezkiadói teljesítményét (Label of the Year), ismertetik az év hanglezem-felvételét (Recording of the Year), és egy nemzetközi viszonylatban kimagasló művész életművét is méltatják (Lifetime Achievement). A GRAMOFON – Klasszikus és Jazz főszerkesztője, Retkes Attila rendületlenül képviseli hazánkat a nemzetközi zsűriben, amelynek a rangos európai zenei médiumok vezetőin kívül immár ázsiai tagja is van – Rudolph Tang, a Gramophone China főszerkesztője személyében. Az őszi, háromfordulós szavazás nyomán nyilvánossá vált a jelöltek listája, amelynek a magyar zenei élet számára is tétje van. Az alábbiakban közöljük az egyes kategóriák jelöltjeinek listáját.

Régizene

- Columbus - Paraisos Perdidos - Hespèrion XXI, La Capella Reial de Catalunya, Figueras, Savall (kiadó: Alia Vox)
- Jenkins: Five-Part Consorts - Phantasm, Perkola (Avie)
- Los Possibles - The King's Singers, L'Arpeggiata, Pluhar (Naïve)

Barokk

- C. P. E. Bach: Szimfóniák és versenymű csellóra - Café Zimmermann (Alpha)
- J. S. Bach: h-moll mise - Sampson, Nicholls, Blaze, Türk, Koij, Bach Collegium Japan, Suzuki (BIS)
- Händel: Messiás (dublínai verzió) - Hamilton, Gill, Wilkinson, Mulroy, Brook, Dunedin Consort & Players, Butt (Linn Records)

Énekes szóló

- R. Strauss: Négy utolsó ének, Salome zárójelenet - Stemme, Orchestra of the Royal Opera House Covent Garden, Pappano (EMI Classics)
- Schubert: Schwanengesang - Günter, Berner (Harmonia Mundi)
- Heroes: Vivaldi operáiták - Jaroussky, Ensemble Matheus, Spinosi (Virgin Classics)

Kórusművek

- Eric Ericson Choir (Henze, Sostakovics) - Eric Ericson Choir, Ericson (Caprice)
- Schönberg: Gurrelieder - Diener, Naef, Smith, Siegel, Lukas, Schmidt, Bajor Rádióénekkar, MDR Énekkar, SWR Zenekar, Gielen (Hänssler Classic)
- Schütz: Opus Ultimum - Collegium Vocale Gent, Herreweghe (Harmonia Mundi)

Hangszeres szóló

- Szkrjabin: Zongoraművek - Sudbin (BIS)
- J. S. Bach: Szonáták és partiták hegedűre - Tetzlaff (Hänssler Classic)
- Brahms: Zongoradarabok, op. 116 és op. 119 - Angelich (Virgin Classics)

Kamarazene

- Beethoven: Hegedűszonáták - Cerovsek, Jumpanen (Claves Records)
- Asturiana - Dalok Spanyolországból és Argentínából (de Falla, Granados, Guastavino, Ginastera, Montsalvatge, López Buchardo) - Kashkashian, Levin (ECM)
- Schumann, Brahms: Zongoraötösök - Andsnes, Quatuor Artemis (Virgin Classics)

Opera

- Mozart: Don Giovanni - Weisser, Regazzo, Pendatchanska, Pasichnyk, Tarver, Im, Borchev, Guerzoni, RIAS Kamarakórus, Freiburger Barockorchester, Jacobs (Harmonia Mundi)
- Monteverdi: Orfeo - Piccinini, Zanasi, Simboli, Mingardo, Foresti, Abete, Dordolo, Concerto Italiano, Alessandrini (Naïve)
- Dvořák: Král a Uhlíř - Jenis, Mikuláš, Breedr, Ághová, Lehotsky, Schäfer, Prágai Kamarakórus, WDR Énekkar Köln, WDR Szimfonikus Zenekar Köln, Albrecht (Orfeo)

Kortárs zene

- Berio: Zongoraművek - Lucchesini (Avie)
- Penderecki - Capriccio, De Natura Sonoris, Zongoraverseny - Piekutowska, Bilinska, Lengyel Nemzeti Rádiózenekar Katowice, Penderecki (Dux)
- Tüür: Magma - Glennie, Ész Filharmóniát Kamarakórus, Ész Nemzeti Férfikar, Ész Nemzeti Szimfonikus Zenekar, Järvi (Virgin Classics)

Archív felvétel újrakiadása

- Schumann: A: Éden és a péri - Price, Miljakovic, Howells, Wright, Hollweg, Gaifá, Brendel, Amis el Hage, a RAI Ének- és Zenekara, Giuliani (Arts Music)
- Bruckner: VIII. szimfónia - Bajor Rádiózenekar, Böhm (Audite)
- Bruch, Pfitzner, Fortner: Hegedűverseny - Taschner, Süddeutsche Rundfunk Zenekara (Stuttgart), RIAS Szimfonikus Zenekar (Berlin), Südwestfunk Zenekar (Baden-Baden), Müller-Kray, Kempe, Rosbaud (MDG)

Versenyművek

- Beethoven: Hegedűverseny, Kreutzer-szonáta - Faust, Melnikov, Prágai Filharmonikusok, Belohlávek (Harmonia Mundi)
- Sostakovics: Hegedűversenyek - Hacsátrian, Orchestre National de France, Masur (Naïve)
- Sibelius, Lindberg: Hegedűverseny - Bartshyili, Finn Rádiózenekar, Oramo (Sony Classical)

Szimfonikus zene

- Bartók: Kossuth, A fából faragott királyfi - Nemzeti Filharmonikusok, Kocsis (Hungaroton)
- Bruckner: IV. szimfónia - Luzerni Festivalzenekar, Abbado (Luzerni Fesztivál)
- Mahler: V. szimfónia - San Franciscó-i Szimfonikusok, Thomas (San Franciscó-i Szimfonikusok)

Első felvétel (First Recording)

- Destouches: Callirhoé d'Qustrac, Auvity, Fernandes, Ferruche, Delaigue, Révidar, Le Concert Spirituel, Niquet (Glossa Music)
- Britten on Film (Night Mail, Rossini Suite, The King's Stamp stb.) - Beale, Carewe, Birmingham Contemporary Music Group, Brabbins (NMC Recordings)
- Hartmann: Symphonische Hymnen, Concerto funebre, Versenymű zongorára, fúvósokra és ütőhangszerekre - Schneiderhan, Bergmann, Bajor Rádiózenekar, Kubelik (Orfeo)

DVD opera és balett

- Nederlands Dans Theater Celebrates Jiri Kylián - Nederlands Dans Theater (Arthaus Musik)
- Sostakovics: Lady Macbeth - Westbroek, Ventris, Wilson, Royal Concertgebouw Orchestra, Jansons (Opus Arte)
- Wagner: Ring - Harry Kupfer, Barenboim, Bayreuther Festspiele (Warner Classics)

DVD koncertfelvétel

- Kent Nagano klasszikus mesterműveket vezényel (Mozart, Beethoven, Schumann, Brahms, Bruckner, Strauss) - Deutsches Symphonie Orchester Berlin, Nagano (Arthaus Musik)
- Barenboim on Beethoven (Beethoven összes zongoraszonátája) - Barenboim (EMI Classics)
- Celibidache in Rehearsal & Performance (R. Strauss, Rimski-Korsakov) SWR Rádiózenekar (Stuttgart), Celibidache (EuroArts)

DVD zenes dokumentumfilm

- Jacqueline du Pré - A Celebration (Beethoven, Brahms, Elgar stb.) - du Pré, Barenboim (Allegro Films)
- Nadia Boulanger Mademoiselle (Mozart, Stravinsky, Brahms, Schumann, Hagenauer, Bach) - Bruno Monsiegeon filmje (Ideale Audience)
- Keeping Score: Revolutions in Music (Copland és az Amerikai Hang) - San Franciscó-i Szimfonikusok, Thomas (San Franciscó-i Szimfonikusok)

„Csodákkal nem, csak jó előadásokkal szolgálhatok”

Találkozás Fischer Ádámmal

Szezononként százötvenszer-kétszázszor lép pódiumra, és sosem mondott le még előadást betegség miatt. Fischer Ádám a közelmúltban fél évszázados karmesteri jubileumát ünnepelhette, hiszen már hatévesen az óvodai kórust vezényelte. Dirigensként úgy véli, az a dolga, hogy felgyűjtsa az általa éppen irányított zenekar képzeletét, fellelkesítse a muzikusokat, és kihozza belőlük a legjobb teljesítményt. Főzeneigazgatóként ezt kívánja tenni majd a Magyar Állami Operaházban is. Tudja, hogy több esztendő, kemény munka kell hozzá, de bízik abban, hogy sikerül Budapestet olyan zenei központtá változtatni, ahol rangot jelent fellépni, és nem csak a hazai előadóknak. A magyarországi zenei struktúra működése azonban megdöbbenetete. Még kérdés számára, hogy ő alakuljon-e ehhez a sajátos szerkezet-hez, vagy inkább próbálja meg a maga igényei szerint átalakítani?

⇒ Réfi Zsuzsanna

Gramofon: *Az utóbbi években egyre gyakrabban szerepel itthon. de különböző vezetői feladatokat is vállal. Milyennek látja a magyar zenei életet?*

Fischer Ádám: Egyelőre időre van szükségem ahhoz, hogy a felém irányuló és sokszor irreális hazai várakozásokat valahogy fel tudjam dolgozni. Amikor elfogadtam az Operaház főzeneigazgatói posztját, pontosan meg volt határozva, melyik szезontól veszem át a dalszínház zenei irányítását. Szerintem a különböző vezetői csoportoknak átfedésben kell dolgozniuk, legalábbis ez így van a nemzetközi gyakorlatban. Korábban ezt mindenki meg is értette, most mégis folyton azt hallom, tudják, hogy igazán csak három év múlva leszek az Operaházban, de lehetőleg azonnal üljünk le tárgyalni... Az emberek türelmetlenek, és nekem most még nincs elég időm. Azt sem szeretném, ha azt éreznék, cserbenhagytam őket. Félreértésre ad okot az is, hogy én vezényelni szeretek, és nem olyanfajta vezető vagyok, aki mindig mindent jobban akar tudni.

G.: *Valóban sokfelé van elkötelezve, évekre előre tele a naptára, szerződés köti együttesekhez, fesztiválokhoz.*

F. Á.: A következő időszakban el is kell döntenem, merjek-e teljesen hazaköltözni, elvágjam-e a külföldi szájakat, hiszen tizenöt éve van szerződés a Zürichi Operánál, szoros kötelék fűz a Bambergi Szimfonikusokhoz vagy a Hannoveri Rádiózenekarhoz. Szeretném ezeket a kapcsolatokat megtartani, a nap azonban csak huszonnégy órából áll. Azt sem akarom, hogy úgy látsszon, nekem nem igazán fontos a budapesti opera. Határoznom kell hát arról, mit adjak fel, miközben túlságosan forrongónak találok az itthoni élet minden területét. Jó lenne még kicsit időt hagyni arra, hogy nőjön bennem a Budapest iránti bizalom! 2010-től vagyok igazán szabad, de nem tudom, hogy ezt meg fogom-e érni itthon.

G.: *Egy olyan világszerte ismert művész, mint ön, nem zárkozhat be egyetlen intézménybe.*

F. Á.: Valóban, hiszen akkor az ember azonnal besavanyodik, viszont egy főzeneigazgató részese kell legyen a nemzetközi zenei élet eseményeinek. Ráadásul a külföldi dalszínházakat, a bécsi, a müncheni operát vagy akár a bayreuthi Festspielhaust darabok bepróbálására is tudom használni. Így volt ez a Ring első két estéjénél is, hiszen a művészekkel korábban Németországban már tizenöt alka-

lommal dolgoztam együtt, ezért a Művészetek Palotájában jóformán próba nélkül vihettük színre az előadást.

G.: *Nem érzi nyomasztónak, hogy itthon sokan Messziásként várják önt?*

F. Á.: Tudniuk kell, hogy csodákkal nem, csak jó előadással szolgálhatok. Vállalom azt is, hogy a tapasztalataimmal segítem az Operaház nemzetközivé tételét. Azt azonban, hogy ennek mi az ára, és érdemes-e azt megfizetni, nem tudom eldönteni. De valószínűleg nem is nekem kell erről határoznom.

Foto: Németh András Péter

G.: *Melyek a legégetőbb tennivalók a dalszínházban?*

F. Á.: Jelenleg a következő szезon előkészítésével foglalkozunk. Nagyon örülök, hogy olyan munkatársakkal dolgozom, mint Kovalik Balázs vagy Bátor Tamás. 2008 októberében lesz az első olyan bemutató, amit vezényelni fogok, de erről azért nem akarok még beszélni, mert az érintett művészekkel is tárgyalnunk kell. Várhatóan lesznek külföldi vendégeink. Vezetőtársaimmal összeállítjuk a repertoárt, ami természetesen nem lesz teljesen új, hiszen nem lehet, és nem is érdemes mindent felforgatni. Továbbra is műsoron marad a Bohémélet és A varázsfuvola, csupán az előadásszámok változnak. Persze tudom, ha Mozart van kitűzve, és a Figaró helyett a

Szöktetést játsszuk, akkor a mezzók támadnak rám, ha pedig visszacserélem a két művet, akkor a tenorok mondogatják majd fölháborodva, hogy tönkreteszem a magyar operakultúrát. Igyekszem végiggondolni mindent, hogy ne menjek fejjel a falnak. De azt azért már látom, hogy amit vállaltam, végre is tudom majd hajtani.

G.: *Talán az is nagy előnyt jelent, hogy az Operaház végre nemcsak egy szезonra előre tervez, hanem tisztában van a több éves költségvetésével.*

F. Á.: Azért is nagyon fontos ez, mert csak megfelelő előregondolkodással lehet eladni a jegyeket. Jó példa erre az októberben, a Millenárison rendezett Zappa-estem. A produkciót rögtön „elirigyelte” tőlem a Koppenhágai Rádió. Ott majd háromnapos Zappa-fesztivál lesz belőle, mert annyira jó ötletnek tartották; ötezer embert várnak rá. Budapesten is tetszett az idea, de nem jutott rá elég pénz, nem volt előre meghirdetve, így hatszázan ültek a nézőtérén. S hiába volt izgalmas az elképzelés, jó az előadás, mégsem keltett akkora visszhangot, mint amit megérdemelt volna.

G.: *Úgy látom, most kezd igazán szembesülni a hazai zenei élet működésével...*

F. Á.: Hazalátogató művészként eddig valóban nem nagyon láttam a kulisszák mögé. Félek is attól, hogy nem terhelem-e meg túlságosan az ötleteimmel a magyar zenei életet. Itt van például a Ring, amit a Művészetek Palotájában játszunk. Nem tudom egy évvel előbb úgy lekötönni, hogy a belépőit már most, 2007 karácsonyán elkezdjék árulni 2009 nyarára. Mert ilyen jegyeladásra nincs engedély. Lehet kérni rá, de roppant bonyolult elintézni. Magyarországon folyton különböző falakat kell áttörni, időnként teljesen értelmetlenül. A világ más pontjain azonban a másfél-két éves átfutásokhoz szoktak hozzá a nézők. Így sokan nem is jönnek majd el, ezért a nemzetközi visszhang mértéke is kérdéses. Vagy említhetem az újévi koncert-ötletemet is: a következő esztendőből kezdve minden január elsején vezényelem A teremtést a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben. Az első alkalommal az Osztrák–Magyar Haydn Zenekarral, a követ-

kező években pedig más együttesekkel. A koncertnek minden esztendőben más ország lesz a vendége: először dán, majd portugál gyerekkrajzokból nyílik kiállítás, igyekszünk olyan nemzeteket bemutatni, amelyeket itthon kevésbé ismernek. Az egész elképzelés arra van kihegyezve, hogy négy esztendő múlva Magyarország lesz az Európai Unió elnöke, addig ismerkedjünk egymással, főleg a gyerekekkel. Ahhoz azonban, hogy ez a hagyományteremtő kezdeményezés jól működjön, biztosra kell menni, s nemcsak 2008-ra, hanem 2009-re is meg kellene hirdetni az előadást. Úgy érzem, alaposan meg kell ismernem az itthoni viszonyokat, hogy csak olyan ötleteket adjak, amelyek ebben a különleges hazai struktúrában is életképesek.

G.: *Tud tenni valamit azért, hogy a szerkezet úgy működjön, ahogyan ön szeretné?*

F. Á.: Néha gondolkodom ezen, de nem vagyok az a típus, aki mindent fel akarna forgatni. Inkább alkalmaz-

A SWAROWSKY-ISKOLÁTÓL BAYREUTHIG

Fotó: Gramofon-archív

Fischer Ádám 1949. szeptember 9-én született Budapesten. Karmesteri és zeneszerzés tanulmányait először a budapesti, majd a bécsi Zeneakadémián végezte, ahol Hans Swarowsky osztályának volt a hallgatója. 1970–71-ben Velencében és Sienában Franco Ferrara mesterkurzusain tanult. 1971-től a grazi, 1972–73-ban a St. Pölten-i színház karmestere, illetve korrepetitora. Nemzetközi karrier-

jét a milánói Scala Guido Cantelli Nemzetközi Karmesterversenyének első helye indította el 1973-ban. A Wiener Staatsoper korrepetitora 1973-tól 1974-ig, majd három éven keresztül a helsinki Finn Nemzeti Opera első karmestere. 1975-től a Helsinki Filharmonikusok dirigense, 1978-tól pedig a karlsruhei Városi Színház karmestere. 1981-től Freiburgban volt két esztendőn át főzeneigazgató. 1984-től a Magyar Állami Hangversenyzenekar vendégkarmestere, 1996-tól első vendégkarmestere, és művészeti tanácsadója lett. 1987-ben Kismartonban létrehozta az Osztrák–Magyar Haydn Zenekart, s az együttesel lemeze játszott Haydn összes szimfóniáját. 1987–92 között a Kassai Opera zeneigazgatójaként dolgozott. A rózsalovaggal debütált 1984-ben a Párizsi Operában, két évvel később, 1986-ban pedig A varázsfuvolával mutatkozott be a milánói Scalában. A londoni Covent Gardenben először 1989-ben dirigált, amikor A denevért vezényelte, a New York-i Metropolitan Opera közönsége pedig 1994-ben, az Otello karmestereként ismerhette meg.

2000 őszétől négy éven keresztül a Mannheimi Nemzeti Színház főzeneigazgatója volt. 1998-tól a koppenhágai Dán Rádió Sinfonietta első karmestere, s az együttesel Mozart valamennyi opera sorozatának felvételét elkészíti. Lemeze játszották már a Lucio Sillát, a Mitridatét, a Pásztorkirályt, az Idomeneót és a Titusz kegyelmét. 2001–2004 között Fischer Ádám vezényelte a Bayreuthi Ünnepi Játékokon Richard Wagner drámai ciklusát, A nibelung gyűrűjét. 2002-ben a berlini Opernwelt című szaklap 50 kritikusanak szavazata alapján ő lett az év legjobb karmestere. 2004-től zenei tanácsadóként vezette a Magyar Rádió zenei együtteseit. 2005-től a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekarának állandó vendégkarmestere, 2006-tól zeneigazgatója. 2007. június 1-től a Magyar Állami Operaház főzeneigazgatója. Pályafutása során olyan együttesekkel dolgozott már együtt, mint a Bécsi Filharmonikusok, a Bécsi Szimfonikusok, a zürichi Tonhalle Zenekar, az Orchestre de Paris, a Londoni Filharmonikusok, a Royal Filharmonikusok, a Chicagói és a Bostoni Szimfonikus Zenekar, a Toiói Metropolitan Orchestra vagy az NHK Szimfonikus Zenekar.

Fotó: Mémeth András Péter

kodom, így próbálom megvalósítani az álmaimat. Meg lehet mindent akár három hónap alatt is csinálni, csak akkor egyszerűen más lesz az esemény presztízse. Az előadás színvonalát szempontjából persze másodlagos, hogy hányan kíváncsiak rá; minden esetben ugyanolyan értékes produkciót kell kínálni, de a fellépőknek nem mindegy, hogy táblás házak előtt muzsikálnak-e vagy sem. Ahogy a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara esetében sem mindegy, hogy ezren vagy ötezren kíváncsiak a koncertjeikre.

G.: Ennek az együttesnek a helyzete, amelyhez évek óta szintén szoros szálak fűzik, aggasztó.

F. Á.: Azt mindenképpen vereséggént éltem meg, hogy a Rádióénekkar létszámát csökkentették, és tovább folynak a leépítések. A zenekarnál is nagyon rossz irányba tart a létszámstop. Igyekszem a társulatokért megtenni mindent, amit lehet, de tartok tőle, hogy ez egyre kevesebbet ér.

G.: Nyilatkozta már, hogy tudja, egy zenekar vezetéséhez a könyörtelenség is hozzátartozik, erre a feladatra azonban mindig igyekszik inkább kinevezni valaki mást. Így lesz ez az Operaházban is?

F. Á.: Azt, hogy mennyire kell kegyetlen döntéseket hozni az Ybl-palotában, még nem tudom. Egyelőre csak az

előadásokat hallgatom. Akadnak egészen remek esték, és sajnos lepusztult produkciók is. Hogy a zenekar milyen teljesítményt nyújt, mindig karmesterfüggő. Egyértelmű azonban, hogy a muzsikusananyag nagyon jó, annak ellenére, hogy akadnak az együttesben alacsonyabb szinten lévő szólamok is.

G.: Ön viszont úgy vélekedik, nem is biztos, hogy feltétlenül szükséges a legjobb zenészeket összeválogatni egy kiváló együtteshez.

F. Á.: Igen, mert ha a gyengébb teljesítményt nyújtó muzikusok tehetséges partnerekkel játszanak, ők is megtájosodnak. A csapatmunkának, az összetartásnak köszönhetően egy vegyes színvonalú zenekar jobb produkciót adhat elő, mint az olyan együttes, amelyben a legkiválóbbak ülnek. A karmestertől függ, hogy mekkora tüzet tud gyújtani a lelkükben.

G.: Ön azonban korábban azt mondta, hogy egy hónap alatt szívesebben dolgozik három különböző zenekarral, mint egyellennel háromszor.

F. Á.: Igen, mert akkor csak egyetlen műre koncentrálnak. Emellett a különböző zenekarokkal érdekes új oldalait fedezhetem fel ugyanannak a darabnak. De mostanában azt is észreveszem, bármennyire is eltérő

Fotó: Németh András Péter

karakterű együttesekről van szó, az előadások már egyre jobban hasonlítanak egymáshoz, a karmesteri stílusom ugyanis nagyon határozottan rányomja a bélyegét a hangzásra. Azt szeretem egyébként a legjobban, ha kapok egy kész csapatot, és belőlük kell a legjobb teljesítményt kihozni.

G.: *Azt állítja magáról: túlságosan lusta a zenekarépítéshez, miközben akad olyan, ön által életre hívott együttes, amely két évtizedes múltra tekinthet vissza. Ezzel a társulattal ma is szívesen dolgozik.*

F. Á.: Szerencsére az Osztrák–Magyar Haydn Zenekar remekül működik, egyre több helyre hívják. Különösen a 2009-es évük van tele felkérésekkel, amikor Haydn halálának 200. évfordulójára emlékeznek majd a zenei világ. Ez egyébként nem csak lustaság a részemről, inkább az, hogy zenekarvezetőként másképpen kell hallgatni a muzikusokat. Főzeneigazgatóságom alatt a mannheimi társulattal is sajátos stílust alakítottam ki; nem cseréltem le a tagokat, csak megfelelően osztottam ki a feladatokat. A létrejövő jellegzetes hangzás a zenei megoldásokról szólt. Fontos az egységes vonóstechnika, a vibrato-rendszer összehangolása, és az is, hogy a fúvósok hogyan osszák be a lélegzetüket. Nehéz ezt szavakba önteni. Inkább úgy fogalmaznék: abból lehet lemérni, hogy megvan-e ez a sajátos szín, hogy az elhangzó produkció szép-e vagy sem. Most már merem vállalni a zenei elképzeléseimet. Ezt húsz-harminc esztendősen nem tettem meg, mert tartottam a kritikusoktól; attól, hogy mit szólnak hozzá, ha más tempókat veszek, mint mondjuk Karajan. Ráadásul akkoriban tényleg rossz karmesteri elgondolásaim is voltak, például nem dolgoztam ki rendesen a drámai ellentéteket. Szerencsére az ízlésem sokat változott, és most már nem törődöm azzal, hogy fanyalgást váltok-e ki. Azért azt be kell vallanom, hogy az Osztrák–Magyar Haydn Zenekarral készített Haydn-kiadás első lemezeit ma már legszívesebben kidobnám, ezért vesszük újra fel azokat a műveket.

G.: *Haydn azért is fontos önnek, mert művészi mentalitását is hasonlónak tartja.*

F. Á.: Igen, ő mindig csak azt csinálta, amire felkérték, én is így működöm. Az operaházi felkérést is harmadszorra, sokak megkeresésére vállaltam el. Ebben egyébként nagy szerepet játszott az is, hogy a Művészetek Palotájában bemutatott Parsifal tetszett a magyar közönségnek. Így azt éreztem, hogy a hazai publikum nyitott a zenei elképzeléseim iránt, amelyek pedig sokszor térnek el az általános ízléstől. A Ringben például úgy gondolom, hogy a Tavaszi dalt egészen halkán, suttogósan kell előadni, akárcsak egy Schubert-dalt. Ha azt tapasztaltam volna, hogy ez a stílus nem tetszik, akkor nem jövök ide. Carusobotránytól féltettem magam.

G.: *A meghívásai azt mutatják, világszerte szeretik a zenei ízlését.*

F. Á.: Tényleg csak azt vállalom el, amihez igazán kedvet érek. Különösen a 2009-es esztendő, a Haydn-bicentenárius éve van zsúfolva fellépésekkel, s a felkéréseim között akad, amelyet már tíz esztendővel ezelőtt rögzítettünk. Különleges feladatok is várnak rám, hiszen 2008-as ősbemutatóként kerül színre Zürichben Halévy Clarija Cecilia Bartolival a főszerepben, emellett brüsszeli Ruszalka-premierre is készülök, amelyet a fiatal, tehetséges rendező, Stefan Herheim állít színpadra. Rendhagyó

Haydn-produkciót mutat be emellett a Zürichi Operaház a dirigálásommal, de szintén nagyon fontos a Londoni Filharmonikusokkal adandó koncert vagy a Mozart-szimfóniák felvétele is.

G.: Bár panaszkodott arról, hogy egy nap csak 24 órából áll, azért rengeteg mindent belezsúfol...

F. Á.: Az élet úgyis olyan rövid. Olyan alkat vagyok, aki, amíg csak lehet, mindent akar csinálni. ■

Fotó: Gramofon-archív

ZENEKAR ÉS FESZTIVÁL KISMARTONBAN

Éppen két évtizedes múltat tudhat maga mögött az Osztrák–Magyar Haydn Zenekar, hiszen az együttest Fischer Ádám 1987-ben alapította. A társulatot azzal a céllal hívta életre, hogy Ausztria és Magyarország kiváló muzikusai közös zenekart alkossanak. Haydn műveit korabeli környezetükben, a kismartoni Esterházy-kastély patinás falai között szólaltassák meg. A karmester eredeti tervei szerint a zenekart a bécsi és a budapesti opera zenészeiből alakította volna ki, de az együttesben mellettük ma más hazai és osztrák zenekarok muzikusai is szép számmal fellelhetők. A társulat jelenleg 45 tagot számlál, ami valamivel több, mint amennyi az udvari zenekar fénykorában Haydn rendezésére állt. Előadásai legfontosabb helyszíne a mai napig a

kastély Haydn-terme. Az együttes fellép a Nemzetközi Haydn Fesztiválon, valamint Fischer Ádám vezényletével, a brit Nimbus cég megbízásából lemezre vette Haydn összes szimfóniáját, de emellett egyre több a magyarországi és külföldi fellépésük is; az elmúlt években budapesti béreltsorozatot is indítottak. Az Osztrák–Magyar Haydn Zenekar munkájában nem ritkák az olyan zenei megoldások, amelyek a muzikusok ötleteiből jöttek létre. A zenészek egymás tapasztalataira építenek, így az évek során saját előadói hagyományt alakítottak ki.

Az Osztrák–Magyar Haydn Zenekar hivatalos honlapja:

www.haydnphil.com

Farkas Gábor: a karrier kapujában

Farkas Gábor zongoraművész azon kevés fiatal egyike, akinek sikerült itthon befutni az elmúlt néhány évben. Ebben nem kis szerepe volt a hazai és a külföldi versenyeknek, amelyeken előkelő helyezéseket ért el, jöllehet Vásáry Tamás ifjú kamarapartnerre nem szereti a zenei versenyeket.

➡ Várkonyi Tamás

Farkas Gábor 1981-ben született Ózdon, 2005-ben diplomázott a Zeneakadémián Falvai Sándor és Némethy Attila növendékeként. Miután megosztott 3. díjat nyert a Nemzetközi Liszt Zongoraversenyen 2001-ben, majd két évvel később megnyerte a Magyar Rádió Zongoraversenyét, neve széles körben ismertté vált. Sőt, 2007 nyarán már másodszor szerepelt Japánban: a Sakatai Zenekari Fesztivál nyitókoncertjén játszott a Tokiói Szimfonikus Zenekar koncertmesterével, szóló- és kamaraesteket adott, valamint mesterkurzust vezetett. „Én még a szerencsésebbek közé tartozom – mondja a huszonhat éves művész –, mert a versenyek után mindig kaptam koncertmeghívásokat. Pályakezdeként ugyanis nem sok esélye van a zongoraművésznek. Az egyetlen kitörési pontot a zenei versenyek jelentik, amiket én nagyon nem szeretek – a zongorázás nem sportteljesítmény. Ennek ellenére beadom nevezésemet egy pár rangos nemzetközi versenyre.” Mint mondja, versenyre talán intenzívebben készül, mint koncertre. Ha egy szólóesten hibázik, az talán még könnyen tolerálható, ha viszont egy versenyen teszi ugyanazt, az már óriási pontvesztéseket jelenthet. „A verseny rákényszeríti az embert arra, hogy 150 százalékon teljesítsen, hogy maximalista módon gyakoroljon, valamint arra, hogy egy két-három órás anyagot úgy megtanuljon, hogy ha álmából felkeltik, akkor is el tudja játszani. Nagyon fontos ismeretéseket szerezhet az ember a versenyeken; ha megkap valamilyen díjat, akkor további koncertlehetőségek várhatnak rá. Rossz, hogy az ember idegzete néhány hétig rendkívüli nyomásnak van kitéve” – meséli Farkas Gábor.

Azt is megtudjuk tőle, hogy a magyar versenyek nem segítették külföldi koncertlehetőségeihez, pontosabban, a rádiós versenyen kapott ajánlatot, de azt a koncertet végül nem rendezték meg. Úgy látja, hogy a magyar szimfonikus zenekarok „szárnya alatt” lehetne külföldön befutni, de az ő életük is nagyon nehéz, nem szívesen kockáztatnak. Ennek ellenére játszott már a Kocsis Zoltán vezényelte Nemzeti Filharmonikusokkal, Fischer Ádámmal és a Rádiózenekarral. Utóbbi csapattal többször dolgozott együtt, már csak azért is, mert a rádiós zongoraverseny után Vásáry Tamás, a zenekar akkori művészeti vezetője felkérte, legyen az ő négykezes- és kétfőkezes kamarapartnerre.

Farkas Gábor, aki zongora kötelező tárgyat tanít a Zeneakadémián, és a doktoriskola másodéves hallgatója, a közeljövő egyik legfontosabb fellépéseként említi a februári szólóestet a Zeneakadémia nagytermében, a Liszt-

Farkas Gábor februárban adja első szólóestjét a Zeneakadémián

bérlet keretében. Ebben a sorozatban rangos művészek – Hauser Adrienne, Várjon Dénes, Szokolay Balázs – mellett kapott helyet, amit nagy megtiszteltetésnek tart. A másik kiemelkedően fontos koncertet nyáron rendezik Londonban; ezen Vásáry Tamással kétfőkezes műveket ad majd elő: egy Mozart-sonátát, Brahms f-moll kvintettjének kétfőkezes változatát, valamint Dohnányi Suite en valse című művét.

Mint sokaknak, természetesen az ő fejében is megfordult, hogy külföldön érvényesül. „Bármennyire szeretem is Magyarországot, sajnos, a magyar zenei piac nagyon kicsi. Muszáj mindenképpen külföldi vizekre is evezni: nem csak amiatt, hogy megéljen az ember, hanem azért is – ez talán a művész egészséges exhibicionizmusa –, mert szeretném magam ott is megmutatni.”

A Starlet Music Management hivatalos honlapja:
www.starlet.hu

**Művészetek
Palotája**
Budapest

Élmény! Minden tekintetben.

www.mupa.hu

Programajánló

Bartók Béla Nemzeti
Hangcsernyterem
19.30

2007. december 3.

Érdi Tamás zongoraestje

Bartók Béla Nemzeti
Hangcsernyterem
19.30

2007. december 11.

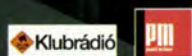
**Felvilágosodás Korának
Zenekara és Kórusa**
Vezényel: **Sir Simon Rattle**

Bartók Béla Nemzeti
Hangcsernyterem
19.30

2007. december 17.

Concentus Musicus Wien
Vezényel: **Nikolaus Harnoncourt**

Bartók Béla Nemzeti
Hangcsernyterem
19.30

2007. december 19.

Thomas Trotter orgonaestje

Fesztivál Színház
19.30

2007. december 28.

Gáyan Uttejek Orchestra
Hortobágyi László

Jegyek kaphatók a Műpa jegypénztárban 1095 Budapest, Komor Marcell u. 1. (tel.: 555-3300), a Concert & Media jegyirodában (tel.: 455-9000), a Libri könyvesboltjaiban, valamint az ismert jegypénztárakban.
A Műpa szakmai támogatója a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem.
ISO 9001:2000

Amikor eltűnik az idő

Kocsis Zoltán Csajkovszkijról, Mahlerről és az időtlenség élményéről

Csajkovszkij Diótörő című balettjének a bábszínházi változattal egybekötött produkciójával kedveskedik közönségének karácsonykor a Nemzeti Filharmonikus Zenekar. Februárban pedig egy másik remekművet, Mahler Nyolcadik szimfóniáját szólaltatja meg Kocsis Zoltán együttese. A zeneigazgatóval e két esemény kapcsán beszélgettünk.

◆ Várkonyi Tamás

A karácsonyi koncertek érdekessége, hogy Csajkovszkij Diótörője húzások nélkül hangzik el. „Egyeseknek a sztori nem elég érdekes, illetve a második felvonás három szóval leírható cselekménye kevés” – mondja Kocsis Zoltán. „Én viszont úgy gondolom, hogy csak azt szabad eljátszani, amit Csajkovszkij leírt, és úgy, ahogyan leírta. Miklósi Gabriella személyében megfelelő személyt találtam, aki a cselekményt bábszínházi vonalon rendbe teszi. A balettként írt mű bábos előadása többletet jelenthet, mivel a bábjáték egyes pillanatokban képes túlnőni a balett-koreográfián” – véli Kocsis. „A Nemzeti Filharmonikus Zenekar és a Budapest Bábszínház együttműködése során voltak már erre példák. A fából faragott királyfi előadásán például – ezt ki merem jelenteni – a bábjáték többlet jelentett, mint a tánc. Amennyivel esetlenebbnek tűnik a bábos megoldás papíron, annnyival szélesebbek is a lehetőségei, gondolok a fényjátékokra, a megvilágítás síkjának a módosításaira, valamint arra, hogy a bábokat nem köti a gravitáció.”

Kocsis Zoltán arra törekszik, hogy egy évadon belül minél szélesebb skáláját vonultassa fel az európai repertoárnak; vagyis mindig legyen valami különleges, de a főbb vonulatok is érvényesüljenek. Mint mondja, lehet, hogy ezen változtatni fog, mert meggyőződése, hogy inkább érdemes a nagyobb szellemek „morzsáival” foglalkozni, mint a kisebb mesterek remekműnek mondott kompozícióival. „Debussynek minden fecnijét érdemes megismerni, szemben a francia zeneszerző kisebb jelentőségű kortársainak alkotásaival” – véli a főzeneigazgató.

Mahler Nyolcadik szimfóniáját februárban szólaltatja meg a zenekar. Ezzel kapcsolatban Kocsisnak a következő a véleménye. „Mondják, hogy a II. és a VIII. szimfónia kevésbé mahleres alkotás. Amennyiben azonban elfogadjuk, hogy létezett egy zsidó Mahler és egy katolikus Mahler, ezzel a tudattal együtt kell élni, ahogyan ő is együtt élt ebben a fura, skizoid helyzetben. Az biztos, hogy Mahler hívő ember volt. Ha nem lett volna az, hazudott volna a zenéjében, márpedig a Nyolcadik szimfónia olyan őszinte és oly erős hitet sugároz, hogy az már szinte Bachéval állítható párhuzamba. Az alkotásaiban pedig már csak nem hazudik az ember! Mahler valóban

Kocsis Zoltán – A zene képes téren és időn kívül repíteni az embert

hisz a feltámadásban. Sőt Mahlernek jobban elhiszem a hegyszakadék-jelenetet a Faust zárójelenetében, mint Goethének! Úgy gondolom, hogy Mahler talán nagyobb hívő volt, mint Goethe” – mondja Kocsis Zoltán. Sokaknak talán riasztó lehet az Ezek szimfóniájának is nevezett Nyolcadik monumentalitása; a mű második része egyórás, a benne résztvevők létszáma pedig több száz főre rúg. Erre Kocsis Schönberg negyvenperces Pelléasát és Debussy hasonló című operájának harmadik felvonását említi, amely zenék „egy tömbben” hatottak rá az előadás során. „Egy remekmű esetében, amikor a zenei mozzanatok szervesen, logikusan következnek egymásból, az időnek el kell tűnnie egy jó előadásban. Illetve nem szabad olyan előadónak hozzányúlani ezekhez az alkotásokhoz, akinek az időfaktor állandóan ott lebeg a tudatában. Zongoristaként is így vagyok ezzel: elkezdem játszani Chopin Polonéz-fantáziáját, és egyszer csak vége van a darabnak, noha közben eltelt tizenkét perc! A remekműveknek az is az ismérvük, hogy eltűnik az idő. A zene hatalmát éppen abban látom, hogy képes téren és időn kívül repíteni az embert. És akkor még nem beszéltem arról a rengeteg élményről, ami a zenemű előadása közben éri a hallgatót és az interpretátort egyaránt.” ■

A Nemzeti Filharmonikus Zenekar hivatalos honlapja:
www.filharmonikusok.hu

Programajánló

Bartók Béla Nemzeti
Hangversenyterem
19.00

2008. január 1.

Újév – Minden tekintetben!
Haydn: A teremtés
Vezényel: **Fischer Ádám**

Bartók Béla Nemzeti
Hangversenyterem
19.00

2008. január 7., 9.

Puccini: Pillangókisasszony
Karine Babajanian, Giuseppe Giacomini
Vezényel: **Pier Giorgio Morandi**

Bartók Béla Nemzeti
Hangversenyterem
19.30

2008. január 18.

A népzene ünnepe / Tanszékfoglaló

Bartók Béla Nemzeti
Hangversenyterem
19.30

2008. január 19.

Michael Brecker - emlékkoncert

Csajkovszkij-maraton a Duna-parton

Népszerű és méltatlanul elfeledett művek a programban

Különleges, a tervek szerint évente visszatérő eseménysorozatot indít a Művészetek Palotája és a Budapesti Fesztiválzenekar (BFZ). Egy hétfői napon, reggeltől estig hangversenyek sora mutatja be valamely zeneszerző munkásságának javát: szimfonikus műveit, kamarazenéjét, instrumentális és vokális darabjait, az életmű ismert és ritkán hallható kompozícióit.

➔ Albert Mária

Az első, 2008. február 2-i maraton alkalmával minden idők egyik legnépszerűbb zeneszerzőjével, Pjotr Iljics Csajkovszkijjal köthet bensőbb ismeretséget az érdeklődő. A Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben és a Fesztivál Színházban összesen tizenegy, egyenként 45 perces koncerten hallhatók a Csajkovszkij-életmű darabjai.

Körner Tamás, a Budapesti Fesztiválzenekar igazgatója nem tagadja, hogy a gondolatot tulajdonképpen Nantes-ból „importálták”. „Jó ötletet átvenni nem szégyen” – teszi hozzá, „csak jól kell megvalósítani.” René Martin, a nantes-i

La Folle Journée kitalálója néhány évvel ezelőtt, amikor Beethovennek szenteltek egy egész hétféget, meghívta a Budapesti Fesztiválzenekart; ekkor és ott találkoztak a fantasztikus zenei fiesztával.

A franciaországi „őrült napon”, ami valójában egy teljes vikend, több helyszínen több száz koncertre hívják a közönséget. Tavaly négy nap alatt több mint 120 ezer jegyet váltottak a különféle eseményekre. „A Folle Journée ma már olyan sikeres, hogy exportálják is” – állítja Körner Tamás. Bilbaóban márciusban, Tokióban májusban, Rio de Janeiróban pedig júniusban szökik föl a zeneláz.

A Csajkovszkij-maraton most még csak egynapos „kis-öccse” a nantes-i bolond hétfégenek. Az igazgató szerint érdemes belevágni, és a jó ügy érdekében összefogni a zenekaroknak, kamarafarmációknak, szólistáknak. Mindenki első szóra megértette, hogy a 45 perces koncertek olyanokat is meghódíthatnak a komolyzenének, akik különben nem járnak hangversenyre. Fontos a program változatossága is. A maraton művészeti vezetője, Fischer Iván a műsort úgy állította össze, hogy abban szerepeljenek az életmű legnépszerűbb darabjai, például a nagy szimfóniák. A nap a Patetikus szimfóniával indul – ezt a Pannon Filharmonikusok szólaltatják meg Hamar

A februári hétfégen Csajkovszkij zenéje szól majd

Zsolt vezényletével. Délután az Ötödik szimfónia hangzik el az Óbudai Danubia Zenekar tolmácsolásában, az este a Negyedik szimfóniával zárul, természetesen a Budapesti Fesztiválzenekar előadásában.

Néhány méltatlanul elhanyagolt, különleges szépségű alkotást is kiválasztott Fischer Iván a nálunk szinte ismeretlen Csajkovszkij-dalokból és zongoradarabokból. Több orosz vagy orosz születésű művész közreműködik a koncerteken: Ivanyickaja Irina, Danyilova Galina, Fokanov Anatolij. A Hegedűversenyt az orosz Alekszander Markov játssza a MÁV Szimfonikusokkal. Ma-

gyarországi bemutatóra is sor kerül: Aranyszájú Szent János liturgiájával a Schola Cantorum Budapestiensis és a Szent Efrém Bizánci Férfikar ismerteti meg a közönséget. Körner Tamás elmondta, hogy tárgyalnak a moszkvai Glinka Múzeummal, mert szeretnék, ha a maratonon kiállítás mutatná be Csajkovszkij életének és pályájának főbb állomásait. A tervek szerint filmek is peregnek egész nap: a zeneszerző életéről szóló játékfilmek, illetve operák. A Művészetek Palotájában orosz ételeket és italokat is kínálnak majd február 2-án. A Magyar Rádió az összes koncertet rögzíti, a közvetítést átveszi Európa tucatnyi országa és rádióállomása. Azt szeretnék, ha az egész város a Csajkovszkij-maratonról beszélne. Az igazgató bízik a sikerben és a folytatásban. A jegyárak igen kedvezményesek, egy-egy koncertre egységesen 500 forintba kerülnek. Aki legalább három hangversenyre jegyet vásárol, a negyedikén ingyen vehet részt, így azok a zenebarátok, akik minden koncerten ott szeretnének lenni, ezt lényegében egyetlen „normál” koncertjegy áráért, 4500 forintért meglehetik.

A Budapesti Fesztiválzenekar hivatalos honlapja:
www.bfz.hu

MESTERBÉRLET

2007–2008

Zeneakadémia Nagyterem

2007. december 22. 19.30 óra

Karácsonyi koncert

Tokody Ilona és Vigh Andrea

ének-hárfa estje

Donizetti, Bellini, Debussy, Verdi, Puccini ...

2008. január 18. 19.30 óra

Vásáry Tamás – A zongorán túl

Chopin művei

2008. március 8. 19.30 óra

Francia est

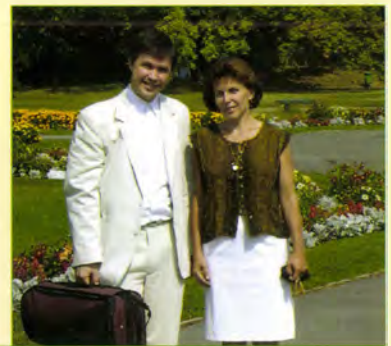
Szabadi Vilmos és Gulyás Márta

hegedű-zongora estje

Franck: A-dúr szonáta, Debussy–Heifetz: Egy faun délutánja, Gyermekkuckó,

Milhaud–Heifetz: Brasiliana, Debussy: Szonáta,

Debussy–Jacques Roque: La plus que lente, Holdfény, Ravel: Koncertfantázia

Jegyek és bérletek vásárolhatók a Zeneakadémia jegypénztárában – tel.: 342-0179

AJÁNDÉK CD A BÉRLETVÁSÁRLÓKNAK:

Aki 2 bérletet vásárol, Tokody Ilona–Vigh Andrea vagy Szabadi Vilmos–Vigh Andrea felvételét kapja ajándékba.

A hangversenysorozat főszponzora:

Médiaszponzor:

NÉPSZABADSÁG
A tájékozottság magabiztossá tesz.

Fotó: Miskolci Szimfonikus Zenekar

Ólomsúlyok nélkül

A 2008-as Magyar Szimfonikus Körképben adandó hangversenyén a Miskolci Szimfonikus Zenekar ott folytatja, ahol egy éve abbahagyta. És hagyományt ápol akkor is, amikor szimfonikus jazzt játszik, sőt akkor is, amikor Eötvös Péter növendékeinek rendez vizsgakoncertet. Minderről az együttes művészeti vezetőjét, Kovács Lászlót kérdeztük.

➔ Várkonyi Tamás

„Az elmúlt év három évben összesen kilenc koncertet rendeztünk a KLAZZ Fesztivál keretében, neves hazai és külföldi vendégművészekkel. Ezek fantasztikus produkciók voltak, élményt jelentettek nemcsak a közönségnek, hanem a zenekarnak is” – mondja Kovács László (képtűnkön). Idén decemberben jelentkezik az esemény, de nem fesztivál, hanem egyetlen koncert formájában. Ezen a tengerentúlról hazatelepült Tommy Víg a vendégművész, aki erre az alkalomra áthangszerelte Budapest 1956 című huszonöt perces kompozícióját. „Nem szeretném azonban, ha vége szakadna ennek a nagyszerű kezdeményezésnek – folytatja a művészeti vezető –, mert szívügyem a KLAZZ Fesztivál, és meg vagyok róla győződve, hogy az, amit eddig létrehoztunk, jó.”

Január 16-án, a Magyar Szimfonikus Körkép keretében érdekes műsorral áll elő a miskolci csapat Budapesten. Orbán György nagyszerű alkotását, a Veronai vázlatokat adják elő, mint „kötelező” magyar művet. „Orbán Györgyöt rendkívül nagyra tartom – mondja Kovács László –,

amikor lehetőségünk nyílt rá, kértünk tőle darabot. Tulajdonképpen egy Rómeó és Júlia-történetről van szó, de csak az asszociációk szintjén. Van benne egy kis középkori zene, egy kis romantikus és egy kis vívós-küzdős. A tavalyi szimfonikus körképben Stravinsky Petruskáját szólaltattuk meg, idén pedig ennek folytatásaként A tűzmadarat játsszuk el. Akkor egy Rahmanyinov stílusában írt zongoraversenyt adtunk elő az én zongoraszólómmal, idén viszont egy valódi Rahmanyinov-művet tűztünk műsorra, Mocsári Károly közreműködésével. Rahmanyinov zenéjét egyébként hihetetlenül kifejezőnek tartom. Nemrég vezényeltem külföldön a jóval ritkábban hallható III. zongoraversenyt egy fantasztikus zongoristával. Amikor az ember túl van egy koncerten, általában félreteszi a játszott művet, de ez olyan mély nyomot hagyott bennem, hogy azóta is folyamatosan tanulmányozom. De például a mai napig sem tudom elfelejteni főiskolás éveimnek azt az időszakát, amikor éjjel-nappal az öt zongoraversenyt és a Paganini-variációkat hallgattam Kocsis Zoltán és a San Francisco-i Szimfonikus Zenekar lemezeiről. Élénken emlékszem arra is, amikor a Szimfonikus táncokat megtanultam; ez ma is az egyik kedvenc darabom. Rahmanyinovért tűzbe tenném a kezem!”

Mivel Kovács László régen nyilatkozott a Gramofonnak, felteszem a kérdést: merre tovább és hogyan? „Nehéz dolog hosszú időn át vezetni egy együttest, és új dolgokat mondani a zenészeknek” – feleli. De végre olyan akusztikájú teremben játszunk a koncerteket, amelyben minden másképpen szól, mint eddig. Korábban olyan volt, mintha ólomsúlyok húztak volna minket vissza, noha nagyot akartunk ugrani. Most viszont – különösen amióta üzembe helyezték a Carmen nevű elektroakusztikai csodát – könnyedén ugrunk másfél métert. A Nemzeti Színház száraz akusztikájában nem lehetett a repertoár egy bizonyos részét megszólaltatni, mert az garantált bukást jelentett. Olyan finom, áttört hangszerelésű művekre gondolok, mint például Debussy vagy Ravel alkotásai. Az új koncerthelyszín (a volt Béke mozi) viszont éppen ilyen hangzásokra kiválóan alkalmas. Aki eljön hozzánk, már csak ezért is szép élménnyel távozhat.” ■

EÖTVÖS PÉTER NÖVENDÉKEI MISKOLCON

„Eötvös Péter és a miskolci együttes ismeretsége A balkon című opera 2005 tavaszi előadására vezethető vissza. Mivel Eötvös Péter megfontolt ember, különösen megtisztelő ránk nézve, hogy minket választott karlsruhei növendékeinek vizsgakoncertjére. Eötvös magas színvonalon képzett és jó munkahangulatban dolgozó együttesnek tartja a miskolciakat, valószínűleg ezért döntött mellettünk. Magam is tanár lévén, tudom, hogy nem mindegy, milyen élményeket szerez egy növendék az ilyen alkalmakkor” – nyilatkozta Kovács László.

A Miskolci Szimfonikus Zenekar hivatalos honlapja:
www.mso.hu

budapesti fesztiválzenekar

A BUDAPESTI FESZTIVÁLZENEKAR TÉLI HANGVERSENYEIBŐL

December 9.
vasárnap

17.00

BFZ Székház

Vasárnapi kamarazene/2.

Bach, Beethoven és Korngold művek

Január 13.
vasárnap

17.00

BFZ Székház

Fúvós ritkaságok/1.

*Milhaud, Schmitt, Caplet, Varèse, Beethoven, Mozart és
Rossini művek*

Művészeti vezető: Werner Herbers

December 15.
szombat

19.45

Zeneakadémia

Kamarazenekari remekművek/1.

Bartók, Brahms művei

Koncertmester: Eckhardt Violetta

Február 17.
vasárnap

17.00

BFZ Székház

Vasárnapi kamarazene/3.

Haydn, Mozart és Bartók művek

December 26–27.
szerda, csütörtök

19.45

Zeneakadémia

December 28.
péntek

19.45

Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

„Titok-koncert” – Pauk György búcsúhangversenye

A műsor meglepetés

Vezényel: Fischer Iván

Február 23.
vasárnap

15.30

Zeneakadémia

Kamarazenekari remekművek/2.

Mozart, Britten és Brahms művek

Koncertmester: Eckhardt Violetta

Közreműködik: Kiss Noémi (szoprán)

Jegyek vásárolhatók a BFZ titkárságán (Budapest, XII., Alkotás u. 39/c., telefon: 489-4332),
az ismert jegyirodáknban, valamint hitelkártyával a BFZ honlapján: www.bfz.hu

Bach és az avantgárd klasszikusok

Új sorozatot indít a Magyar Telekom Szimfonikus Zenekar

Bach és a XX. század címmel indít bérletet a Magyar Telekom Szimfonikus Zenekar. A sorozat nemcsak az együttes évadjában, de a teljes magyar koncertéletben új színfoltot képvisel. Keller András művészeti vezető a kortárs zene avatott előadóit kérte fel a koncerteken közreműködőnek, karmesternek.

➡ Várkonyi Tamás

Kiindulópont volt a műsorok összeállításánál, hogy „avantgárd klasszikusok” és a mai magyar zeneszerzés reprezentánsai szerepeljenek Bach mellett. A rendkívül színes és érdekes műsorú esteken így gondolatébresztő módon kapcsolódnak a művek, olykor több évszázad „fölött” átvélve. A négy koncertből álló sorozat első estjén, december 16-án Webern, Vidovszky László és Bach alkotásai csendülnek fel a kiváló zeneszerző és dirigens, Gémesi Géza vezényletével. A Gramofon érdeklődésére Gémesi elmondta, Bach Musikalisches Opferjének hatszólamú ricercarjából készült Webern-átírat mellett Webernek a koncerten elhangzó két zenekari műve – az op. 1 jelzésű Passacaglia, valamint az op. 21-es Szimfónia – egyrészt műfajában, másrészt szerkesztésmódjában kötődik a bachi hagyományhoz. Vidovszky László pedig, akinek ugyanekkor Kilenc Kis Kurtág-köszöntő korál kizsenekarra című sorozata szólal meg ősbemutatóként, a korálokon, de a köszöntött Kurtág személyén keresztül is kapcsolódik a sorozat főszereplőjéhez. „Mindezen túl – és elsősorban – valami megmagyarázhatatlan időív és a nagyságrend is összeköti ezt a szándékosan sokszínű programot, amelyben a három Webern-kompozíció a zeneszerzői pálya több évtizedét is jelzi” – mondja az est karmestere.

Gémesi Géza szerint arról, hogy Webern nagyon ritkán szólal meg Magyarországon, a szerző is tehet, hiszen rendkívül tömény, viszont igen rövid kompozícióit nehéz a hagyományos koncertéletben bevett programstruktúrába szerkeszteni. „Éz azonban nem menti a lassan évszázados bünt, ahogy a társadalmi közeg és különösen a szakma negligálja saját örökségét. A szakmának tudnia kell(ene), hogy Webern számszerűleg kisméretű életműve alapvető hatással volt az elmúlt évtizedek zeneszerzésére, ezért azt meg kell szólaltatni, akár tetszik, akár nem. Súlyosbítja még a helyzetet a jogutódok–kiadók szűklátókörűsége is, az irreális jogdíjak tovább csökkentik a megszólalások esélyét” – állítja Gémesi. Úgy látja azonban, hogy annak ellenére, hogy „nehéz zenéről” van szó, azt méltó előadásban és elhivatottsággal igenis meg lehet szeretetni a közönséggel. „Az új zeneigazgató bemutatkozó hangversenyén tapasztalt – hazai viszonylatban – páratlan ambíció alapján a zenekarban maximálisan bízom. Telitalálatnak tartom Földes Imre tanár úr meghívását is a koncertek előtti bevezetőre. Személyében nemcsak a legmegfele-

Gémesi Géza: „Webern zenéjét játszani kell – akár tetszik, akár nem”

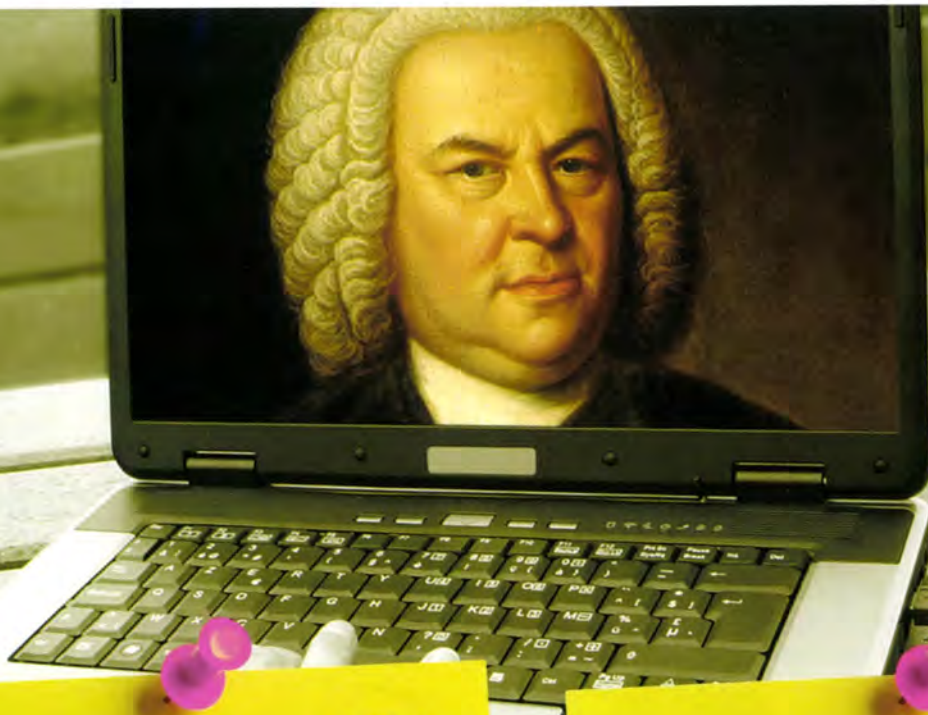
lőbb szakember, hanem egy magával ragadó pódiumszemélyiség állt az ügy mellé.” Gémesi ugyanakkor a zenekar szempontjából is kiváló választásnak tartja Webern műveinek megszólaltatását, mivel szerinte rendkívüli módon fejleszti a harmóniai és kamarazenei készséget az együttesen belül. Stílárisan pedig hidat képez a romantikus – elsősorban a mahleri – hagyomány és a későbbi, dodekafon indíttatású zenék között.

A négy koncert közül mindössze egyet, az áprilist vezényli az új zeneigazgató, Keller András. A sorozat januári koncertjét Rácz Zoltán, a júniusit pedig Takács-Nagy Gábor dirigálja. Januárban is elhangzik egy ősbemutató, Jeney Zoltán új darabja a Monody – in memoriam Igor Stravinsky. ■

A Magyar Telekom Szimfonikus Zenekar hivatalos honlapja:
www.telekomzenekar.hu

A koncert előtt 18.30 órai kezdettel bevezetőt tart Földes Imre zenetudós.
Hangversenysorozat az Olasz Kultúrintézetben Simon Albert emlékére

2007. december 16. (vasárnap) 19.00 óra

Webern: Langsamer Satz
Webern: Passacaglia Op.1
J.S. Bach – Webern: Ricercar a Musikalisches
Opferből BWV 1079
Vidovszky: Kilenc kis Kurtág-köszöntő korál
kiszzenekarra – **ősbemutató**

Webern: Symphonie op.21
J.S. Bach: No.4 D-dúr szvit
Vezényel: **Gémesi Géza**

2008. április 10. (csütörtök) 19.00 óra

J.S. Bach: Die Kunst der Fuge BWV 1080 – részletek
(Hermann Scherchen hangszerelése)
Kurtág György: Játékok, üzenetek Op.5
S. K. Tickmayer: Zenekari prelűdök és variációk egy
Bach-korálra – **ősbemutató**

Schönberg: Verklärte Nacht
Vezényel: **Keller András**

2008. január 12. (szombat) 19.00 óra

Sztravinszkij: D-dúr concerto vonószzenekarra
Bázeli concerto
Jeney Zoltán: Monody – in memoriam Igor Sztravinszkij
ősbemutató

Közreműködik: **Horváth Mária** – ének
Sztravinszkij: Fúvósszimfóniák
J.S. Bach: III. Brandenburi verseny

Sztravinszkij: Esz-dúr szimfónia Op.1
Vezényel: **Rácz Zoltán**

2008. június 7. (szombat) 19.00 óra

Szóllósy András: III. concerto
Sosztakovics: I. zongoraverseny
Közreműködik: **Tóth Erika, Devicsai Gábor**

Bach: IV. Brandenburi verseny
Közreműködik: **Kaczander Orsolya, Gyöngyössi
Zoltán, Környei Zsófia**
Sosztakovics: Hamlet – szvit
Vezényel: **Takács-Nagy Gábor**

Házavatás Szombathelyen

A Savaria Zenekar ismét birtokba vette a Bartók Termet

Minden zenekar életében korszakos jelentőségű esemény, ha saját otthonra lel. Szerencsére az utóbbi időben több hazai együttes is elmondhatja ezt magáról. Nemrég a Savaria Szimfonikus Zenekar ismét birtokba vehette otthonát, a Bartók Béla Termet, amelyet a XXI. századi igényeknek megfelelően újíttak fel.

➔ Várkonyi Tamás

A műemlékként nyilvántartott épület egykor zsinagógaként működött, korszerűsítése mintegy 400 millió forintból valósult meg, Szombathely Megyei Jogú Város Önkormányzata és a Vas Megyei Önkormányzat közös pályázati sikerének köszönhetően. A kiváló akusztikájú koncertterem impozáns külső jegyeit megőrizték a rekonstrukció során, ám a belső átalakítás a kulturális létesítmény legnagyobb részét érintette. A november 17-én átadott Bartók Terem teljes mértékben akadálymentes, a nézőtéri székek új huzatot, deréktámaszt, hátul és alul faborítást kaptak. Utóbbi a terem akusztikájára is jótékony hatással van: a hosszabb kicsengési időnek köszönhetően a hangzás teltebb, gazdagabb, melegebb lett. A teremhez a legkorszerűbb technikával felszerelt stúdió is épült, amely lehetővé teszi, hogy a zenekar hosszú idő után ismét kiváló felvételeket készítsen saját otthonában. A zenészek szemzögéből öröndetes változás, hogy a színpad világítás-technikáját teljesen modernizálták. Az új lámpák minden irányban mozgathatók – akár egyenként is –, a hőt fölfelé vezetik el, nem izzasztják a színpadon ülőket, az égők színe és erőssége pedig kitűnő fényviszonyokat eredményez. A belső udvaron a tervek szerint kamarakonzerteket, kisebb szabadtéri előadásokat is rendeznek majd az évad során.

Az új vezetés hivatalba lépése óta eltelt egy év, s mondhatjuk, hogy mára a zenekar – a menedzsment és a tagság egyaránt – összekovácsolódott. A muzikusok már hozzászoktak ahhoz, hogy rendszeresen meghallgatják véleményüket fontos kérdésekben, tudják, hogy érdemes hozzászólni egy-egy vitához, mert befolyásolhatják a vezetők döntését. A zenekart vezető „duett” tagjai – Bonecz Ervin és Alpaslan Ertüngaalp – jól kiegészítik egymást, tökéletes harmóniában dolgoznak ugyanazért a közösségért. A 2007/2008-as évad már teljes egészében az ő elképzelésük szerint épülhetett föl, bár a nemzetközi fellépések számának növekedése az ezt követő hangverseny-évadban látszik majd meg igazán.

Fontos szempont volt az idei évad műsorainak összeállításakor, hogy olyan művek is bekerüljenek a repertoárba, amelyek Szombathelyen, sőt talán még Magyarországon sem igen hangzottak el korábban. Alpaslan Ertüngaalp zeneigazgató arra is odafigyelt, hogy minél több produkcióban minél több tag vehessen részt, azaz a lehető legjobban kihasználja a zenekar kapacitását. Jelenleg hetventagú az együttes, ami szimfonikus zenekari létszámmal tekintve nem túl magas, a szólamok a minimális létszámmal működnek. A vezetés szeretné bővíteni a zenekart, de ennek anyagi vonzatai vannak.

Nemcsak a zenekar, hanem a teljes magyar zenei élet eseményei közül is kiemelkedik az a hangverseny, amelyet a már hagyományosan a Művészetek Palotájában rendező szimfonikus zenekari seregszemlén, a Magyar Szimfonikus Körkép keretében ad az együttes. Ekkor – 2008. február 11-én – a huszonnégy tagú csodakórossal, a nagy hírű BBC Singers énekegyüttessel szólaltatják meg Stravinsky Zsoltárszimfóniáját. A műsorban elhangzik az örmény Aram Hacsaturján két alkotása is: a Spartacus balettéből készült II. szvit, valamint a népszerű Hegedűverseny; utóbbi szöveglistája a fiatal generáció egyik legtehetségesebbje, Baráti Kristóf lesz. ■

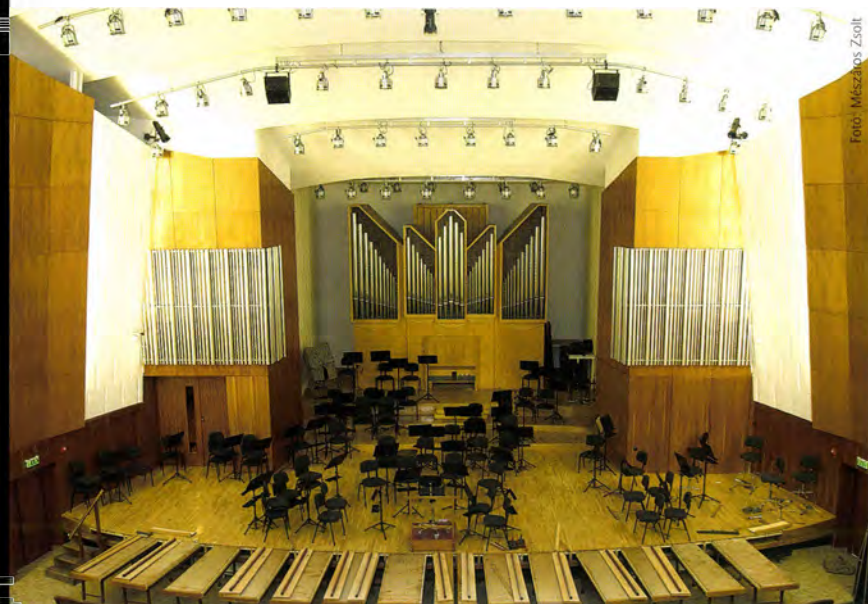

Foto: Mészáros Zsolt

Ideális fényviszonyok, telt hangzás, korszerű stúdiótechnika a Bartók Teremben

A Savaria Szimfonikus Zenekar hivatalos honlapja:
www.savariaorchestra.hu

A mi hivatásunk **Önnek szól.**

Hamar Zsolt
karmester

www.pfz.hu

Baroque Christmas Session

Jazzoratórium és tánczenék a Budafoki Dohnányi Zenekarral

Decemberben és januárban rendkívül izgalmasnak ígérkező esteken lép pódiumra az újabb és újabb kalandokra éhes Budafoki Dohnányi Zenekar (BDZ). Felkérésükre neves magyar jazzmuzikusok dolgoztak át barokk műveket, hogy ünnepi karácsonyi oratórium szólaljon meg december 10-én a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben.

➔ Várkonyi Tamás

Az est első felében Charpentier híres Te Deumát hallhatja a közönség, a második részben pedig Baroque Christmas Session címmel ismert barokk dallamok csendülnek fel új feldolgozásban. A minta a nagy nemzetközi sikert aratott Soul Messiah volt, amelyben Händel művének minden tételét más stílusban dolgozta fel egy-egy híres jazzmuzikus. Ezúttal egy minden szempontból különleges karácsonyi oratórium szólal meg a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben; Vivaldi, Händel és Bach műveiből hangzanak el részletek kitűnő hazai muzikusok – Binder Károly, Fekete-Kovács Kornél, Nagy János, Nagy László Adrián, Szentpáli Roland és Vukán György – különböző stílusú és jellegű átdolgozásában és előadásában, a Budapesti Akadémiai Kórustársaság közreműködésével, Hollerung Gábor vezényletével. A zeneszerzőgárda legfiatalabb tagját, a nemzetközi hírű tubaművész Szentpáli Rolandot kerestük meg, hogy mondjon néhány szót az általa „szállított” részről.

„Bach 147. kantatájának egyik tételét vettem alapul, és erre írtam parafrázist. A kórus által énekelt koráldallamból indultam ki, de a bevezető ütemek triolálás lüktetését a spanyol flamencóval ötvöztem. Nagyzenekart használok, de természetesen kórus és jazzkvartett is játszik a kifejezetten erre az alkalomra készült átíratban. A szerzőtársakkal nem beszéltük meg előre, ki milyen zenévé transzformál-

Zsuráfszky koreográfiája Zemplémben is nagy sikert aratott

A BUDAFOKI DOHNÁNYI ZENEKAR TOVÁBBI TÉLI HANGVERSENYEIBŐL:

2008. január 27. (vasárnap), 11.00 Zeneakadémia

A megérthető zene – Az örökkévalóság pillanatai

Gyöngyösi Levente: Istenkép

Km.: Angelica Leánykar, Honvéd Férfikar

Előad és vezényel: Hollerung Gábor

2008. február 10. (vasárnap), 19.30, Zeneakadémia

Schubert: IV. szimfónia, Mozart: c-moll mise

Km.: Budapesti Akadémiai Kórustársaság

Vezényel: Umberto Benedetti Michelangeli

2008. február 24. (vasárnap), 19.30, Zeneakadémia

Cherubini: c-moll requiem, Rossini: Stabat Mater

Km.: Budapesti Akadémiai Kórustársaság

Vezényel: Hollerung Gábor

A Budafoki Dohnányi Zenekar számos koncertjére kedvezményes áron, karácsonyi akció keretében lehet jegyet vásárolni.

További információ: info@bdz.hu, www.bdz.hu

ja a népszerű barokk kórustételeket, csupán az irány volt adott. És ebből már nagy baj nem lehet...” – nyilatkozta a harmincéves, előadóművész és komponista.

Hollerung Gábor együttese másik kiemelkedő téli koncertjének ígérkezik a január 13-án rendezendő Újévi koncert, szintén a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben. A tánc és mozgás ihlette műveket középpontba állító, Zene és tánc című hangversenyen a Budapesti Akadémiai Kórustársaság mellett a Honvéd Táncszínház és Ronan Morgan Táncegyüttese működik közre. Az est különlegessége lesz Orff Carmina Burana című oratóriuma, amelyre Zsuráfszky Zoltán külön erre az alkalomra készít táncoreográfiát. Aki évről évre figyelemmel kíséri a Zempléni Fesztivált, a Zsuráfszky táncosai és a Budafoki Dohnányi Zenekar együttműködéséből született ősbemutatókból sejtheti, hogy ezúttal is rendkívül izgalmas este kerekedik a két művészet összeházasításából.

December elejére várható, hogy megjelenik a Hungarotónnál a Budafoki Dohnányi Zenekar új lemeze Vajda János műveiből. Ezen olyan „sikerszámok” lesznek hallhatóak, mint a Magnificat, a Szent Péter meg a zsoldosok, valamint a Szilágyi Domokos verseire írt Változatok. ■

CLASSICAL
JAZZ
CONTEMPORARY
TRADITIONAL

midem
CLASSIQUE & JAZZ

MIDEM Classique & Jazz

Knowledge is power, and contacts are all about how you can get that knowledge and use that power.

MIDEM Classique & Jazz offers you access to 1,100 dedicated companies from 60 countries, allowing you to get in touch with over 10,000 professionals from the record, live music, publishing, music for image, digital & mobile and branding sectors.

Join the global industry community as it gathers to hear talents and build new partnerships. Get ahead in the classique & jazz music landscape to think louder this year.

Don't forget, the earlier your register,

the less you pay.

To find out more go to www.midem.com/classique

Alternatively, contact Cornelia Much
Tel: +49 (0)7631 17680 or
Email: info.germany@reedmidem.com

 Reed MIDEM
A member of Reed Exhibitions

MIDEM: 27 - 31 January 2008 • MidemNet Forum: 26 - 27 January 2008
Palais des Festivals, Cannes, France • www.midem.com

Kóruskultúra magas színvonalon

Megtalálta új vezetőjét a Debreceni Kodály Kórus

Június eleje óta új vezető karnagy áll Magyarország egyetlen hivatásos vidéki vegyeskara, a Gulyás György által 1955-ben alapított Debreceni Kodály Kórus élén. Ella István orgonaművészként és karmesterként egyaránt ismert, azt azonban talán kevesen tudják róla, hogy a legendás Vásárhelyi Zoltánnál és Maklári Józsefnél végezte el a Zeneakadémia énektanár-karvezető szakát. Most terveiről és elképzeléseiről nyilatkozott a Gramofonnak.

➡ Várkonyi Tamás

„Azzal, hogy összevonták a debreceni együtteseket, a művészi munka tekintetében lényeges változás nem történt. Ezzel inkább a gazdasági-pénzügyi rész ésszerűsítése zajlott le” – mondta el érdeklődésünkre Ella István. Az intézkedés nem járt elbocsátásokkal, sőt terveik között mihamarabbi fejlesztés szerepel, noha ennek most még nincsenek meg az anyagi feltételei. A vezető karnagy három fő területet nevez meg a Debreceni Kodály Kórus tevékenységében. A kórus repertoárjában nagyobb súllyal kívánja szerepeltetni az oratórium műfajt. A kíséret nélküli, úgynevezett cappella művek előadása terén különös felelősséget érez, hiszen az együttes az országban az egyetlen vidéki professzionális kórus. A harmadik fő terület pedig Kodály, Bartók és a kortárs zeneszerzők műveinek előadása.

„Erdei Péter tavaly tavasszal ment el a kórustól, amely így másfél évig gazdátlan volt. Szakemberek jöttek ugyan, de csak egy-egy produkcióra, kevés időt töltöttek itt. Márpedig egy ilyen együttes olyan karnagyot igényel, aki nevelőmunkát is végez az élén. Azzal a szándékkal vettem át vezető karnagyi posztot 2007. június 1-jén, hogy ezt megtegyem, és annyi időt, amennyit csak tudok, a kórusal töltsek” – mondja Ella István.

Ella István a billentyűs hangszerek felől érkezett, hiszen kiváló orgonista és csembalóművész és több évtizede vezényel is. Pályája kezdetétől mindkét területet párhuzamosan művelte: ugyanabban az évben szerzett diplomát a Zeneakadémia énektanár-karvezetés szakán a legendás Vásárhelyi Zoltánnál és Maklári Józsefnél, mint orgona szakon. Ezt követően Németországban a karmesterséget is kitanulta.

Természetesen tervei közt szerepel új színekkel gazdagítani a kórus palettáját. Szeretne a könnyebb műfajok felé is nyitni, tehát – mint mondja – bizonyos produkciókat „farsangi” hangulatú zenékkal fűszerezni. Ebbe beleférhet egy Johann Strauss-keringő, kis sramlizene, operett és musical is annak érdekében, hogy minden zenét szerető réteg találhasson kedvére való muzsikát a Kodály Kórus koncertjein. „Ez csak amolyan kirándulás lesz a tevékenységünkben – hangsúlyozza Ella István –, mert továbbra is a nagy európai zenei hagyomány ápolása a fő célunk. Az évad nyitányaként több mint húsz próba után szólaltattuk meg a debreceni református templomban Bach h-moll

Ella István a billentyűs zené mellett fiatal kora óta vezényel

miséjét a Debreceni Filharmonikus Zenekar közreműködésével. December 12-én mi indítjuk a Kodály-maratont a Zeneakadémián, a Budavári Te Deummal, Vásáry Tamás vezényletével. December 20-án és 21-én pedig Debrecenben, illetve Szombathelyen szólaltatjuk meg Joseph Haydn A teremtés című oratóriumát Vashegyi Györggyel. Az évad kiemelkedő eseményeinek ígérkezik a Gulyás György bérletben március 20-án Schubert Asz-dúr miséje Bogányi Tibor vezényletével, valamint május végén Mendelssohn Szentivánéji álom kísérezeneje, amelyben a művészeti vezető, Kocsár Balázs dirigálja majd a Kodály Kórust és a Debreceni Filharmonikus Zenekart.”

„Amellett, hogy ebben az évben pályázat útján elnyertem a Kodály Kórus vezető karnagyi tisztségét, néhány hétre rá magas állami kitüntetést, a Magyar Köztársaság Lovagkeresztjét vehettem át a köztársasági elnök úrtól. Számomra ezzel nemcsak eddigi munkásságomat, művészi tevékenységemet, hanem a kóruskultúrával való törődésemet is magas állami szinten ismerték el” – mondja a vezető karnagy. ■

A Debreceni Kodály Kórus hivatalos honlapja:
www.dkk.hu

OPERAMAGAZIN

A bemutatkozó számot keresse a Magyar Állami Operaház előadásain, illetve a Gramofon fővárosi könyv- és hanglemezbolti terjesztési pontjain.

E-mail: operamagazin@gramofon.hu

Egy zongorista a fjordok országából

Leif Ove Andsnes neve ma még keveseknek cseng ismerősen Magyarországon, pedig a norvég zongorista világszerte magasan jegyzett művész. Edvard Grieg halálának 100. évfordulójára jelent meg legújabb lemeze, amelyen a ritkán hallható g-moll ballada is felcsendül. A centenárium alkalmából folytatott beszélgetésből kiderül, hogy Andsnes nemesak Grieg zenei nyelvét beszéli anyanyelvi szinten, hanem rendkívül nyitott személyiség, aki ugyanúgy érdeklődik a népi hangszerek, mint a kortárs zene iránt.

◆ Várkonyi Tamás

Gramofon: Magyarországon kevés Grieg-mű szólal meg.

Leif Ove Andsnes: Pedig Grieg a maga idejében ugyanúgy népzeneből merített, mint később Bartók Béla. A magyar zeneszerzőhöz hasonlóan, a norvég népzene elemei egyéni zenei nyelvezetté szublimálódtak nála. Viszont az a furcsa helyzet alakult ki, hogy amiről ma úgy érezzük, hogy norvégos, az valójában grieges.

G.: A norvégiai zenepedagógiában mekkora a szerepük a népdaloknak?

L. O. A.: Nem akkora, mint Magyarországon, ahol ennek komoly hagyománya van, de Norvégiában sokan játszanak valamilyen népi hangszeren vagy énekelnek. Nagyon népszerű például a hardingfele (hardanger fidula), ami egy különleges népi hegedű, Grieg zenéjében is hallható a hatása. Ennek a hangszernek nyolc vagy kilenc húrja van, ebből négyet használnak, a többi úgynevezett rezgőhúr. Népszerűségére jellemző, hogy Minneapolisban működik a nemzetközi Hardanger Fidula Társaság, amely több száz tagot számlál az Egyesült Államokból, Kanadából, Japánból, Norvégiából, Svédországból és Nagy-Britanniából. Egyébként a norvég népzeneben kevésbé járatosak is ismerhetik a hangját: ez a hangszer szól a Gyűrűk ura című film A két torony részében, a tohírok témájában.

G.: Mondják, hogy nem számít a származás, amikor az ember olyan zeneszerző műveit adja elő, aki például valamely népzeneből merített, mivel a nyelv, amelyen szól, egyetemes. Ön előnyben érzi magát más nemzetiségű előadókkal szemben, amikor Grieg-zenét játszik?

EGY SZELES SZIGET SZÜLÖTTE

Leif Ove Andsnes a rendkívül széles Karmøy szigetén született Nyugat-Norvégiában, zenetanár szülők gyermekeként. Tizenöt évesen a Skandináviában nagy tiszteletnek örvendő cseh emigráns zongorapedagógus, Jiří Hlinka osztályában kezdett tanulni Grieg szülővárosában, a bergeni konzervatóriumban. Első jelentős szólóestjét tizenhét évesen adta, a következő évben pedig már Grieg a-moll zongoraversenyét játszotta a hagyományos szilveszteri gálán a Bergeni Fesztiválon. Az Oslói Filharmonikus Zenekar „lecsapott rá”, és elvitte magával szólólistának az Edinburgh-i Nemzetközi Fesztiválra, tizenkilenc évesen az ifjú művész már New Yorkban debütált. Skandináviába visszatérően a Gothenburgi Szimfonikusokkal koncertezett, a sikernek köszönhetően Neeme Järvi meghívta Clevelandbe. Itt Andsnes máig visszatérő vendégnek számít; Franz Welser-Möst, a helyi zenekar zeneigazgatója egyszerűen „az egyik legnagyobbknak” nevezte őt.

Kereső-kutató szenvedélye újabb és újabb zenei területekre vezetett a harmincnégy éves norvég művészt. A 2004/2005-ben rendezett rangos Perspective sorozatban a New York-i Carnegie Hallban Andsnes hét estén játszott a lehető legkülönfélébb hangszer-összeállításokban. Kiterjedt diszkográfiája szinte a zongorairódalom valamennyi ágát felöleli.

L. O. A.: Ami miatt előnyöm lehet, az nem a hovatartozásom, hanem inkább az, hogy kisfiú korom játszom a zenét, régóta kapcsolatban vagyok az ő világával.

G.: Magyarországon és talán Európa nagy részén is Grieg nevének hallatán a Peer Gynt szvit vagy az a-moll zongoraverseny főtémája jut az emberek eszébe. Igazságos az utókor ítélete?

L. O. A.: Természetesen nem! Grieg kevésbé ismert műveiben is elképesztő értékek vannak. Az ő „hibája” annyi, hogy nem volt képes nagy volumenű műveket – operát vagy szimfóniát – alkotni. Erőssége és egyéni hangja a harmóniai és a dallami invencióban keresendő. Vannak fantasztikus zongoraművei és dalai, amelyek ritkán csendülnek fel Norvégia határain kívül. Ilyen remekmű a c-moll hegedű-zongora-sonáta vagy a g-moll ballada, amely szintén különleges, rendkívül „erős” darab. (Utóbbi hallható új felvételként a most megjelent lemezen is.) Népdal-feldolgozásai, főleg a késeiek – az op. 66 és az op. 72-es sorozat – gyönyörű zenék. Mindenképpen megérdemelnék, hogy gyakrabban hangozzanak fel.

G.: Nem tervezi lemezre venni az ön által méltatlanul mellőzött műveknek nevezett Grieg-darabokat?

L. O. A.: Remélem, erre hamarosan sor kerül. A dalokhoz még nem találtam meg a megfelelő énekest Norvégiában, míg a c-moll hegedű-zongora-sonátát sokszor játszottam több művésszel is. De ezeken kívül nagyon szeretném felvenni Grieg négykezes zongoraműveit, amelyek között kedves norvég táncok és más darabok szerepelnek. Talán erre is találok még zongorista partnert.

G.: Richter utolsó magyarországi koncertjén éppen Grieg Lírikus darabjait játszotta. Ön hallotta tőle ezeket a műveket?

L. O. A.: Igen, Richter 1993-ban szerintem nagyjából ugyanazt a műsort játszotta nálunk, Oslóban, néhány hét-

tel korábban. Természetesen óriási élményt jelentett ez nekem. A technikája már nem volt a régi, de valami teljesen tudott alkotni. Bámulatós volt az a szellem, ami ezeken a darabokon keresztül megnyilvánult! Mindig emlékezni fogok arra a hangversenyre.

G.: *Grieg elszigetelt vagy nagyhatású alkotó a zenetörténetben?*

L. O. A.: A következő norvég zeneszerző-nemzedék megpróbálta az ő nyomdokain folytatni azt a művészetet, amely a népzene és a műzene szintézisére épít, de persze nem olyan színvonalon, mint amilyenen Grieg tette. Debussy és Ravel fiatalkori műveit egészen biztos, hogy befolyásolta Grieg harmóniavilága.

G.: *Mondhatjuk, hogy Leif Ove Andsnes a Grieg-zene nagykövete?*

L. O. A.: Sokszor szeretnék eltávolodni Griegtől, noha norvég vagyok, és sokszor talán emiatt is kérnek fel az ő zenéjének megszólaltatására. Huszonekét éves koromban úgy döntöttem, hogy nem játszom egy ideig az a-moll zongoraversenyt. Ezzel a darabbal debütáltam, számos zenekarral adtam elő, nyolc évig mégis tartottam magam ehhez a döntéshez. Zenéje azonban visszahúz.

G.: *Koncertműsoraiból úgy tűnik, hogy fontos önnek a kortárs zene is.*

L. O. A.: Mint sok más zongorista, a tanulmányaim során én sem gyakran találkoztam kortárs zenével. Elsődleges célként a technika, a zenei stílusok és ezen belül a romantikus repertoár elsajátítása lebegett tanárain szemem előtt. Fontos számomra a kortárs zene; az, hogy olyan művekkel foglalkozzam, amelyeknek nincs előadói hagyománya. Az e művekben megtapasztalt szabadság jó iskola Beethovenhez és Schumannhoz is.

G.: *2005 augusztusában ön mutatta be a francia zeneszerző, Marc-André Dalbavie a Chicagói Szimfonikusok és a Cleveland Zenekar közös megrendelésére született zongoraversenyét a londoni Promenádkoncertek sorozatában. Miért éppen Lutoslawski zongoraversenyével társította a most még megjelenés előtt álló lemezen?*

L. O. A.: 2007 májusában rögzítettem ezt a két művet Münchenben, a Bajor Rádió Szimfonikus Zenekarával, Franz Welsler-Möst vezényeltével. Lutoslawski darabja

Fotók: Felix Broedeur/EMI

XX. század egyik klasszikusa, nagyon szeretem. Dalbavie versenyműve roppant érdekes alkotás. A szerző nekem ajánlotta, és a hagyományos, romantikus zongoraverseny elemeit ötvözte benne egyedí hangzásvilágával, elsősorban a fantasztikus hangszerezés révén. Ezen az albumon, amely a tervek szerint majd csak 2009 elején jelenik meg – mert előtte Dalbavie művét többször megszólaltatom Európában –, szerepelnek szóló zongoraművek is. Például az általam nagyra tartott dán zeneszerző, Bent Sørensen A csend árnyékai (The Shadows of Silence) című darabja, amelyet négy éve írt nekem.

G.: *Milyen lemezei jelentek, illetve jelennek meg mostanában?*

L. O. A.: Nemrég jelentek meg Schumann és Brahms zongoraötöse az Artemis Quartettel, nagyszerű volt a csapattal együtt dolgozni. Másik új lemezemen Mozart G-dúr (K. 453) és d-moll (K. 466) zongoraversenye hallható, amely album a Norvég Kamarazenekarral folytatott rendszeres közös munkánk gyümölcse.

G.: *Mikor jön Magyarországra?*

L. O. A.: Furcsa nekem, hogy sosem voltam még Magyarországon, de nagyon szeretnék ellátogatni önközhöz akár szólóesttel, akár zenekarral. ■

Leif Ove Andsnes legújabb lemezeiről a 60. és a 72. oldalon olvasható kritika

Leif Ove Andsnes hivatalos honlapja:

www.andsnes.com

GRAMOFON

Klasszikus és Jazz

Közelebb a nagyokhoz

Évszakonként megjelenő zenei lap

www.gramofon.hu

Név: .....

Cím: .....

Telefonszám: .....

Fax vagy e-mail: .....

Szeretnék előfizetni a Gramofon című folyóiratra,

a 2008. évre ..... példányban.

(kérjük a megfelelőt aláhúzni)

Fizetési mód (kérjük a megfelelőt bejelölni):

- az éves előfizetési díjat (3200 Ft) postai utánvétellel fizetem (+ 600 Ft postaköltség kizárólag az első szám küldésénél)
- az éves előfizetési díjat (3200 Ft) banki átutalással előre fizetem, a számlát ezt követően az első számmal postázva kapom.
- az éves előfizetési díjat (3200 Ft) személyesen a kiadóban, az első szám átvételekor fizetem

A számlát az alábbi címre kérem kiállítani

(csak akkor kell kitölteni, ha eltér az előfizető címétől)

.....
.....

A Gramofon új előfizetőjeként, ajándékként szeretném megkapni (kérjük, egyet jelölni):

- a Jurij Szimonov 60 című kötetet
- a Trio Midnight és Lee Konitz On Track című CD-jét
- Retkes Attila: Zenélő ezredkezdet című interjúkötetét
- Földes Andor zongoraművész CD-jét (Stravinsky, Barber és Copland művei)
- A Zempléni Fesztivál 2005 válogatás CD-jét

Kérem, hogy küldjenek számomra értesítést

- a Raiffeisen Jazz Klub koncertjeiről

Klasszikus és Jazz Lap-, Könyv- és Hanglemezkiadó Kft.

H-1037 Budapest, Szépvölgyi út 99.

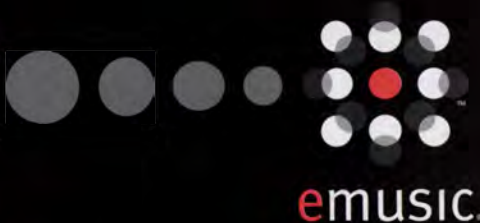
Fax: 06-1/436-0101

Bankszámlaszám: 14100103-42086949-01000007

35 ZENE INGYEN

AZ EMUSIC ÉS A GRAMOFON KÖZÖS AJÁNLATA

Nº1 Site for Independent Music

Az eMusic a független lemezkiadók első számú internetes terjesztője, ahol több mint kétfélmillió zeneszámból álló katalógusban böngészhet, hatalmas klasszikus zenei, jazz és világzenei kínálattal.

A Gramofonnal kialakított stratégiai együttműködésnek köszönhetően most ön is kipróbálhatja a legális zeneletöltés nyújtotta határtalan szabadságot, amely révén minden eddigiénél könnyebben juthat hozzá kedvenc zeneszerzőjének vagy előadójának értékes felvételeihez.

Böngésszen a kínálatban művész, cím, kiadó vagy műfaj szerint, és fedezze föl különleges zenék egész sorozatát. Regisztráljon most, és az első 35 szabadon kiválasztott zeneszámot ingyen töltheti le; ha regisztrációját később felmondja, a letöltött zenéket akkor is megőrizheti.

- 13 EZER KIADÓ LEMEZEINEK FOLYAMATOSAN FRISSÜLŐ KÍNÁLATA, INGYENES LETÖLTÉS A KÖTELEZETTSÉGMENTES PRÓBAIDŐSZAKBAN
- A LETÖLTHETŐ ZENÉK KOMPATIBILISEK AZ iPod®-DAL VAGY BÁRMILYEN MÁS MP3-LEJÁTSZÓVAL

TOVÁBBI RÉSZELEK:

>> WWW.EMUSIC.COM/GRAMOFON

A **GRAMOFON** az eMusic kizárólagos magyarországi médiapartnere.

A feliratkozás első 14 napos próbaidőszakában az első 35 kiválasztott zeneszám letöltése ingyenes. Az ajánlat kizárólag az eMusic új ügyfelei részére érvényes. A feliratkozáshoz bankkártya szükséges. Az ajánlat részleteit és az eMusic árszabását a felhasználási szabályzatban foglaltak határozzák meg, és előzetes tájékoztatás nélkül módosulhatnak. Az eMusic és az eMusic logó az eMusic.com Inc. bejegyzett védjegyei az USA-ban és más országokban. Az iPod az Apple Computer bejegyzett védjegye. Az Apple nem áll sem együttműködői, sem támogatói kapcsolatban az eMusic-kal.

GRAMOFON ZENEKRITIKAI MŰHELY

- mértékadó
- megbízható
- objektív
- klasszikus, jazz és világzene

Kísérje figyelemmel az ország zenei életét a mi szemszögünkből – olvassa a Gramofon szakkritikusainak koncertbeszámolóit rendszeresen az interneten, a hvg.hu kultúra rovatában.

hvg.hu

Zenedoboz Óbudán

Új sorozatok a társaskörben

Az Óbudai Társaskör Krúdy-korabeli épületét mint szigetet veszi körbe Magyarország egyik legnagyobb lakótelepe. A Kiskorona utcában működő intézmény évtizedek óta országos jelentőségű, azonban nem működhet évenkénti megújulás nélkül. Helyzetéről, múltjáról a „zenedoboz” igazgatójával, Merényi Judittal beszélgettünk.

➔ Várkonyi Tamás

„Harminchét éve, 1970-ben kerültem az akkor még Frankel Leó Művelődési Ház névre hallgató intézményhez – meséli Merényi Judit –, ami amolyan külvárosi kultúrház volt; 1977-ben bezárták, s áthelyezték az óbudai Fő téren lévő Zichy Kastélyba. A Fővárosi Tanácsnak az volt az elképzelése, hogy mindegyik fővárosi közművelődési intézménynek legyen valamilyen specifikus területe. Minket zenei bázisintézménynek neveztek ki, nem véletlenül. Nálunk működött többek között az Ifjú Zenebarát Klub, a Till Ottó vezette Óbudai Kamarazenekar, a Varga Károly-féle Óbudai Leánykar, valamint jazzklub, hanglezgyűjtők klubja, és ebben az időben lépett be az életünkbe az Országos Filharmónia is, amely a kastély kertjében rendezett hangversenyeket. Tehát nálunk a zenei élet szinte minden szegmense megtalálható volt a

hetvenes években. Döntő jelentőségű mozzanat volt, amikor befogadtuk a Liszt Ferenc Kamarazenekart; az a tény, hogy azóta is nálunk vannak otthon, ma is kivételes rangot ad a társaskörnek” – fogalmaz az igazgató.

A rendszerváltás után a veszprémi kamarazenekari fesztivált a megszűnés veszélye fenyegette, amit Merényi Judit nem nézhetett szó nélkül. Ő maga rendezte meg ezt a fesztivált, már Óbudán, a helynek megfelelően jóval kevesebb, de az ország minden pontjáról érkező résztvevővel. A tanácsadó testületbe meghívta Nagy Olivért, Till Ottót és a már rendszeresen itt próbáló Rolla Jánost. A hegedűművész ötlete volt a kamarazenekari mesterkurzus is a kilencvenes évek elején. Azóta is majdnem minden esztendőben megszervezik a képzést a Budapesti Tavasz Fesztivál programsorozatába illeszkedve. Talán ennek is folytatása, hogy a zenekar ma már rendszeresen tanít fiatalokat a Zeneakadémia felkérésére a Kiskorona utcában. Az Óbudai Társaskör valóságos zenei központ – nem véletlenül nevezte egyik lelkes híve zenedoboznak –, hiszen számos rendezvénynek ad otthont hetente. Nemcsak Rolla János együttese próbál falai közt, hanem a Budapesti Vonósok kamarazenekar és az Auer Kvartett is. A Budapest Ragtime Band minden hónapban itt tartja összejövetelét, hamarosan az Óbudai Danubia Zenekarral is újabb együttműködés veszi kezdetét, amikor Danubia Plusz címmel kamarazenei sorozat indul a zenekar művészeinek részvételével. Állandó sorozat a Gitármuzsika Óbudán, a Fiala Muzsikusok Pódiuma, a Mester és tanítvány sorozat – hogy csak néhányat említsünk a sok közül. „Egy ilyen intézmény azonban, mint a mienk, nem működhet évenkénti megújulás nélkül” – teszi hozzá Merényi Judit. „Ennek szellemében ebben az évadban nem kevesebb, mint három új sorozatot indítunk. A Ki nyer ma? – Játék és muzsika 7-szer 10 percben havi rendszerességgel jelentkezik, miután ez a rendkívül népszerű és nagy múltú műsor elkerült a Magyar Rádió Kossuth adójáról. A műsor

Krúdy és a zene szigete Óbudán

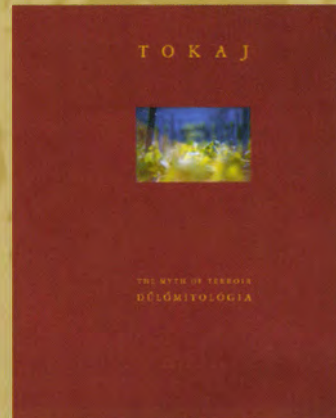
Merényi Judit, a zenedoboz gondos gazdája

szülőatyja, Czigány György által felvetett ötletet fogadtuk el, amikor esti koncert keretében rendezzük meg, több testvérintézmény – például a Hangversenyrendezők Egyesülete, a Zeneműkiadó és az Artisjus – együttműködésével. Szintén új sorozat a Hungaroton Társaskör, amelynek második estjét december 13-án tartjuk; ezen Hubay Jenő és Weiner Leó műveit szólaltatja majd meg Kassai István és Szecsődi Ferenc. Hat éve dolgozik nálunk zenei szakértőként Szentpéteri Gabriella zongoraművész; az ő ötlete volt, hogy rendezzünk lemezbemutató hangversenyeket a Hungarotonnal együttműködésében. A sorozat házigazda–műsorvezetője a Gramofon főszerkesztője, Retkes Attila lesz. Harmadik új sorozatunk a Stúdió 11-hez kapcsolódik, amely együttes a továbbéléséhez szükséges fellépési lehetőségeket kereste – és találta meg nálunk. Folytatjuk Baranyi Ferenc vezetésével az Operamesék elnevezésű sorozatunkat, a műsor a zenés színház azon darabjait állítja ebben az esztendőben reflektorfénybe, amelyeknek önálló irodalmi mű az alapja. Mindig rengetegen jönnek; olyan operarajongók, akik nem tudják megfizetni azt, hogy rendszeresen eljussanak az Operaházba. Érdekes ugyanakkor, hogy nagyon sok a fiatal is; hogy őket az irodalmi része vonzza vagy a zenei? – nem tudom. Általában jellemző a működésünkre a művészeti területek összekapcsolása.”

„Mindezzel együtt törni kell a fejünket” – mondja. „A komolyzene közönsége idősödő generáció, akik nehezebben mozdulnak ki este, ráadásul Óbuda sokaknak messze van. Egyre jobban szükség van az utánpótlásra, és a folytonos megújulásra. Ennek csak egyik eszköze az anyagi háttér. Ami ennél fontosabb: az ötlet, ami sokszor pótolja a pénzt.” ■

Az Óbudai Társaskör hivatalos honlapja:
www.obudaitarsaskor.hu

Egyet fizet kettőt kap!

Ha megrendeli a Tokaj Dűlőmitológia című könyvet, az alábbi két kiadványunk közül az egyiket – választása szerint – ajándékba adjuk Önnek!

Tokaj Dűlőmitológia: 10.500 Ft
 Az ég és föld szülte bor: 3.900 Ft
 Borbarátok 7x7 – 2007-es kiadás: 2900 Ft
 Postaköltség: 730 Ft

Megrendelés és további információ:

06 30 370 8689, info@borbarat.com
www.borbarat.com

Az identitáskeresés útjain

Száz éve született Pártos Ödön

Van a huszadik századi magyar zeneszerzésnek egy jelentős csoportja, amelyről a nagyközönség bizonyos okoknál fogva még ma sem tud eleget. Ezek a „bizonyos okok” pedig könnyen beláthatók, ha meggondoljuk, hogy legtöbbjük a húszas években, vagy az 1948-as kommunista hatalomátvételt követően (legkésőbb 1956 után) elhagyni kényszerült Magyarországot.

➔ Veres Bálint

Az emigrációban létrehozott életművük – legalábbis hivatalosan – évtizedekig nem találhatott visszhangra itthon, még akkor sem, ha egyes részletekben talán nem is álltak oly messze a „socialista művészet” eszményének egyik vagy másik felfogásától. Az Egyesült Államokban és Ausztriában alkotott Takács Jenő (1902–2005), a holland zenekultúra fontos alakjává vált Frid Géza (1904–1989) vagy a Nagy-Britanniában letelepedett Seiber Mátyás (1905–1960), továbbá a Franciaországba, majd Izraelbe emigrált Andre Hajdu (1932) életműve Magyarországon szinte ma is ismeretlen. Külön figyelmet érdemel a két Kodály-tanítvány is: a svájci zenei életet meghatározó módon formáló Veress Sándor (1907–1992), valamint az új izraeli zenekultúra létrehozásában felbecsülhetetlen szolgálatot kifejtett Pártos Ödön (1907–1977).

Pártos, aki nemcsak zeneszerzőként, hanem előadóművészként és pedagógusként is elévülhetetlen érdemeket szerzett (többek között a tel-avivi Rubin Zeneakadémia egyik alapítójaként), a budapesti Zeneakadémiáról indult. Miután szólístaként és koncertmesterként Európa számos országát bejárta, 1938-ban, még a vészkorszak beállta előtt, elfogadta Bronislaw Huberman többször megerősített invitálását az Izraeli Szimfonikusokhoz. Bár eredetileg hegedűsként Hubay Jenő tanítványa volt, később mégis brácsásként futott be jelentős nemzetközi karriert, életművében is kitüntetett szerepet juttatva az árnyékos, gyászos tónus kifejezésére oly alkalmas instrumentumnak. Legismertebb kompozíciója a holokauszt áldozatainak emlékére ajánlott Yiskor is brácsaszólóra és vonószene-karra készült. Pártos Ödön magyarországi újralfedezésében az utóbbi néhány év némi fellendülést hozott.

Az igazán figyelemre méltó lépés azonban a Szabadi Vilmos, Bársony Péter és a Ligeti András vezette Magyar Telekom Szimfonikus Zenekar közreműködésével elkészült, idén nyáron megjelent, első felvételeket is tartalmazó Hungaroton-lemez volt. (A lemezről lapunk 68. oldalán olvasható kritika). Ezen a Yehudi Menuhinnek ajánlott, előadója elé páratlan technikai nehézségeket állító Hegedűverseny társaságában két, szólóbrácsára és zenekarra írott kompozíció kapott helyet. Ezek a művek átfogó képet mutatnak egy olyan komponistáról, aki a kodályi forrásoktól indulva, a bartóki és schönbergi expresszionizmust is magába olvasztva végül egy sajátos izraeli stílus létrehozására tette fel zeneszerzői pályáját. A Pártos-centenárium további fontos eseményeként vehetjük még számba a komponista egykori otthonánál (Budapest VI., Aradi u. 22.) felállított emléktábla leleplezését, valamint a Nagy-Britanniában tevékenykedő, nemzetközileg magasan jegyzett Pártos-tanítvány, Rivka Golani brácsás mesterkurzusát, amelyet ősszel tartottak a Zeneakadémián.

Bár az ünneplők hangja nyilván nehezen érzékelhető a csupán a jelen sztárjaira figyelő zenei világ nyüzsgésében, azért jól tennénk, ha többé nem felednénk el Pártos Ödön nevét. Megtanulnánk büszkén gondolni egy olyan művészre, aki az identitásváltás és identitáskeresés kanyargós útjain sohasem tagadta meg azt a kulturális bölcsőt, amelyben beszélni és énekelni tanult.

Forrás: Rivka Golani archívuma

Pártos Ödön feleségével (fent), brácsaszólóban és Rivka Golani kislíával Izraelben, 1977-ben.

ÚJÉVI KONCERT

2008. január 13. vasárnap 19:30 • Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

Zene és tánc

Kodály: Fölszállott a páva • Ravel: Bolero • Smetana: Az eladott menyasszony - részletek
Rossa: Ír táncok • Piazzolla: Fuga y Misterio & Libertango • Offenbach: Orfeusz az alvilágban - nyitány

Orff Carmină burana

tánc-koreográfiával

Budapesti Akadémiai Körutársaság • Budafoki Dohnányi Zenekar • Honvéd Táncszínház • Ronan Morgan Táncegyüttese
Koreográfia: Zsuráfszky Zoltán • Vezényel: Hollerung Gábor
Jegyek 5000,- 4000,- 3000,- 2200 Ft-os áron a Zeneakadémián, valamint az ismert jegyirodáknál válthatók.

www.rolandee.hu

Roland

ROLAND DIGITÁLIS ZONGORÁK

Miért vegyen digitális zongorát?

Az akusztikus zongorák kétségtelenül ékes díszai a környezetünknek.

Mi a Roland digitális zongoráit ajánljuk szíves figyelmükbe: hangszínük, billentésük és megjelenésük a jobb akusztikus modellekét idézi.

Mindemellett számos egyéb előnnyel rendelkeznek: rendszeres hangolást nem igényelnek, fejhallgatóval is élvezhető a játékunk (mások zavarása nélkül) és számítógéppel is összekapcsolhatók. Némely modell akár házi szórakoztató-központként is funkcionálhat önmagától mozgó billentyűzete és videó kimenete révén.

Roland ZeneGaléria 1137 Budapest,
Radnóti Miklós u. 9. Tel.: 06 1 239 9756

Fotók: Gramofon-archív

Los Angeles fölött a csillagos ég

Balázs Ádámról, a fiatal filmzeneszerzőről azt írta nemrég egy napilap, hogy a „filmvilág ma a háromszoros Oscar-díjas Rózsa Miklós után újra magyar komponista nevével barátkozik.” Első nagyjátékfilmjével ugyanis, az Elefántkirállyal a sacramentói filmszemlén a legjobb filmzene díját nyerte el. Hátborzongatóan jó indulás.

◆ Szále László

Mint hogy a jövő hosszabb és többet ígér, ezért a múlttal, az indulással csak röviden foglalkozunk, bár az sem tanulság nélkül való. Muzsikusi családba született – édesanyja zenetanár, édesapja zeneszerző –, így természetes, hogy a zenében élt és nevelkedett. Tizenhét évesen szülei elé állt: „Már tudom, mi szeretnék lenni: filmzeneszerző!” Hogy miért épp az? Ezt nem kérdeztem meg tőle, túl közheyes lett volna, de valahogy úgy képzelem, ha egy fiatalember a komolyzene elkötelezettje, és azt szeretné, hogy darabjait sokan hallgassák, mégse kelljen slágerzenét írnia, akkor nagyon is magától értetődően adódik a filmzene, amely jó ideje kétségkívül a kortárs zene leggyakoribb megnyilvánulása. Azt is nyugodtan mondhatjuk, hogy a tömegeknek a klasszikus zenéhez való viszonyát

ma legerőteljesebben a filmzene határozza meg. Akkor is, ha a mozikközönség nem figyel oda rá, mert a filmet nézi. Sokan állítják, az a jó filmzene, amit nem veszünk észre, de ha nem lenne, hiányozna.

A filmzene par excellence programzene, vagyis a film „programját” szolgáló zene. Ennyiben kisebb igényű a „csak” a világot kifejezni akaró abszolút zenénél, de csak ennyiben. Hollywoodban hanglátványának hívják, de mondhatnánk hangtájnak, hangdísztetnek, hangjelmeznek is. Balázs Ádám filmzenéit hallgatva az ember benyomása az, hogy „ráismerős” zene. Kézenfekvő, mégsem közheyes. A másik benyomás, hogy sok hangszerelésen „játszik”. Talán azt lehetne mondani, hogy anyanyelve a hangszerelés, vagy inkább, hogy sokféle zenekaron és sok

hangszeren beszél anyanyelvi szinten. Nem kétséges a magyar (nép)zenei származás, de amit komponál, világzene, miként a hollywoodi film is világfilm.

Balázs Ádám itthon klasszikus zongorát, zeneszerzést tanult (Kocsár Miklósnál), a konzervatóriummal párhuzamosan elvégezte az ELTE angol szakát. Néhány itthoni próbálkozás után kamikaze módra indult, először New York ellen. Ott bér munkát vállalt, egy öreg, kiszáradt zeneszerző helyett komponált. Annak volt megrendelése, neki volt invenciója. Az öreg olykor rázárta a stúdió ajtaját, s addig nem jöhetett ki, amíg el nem készült a megrendelt zene. Fillérekért dolgoztatta, mégis jó iskola volt, hiszen a jól felszerelt stúdióban, ha végzett a kötelezővel, komponálhatott a maga kedvére. A zeneszerzésből nem tudván megélni, pincérnek állt, igaz, zenés vendéglőbe. És a szerencse, miután kipróbálta, bírja-e a gyűrődést, mellé szegődött.

Odajárt vacsorázni a világ legnagyobb filmforgalmazó cégének kreatív igazgatója, aki egyszer megszólította: „Ugye, maga megélhetési pincér?” Amikor kiderült, hogy filmzeneszerző és magyar, kért tőle egy demókazettát. Hetek múlva újra jött és csak úgy odaszólt neki: „A demo nagyon jó, menjen és mondjon föl!” Ádám nem mondott föl, éjjel pincérkedett, nappal zenét írt.

Most már volt hol, hisz' elkezdte építeni a saját stúdióját, a borraalóból vette az első számítógépet, keverőasztalt. Aztán újra megjelent a kreatív igazgató és ráförmedt: „Hát maga mit keres még itt? Mondtam, hogy magának már nem kell itt dolgoznia!” És a pálya elindult. A filmforgalmazó cégnek promóciós zenéket írt, sok reklámenét, amit igen jól megfizetnek, de a cél, az álom a filmzene maradt. Hét nehéz New York-i év után áttelepült Los Angelesbe, hogy közel legyen a film Mekkájához, Hollywoodhoz.

Nem kellett sokat várnia az első sikerre. Seth Grossman sok fesztiválon győztes rövidfilmjének, a Shock Actnek a zenéjére több rendező felfigyelt. Elsősorban maga Grossman, aki hamarosan rábízta az Elefántkirály teljes zenéi anyagának megkomponálását.

Rengeteg a film, mégis hatalmas a konkurencia a filmzeneszerzők között. A nagy nevek nyolc-tíz fős stábokkal dolgoztatnak, hogy minél több munkát el tudjanak vállalni. Ilyenkor a nagy név csak koncepciót ad, kitalálja az alaplallamot, a többi a tanítványok, bedolgozók feladata. A rendező és a producer pedig boldog, mert a stáblistán egy igazi húzónév van a zeneszerző helyén is. Balázs Ádám egyedül dolgozik, nem névtelen bedolgozó, hanem egyszer majd húzónév szeretne lenni. Sok mindent meg kellett tanulnia a fizikai, matematikai alaptól

a vizuális percepció törvényszerűségeiig: mit mond egy szín, mit jelent egy vágás, milyen zenét kíván egy jelenet tartalma, hangulata s főleg tempója. Amikor arról kérdeztem, mi volt a legnehezebb, azt felelte: a megszerzett sokféle tudást ottanivá konvertálni. Ez nemcsak zeneelméleti és zeneszerzési tudást jelent, hanem egy speciális alkotási folyamat megtanulását is. Hozzátette: „akkor lettem ebben a világban profinak mondható zeneszerző, amikor a határidőket be tudtam tartani – úgy, hogy amit csináltam, biztonságosan jó volt. Megtanultam, hogy a stúdiók mindig biztosra akarnak menni. Nem elég nekik

egy jó zeneszerző, csak akkor érdekli őket, ha tudják, hogy biztos, profi háttere van. A rendezők már az elején majdnem kész, digitálisan rögzített muzsikát várnak, persze csak attól, akiben megbíznak.”

Ezért a bizalomért dolgozik lassan tíz éve Balázs Ádám. Ehhez jól jönnek a fesztiválsikerek is. A My name is Alan című dokumentumfilm nagydíjat nyert a monte-carlói filmfesztiválon, a California Dreaming című nagyjátékfilm az amerikai Showtime csatornán látható – mindkét film zenéjét Balázs Ádám komponálta. „Work in progress” a magyar származású amerikai rendező, Csupó Gábor A Moonacretitka című filmjének zenéje, hamarosan jön a Terror Háza, amely az

Andrássy út 60.-ról szól, rendezője az Amerikában élő Engert Péter, valamint Grossman újabb filmje, Az álmok keresztye. Balázs Ádámnak, mint minden kollégájának saját demólemeze van, amely mintegy hangos névjegyként szolgál, vagy inkább olyan, mint a „hanglap”, amiről a kívánt menü(ett) kiválasztható.

Kétségtelen tény, hogy a filmzenében nem nagyon lehet újítani; a zeneszerző ajándéka nem az újszerűség, hanem a mesteri megszólaltatás és a fölismerhető „saját hang” megteremtése. Ami nem könnyű, hiszen nem csupán invenció kérdése. A fiatal zeneszerzőnek különösen nem, hiszen az elején mindent el kell vállalnia a reklámfilmtől a thrillerig, hogy megmutathassa magát ez nem kedvez az eredetiségnek. A kis költségvetéssel dolgozó független filmek munkáihoz kapcsolódni viszont jó dolog, mert ők elvárják az eredetiséget.

Nem tudom, hogyan működik a karrier, de kezdem hinni, hogy akiben a tehetség kitartó szorgalommal, becsvágygal és nehézségtűrő képességgel társul, annak tényleg a csillagos ég a határ. De úgy fest, az a csillagos ég ma még nem a mi hazánk fölött van. ■

Balázs Ádám hivatalos honlapja:
www.adambalazs.com

Casa Ricordi: két évszázad a zenebizniszben

Jövőre, 2008-ban ünnepli 200 éves fennállását az itáliai operaszerzők, köztük Rossini, Donizetti, Bellini, valamint Giuseppe Verdi legendás kiadója, a milánói Casa Ricordi. A Teatro alla Scala operaház tőzsomszedságában épült, több ízben is felújított patinás székházban Cristiano Ostinelli, a kiadó klasszikus zenei részlegének vezetője tájékoztatta a Gramofont a francia Vivendi SA médiabirodalomhoz csatlakozott Ricordi terveiről.

➔ Lindner András / Milánó

Sic transit gloria mundi – érvényes lenne ez talán a Ricordira is? Aligha. Az olasz kiadó a Universal Music Publishing Group tagjaként is változatlanul őrzi dicsőséges múltját, még akkor is, ha csupán a hozzá hasonlóan „bekebelezett” egyéb zeneműkiadók egyikeként tevékenykedik. Jó ideje „két részlegünk működik a kiadón belül, az egyik hagyományosan a klasszikus zene, a másik a popzene darabjait adja ki, és igyekszik népszerűsíteni. Ezen belül működik egy csoport, amelynek a szerzői jogok érvényesítése a fő feladata, a másik pedig a kiadói részleg, ahol a kották megjelenítése és eladása alkotja a fő profilt. A mi feladatunk a Universal katalógusainak összeállítása, frissítése és precíz kézben tartása.

Saját számítógépes rendszerünk a kölcsönzés minél gyorsabb lebonyolítását segíti, a sales-, továbbá rental office a zeneművek eladásával, a kották folyamatos kölcsönzésével foglalkozik” – mondja Cristiano Ostinelli. A kiadói csoporthoz tartozik a magyar Editio Musica zeneműkiadó is, amelynek katalógusát a Ricordi hirdeti Itáliában, és az ő feladatuk a magyar zeneművek kottáinak eladása is olasz földön. Amíg a kiadó pop-részlege leginkább a nagy számban kiadott CD-k eladásából termel bevételt, a klasszikus zenei csoport az egyes kompozíciók előadásainak jogdíjaiból.

A cégalapító, Giovanni Ricordi jeles zenész volt, fiatalon a milánói Il Fiando színház zenekarának első hegedűse, érdeklődése azonban idővel a zenei termékek előállításának technikája felé fordult, megtanulta a vésés és a nyomtatás minden csínját-bínját, később pedig a zeneművek terjesztése kezdte foglalkoztatni. Az 1808 januárjában alapított Casa Ricordi élén már induláskor igyekezett szoros kapcsolatot kiépíteni impresszáriókkal, előadóművészekkel, de mindenekelőtt a kor komponistáival. A zenei élet három alapvető közegében aktivizálta magát: a színházak és koncerttermek, az oktatási intézmények, valamint a műkedvelő szórakoztatás világában. Az 1814-ben megjelentetett első katalógusban így mutatta

Tito Il Ricordi 1912-ben vette át a stafétabotot

be önmagát: „a milánói birodalmi királyi zenei konzervatórium kiadója”. Még ugyanabban az esztendőben szerződést írt alá a Scalával, amely megteremtette számára a jogot ahhoz, hogy ő lássa el kottákkal a királyi színházakat, ezt hasonló megállapodás követte a Ricordi és a Teatro Ré között, idővel pedig a patinás velencei La Fenice és a nápolyi San Carlo következett a sorban. A folyamatosan bővülő zenemű-kínálattal közreadott katalógus, a Gran catalogo della Musica di fondo e degli Spartiti di Giovanni Ricordi egyre komolyabb tekintélyt szerzett a cég alapítójának. Ricordit már hamarosan baráti kapcsolatok fűzték Gioacchino Rossinihoz; nem vé-

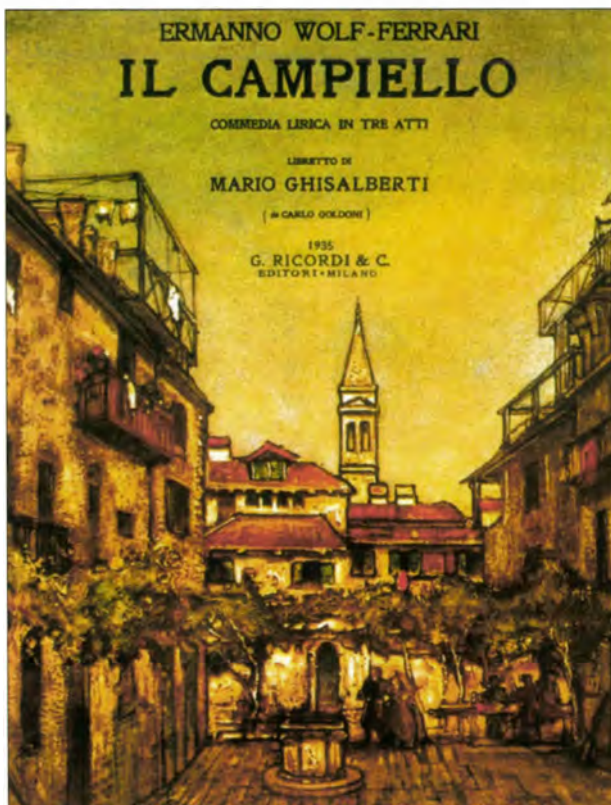
letlen, hogy az ő kiadója lett az első Itáliában, amely egy ismert komponista teljes életművének – köztük tizenkilenc operának – a gondozását magára tudta vállalni. A Scala is gyorsan felismerte Rossini nagyságát, 1823 és 1825 között az operaház ötvenkét produkciójából harminckettőben a pesarói mester darabjai hangzottak el. Idővel az alapító Giovanni Ricordi fia, Tito is dolgozni kezdett a kiadónál. Ő javasolta apjának a Gazzetta musicale di Milano című zenei hetilap megalapítását, amely egészen 1902-ig a legtekintélyesebb zenei kiadvány maradt szerte Itáliában. Kritikai írások, esszék egész garmada jelent meg benne. Titót fia, Giulio Ricordi követte a kiadó élén, őt pedig 1912-ben a „második” Tito. Boito Neronéjának, valamint Puccini Turandotjának előadásával lezárult az olasz melodráma késő romantikus korszaka, és a figyelem az új szerzők bemutatása felé fordult: Alfano, Zandonai, Pizzetti és Montemezzi darabjai tűntek fel a Ricordi kiadói palettáján. A háború után, az ötvenes évek vége felé pedig már a Ricordit alapító család ötödik generációja tűnt fel a cég vezetésében: Carlo Emanuele Ricordi lett a ma már nem működő lemezkiadó első főnöke. Az első kiadványok egyike Cherubini Medea-jának felvétele volt Maria Callással a címszerepben, a hatvanas években pedig már a kortárs zene nagy-

ágyú – Berio, Bussotti, Donatoni, Maderna, Manzoni, Nono, Sciarrino, Vacchi – is helyet követeltek maguknak a Ricordi katalógusában.

Az idő tájt gondolt először a kiadó arra, hogy a nagy operaszerzők műveinek kritikai összkiadását is megjelenteti. A pesarói Fondazione Rossini központtal közösen 1968-ban elsőnek a Rossini-, később a bergamói kutatókkal együttműködve a Donizetti-, végül az amerikai University of Chicago Press-szel a Verdi-összkiadást indították útjára. Nemrégiben pedig belevágtak a Puccini kritikai összkiadásba is: a Manon Lescaut-val és az Edgarral kezdenek. A legendás itáliai operaszerzők utódaiként Marco Stroppa, Luca Francesconi, Fausto Romitelli, Claudio Ambrosini, Giorgio Battistelli és Liza Lim kortárs komponisták felkarolása, műveinek terjesztése persze értelemszerűen jóval több energiát igénylő feladat, mint Verdi vagy Puccini további népszerűsítése.

„A zeneművek tiltott másolása, a szerzői jogok bitorlása ellen nem úgy harcolunk, hogy bíróságokhoz fordulunk, mert túlságosan drága lenne. Sokkal jobb fegyver, ha a műveket szép kiadásban, jó papíron, színvonalasan csomagolva és nem utolsó sorban rövid határidővel kínáljuk. Milánó környéki raktárunkból 24 óra leforgása alatt egész Európát el tudjuk látni. Harminckétezer szettünk van – egy szett az adott mű előadásához szükséges valamennyi kottát tartalmazza – és ebből évente tizenötezeret kölcsönzünk ki. A bestseller változatlanul Puccini. Tudják, hogy a Bohéméletet Finnországtól Dél-Afrikáig mindennap előadják valahol a világban?” – tesz fel egy költői kérdést

Wolf-Ferrari A csengettyű című operáját 1935-ben adta ki a Ricordi

Egy Bellini-zongorakivonat a XIX. század első feléből

Cristiano Ostinelli. Ami pedig az ehhez szükséges apparátus méreteit illeti: a Ricordi semmiképp sem sorolható a nagyok közé, ámbar mintegy hetvenfős állományával így is a legtekintélyesebb Olaszországban. (A másik hasonlóan nagy múltú milánói kiadónak, a Sonzogónak kisebb a gárdája.)

Ugyan még nem készült el a Ricordi jövő évi ünnepi programjának végleges műsora, de az máris biztos, hogy januárban a Scalában tartják a bicentenáriumi sorozat nyitóhangversenyét, és a díszkoncert műsorán – mi más lehetne? – Rossini, Verdi, Puccini és Berio műveiből hangzanak el részletek. Hamarosan elkészül a Ricordi történetén végigkalauzoló vándorkiállítás teljes anyaga is, amelyet a 2008. májusi frankfurti nyitányt követően a rendezők szándéka szerint végigutaztatnak a világban, még Japánban és az Egyesült Államokban is látható lesz. Arra azonban nem kaptunk választ, vajon Budapestet is közbeiktatják-e? Tervezik továbbá a Ricordi archívumában őrzött olasz operaszerzők leveleit, kéziratos megjegyzéseikkel ellátott kottáit tartalmazó díszes kiállítású könyv kiadását is. És könyvet jelentetnek meg a Casa Ricordiról, mint kereskedelmi vállalatról is. Hiszen a Ricordi volt a legelső multinacionális zeneműkiadó: már az 1900-as évek elején saját irodát tartott fenn Londonban, Lipszében és Amerikában is. Az igazi szenzációt azonban a fiatal zeneszerzők részére szervezett kompozíciós verseny jelentheti, amelynek feltételeit még 2007 végén közzé is teszik. „A hasonló versenyekkel szemben a miénk annyiban lesz talán vonzóbb, hogy valamennyi beküldött kompozíciót előadatjuk” – üzen a pályázóknak a klasszikus zenei direktor. A díjátadással egybekötött hangverseny lesz egyébként 2008 végén az eseménysorozat ünnepélyes záróakkordja, ezen a római Szent Cecília Akadémia zenekara működik közre.

A Ricordi hivatalos honlapja:
www.ricordi.it

Gramophone-díjas lemezek 2007-ben

A világ legtekintélyesebb hanglemez-szaklapja, az 1923-ban alapított brit Gramophone minden év októberében osztja ki a világszerte nagy érdeklődéssel övezett Gramophone díjakat.

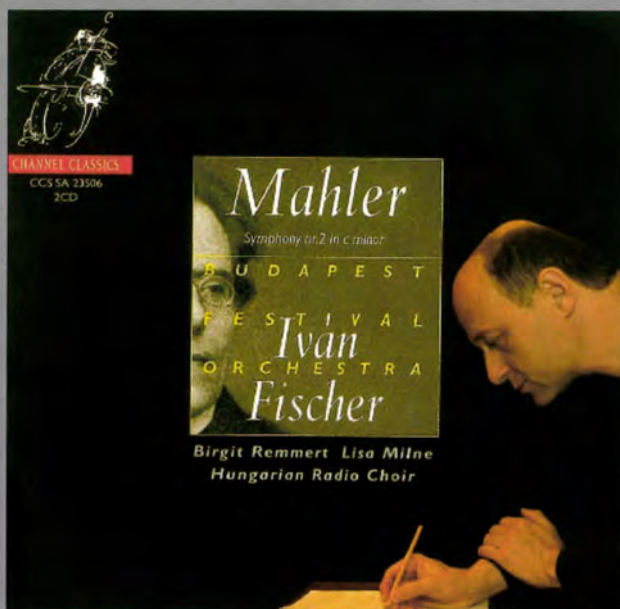
Ez a legrangosabb elismerés a hanglemez-szakmában, nem véletlenül nevezik zenei Oscar-díjnak is. A legjobb lemezeket az előző év június 1. és a tárgyév május 31. között megjelent több ezer felvétel közül választja ki a szerkesztőség. Így – ahogyan az a legjelentősebb díjknál lenni szokott – már az is komoly elismerést jelent, ha valaki felkerül a jelöltek nyáron közzé tett hatos listájára. Érthető okokból a zenei világ mindig nagy érdeklődéssel várja a díjátadó gálát, amelyen megnevezik a kategórianyerteseket. Idén először a zenei szakértőkből és kritikusokból álló szerkesztőség mellett az Év művésze díjra a világ 13 klasszikus zenei rádióadójaival együttműködésben interneten bárki szavazhatott, ami tovább emeli az elismerés értékét.

A Karsay és Társa Kft. által Magyarországon forgalmazott hanglemezkiadók közül nem kevesebb, mint tíz lett díjazott valamelyik kategóriában:

Az Év művésze díjat idén a mindössze huszonnégy éves német hegedűművész, Julia Fischer kapta. A müncheni

születésű világsztár lemezeit a holland PentaTone Classicsnél készíti, mely kiadó kizárólag SACD-eket jelent meg. A díj elnyerésével Julia Fischer olyan nagyságokat elűzött meg, mint Claudio Abbado, Daniel Barenboim, Vadim Repin, Valery Gergiev, Natalie Dessay, Rolando Villazón és Bryn Terfel. Julia Fischer lemezeinek repertoárja a nagy romantikus versenyművektől (Brahms, Csajkovszkij) a szovjet-orosz szerzők (Prokofjev, Hacsaturján, Glazunov) alkotásain át a Mozart-hegedűversenyekig terjed. Legújabb albumának érdekessége, hogy Mozart olyan versenyműveit szólaltatja meg, amelyek nem a hegedűverseny műfajába tartoznak.

A Főszerkesztő díja (Editor's Choice Award) kitüntetését 2007-ben a Channel Classics lemeze kapta, amelyen a Budapesti Fesztiválzenekar szólaltatja meg Mahler II. szimfóniáját Fischer Iván vezényletével. Közreműködik Lisa Milne (szoprán) és Birgit Remmert (alt), a Magyar Rádió Énekkara (karigazgató Strausz Kálmán), az SACD az első Mahler Ünnepe idején készült. Ez a felvétel a Channel Classics és Budapesti Fesztiválzenekar 2004-ben indított együttműködésének eddigi legnagyobb szakmai sikere.

BAROKK HANGSZERES ZENE:

Händel: Concerti grossi
(Academy of Ancient Music, vezényel: Richard Egarr)
Harmonia Mundi

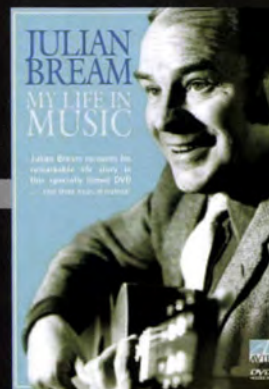
BAROKK VOKÁLIS ZENE:

Händel: Messiás
(Dunedin Consort & Players, vezényel: John Butt)
Linn Records

KAMARAZENE:

Haas, Janáček: Vonósnégyesek
(Pavel Haas Quartet)
Supraphon

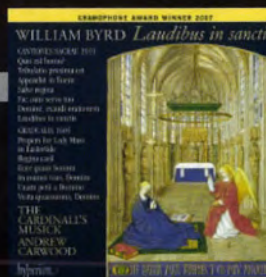

DVD:

My Life in Music - Julian Bream
Avie

RÉGIZENE

Byrd: Laudibus in sanctis
(The Cardinall's Musick)
Hyperion

HISTORIKUS FELVÉTEL:

Wagner: Az istenek alkonya
(Varnay, Windgassen, Ilosvay, Gerindl, a Bayreuthi
Ünnepi Játékok Zenekara, vezényel: Joseph Keilberth)
Testament

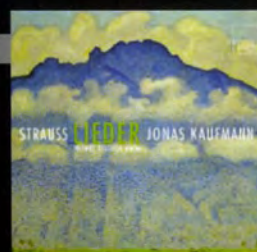
HANGSZERES ZENE:

Bach: Csellószyvitek
(Steven Isserlis)
Hyperion

SZÓLÓ VOKÁLIS ZENE:

Richard Strauss: Dalok
(Jonas Kaufmann, Helmuth Deutsch)
Harmonia Mundi

MAGYARORSZÁGON FORGALMAZZA: KARSAY ÉS TÁRSA KFT.

Tel.: 200-6443 • Fax: 200-9650

MONIKA ÉS HANS-GÜNTER HEUMANN: ZENETÖRTÉNET GYEREKEKNEK. VARÁZSLATOS IDŐUTAZÁS A ZENÉBEN
(Fordította R. Keresztény Gyöngyi és Reviczky Béla)

Rózsavölgyi és Társa, 2007, 176 oldal

Mit nem adnék, ha egyszer is meghallgathatnám, milyen zenével játszották Szophoklész drámáit az ókori Görögországban; ha láthatnám, hogyan is táncolták a pavane-t a XVI. században; ha Bachot orgonálni, Mozartot, Clara Schumann-t és Liszt Ferencet zongorázni hallhatnám, vagy ha megkérdezhetném Beethovent arról, végül hogyan is lett a harmadik szimfónia címe Eroica! Sorolhatnám még bőven a kívánságokat, hiszen a legtöbb zenész gyakran eljátszik a gondolattal, vajon milyen tudás lehetősége nyílna meg számára, ha tényleg létezne az időgép, és segítségével bármikor elutazhatnánk a magnetofon feltalálása előtti századokba. De sajnos időgép nincs, és nem is túl valószínű, hogy lesz bármikor is. Vannak viszont zenetörténészek, akiknek éppen az a dolga, hogy amennyire lehet, pótolják ezt a bűvös szerkezetet. A zene története csodálatos dolog, de nehéz tömör formában megírni, gyerekeknek pedig csak élvezetes, könnyen érthető stílusban lehet elmesélni. Erre a feladat-

ra vállalkozott Monika és Hans-Günter Heumann: két kiskamasz nyári vakációjának eseményeibe ágyazva – a történész nagypapa titokzatos időgépeinek segítségével – végigvezetik olvasójukat az első hangszerektől a popzenéig, műfaji korlátok nélkül. Nem riasztják el a gyereket túl bonyolult fejtegetésekkel, inkább az összefüggésekre figyelnek. Történelmi és kultúrtörténeti eseményekre is utalnak, amikor a stílus- és izlésváltásokról írnak, anekdoták segítségével ismertetik életszerűen a legjelentősebb zeneszerzők munkásságát. Történelmi és tanári szemmel olvasva persze vannak a módszerek buktatói is, amikor a szerzők néha kénytelenek általánosítani, s egyes korszakokkal vagy mesterekkel kapcsolatban előítéleteket is elülthetnek a gyerekekben, de szerencsére gondosan ügyelnek arra, hogy ezek a sztereotípiák mindig pozitívak legyenek, kíváncsiságot ébresszenek. Magyarázataikat gazdag képnyelvrrel segítik, melyek egyik vonalát Andreas Schürmann karikatúraszzerű rajzai, a másikat régészeti, építészeti, képzőművészeti emlékek és hangszerábrázolások, a harmadikat festmények és fényképek adják. A képzeletbeli időutazás állandó kísérője a humor, mely R. Keresztény Gyöngyi és Reviczky Béla magyar fordításában is jól érvényesül. Minden sora a műveltség és a

kultúra feltétlen tiszteletét sugallja, közben pedig azt is elülteti olvasója szívében, hogy a zenetörténeti ismeretek megszerzésének fáradságáért bőségesen kárpótol végső célja: a zene szeretete.

Szitha Tünde

ZENEAKADÉMIA

6Bt Kiadó, 2007, 175 oldal

Véleményem szerint az év könyve címének méltó várományosa az a kétnyelvű (magyar és angol) album, amely a Gramofon lapzártájával egy időben jelent meg a Zeneakadémiáról. Aki jártas az igényes magazinok szerkesztésben, annak nem lehet meglepetés, hogy Hajdú József fényképei milyen megrendítő, költői szépségűek. Az intézmény rektora írja a kötet előszavában: „A budapesti Zeneakadémia olyan épület, amely a boldogság, a tragikum és a nosztalgia könyveit rejti magában.” Nos, Batta András örömkönnöket is hullathat, több okból, hiszen az album e hangulatokat mind megjeleníti a fotográfiákban. És örülhet, mert amint Dossziénkban olvasható, 2011-re ez a ház olyan szép lesz, amilyenek az album lapjain látjuk. Most, mi tagadás, a szépszeméletes alma mater a valóságban már (és még) nem olyan, mint a képeken. Különleges és szellemi esztétikai értékű munkát vehet kezébe az olvasó. Vagy

három helyen megtaláltam a kiadvány támogatóit. Kivételesen nem sokallom hangsúlyos feltüntetésüket, mert akik egy ilyen luxus valóditású darabhoz adták segítségüket, megérdemlik, hogy a nevüket ne kerülhessük ki.

A rektori köszöntőt Batta András igen ökonomikus intézménytörténete követi. Nemcsak nézegetni, hanem olvasnivaló tekintetében is vonzó a kötet, a szakma legjobbjai tárják elénk, hogy miért volt, van és most már tudjuk: lesz a világ ékszere a Liszt Ferenc téri épület. Az építéstörténeti fejezetet Bor Ferenc írta, két építészének portréját Gerle János rajzolja meg. A részletek – az üveg és kerámia díszítmények, a falképek – elemzését Kovács Orsolya, Fényi Tibor és Gellér Katalin adja. A művészeti szentély ikonográfiai jelentéseit Raffay Endre – Lőnczi Zsuzsa mellett az album másik szerkesztője – magyarázza el. A Zeneakadémia 1907-ben építészettechnikai újdonsággal is szolgált, erről Armuth

Miklós tájékoztat. A szakmailag pontos és mégis olvasható szöveget életrajzi és fogalmi kislexikon egészíti ki. A tárgyhoz méltó eleganciájú könyvet Bárd Johanna tervezte.

Albert Mária

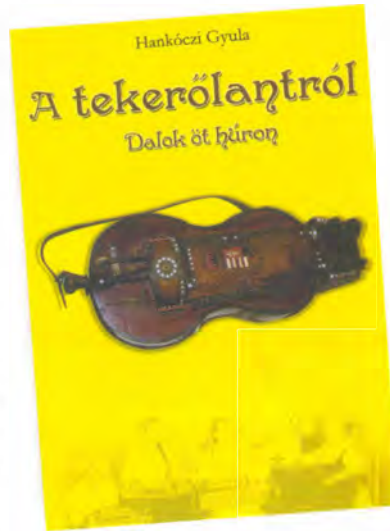
HANKÓCZI GYULA: A TEKERŐLANTRÓL

Hagyományok Háza, Timp Kiadó, 2007, 200 oldal (CD-melléklettel)

Előljáróban elragadtatásomat kell megosztanom az olvasókkal: eltérően a napjainkban kiadott könyvek legtöbbszörétől, olyan kötet látott napvilágot, amelynek megjelenéséért különböző munkatársak vállaltak felelősséget. Vannak szerkesztői, azon túl feltüntetik a lektort, nyelvi lektort, korrektort, fordítót, német nyelvi lektort és tudományos tanácsadót, sőt megnevezik a kötet tervezőjét és gondozóját is. Az igény luxusa olyan korban, amikor nagynevű kiadók tekintenek el a minimális stábtól! Meg is van az eredménye: betűhiba a főszövegben nem fordul elő, s hasonló körültekintéssel szerkesztett a CD-korong is (a hangfelvételt Németh István digitalizálta), a hallgatnivaló élvezeti értékét nem csökkenti a felvétel minősége.

„Honismereti gyűjtőknek, tanároknak, hangszerjátékosoknak, hazai és külföldi kutatóknak, szakembereknek s általában minden, a magyar hagyományok és a szomszéd népek kultúrája iránt érdeklődőnek jó szívvel ajánlható” – szerepel a kötet hátoldalán, s a könyv kiolvasása után egyetértünk ezzel.

Ugyanakkor nem hallgathatjuk el: az alcím – Dalok öt húron – félrevezető. Szó sincs dalokról, pláne öt húrról. A megoldást az utószó tartalmazza: „Nem szimfónia ez, hanem dalok öt húron, nem lezáró áttekintés, hanem tanulmányok sora. Helyzetfelmérés, egy majdani összefoglaló előtt. Ha lesz...” Tehát, az alcím poétikus megfogalmazása annak, hogy a főszöveg öt részből, öt tanulmányból áll. Három rövidebb írást követően (A tekerőlant az Alföld

középső részén, Kiskunsági tekerőlantok. Tekerőlantok a Csepel-szigeten és környékén) a szerző egyetemi doktori értekezése áll a középpontban (A tekerőlant a Kárpát-medencében), melyet kitekintő fejezet követ A kelet-európai tekerő néprajzához címmel. Az utószó hozza azt is az olvasó tudomására, hogy ez a szerző második önálló kötete (az első, az alföldi dudáról szóló, magánkiadásban jelent meg), a bibliográfia alapján pedig áttekinthetjük Hankóczi idevágó cikkeiről munkásságát is.

Régebbi írásai szövegén nem változtatott e megjelenés kedvéért a szerző, ami módosításra szorul, azt a jegyzetekben közli. Rendkívül szimpatikus, hogy a jegyzetanyagban korrekten elszámol olyan részletekkel is, amelyek ugyancsak újszerűtől és műgondról tanúskodnak (többször idézi például lektora, Sárosi Bálint megjegyzéseit). Az elmélyült-alapos, részletező leírások tudományos igényességre vallanak – s a tudományosság szándéka megmutatkozik a gazdag függelékanyagban is.

Igaz, a jegyzetek általában nem kifejtik azokat a részleteket, amelyekkel nem akarta megtörni a főszöveget a szerző, hanem hivatkozásokat közölnek (vagyis az érdeklődőt „könyvtárazásra” készítik, amennyiben hozzáférhető a megadott forrás). Tény: a speciális szakkérdésekkel foglalkozó írás néha próbára teszi figyelmi grafikonunkat, de a szárazabb részekben is érdemes végigjárni magunkat, hiszen a megannyi adatból, információból – kételyből és feltételezésből – mindig levonható tanulság, az olvasót gazdagító új ismeretanyag. S aki próbált már utánajárni konkrét adatnak, tudja: a könyvben közzétettek megannyi kutató életét könnyítik meg. Akkor is, ha újabb adatok-dokumentumok felbukkanása módosítja az itt felvázolt képet.

Fittler Katalin

MEDNYÁNSZKY MIKLÓS: A KINTORNA

Könyv egy elfeledett hangszerről és egy megszűnt mesterségről
Fekete Sas Kiadó 2006, 184 oldal

Míg a fentebb ismertetett könyv esetében az első pillanattól nyilvánvaló, hogy a szerzőnek köze van könyve tárgyával választott hangszeréhez, ebben az esetben kiderül: Mednyánszky zeneismerete több mint kétséges. A városgazdasági mérnök, műemlékvédő szakértő érdeklődését felkelthette az „elfeledett” (pontosabban: a feledéstől megmenteni kívánt) hangszer és a megszűnt mesterség – de ez kevés ahhoz, hogy valaki érdekes-hasznos könyv írására vállalkozzék. Végigtekintve a támogatók listáján, arra kell gondolni: nagy baj lehet a pályázati rendszerrel... Ha a pályázat fortélyait ismerő talál egy olyan témát, amelynek kidolgozása megannyi szempontból jogosnak tűnik – megkapja a zöld utat, s amennyiben a munka nem váltja be a hozzá fűzött reményeket, egyszer s mindenkorra elveszett egy lehetőség.

A hangulatos bevezető felkelti az érdeklődést, de csalódnunk kell. Összegebrelyezett mondatok kerülnek egymás közelébe, amit már szemre is bizonyít a mondatonkénti új-bekezdés gyakorisága. Öncélú adatok, közülük némely többször is előfordul, szedett-vedett terminológia, a „hangzószer” többedik előfordulásakor például megkegyelmez a „gyengébbeknek” a szerző, s zárójelben odairja az aktuális megfejtést: húr. Nehéz követni olyannak a magyarozatát, aki nem biztos, hogy mindig érti, miről beszél...

A fejezetbeosztás formális, a jegyzetanyag primitív. Legelrettentőbb mozzanatként a „további felhasznált irodalom” jegyzékét említhetem, ahol a külföldi szerzők keresztnevük alapján kerültek az alfabetikus besorolásba. Az olvasót kevésbé érdekli, vajon a képek újraközlése mennyiben tesz eleget a jogi követelményeknek, mindenesetre a könyv legnagyobb értékét – jó minőségű, fényes papíron – az illusztrációanyag adja. A zenetörténetben többé-kevésbé járatos olvasót bosszantja a „kronológia” táblázat megannyi kiragadott esetlegessége (J. S. Bach hibásan megadott születési évszámával). Kintornáról írni – sokáig kell várni szakembernek a következő lehetőségre. Kintornáról érdeemben olvasni – erre meg az érdeklődő várhat!

Fittler Katalin

Vivaldi Edition: 450 mű, 100 album, 15 év

A zeneirodalom egyik legtermékenyebb szerzője, Antonio Vivaldi hatalmas életművet hagyott az utókorra. Ennek jelentős részét ismerték, játszották az ő korában, a XVIII. század első felében, s az 1930-as években megkezdődött Vivaldi-renaisszánsz, az utóbbi néhány évtizedben a hanglemezpiac egyik legtöbbet felvett zeneszerzője lett. Ennek ellenére műveinek egy részét még mindig a feledés homálya borítja. Vivaldi zenetörténeti szerepe megkérdőjelezhetetlen: köztudott, hogy korszakos jelentőségű versenyműveivel milyen nagy mértékben hatott Johann Sebastian Bachra, operái pedig szintén a műfaj kiemelkedő alkotásai.

A Vivaldi-életmű szempontjából valóságos aranybánya a torinói Nemzeti Könyvtárának Mauro Foà és Renzo Giordano Gyűjteménye. Ebben több mint 450 Vivaldi-kompozíciót őriznek, köztük mintegy 300 versenyművet, 60 egyházi művet, 15 zsoltárt, 12 világi motettát, három nagyszabású serenátát, körülbelül harminc kantátát és húsz zenés színpadi alkotást. Sokáig keresték a módját, miként lehetne ezt a hatalmas, évszázadokig lapangó értéket közkinccsé tenni. Végül a naïve párizsi lemezkiadó 2000-ben útjára indította lemeztörténeti- és zenetörténeti jelentőségű sorozatot Vivaldi Edition címmel, amely mintegy 100 lemezből áll majd, 2015-re válik teljessé, s az életmű szinte valamennyi szegmensét felöleli. A magas művészi színvonalat a barokk zene számos világhírű előadója garantálja, mint például Sandrine Piau, aki a címszerepet énekli a sorozat legújabb, harminchatodik darabjában, az Atenaide című operában. De olyan, szintén világhírű művészek is közreműködnek a Vivaldi Edition lemezein, mint Marijana Mijanovic, Verónica Cangemi, Magdalena Kožená, Philippe Jaroussky, Jean-Christophe Spinosi, Rolf Lislevand a Concerto Italiano és Rinaldo Alessandrini vagy Barthold Kuijken.

Operák

Vivaldi operái, mint a barokk operák általában, az antik világ történelméből vagy mitológiájából veszik témájukat. A Tito Manlio főszereplője például a Kr. e. IV. században élt, azonos nevű római konzul, az Olimpiade színtere pedig az ókori görög olimpiai játékok. Utóbbi jelent meg a Vivaldi Edition színpadi művei közül elsőként, s érdekessége, hogy Metastasio által írt szövegkönyvét Vivaldin kívül mintegy hatvan komponista zenésíttette

meg. Viszont középkori személy a hőse a korai, 1714-ben komponált Orlando finto pazzo (Orlando, a csalárd örült) és az Ariosto költeményén alapuló Orlando furioso (Dühös Orlando) című operáknak. Vivaldi színpadi műveinek a cselekményét szerelem, intrikák, bosszú, szenvedélyek által elragadott gyarló emberek alakítják, végkifejletük pedig szinte minden alkalommal lieto fine, azaz happy end. Karaktertípusai között megtalálható többek között a szerelmes harcos, a hűséges feleség, bosszúsomjas özvegy és a hatalmas zsarnok, igazságos uralkodó. Az áriák rendkívül virtuózak, nem véletlen, hogy a naïve classique is a legnagyobbakra bízta a főbb szerepeket. A Vivaldi Edition különlegessége, hogy a kiadó nem egy állandó művészcsapatot kér fel a művek megszólaltatására, hanem válogat a legnagyobb művészek és együttesek között. A lemezek ezért nem egyszer újabb és újabb előadói stílusokat reprezentálnak, de még jelentősebbé teszi ezeket, hogy a legtöbb rajtuk hallható alkotásból először készült felvétel.

Versenyművek

A Vivaldi Edition rendkívül színes gyűjtemény, ami az itáliai mester kiapadhatatlan alkotókedvének köszönhető. A versenyművek, amelyek az itáliai hagyományban új korszakot nyitottak Arcangelo Corelli és Giuseppe Torelli után, szintén rendkívül sokfélék: természetesen legnagyobb részük – több mint kétszáz – hegedűszólóra íródott. Mennyiségben utána következnek a csellóversenyek, amelyek több lemezen látnak napvilágot a naïve classique gondozásában. De találunk mandolinversenyeket – ezek szintén meghallgathatók már –, viola d'amore-versenyeket, fagott- és oboaversenyeket –, hogy csak néhányat említsünk a sok hangszer közül. És akkor még

Vivaldi Tito Manlio ACCADEMIA ROYALE ANTWERP DANONÉ
NICOLA ZAPPALÁ HANNA GAJOS ANDREAS HELLBERG ANDRÁS PEDOCZI ANITA SEICHTZ

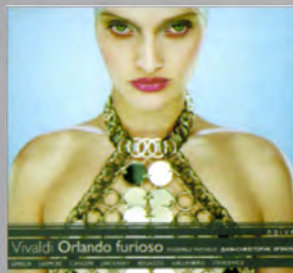
Vivaldi Concerti per violoncello I
CHRISTOPHE COMTE G. GIACOMO MARCONI GIOVANNI ANTONINI

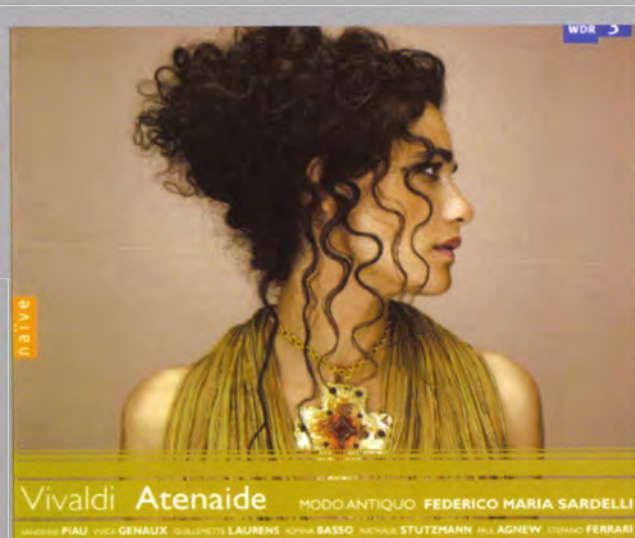
Vivaldi L'Olimpiade CONCERTO ITALIANO
ALESSANDRO ACCADEMIA ROYALE ANTWERP DANONÉ NICOLA ZAPPALÁ HANNA GAJOS ANDRÁS HELLBERG ANDRÁS PEDOCZI ANITA SEICHTZ

Vivaldi Musica per mandolino e liuto
ROSE LEVINE

Vivaldi Orlando furioso
NICOLA ZAPPALÁ HANNA GAJOS ANDRÁS HELLBERG ANDRÁS PEDOCZI ANITA SEICHTZ

Vivaldi Atenaide HODO ANTIQUO FEDERICO MARIA SARDELLI
ANDRÁS PIAU ANITA GENAUX GILBERTO LAURENS NOHA BASSO MICHAEL STUTZMANN HILL AGNEW STEFANO FERRARI

Vivaldi Orlando finto pazzo
NICOLA ZAPPALÁ HANNA GAJOS ANDRÁS HELLBERG ANDRÁS PEDOCZI ANITA SEICHTZ

Vivaldi Griselda
NICOLA ZAPPALÁ HANNA GAJOS ANDRÁS HELLBERG ANDRÁS PEDOCZI ANITA SEICHTZ

nem beszéltünk a vonó-zenekari koncertokról, amelyekből tizenkettőt rögzített Rinaldo Alessandrini és a Concerto Italiano, de említhetnénk a csellóversenyeket, amelyeket az Il Giardino Armonico ad elő a Vivaldi Edition lemezein. A hegedűversenyeknek szentelt második lemez felvételekor az előadónak új stílust kellett megtanulniuk, mert azok elképesztő technikai nehézsége nyilvánvalóvá tette, hogy a vörös pap ördögi hegedűs volt.

dott, amelyet kasztrált ugyanúgy énekelhetett, mint nő. Érdekes, hogy Vivaldi legtöbb kantatájában csak vonósok kísérik az énekest, található viszont egy-két kivétel, amelyben szőlőfurulya vagy szőlőhegedű a közreműködő.

Az egyházi vokális művek különlegességét jelenti, hogy ugyanazt a szöveget Vivaldi többféle módon is megzenésítette: a Beatus vir megszületett egyetlen hosszú tételben és több tételes mű formájában; sőt a Nisi Dominus háromféle változata létezik: szólóhangra, kórusra, illetve több kórusra is. A vokális művek jellegzetessége – legyenek azok világiak vagy egyháziak –, hogy kivételes adottságú szólistákra tartanak igényt. A naïve classique Vivaldi-összkiadása azonban ennek az igénynek tökéletesen megfelel.

HANGSZÍNCSDÓK

Vivaldi operáiban különleges hangszerek is szóhoz jutnak: a Giustinóban például a pszalterium, a Tito Manlióban a nagyfurulya – más néven tenor furulya –, míg a La verità in cemento (a naïve felvételén ebben Philippe Jaroussky is hallható) partitúrája kisfurulyát is előír. A hegedűs Vivaldi színpadi műveiben természetesen ez a hangszer is sokszor játszik főszerepet. Szólócsellóval társulva madáréneket imitál a Darióban, az Ottone in Villában a színpadon a szellőt hivatott megjeleníteni hangjával, míg az Orlando finto pazzo-ban hatásos visszhangeffektusokra használja a szerző.

Egyházi művek és kamarakantáták

Noha versenyművekből írt messze legtöbbet, Vivaldi egész életében ügyelt arra, hogy a vokális és a hangszeres zenére egyforma súlyt helyezzen munkásságában. Több mint három tucat kantáta mellett hatvan egyházi művet is komponált. A kantáták az opera után a legjelentősebb műfajnak számítotak a kora barokk Itáliájában, s Vivaldi kantátatermésének java éppen a torinói könyvtár gyűjteményében található. A legtöbb szoprán hangra író-

MŰREMEK RENESZÁNSZA

A velencei mester élete hatvanhárom éve alatt mintegy félszáz operát, félezer versenyművet, komponált. Híres volt hiúságáról: sokszor dicsekedett hírnevével, felsőbb körökkel ápolott kapcsolataival és kivételes munkatempójával. Egyszer kijelentette, hogy gyorsabban képes megírni egy művet valamennyi szólamkötőjével együtt, mint ahogyan azt egy kottamásoló másolná le. A Vivaldi-reneszánsz csak a XX. század húszas éveiben vette kezdetét, de akkor is elsősorban a hangszeres művekre korlátozódott. Műveinek felkutatása és számba vétele nagyot lépett előre az utóbbi évtizedekben – legalább négyféle műjegyzéke van forgalomban –, de még korántsem ért véget.

BARTÓK BÉLA:
RAPSZÓDIA, SCHERZO,
FIATALKORI HEGEDÜVERSENY

Kocsis Zoltán – zongora
Kelemen Barnabás – hegedű
Budapesti Fesztiválzenekar
Nemzeti Filharmonikus Zenekar
Karmester: Fischer Iván, Kocsis Zoltán

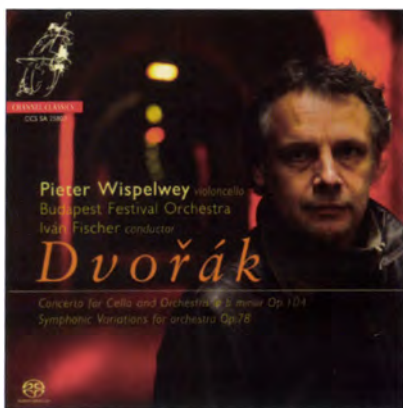

Minden szempontból különleges teljesítmény a Bartók Új Sorozat negyedik korongja, melyen a szerző három korai opusa kapott helyet. (Közülük kettő korábbi felvételek újrakiadása.) A kéttételes, eredetileg szólóműnek komponált, majd zenekarral kiegészített Rapszódia egyenes folytatása Liszt rapszódáiának. A rövid zenekari nyitóakkordok után belépő briliáns zongoraszólam Kocsis keze alatt elementáris energiával szólal meg. Sodró lendülete – a változó karakterek ellenére – megadja az egész mű alaphangulatát, magnetikus erővel vonja magával a zenekart. Előadásmódja a darabot folyamatosan lüktető, lélegző tűzben tartja, amely a két tétel tematikus szövésének köszönhetően szinte teljesen egybeforr. Dinamikus, marcátókkal acélozott hangzása kifinomult agogikával párosul, mely a lírai részek lehetőleg finom pianóban oldódik fel. Nem hinnénk, hogy a Fischer Iván dirigálta Budapesti Fesztiválzenekar e felvétel készültkor mindössze három éve állt fenn, hangzása olyan nyira telt és elegánsan differenciált. Hangszíneinek gazdagsága és szólamainak csil-

szaltsága az op. 2-es Scherzóban bontakozik ki igazán, ahol a zongorának alárendeltebb szerep jut. A témák kidolgozása s hangszerelési megoldása Richard Strauss szimfonikus műveit idézi. A bámulatos szépségű Fiatalkori hegedűverseny tercekből építkező dúr alapú főtémája szinte hangra pontosan a Don Quixote 5. variációjának lírai csel-lőszólamát idézi, mely ott is a főhős kedveséhez intézett szerelmi vallomásaként szólal meg. A hegedűverseny felvételén Kocsis már karmesteri minőségben, a Nemzeti Filharmonikus Zenekar plasztikus és a struktúrát a legapróbb részletekig feltáró előadását irányítva szerepel. A szólót játszó Kelemen Barnabás hihetetlenül szenzitív, valóban a mű legmélyebb megértését sugárzó előadásával tárja elénk a mű eme abszolút kongeniális olvasatát.

Winkler-Nemes Gábor

Hungaroton Classic
 HSACD 32504

DVOŘÁK: H-MOLL CELLOVERSENY,
OP. 104
SZIMFONIKUS VARIÁCIÓK, OP. 78

Pieter Wispelwey – cselló
Budapesti Fesztiválzenekar
Karmester: Fischer Iván

A negyvenöt esztendő, hollandiai születésű gordonkás, Pieter Wispelwey 2006 decemberében koncertezett Budapesten, a koncerten magam is jelen lehettem. A felvételekről már korábban is ismert művész – akit egyébként korunk egyik legizgalmasabb Bach-játékosának tartok –, a Channel Classics független hanglemez-lemezkiadó első számú csellistája, nem okozott csalódást. Nem játszott nagy hangon, mégis figyelni kellett rá. Akkor úgy tűnt, ő egy olyan előadó, aki úgy találja ki a muzsikát, hogy nem akar feltételül érdekesnek látszani, nem hirtelen ötletei vannak, hanem váratlan, de mindig hitelesnek ható megoldásai. A felvétel ezt részben igazolja is, s ha van okunk kritizálni a SACD-t, akkor az épp a „részben” miatt van. A Fesztiválzenekar Művészetek Palotájában rögzített korábbi lemezei eddig mindig arról győztek meg, hogy a terem – túl azon, hogy remek hangverseny-akusztikája van – eszményi teret felvételek készítésére is. Ezúttal azonban versenyművet rögzítettek, s a mikrofonozás túlságosan is előtérbe hozta a szólistát (e kézenfekvő megoldás abból is adódhatott, hogy nem volt lehetőség a beállítások kisérletezésére), így játéka-

nak épp az a drámai vonása halványodott el, mely zenekarral szembeni attitűdjéből fakadt: ugyanis Wispelwey sohasem erővel száll szembe a kíséret hangtömegével, hanem szép szóval (hanggal). Zenei értelemben: játékanak színezetével, artikulációjának finom kilengéseivel. A felvétel sajnos ebből alig ad vissza valamit, így nem csak a csel-lista egyéni muzikalitását nem élvezhetjük maradéktalanul, de némileg a darab koncepciója (hiszen a h-moll celloverseny tényleg Dvořák X. szimfóniája!) is sérül. A lemezen hallható másik Dvořák-opus, a Szimfonikus variációk kvalitásáról a koncerten nem győződtem meg. CD-ről újrhallgatva némileg más a helyzet, elsősorban azért, mert a tracklistát követve könnyebb érzekelni a darab szerkezetét, a téma-bemutatót ugyanis 27 variáció követi, a legrövidebb 17 másodperces, a leghosszabb 54. Ilyen előzmények után a majd négy és fél perces finálé rendkívülire duzzasztott kódának tűnik.

Molnár Szabolcs

Channel Classics – Karsay és Társa
 CCS SA 25807

EMI CLASSICS **BLUE NOTE CLASSICS** **Virgin CLASSICS**

klasszikus és jazz újdonságok

TCHAIKOVSKY
Symphonies 1-6
Manfred – Roméo et Juliette
Francesca da Rimini
Ouverture "1812"
Philharmonia Orchestra / The Philharmonia Orchestra
Riccardo Muti
5 CD

BOSSA NOVA
soul samba
IKE QUEBEC/TENOR SAX

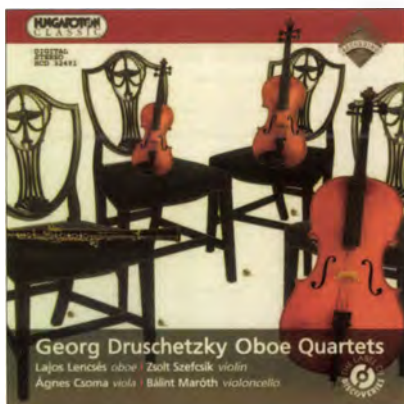
Christmas Carols
THE TAVNER CONSORT - ANDREW FARROTT

Polish Spirit
WILLIE KENNEDY

BASS ON TOP
PAUL CHAMBERS QUARTET

LEE MORGAN
WITH HANK MOBLEY / KENNY RODGERS / HORACE SILVER
PAUL CHAMBERS / CHARLIE PERSIP BLUE NOTE 92779

www.emimusic.hu

DRUSCHETZKY: OBOANÉGYESEK

Lencsés Lajos – oboa

Szefcsik Zolt – hegedű

Csoma Ágnes – mélyhegedű

Maróth Bálint – gordonka

Szefcsik Zolt, az Erdődy Kamarazenekar vezetője jelentős tevékenységet folytat magyar gyűjteményekben fellelhető, még ismeretlen zeneművek bemutatása terén. Nem először mutat be műveket Druschetzky Györgytől. E téren mások is jeleskedtek: a Budapesti Fúvóegyüttes és a Festetics Vönösnégyes közreműködésével is adott ki a Hungaroton Druschetzky-lemezeket. A szerző változatos utat járt be. Katonazenész volt. 1762 és 1775 között ezredével Eger, Bécs, Enns, Linz és Braunau állomáshelyeket járta be, aztán Felső-Ausztriában katonazenészkedett, később Linzben muzsikált. 1783-ban Bécsbe ment. zenemű-kereskedéssel is foglalkozott, majd Pozsonyban lett Grassalkovich Antal, majd Batthyány József hercegprímás muzsikusa, utóbb Budán, ahol azután 1807-től haláláig (1819. június 21., illetve más forrás szerint szeptember 6.) József nádor udvari szerzője, nyolctagú fúvóegyüttesének vezetője.

Az új albumon nem katonazenék jelentek meg, épp ellenkezőleg: szelíd, kedves oboanégyesek. A négyből három első felvétel. Tüstént tegyük hozzá, magasra helyezte a mércét a négy előadó, ami annál is inkább öröndetes, mert ezek remek művek, de azért nem remekművek. Az oboa Druschetzky saját hangszere volt, mestere e téren Alessandro Besozzi volt. Drezdában. Avatott tolmácsolója a kvartettek-

nek Lencsés Lajos. Élvezet hallgatni, ahogyan végig-énekli szólamát. Igen, az oboa énekel a lemezen – nincs üresjárat, nincs érdektelen epizód. S ez jórészt a Dorogról Párizsba, majd Németországba vándorolt művész érdeme, mivel a művek az izgalmas előadást lehetővé teszik, de nem tálcán kínálják. Szefcsik Zolt hegedűs. Csoma Ágnes brácsás és Maróth Bálint csellista remek partnerei himeves oboistáknak, aki nem is álmodhatott volna mive-sebb, finomabb kíséretéről. Nem tévedés: kíséretéről. Mert a három vonós bizonyosan szándékosan döntött úgy, hogy némiképp háttérbe vonul, s a három szólamot egyetlen csokorként helyezi a vezető szó-lam mellé. Tehát nem olyan négyesnek tekintí a né-gyket, melyben egyforma jelentőségű szólamok fut-károznak-játszadoznak egymással. Döntésüket jórészt a darabok maguk ihlethették, hiszen az oboaszólam játékosága, kimunkáltsága részlete-sebb, mint a többié. Így együtt szépek, diszkréték. Ez akkor is feltűnik, amikor – ritkán – magukra ma-radnak, főképpen a C-dúr Kvartettben. Szép, karcsú vonalú előadások, sosem válnak túlzottan súlyossá, tömörre.

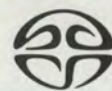
Zay Balázs

Hungaroton Classic
HCD 32941

A tökéletes térbeli hangélmény szolgálatában

A Telarc és az SACD

SUPER AUDIO CD

Az SACD (Super Audio Compact Disc) nagy előnye a hagyományos lemezhez képest, hogy jóval nagyobb frekvenciák megszólaltatására képes, és ezáltal a hangzásélmény lényegesen szélesebb dinamikai keretek között jön létre.

Az SACD adta lehetőségeknek köszönhetően valóság-hű térhatásban élvezhető a zene – a szoba több pontján elhelyezett hangszórók szinte a hangversenyterem széksorai-ba, sőt akár a zenekari közreműködők közé varázsolják a hallgatót.

A Hybrid Super Audio CD formátum (a Telarc valamenyi SACD-je ilyen) eddig nem tapasztalt, kiváló hangminőséget biztosít a többcsatornás surround rendszerekben, ugyanakkor sokkal jobb hangminőséget jelent akkor is, ha a lemezt csak egy egyszerű sztereó rendszeren hallgatjuk. A hangzó élmény tökéletesítésére az SACD formátumban Direct Stream Digital (DSD) technológiát alkalmaznak. A DSD a zenei jelet 2,8 millió alkalommal adja le egy másodperc alatt, ami hatvannégyszerese a hagyományos CD adatfrekvenciájának. Ennek köszönhetően az eredmény kivételesen lágy, telt hangzás és rendkívül széles dinamikai skála.

A technológia kiváló hangzásminőségével élve a világon megjelenő SACD-k több mint fele komolyzenei felvételt tartalmaz. Az SACD-kiadványok a legtöbb esetben hibrid formában jelennek meg. A hibrid SACD két rétegben tartalmazza a zenei információt: az egyik réteg a nagy sűrűségű DSD-felvételért felelős, amely az új generációs sztereó és többcsatornás lemezelejátszókon hallgatható, a másik réteg pedig hagyományos audio CD formátumban – így természetesen kevésbé valóság-hű minőségben – tartalmazza ugyanazt a felvételt. Ma már elérhető áron otthon is kiépíthető a térbeli hangzásélmény létrehozására alkalmas, úgynevezett surround-erősítő és a hozzá kapcsolódó 5.1-es hangsugárzó rendszer. A Telarc 2000-ben jelentette meg első SACD-it, az alábbi lista tartalmazza klasszikus zenei és jazz SACD-it.

A LOVE AFFAIR- MUSIC OF IVAN LINS - 63496
ABSOLUTE SOUND CLASSICAL SACD SAMPLER - 60011
AL DI MEOLA - FLESH ON FLESH - 63543
ALEXANDER W/RANGLIN - ROCKSTEADY - 63581
BIBB/BLOCK/MULDAUR - SIS. & BROS. - 63588
BOSTON BAROQUE - VIVALDI/BACH - 60651
BOSTON BAROQUE- BACH: ORCH SUITES - 60619
BOSTON BAROQUE- HANDEL: FIREWORKS - 60594
BOSTON BAROQUE- MOZART:FLUTE CONCERTOS - 60624
BOSTON BAROQUE-CHERUBINI: REQUIEM - 60658
BOTSTEIN/LSO - GLIERE: SYM NO 3 - 60609
BOTSTEIN/LSO - LISZT: DANTE'S SYMPHONY - 60613
BOTSTEIN/LSO - POPOV/SHOSTAKOVICH - 60642
BROWN/ALEXANDER/MALONE - 63562
BROWN/CLAYTON/MCBRIDE-SUPERBASS 2 - 63483
BRUBECK-40TH ANNIV TOUR UK - 63440
BRUBECK-PRIVATE BRUBECK REMEMBERS - 63605
CALLAWAY - BLUES IN THE NIGHT - 63641
CHRISTMAS W/THE MORMON TAB. CHOIR - 60552
DAVID RUSSELL - ART OF GUITAR - 60672
DI MEOLA - CONSEQUENCE OF CHAOS - 63649
EBQ-BAROQUE MUSIC FOR BRASS&ORGAN - 60614
ENSEMBLE GALILEI- ISLES TO COURTS - 60536)
FENNELL - HOLST/HANDEL/SOUSA - 60639
FREDDY COLE-MERRY GO ROUND - 63493

GERI ALLEN - THE LIFE OF A SONG - 63598
GLOYD/LSO - CLASSICAL BRUBECK - 60621
HIROMI - ANOTHER MIND - 63558
HIROMI - BRAIN - 63600
HIROMI - SPIRAL - 63631
HIROMI - TIME CONTROL - 63655
I FIAMMINGHI - TANGO! - 60526
JARVI/CSO - BARTOK/LUTOSLAWSKI - 60618
JARVI/CSO - BERLIOZ: SYMPHONIE FANTASTIQUE - 60578
JARVI/CSO - DEBUSSY: NOCTURNES - 60617
JARVI/CSO - DVORAK/MARTINU - 60616
JARVI/CSO - ELGAR/BRITTEN - 60660
JARVI/CSO - MUSIC OF RAVEL - 60601
JARVI/CSO - RACHMANINOFF: SYMPHONY 2 - 60670
JARVI/CSO - ROMEO & JULIET - 60681
JARVI/CSO - SIBELIUS/TUBIN - 60585)
JARVI/CSO - STRAVINSKY/NIELSEN - 60615
JARVI/CSO- PROKOFIEV: ROMEO&JULIET - 60597
JARVI/CSO- STRAVINSKY: PETROUCHKA - 60587
JERRY GOLDSMITH - CHRISTUS APOLLO - 60560
JOHN PIZZARELLI - KNOWING YOU - 63615
JOHN PIZZARELLI- LIVE AT BIRDLAND - 63577
JOHN PIZZARELLI W/GEORGE SHEARING - 63546
JUNIOR BROWN - DOWN HOME CHROME - 63612
JUNIOR WELLS-COME ON IN THIS HOUSE - 63395

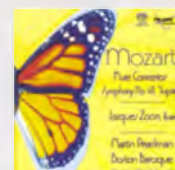

KEVIN MAHOGANY - PRIDE & JOY - 63542
 KONDONASSIS - HOVHANESS - 60530
 KONDONASSIS - THE ROMANTIC HARP - 60581
 KUNZEL/CPO - A CELTIC SPECTACULAR - 60571
 KUNZEL/CPO - BALLET FAVORITES - 60625
 KUNZEL/CPO - CLASSICS AT THE POPS - 60595
 KUNZEL/CPO - EPICS - 60600
 KUNZEL/CPO - GOT SWING! - 60592
 KUNZEL/CPO - GREAT FILM FANTASIES - 60664
 KUNZEL/CPO - HOWARD HANSON - 60649
 KUNZEL/CPO - MASTERS & COMMANDERS - 60682
 KUNZEL/CPO - MEGA MOVIES - 60535
 KUNZEL/CPO - NICE'N EASY/SINATRA - 60532
 KUNZEL/CPO - ON BROADWAY - 60498
 KUNZEL/CPO - RUSSIAN NIGHTS - 60657
 KUNZEL/CPO - SCARY MUSIC - 60580
 KUNZEL/CPO - THE BIG PICTURE - 60437
 KUNZEL/CPO- NUTCRACKER- FAV. - 60674
 KUNZEL/CPO/JESSOP/MTC-ROZSA:CHORAL - 60631
 KUNZEL/CPO/KING'S SINGERS - BEATLES - 60540
 KUNZEL/CPO/LAINE - ROUND-UP - 60141
 KUNZEL/CPO-TCHAIKOVSKY:1812 - 60541
 KUNZEL/CPO-THE NEVER-ENDING WALTZ - 60668
 KUNZEL/CSO- TCHAIK.:1812/GERSHWIN - 60646
 LAGQ - BRAZIL - 60686
 LAGQ - LAGQ'S GUITAR HEROES - 60598
 LANG LANG-LIVE AT SEIJI OZAWA HALL - 60524
 LANG LANG-RACHMANINOFF:PIANO CONCERTOS - 60582
 LOCKWOOD JR. - DELTA CROSSROADS - 63509
 LOPEZ-COBOS/CSO - DUKAS - 60515
 LOPEZ-COBOS/CSO - TURINA/DEBUSSY - 60574
 LOS ANGELES GUITAR QUARTET - 60647
 LOS ANGELES GUITAR QUARTET- LATIN - 60593
 LOUSSIER - CHOPIN'S NOCTURNES - 63602
 LOUSSIER TRIO - BEST OF PLAY BACH - 63590
 MAAZEL/CLÉ - BERLIOZ/TCHAIKOVSKY - 60650
 MAAZEL/CLE- MOUSSORGSKY: PICTURES - 60042
 MAAZEL/CLE-TCHAIKOVSKY/STRAVINSKY - 60563
 MAAZEL/CLEVE - SHOSTAKOVICH/ROMEO - 60561
 MACKENZIE/ATL SYM CHAMBER-WILLIAMS - 60654
 MANHATTAN TRANSFER - VIBRATE - 63603
 MCCLAIN-BLUES FOR THE SOUL - 63487
 MCCOY TYNER - ILLUMINATIONS - 63599
 MCCOY TYNER - LAND OF GIANTS - 63576
 MICHAEL MURRAY AT ST. Sulpice - 60516
 MICHAEL MURRAY- SAINT SAENS:SYM 3 - 60634
 MICHEL CAMILO - RHAPSODY IN BLUE - 63611
 MICHEL CAMILO - SOLO - 63613
 MICHEL CAMILO - TRIANGULO - 63549
 MICHEL CAMILO AT THE BLUE NOTE - 63574
 MICHEL CAMILO-SPIRIT OF THE MOMENT - 63653)
 MONTY ALEXANDER - MY AMERICA - 63552
 MONTY ALEXANDER MEETS SLY & ROBBIE - 63494
 MONTY ALEXANDER-STIR IT UP - 63469
 MORMON TAB. CHOIR- SOUND OF GLORY - 60579
 OSCAR,RAY&MILT-BLUE NOTE - 63443

OZAWA/BOSTON/SERKIN - BEETHOVEN - 60566
 OZAWA/BOSTON-VIVALDI:FOUR SEASONS - 60070
 PETERSON W/LEGRAND-TRAIL OF DREAMS - 63500
 PIZZARELLI - DEAR MR. SINATRA - 63638
 PIZZARELLI-KISSES IN RAIN - 63491
 RAY SINGS, BASIE SWINGS - 63679)
 RORY BLOCK - LAST FAIR DEAL - 63593
 ROSEKRANZ/RPO - SCHUBERT & DVORAK - 60610
 RUNNICLES/ASO - BRITANNIA - 60677
 RUNNICLES/ASO - MOZART: REQUIEM - 60636
 RUNNICLES/ASO - STRAUSS/WAGNER - 60661
 RUNNICLES/ASO- BEETHOVEN: SYMPHONY NO 9 - 60603
 RUNNICLES/ASO-ORFF:CARMINA BURANA - 60575
 SCHWARZ/RLPO-HOVHANESS: SYMPHONIES 50,66 - 60604
 SHAW/ASO - ORFF: CARMINA BURANA - 60056
 SHAW/ASO - STRAVINSKY: FIREBIRD - 60039
 SHAW/LANE/ASO - COPLAND/HINDEMITH - 60648
 SLATKIN/ST. LOUIS - BIZET/GRIEG - 60655
 SLATKIN/ST. LOUIS- BARBER/WILLIAMS - 60641
 SLATKIN/ST. LOUIS- MAHLER:SYMPHONY NO 2 - 60081
 SOUND & VISION JAZZ SACD SAMPLER - 63012
 SPANO/ASO - BERLIOZ: REQUIEM - 60627
 SPANO/ASO - HIGDON - 60620
 SPANO/ASO - RAINBOW BODY - 60596
 SPANO/ASO - SIBELIUS: KULLERVO - 60665
 SPANO/ASO - VAUGHAN WILLIAMS - 60676
 SPANO/ASO- WILLIAMS: SEA SYMPHONY - 60588
 SPANO/ASO-DEL TREDICI/THEOFANIDIS - 60638
 TAPESTRY - SONG OF SONGS - 60486
 TELARC SACD SAMPLER 1: CLASSICAL - 60006
 TELARC SACD SAMPLER 2: CLASSICAL - 60007
 TELARC SACD SAMPLER 3: JAZZ - 63008
 TELARC SACD SAMPLER 4: CLASSICAL - 60009
 TELARC/HEADS UP SACD SAMPLER 5 - 63010
 THE FILM MUSIC OF JERRY GOLDSMITH - 60433
 THE MUSIC OF WEATHER REPORT - 63473
 TIERNEY SUTTON - ON THE OTHER SIDE - 63650
 TIERNEY SUTTON - SOMETHING COOL - 63548
 TIERNEY SUTTON-DANCING IN THE DARK - 63592
 TURTLE ISLAND STRING QTET- 4+ FOUR - 60630
 TYNER W/CLARKE & FOSTER - 63488
 VAN ALPHEN/RCO- GRIEG/DVORAK/ELGAR - 60623
 ZANDER/PHILHARM- MAHLER: SYMPHONY NO 1 - 60628
 ZANDER/PHILHARM- MAHLER: SYMPHONY NO 3 - 60599
 ZANDER/PHILHARM- MAHLER: SYMPHONY NO 5 - 60569
 ZANDER/PHILHARM- MAHLER: SYMPHONY NO 6 - 60586

RÖVIDÍTÉSEK:

LSO: London Philharmonic Orchestra
 CSO: Cincinnati Symphony Orchestra
 CPO: Cincinnati Pops Orchestra
 LAGQ: Los Angeles Guitar Quartet
 CLÉ: Cleveland Orchestra
 ATL SYM Chamber: Atlanta Symphony Chamber Orchestra
 RPO: Royal Philharmonic Orchestra
 ASO: Atlanta Symphony Orchestra
 Philharm.: Philharmonia Orchestra

MAGYARORSZÁGON FORGALMAZZA: KARSAY ÉS TÁRSA KFT.

Tel.: 200-6443 • Fax: 200-9650

BEETHOVEN: ZONGORASZONÁTÁK – VOL. 5
OPP. 31 ÉS 53; ANDANTE FAVORI
 Schiff András – zongora

Schiff Andrásról közismert, hogy mindig az egész szerzői korpuszt átvilágítva mutat rá a részletekben rejlő összefüggések bonyolult szövetére. Eképp tárja fel az op. 31-es sorozat három, különböző karakterű szonátáját is. Az első, G-dúr szonáta kezdőtételének haydnyi humora és gáláns virtuozitása kiváló arányokban bontakozik ki Schiff interpretációjában. Az olasz bel canto operákat karikírozó hang szándékosan finomkodó dikcióval és modoros trillákkal szólal meg a terjedelmes adagióban, míg az utolsó tétel bach-i gavotte-ot idéző táncos lépésű rondójában Schiff ismét ismerős vezekre evez.

A szerző középső periódusának komor, mégis emelkedett hangja szólal meg a sorozat d-moll „Vihar” szonátájának első tételében, melyben drámai kisugárzás és meditatív recitáló hangzás olvad egybe. A szférikus második tétel maga világít rá előadója rendkívüli érzékenységre, mellyel művet s hallgatót egy időtlen jelenésbe burkol. Innen csak egy lépés az oly sokszor félreértett, vágtszerűen elharsogott zárótétel világa, ahol tempói szintén decensek, faktúrakezelése gáláns és harmonikus. A harmadik, négyteteles Esz-dúr szonáta ismét egy könnyedebb karaktert képvisel. A gömbölyűen formált ívek s finom, pergő játékmód a hangsúlyok ideális megválasztásával Schiff játékának jellegzetességeit domborítja ki. A Waldstein-szonáta e felvétele igen magasra helyezi a mércét a későbbi előadások számára. Ezt ráadás-ként stilszerűen koronázza meg az eredetileg a szonáta lassú tételének szánt Andante Favori könnyed bája.

Winkler-Nemes Gábor

ECM Records – MusiCDome
 ECM New Series 1945

GRIEG: A-MOLL ZONGORAVERSENY; BALLADA OP. 24; LÍRIKUS DARABOK
 Leif Ove Andsnes – zongora
 Berlini Filharmonikus Zenekar
 Karmester: Mariss Jansons

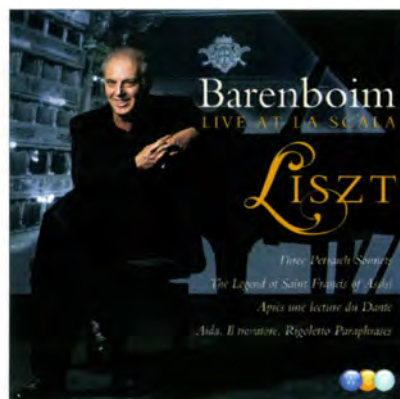
A norvég nemzeti ikon halálának századik évfordulóján reprezentatív kompiláció-cd megjelenítése a jelen legnagyobb norvég muzsikusanak lőszereplésével, részben Grieg saját zongoráján – mindez egy nagy multi kiadásában. Hogy túlzottan pénzszága van? Hát igen, a nagy évfordulóknak ma már olyasféle a szerepük a zenekultúra gazdasági körforgásában, mint a karácsonynak a kiskereskedelem éves ciklusában. Csakhogy, amíg a karácsonyi nagy kiadásban egyetlen termék sem rúghat labdába, ha „tegnapi”, addig a lemezkiadók a nagy évfordulókon szívesen kufárkodnak korábbi felvételekkel. Na ja, a muzsika nem avul úgy el, mint a „tartós fogyasztási cikkek”. És persze azt is tudjuk, hogy a kiadók már régóta nem realizálnak olyan tetemes profitokat, mint például a jórészt belőlük élő audio-elektronikai termékek gyártói. Ha mindig csupa új felvétellel jönnének ki – a létrehozási költségek okán – hamar becsukhatnák a boltot.

A művészpártolót az efféle gazdasági magyarázatok azonban sohasem győzik meg igazán: az alkotás menthetetlenül felsőbbrendűnek tűnik a szemében, mint az újraalkotás. Az újraalkotás pedig felsőbbrendűnek, mint az újnyomás.

Itt azonban fordulat következik: Andsnes felvétele annyira értelmes és szerencsés módon kerül ki a kompiláció gazdasági feladatából, hogy a művészi végeredmény feledtet minden fenntartást. Először is azért, mert tudja: ha már válogatás, akkor az legyen önálló művészi tett. Ehhez pedig alig kellett több, mint egy elfeledett darab, a lelki nyomorúságokban edzett g-moll ballada felfedezése. Már ezért az egyetlen új felvételért megérte elkészíteni.

Veres Bálint

EMI Classics
 0946 3 943992 8

LISZT MŰVEI (KONCERTFELVÉTEL A MILÁNÓI SCALÁBÓL)
 Daniel Barenboim – zongora

Est a Scalában. A ház ura a zongorának is ura. Lisztet játszik hát. Itáliai ihletésű művek mind, csak egy nem tisztán. Hiányolom a teljesebb műsort, az egész Zarándokévek bizony érdekes volna. Ez is az, csak kevésbé. Barenboim helytáll, tudása lenyűgöző, stílusismerete különösen. A három Petrarca-szonettnél a zengett térben tisztán jelentkező billentés nyugó le, e darabok költőiek. A II. legenda (Assisi Szent Ferenc a madaraknak prédikál) puritán, itt alig van pedál. Barenboim a tisztaságra koncentrált, s csak mellesleg virtuóz. A Dante-szonátában mint zongorista meggyőző, de nem jár be mélységeket. Nem pokoljáró művész: a tehetség s nem a győtrelem teszi kiválóvá. Mindez aztán csak erény a három Verdi-parafázisban (Aida, A trubadúr, Rigoletto).

Nem kétséges, liszti hatású lemez, az univerzális művész, a remek zongorista. A baj csak az, hogy ezzel a képességgel érdemes volna az említett nagy ciklust megszólaltatni, s a másik legendát is, kevés a jó felvétel róluk. Tudjuk, hogy Barenboim fölüeny virtuóz, beérett mester. Változatos a játék, a darab karakterétől függően mindig tudatosan más, enyhe kifogás – ami csekélység ilyen élő felvétel esetén – csak egy-egy hirtelen pedálváltáshoz kapcsolódik. Különösen a Petrarca-szonettek és a II. legenda mutat olyan kvalitásokat, amelyek alapján kevésnek érezhetjük e vegyes összeállítást.

Liszt is sokoldalú volt, de mély. Barenboimnak is el kellene mélyednie az ő világában, ahogyan elmélyedt például a Beethovenében. Érdemes volna, mert sokoldalúsága és tehetsége egyedi. Ez dicséretes keresztmetszet, mástól sok lenne, tőle kevés.

Zay Balázs

Warner Classics
 2564697852

harmonia mundi

Ambronay/harmonia mundi

Mirare/harmonia mundi

A Liszt Ferenc Társaság díja
2007

MAGYARORSZÁGON FORGALMAZZA: KARSAY ÉS TÁRSA KFT.

Tel.: 200-6443 • Fax: 200-9650

BACH: DIALÓGUS-KANTÁTÁK

Dorothea Röschmann, Thomas Quasthoff – ének; Berliini Barokk Szólisták; Karmester: Rainer Kussmaul

A kollektív lelkifurdalás lemezét hallgatom – egy megváltozott világban. A kerekcsészes Perlman még egyenrangú hegedűsként csodáltak/bíráltak. Bocelli muzikalitásbéli fogyatékoságait már úgy nézzük el, hogy kinevezzük annak, ami biztosan nem: Pavarotti utódjának. Jelen borítón a férfiszólista elől, pedig egyenrangú társa nem kevésbé híres, de Thomas Quasthoffnak van több felvétele, pazarabb sajtója, karmesterek és a világelső lemezcég ajtáján áttörő híre. Ez a basszbariton szörnyű hendikeppel él: a Contergan fogamzástároló hírhedt mellékhatásaként gyakorlatilag lábak és kezek nélkül. Quasthoff életigenlése csoda, Fischer-Dieskau figyelmével ragadt rajta húsz éve. Csoda az is, hogy e labilis statikájú, a pódiumalkattal ellentétes test kulturált énekhangot képes kiadni. Sőt, a Winterreise-hosszúságú koncentráció sem veri le gyenge fizikumát (lásd Barenboimmal közös koncertfilmjüket). De e ritka és kutyanehez kantáták (BWV 49, 57, 159) hanglemeze tökéletes fizikumú énekset követelne. Olyan kvalitást, amellyel Röschmann abszolút feminin, vibráló, mégis angyaliszta interpretációja párba állhat. Ám Quasthoff teljesítménye szeplős: az egyvonalas oktávban Schreier színén, lejjebb Günter Leib vagy Siegfried Lorenz hangján szól. Előző Bach-lemeze a perfekt berlini csapattal Grammyt ért: a Kreuzstab-kantátát leginkább ő képes „megjeleníteni”. De ott is, itt is bizonytalan a koloratúra, az intonáció; s a könnyű mélység – ledobott nagy E-k! – ellenére unatkozunk da capós basszusánál alatt. Nehéz teljes őszinteséggel írni a sajnálat és csodálat elegyében. Látni az átszellemült Quasthoffal kell e lélekfeltároló műveket – hallgatni viszont nem biztos. *Ókovács Szilveszter*

Deutsche Grammophon – Universal
477 6591

JOSEPH HAYDN: A MEGVÁLTÓ HÉT SZAVA A KERESZTFÁN

Le Concert des Nations
Karmester: Jordi Savall

A dél-spanyolországi Cádiz városának híres barlangtemplomának kapui 1785-ben a nagyheti szertartás alatt dőlben bezárultak, s bent a felfohályban megszólalt a zene. Ezután a püspök a szószékre lépett, felolvasta a keresztre feszített Krisztus első mondását, elmondta arról gondolatait, utána lejtött a szószékről és az oltár előtt térdbeborult. Ezalatt kellett megszólalnia az első lassú zenének. S ez így ismétlődött, majd az utolsó mondás, a hetedik lassú tétel után egy földrengés-zene vetett véget a ceremóniának. Haydn A Megváltó hét szava a keresztfán című alkotásának előszavából ismerjük az első előadás körülményeit, s azt, hogy a mester nem kis büszkeséggel hangsúlyozta, milyen komoly kihívást jelentett számára hét olyan egymást követő lassú darabot írni, amelyek nem válnak fárasztóvá, egyhangúvá.

S ugyanez jelenti a legnagyobb kihívást a mai előadóknak és hallgatóknak is. Persze egy bibliai tárgyú alkotás, ahogy Haydn e remeke természetesen nem csupán hallgatnivaló, hanem a szerző szándékának megfelelően aktív meditálásra készítet. S a legnagyobb csoda, amit Jordi Savall és együttese véghezvihatott, hogy hibátlan előadásukat hallgatva mi sem vonhatjuk ki magunkat ez alól. Savall irodalmát és zeneművészetét szívesen ötvöző képzelettel együtt a katalán filozófus, bizonyos Raimon Panikkar, valamint egy portugál író, José Saramago szövegeit álmodta a hét tétel közé. Összességében nem csak Joseph Haydn, hanem Jordi Savall és zenészei is sikerrel teljesítették a küldetését: nekik köszönhetően mi is a titkos szertartás részeseivé válunk.

Katona Márta

Alia Vox – Karsay és Társa
AVSA 9854

ŐSZI UTAZÁS – PORTRÉFILM DIETRICH FISCHER-DIESKAURÓL. BÓNUSZ: UTOLSÓ DALEST (SCHUBERT MŰVEI)

Rendezte: Bruno Monsiegeon

A művészportrék nagy átlagban semmi izgalmat sem tartogatnak. Ha halott a korszakos szerző, előadó, tán korszakosságát kétségbe vonják legalább, ám ha él, garantáltan mindenki dicsérni fogja. És hallgathatjuk a szuperlatívuszok igaz, de biztosan unalmas, émelyítő és önkilító áradatát.

Bruno Monsiegeon más utat jár. Richter-, Gould- vagy éppen Ojsztrah-filmjeihez hasonlóan az árnyalt igazság jobban érdekli, ezért hajlandó a valóság bemutatására. Dietrich Fischer-Dieskauról sem emlékművet akar faragni. Két hosszú interjú a művész életének két konstans helyszínén, a berlini szülői házban és a bergi villában: ezeket szilánkozza a rendező rengeteg archiv kockasor közé. Ugyan nem bännánk, ha nagy kortársai, netán mellékszereplői megszólalnának e páratlan életműnek, de hiába. Még a feleség, Várady Júlia sem kommentálhat – azt viszont látjuk, hogy Verdi-ária-lemezére készülve milyen keményen tartja őt a férj, mikor az Amélia-ána kadenciájához érkeznek el. Hogy komoly hiányérzet mégse lép fel, arról az énekes mély, komoly és mégis derűs kijelentései tehetnek. Mi kétszer halunk meg, mondja: előbb a hang, és lehet, hogy ez az igazi halálunk. Őszintén beszél 1992-es búcsúfélépéről is, amely utólag határozottatott hatályúdnak. A gála közben tolt fel benne az utolsó évek összes nehézsége, a „hangszer” problémahalmaza, s hogy karmester barátja, Sawallisch épp e jötekonysági esttel vonul vissza. Másnap reggel ő is így döntött. A film, miként Fischer-Dieskau is, oszlatná a tévképzetet egy elmélyült, ám besavanyodott művészlől. Sikerrel – az Im Abendrot hangjaira a bajor ház tópartján őszi alkonyatkor felvett végső snitt pedig egyszerűen szép. *Ókovács Szilveszter*

Warner Classics
50-5144 22169-2-9

Berlin Classics

BIS

MAGYARORSZÁGON
 FORGALMAZZA:
 KARSAY ÉS TÁRSA KFT.
 Tel.: 200-6443 Fax: 200-9650

Gidon Kremer   Gustav Mahler / Dmitri Sostakovics
Kremerata Baltica

MAHLER ÉS SOSZTAKOVICS MŰVEI

Julia Korpacseva – szoprán
Fedor Kuznyecov – basszus
Kremerata Baltica
Karmester: Gidon Kremer

Egy-egy átirat új dimenziót kölcsönözhet egy-egy kompozíciónak, termékeny kérdést feszegetve ezáltal a hallgatónban: vajon a mű eredeti formája az adott zenei gondolat legadekvátumban kifejezése? A Kremerata Baltica korábbi, Schubert G-dúr vonós-négyeséből készült felvétele valami ilyesmit pedzegetett, s a kritikai fogadtatás lelkesebb hangjának engedve ismét kísérletet tettek egy mű átiraton (illetve realizáláson) keresztlüli megközelítésére. Mahler befejezetlenül maradt X. szimfóniájának Adagiójából Stadlmaier az 1970-es években készített 15 vonósra átiratot, ebből kiindulva alakult ki a lemezen is hallható, 21 hangszerest foglalkoztató változat. A hangszerelésből is adódik (s részben magából az anyagból), hogy ebben a formában szorosabban kapcsolódik ez az Adagio az V. szimfónia Adagiettojához. A nagyszabású (25 perces tétel) legizgalmasabb pillanatai azok a dinamikus diszsonanciatorlaszok, melyek vonóskaron különösen brutálisan hangzanak. Ám a brutalitás mellett (sajnos) a vonósenekari hangzás meglehetősen szentimentális színezetűvé is válhat, s ez Kremeréket hallhatóan nem zavarta. Bár nem a XIV. szimfónia Sostakovics utolsó szava ebben a műfajban, a szerző mégis úgy tekintett rá, mint az életmű zárókövére, s ebben a tekintetben Mahler Adagiója mellett van a helye, főleg, hogy a kompozíció mintája Muszorgszkij halálköltészete mellett épp a mahleri Gyermekegyászadalok. A CD-t magam a Sostakovics-mű miatt tartom a polc könnyebben elérhető részén.

Molnár Szabolcs

ECM – MusiCDome
ECM New Series 2024

BEETHOVEN: IX. SZIMFÓNIA

Measha Brueggergosman, Kelley O'Connor,
Frank Lopardo, René Pape – ének
Cleveland Zenekar és Kórus
Karmester: Franz Welser-Möst

Welser-Möst az igazán szerencsés fiatal karmesterek egyike. Az EMI Classics végig ragaszkodott hozzá, akkor is, mikor sorra bontották fel a szerződések nagynevű kollégái sorával. Első Deutsche Grammophon-lemeze nagyszerű, igazi meglepetés. Lehet a IX. szimfóniát izgalmasan, újszerűen vezényelni? Ami a légielentősebb fejezeten, hogy Welser-Möst sosem enged egy-egy szólamot, hangszercsoportot uralkodóan jelentőssé válni. Szó sincs vékony hangzásról, sőt, végig szép mélységeket zenget, igen markánsan. Ám a szólamok, hangszeresek, hangszercsoportok viszonya mégis úgy kamarazenei, oly módon intim és egymáshoz közeli, hogy maga a hangzás testes és szimfonikus marad. Welser-Möst zengést enged, sőt, intenzíven indukál, de hangzást túltottan más hangzás fölé nőni nem hagy. A III. tételben tűnik fel, majd az Örömdában több helyütt még jobban meglep egy-egy általában rejtőzködő fúvósszólam felettébb izgalmas domináns pozícióba állítása. Az énekkel felkészült, a szólisták igen jók. A nők erőteljesebbek, mint a férfiak. Brueggergosman szereplése igazolja hirtelen felröppent, nagy hírű, valóban sokra képes, nagy hangnak tetszik. O'Connor határozott hangja szintén szépen száll. Lopardo orgánuma valamelyest öszült, vékonyodott, de még mindig szép baritonális tenor, Pape pedig szokás szerint megbízható, inkább lágy, közepesen mély basszus. Ennek az Örömdának igazi sodrása van. Gyönyörűen kidolgozott, lendületes, a pillanat tüze végig érvényesül benne, a szólamok viszonya pedig egészen különleges. Welser-Möst eszerint megérdemelten szerencsés karmester.

Zay Balázs

Deutsche Grammophon – Universal
4777132

MAHLER: VIII. SZIMFÓNIA

Robinson, Wall, Queiroz, DeYoung, Schröder, Botha, Müller-Brachmann, Holl – ének;
A Berliini Rádió Énekkara, Staatskapelle Berlin;
Karmester: Pierre Boulez

Még mindig felhánytorgatjuk Pierre Boulez ifjú zeneszerző nyilvánvaló, bombasztikus tévedését az operaházak pusztulásáról. Pedig nem halt ki a műfaj sem, s az idős, operakarmester Boulez nagyon jól tudja ezt: lám, Mahler Nyolcadikját is ekként dirigálja.

Isten bocsássa meg, de a Veni creator spiritus kidolgozási része – a felrakásában már elronthatatlannul grandiózus indítás után – most Strauss manirokat hordoz! Mintha Boulez A rózsalovag vagy Till Eulenspiegel történetének szípközö világot is ideteremné. Színházi képalkotó hajlammal tanúskodik a folytatás, a Faust második részének zárójelenete is.

A kifogástalan berlini Staatskapelle nem gigantomán, a Jesus-Christus Kirchébe nem is férne nagyobb zenekar: de hisz Mahler sem „ezrekkel” játszatta szimfóniáját. A szólistaoktett női része jobban teljesít. DeYoung kisasszonyt már a teljessé lett boulezi ciklus Másodikjában is örömmel fedeztettük fel. Ellenpont Hanno Müller-Brachmann, akinek képességét meghaladja Pater Ecstaticus egyáriós szólamának gondtalan tolmácsolása. A két nagy berlini kórus (Deutsche Oper, Rundfunkchor) hajlékony hangot használ, csak forpon-tonkon passzirozza az elvárt ezertörtés ütemeket. Összességében gyönyörűség a kristálytiszt, tökéletes sztereó felvétel, e minőség kiált az SACD-megjelenés után – csak hát abban a katalógusban ott cövekel Kubelik harmincéves Nyolcadikja. Ám ott ezrek szólnak, itt pedig kamaraszimfonikus operaeloadás: „a százak színorgája”.

Ókovács Szilveszter

Deutsche Grammophon – Universal
477 6597

RESPIGHI: RÓMA FENYŐI, RÓMA KÜT-JAI, RÓMAI ÜNNEPEK, IL TRAMONTO
Christine Rice – mezzoszoprán
A Római Szent Cecilia Akadémia Zenekara
Karmester: Antonio Pappano

A lemez egyik erénye, hogy romantikus, de nem túlzottan. Se hűvösen, se túl forrón nem szólálnának meg helyesen e színekben-érzelmeiben gazdag művek, melyek mélységét koloritjuk, hangulatfestő erejük adja. Pappano mértéktartása nagyon jót tesz, a lendületet pontossággal vegyíti, nem téveszti szem elől a szimfonikus költemények struktúráját. A hangzás pazar, mégis objektív, a karmester előcsalja muzikusaiból, de nem engedi túlszaladni az emóciókat. A zenekar nevéhez fűződik két sorozat ös-, és a harmadik itáliai bemutatója. Egynemely nagyobb zenekarral finomabb vibrálással, érzékenyebb érzelmi töltéssel szólhatnának a darabok, de Pappano keze alatt kiválóan teljesít az együttes, és optimális az eredmény. Azt hiszem, Pappano nem vinne több hevületet a zenébe még akkor sem, ha zenekara alkalmasabb partner volna ebben.

Értékes ráadás a Shelley versére írt Alkony, mely szépen tagolja a műsort, a Római ünnepek előtt nem árt valamelyes elcsendesedés, befelé fordulás. Christine Rice tehetséges fiatal énekes, technikája remek, ezüstös hangja szép, főképpen a középső és a mélyebb fekvésben. E vonószekér kísérete negyedórás darabban mind Rice, mind Pappano vigyázza a jó izlés és a szükséges kifejezőerő arányát. Lobbanni, ugyanakkor finomnak maradni – ehhez tartják magukat mindketten. A végig helyes arány és e ráadás miatt mindenképp érdemes ezt a felvételt választania annak, aki Respighi római trilógiájára vágyik. Már várom, felveszi-e Rice és Pappano Elgartól a Tengeri képeket.

Zay Balázs

KODÁLY ZOLTÁN MŰVEI
A Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara
Karmester: Fischer Ádám

Fischer Ádám Kodály Zoltán zenekari műveiből készített felvételére az életmű első felének három korszakos darabja került. Az 1906-os Nyári este, melyet – utólag, de joggal – a majdani pálya beharangozásának hallunk, az 1926–27-ben kialakított (töretlen népszerűségű) Hány János szvit, és végül egy összefoglaló jellegű kompozíció, az 1939-es Páva-variációk. A felvétel hangzása ideális, eszményihez közelítő. A szvit hangszerelési színei összehatásukban pompások, s emellett néhány részlet is kiemelkedik – e kiemelkedések részben a karmester, részben a hangmérnök koncepciójáról árulkodnak, utóbbi azonban egy pillanatra sem hatalmasodik a dirigensé fölé. A ritkábban játszott Nyári este csodálatos fafüvösszólói (sajnos, sem az oboistát, sem az angolkürtöst, sem a fuvolistát, sem a fagottost nem tudjuk megnevezni), a darab hangzásának pasztelles, de még nem franciás árnyalatai a mű kivételes értékeiről győzik meg a hallgatót. Kár, hogy a nagy dinamikai kilengésű tétel ideális rögzítési arányait nem sikerült jól beállítani (például a kompozíció elején). A Rádiózenekar tradícióihoz híven muzikál. Fischer Ádám pedig lemezen is igazolja, hogy Kodály művészetének ihletett tolmácsolója. Karakterisztikus értelmezésre a Páva-variációkban volt módja, s ilet is a lehetőséggel. A visszatartott lélegzetű kezdés, a finoman adagolt vonósmixtúrák, a dinamika hullámoztatása, a zenei karakterek sokfélesége mellett is érzékelhető egységes tónus, mind-mind a vezénylés kongeniális voltáról árulkodik. Várjuk a mihamarabbi folytatást!

Molnár Szabolcs

BMC Records
BMC CD 141

DANIEL BARENBOIM KONCERTJE A MILÁNÓI SCALÁBAN
LISZT: Dante-sonáta, Három Petrarca-sonnét, Két legenda, Verdi-átintok
CD

MENDELSSOHN ZONGORATRIÓK
Dmitri Makhtin
Boris Berezovsky
Alexander Kniazev
CD

DEBUSSY PELLÉAS ÉS MÉLISANDE
Richard Croft
Christiane Oelze
John Tomlinson
Rendezte: Graham Vick
Vezényel: ANDREW DAVIS
DVD

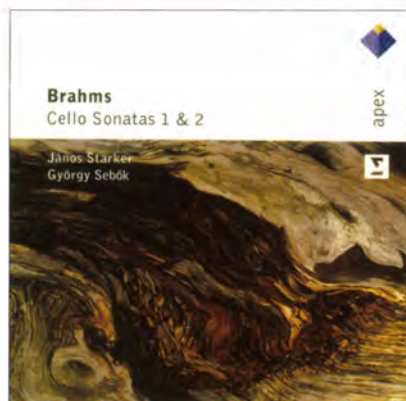
DIETRICH FISCHER DIESKAU CD-N ÉS DVD-N
A DALIRODALOM REMEKMŰVEI
Schumann:
Dichterliebe, Liederkreis
Loewe, Gounod, Franck,
Bizet, Saint-Saëns, Eisler,
Chabrier, Sosztakovics,
Massenet, Fauré, Schubert
6 CD

AUTUMN JOURNEY
Bruno Monsiegeon
portréfilmje
Koncertfelvételtől:
Schubert dalest
DVD

WARNER CLASSICS HUNGARY
www.warnerclassicsandjazz.com

EMI Classics
94639442928

BRAHMS: GORDONKA-ZONGORA SZONÁTÁK OPP. 38, 99
Starker János – gordonka
Sebök György – zongora

●●●○○

Kétségkívül kiemelkedő előadók tolmácsolását halljuk, ezért is maradhat enyhe hiányérzetünk e lemez meghallgatása után. A két művész egyéni értelmezésében a részletek kisimitása ugyanis nem egyszer hagy megválaszolatlan kérdéseket a hallgatóban. A páros – Sebök György 1999-es haláláig – jó hat évtizeden át muzsikált együtt. A darab megközelítése itt mégis két eltérő előadói karaktert sugall. Starker visszafogottabb, tisztább hangon szólal meg, míg Sebök játékmódját a tempók és frázisok szabadabb kezelése jellemzi. Az op. 38-as e-moll szonáta első tételében a felváltva megszólaló dallamok hangsúlyozása gordonka és zongora között kevésbé tisztázott. A hangzás dinamikailag hajlik az egységiségre, ahol a kisebb zenei egységek és dallamrészek beszédessége, éneklő jellege nem kap elegendő hangsúlyt. A szonáta lassú tételének triója inkább sietős, mellőzve annak lágy, nosztalgikus karakterét. A darabot lezáró, jelentős szakaszon fűgyszerűen építkező tétel végének markánsan megoldott accelerandója ellenben igen meggyőző, hiteles előadásban szólal meg.

A lemez ékessége az F-dúr szonáta lassú tétele, melyben Sebök pianissimoiba és gyönyörűen vezetett belső szólamaiba belefeledkezve nyitva marad az ember szája. Megfogalmazásukban a két szonáta határozottan körvonalazott felfogást tükröz, mindazonáltal kevésbé telt és ihletett hangzású, mint mondjuk a Rosztropovics és Serkin által jegyzett felvétel. Feledve az első tétel végének montirozási hibáját és Sebök rosszul hangolt zongoráját, helyesebb inkább átadni magunkat a mindazonáltal igényes és kifejező erejű tolmácsolásuknak.

Winkler-Nemes Gábor

Warner Classics
 2564 69900 0

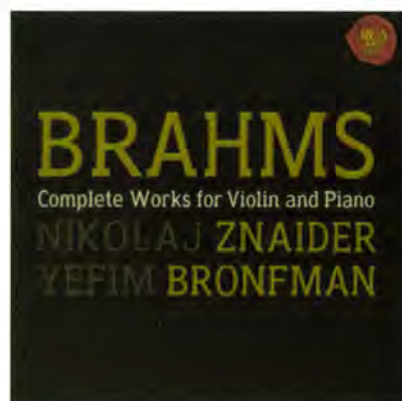

EMANUEL MOÓR: HÁROM GORDONKA-ZONGORA SZONÁTA
Szabó Péter – gordonka
Krausz Adrienne – zongora

●●●●○

A nagyszerű Szabó-Krausz duó ezúttal a tökéletesen feledésbe merült Moór Emanuel (1863–1931) felfedezésével járult hozzá a Hungaroton első felvételeket és különlegességeket felvonultató sorozatához. A Kecskeméten született Moór a századforduló és az azt követő évtized európai híré, sokat koncertező, sokfelé elvetődött muzsikusa volt. Gyógyíthatatlan külön és igazi reneszánsz ember: zongonista, orgonista, karmester, feltaláló, képzőművész, építész és nem utolsósorban bő termésű komponista. A modernség azonban nem kedvez a reneszánsz embereknek: az univerzum és az univerzális személy közötti szinkronicitás megtörik. A reneszánsz ember előtte vagy mögötte jár saját korának – saját univerzumában más naptár szerint mérnek. Moór számos emberi gesztusa az avantgárd polgárpukkasztás nagy mozdulatait előlegezi, hangszertalálmányai szintén a jövőbe mutatnak – zeneszerzőként azonban valamiféle ódon céhes éthosz jellemzi: tökéletes mesterségbeli tudás birtokában tévedhetetlen kézzel legyártott, kockázatvállalást nem reszkizáló opusok létrehozásának a képessége. Hogy a lemezen szereplő három duószonáta hangneme egyaránt „Brahms-moll”, az szinte mellékes: ha a korszak európai zenei átlagtudatát másik mintá határozta volna meg, a jó izlésű Moór bizonyosan azt is tökéletes magabiztossággal tette volna a magáévá. Ha a felfedezés értékéről a kritikus mégsem képes sommás ítéletet mondani, annak köszönhető, hogy az előadó páros lefegyverző színvonalon tolmácsolja a műveket, s végső soron arra tanítanak, hogy a brahmsi nagyság előtt tanítványaink muzsikáján keresztül is meg kell hajtánunk a fejünket. Talán mégiscsak a céhes éthoszé a jövő. *Veres Bálint*

Hungaroton Classic
 HCD 32462

BRAHMS ÖSSZES MŰVE HEGEDŰRE ÉS ZONGORÁRA
Nikolaj Znaider – hegedű
Yefim Bronfman – zongora

●●●○○

Az „összes” ezúttal három szonátát, valamint a Joachimnak komponált „F-A-E” társas-szonáta Brahmtól származó, c-moll scherzo-tételét jelenti. Azt a lehetőséget kínálja az előadónak, hogy így módon a szerzőről alaposabb ismeretekhez jussanak, s ezáltal mindegyik műnek (azokon belül valamennyi tételnek) megragadhatják olyan sajátosságait, amelyek kizárólag az adott kompozíció kottájának beható tanulmányozása alapján talán nem tűnhetek volna fel.

Érdekes tanulságokkal jár, ha előadásukban külön-külön hallgatjuk meg valamelyik opust, s csak néha érezzük, hogy elragadja őket a hangokba öntött mondanivaló sodra – inkább a problémátlan hangszerjáték kerül előtérbe. A romantikus kompozíciókat mintha önkímélően adnák elő; kívül maradnak a hatáson, mely így aztán nem találhatja telibe a hallgatót sem. Az interpretáció színeiben gazdag, ám a művek (tételek, formarészek) feszültségviszonyai ugyancsak az ingerküszöb környékén maradnak. Persze, aki nem igényli, hogy belefeledkezhessek a művekbe, élvezheti a felvételt, mert a két kiváló előadó művész mintha nem is akarná elérni, hogy a szó legnemesebb értelmében a brahmsi muzsika bővökörébe zárja a hallgatót. Jöndulattal írhatjuk ezt a stúdiófelvételt számlájára.

A kísérőfüzet feltünteti, hogy Nikolaj Znaider Stradivari-hangszerezen játszik („ex-Liebig”, 1704), a művészekről készült fotón Yefim Bronfman Steinway-zongoránál ül; de az, hogy milyen kiadási kottát használtak, sajnos, nem derül ki, noha ez ma már elengedhetetlen adata lenne egy hangzó kiadványnak.

Fittler Katalin

Sony – BMG
 88697061062

MOZART: VERSENYMŰVEK

Julia Fischer – hegedű; Gordan Nikolić – brácsa; Holland Kamarazenekar
Karmester: Yakov Kreizberg

A huszonegyes Julia Fischer a közönség és a kritikusok új kedvence. Sikerlistájának főbb pontjai: a BBC Zenei Magazinjának értékelésében 2006-ban az Év felfedezettje, 2007-ben az Év művésze a Gramophone-nál, Lorin Maazel, Sir Neville Marriner, Emmanuel Krivine együttesének partnere. Julia Fischer már e zsenge életkorban exkluzív szerződéssel büszkélkedhet a PentaTone hanglemezkiadónál, amelynek évek óta első számú művésze. A közös munka során több SACD albumot készített, 2005-ben nagy sikert aratott a Mozart hegedűversenyeit tartalmazó album Yakov Kreizberggel és a Holland Kamarazenekarral, és most elkészült e felvétel párja (már ami a szerzőt és a felállást illeti); ezúttal a „concertante” művek kaptak helyet a CD-n. Természetesen az Esz-dúr Sinfonia concertante a nyitány, majd az ismeretlenebb C-dúr rondó, végezetül a kéthegeudus Concertone hallható. Más ez a felvétel, mint a korábbiak. Julia Fischer tudatosan (és jó időben!) készül kitörni a fiatal sztárhegedűs szerepből. Egyrészt olyan műveket választ – Mozart ritkábban hallható, versenyművet, szimfóniát, concerto grossót, szerenádöt ötvöző keverékdarabjait –, amelyek már nem tartoznak egy kezdődő világkarrier kötelező tandarabjainak körébe. Másrészt a főszereplő új oldalról is bizonyíthatja rátermettségét, szólista státuszát itt kamarazenészi szerepre cseréli, ha úgy tetszik, azzal gazdagítja. A konklúzió: e szerepkörben (is) nagyszerű. Szólista partnerével (Gordan Nikolić) varázslatos zenei világot teremt, duettjük izgalmas és inspiráló, finoman hatol át a mögöttük játszó, nem élvonalbeli zenekar egységű, olykor vaskos hangfüggönyén.

Çilányi Gabriella

PentaTone Classics – Karsay és Társa
 PTC 5186 098

BEETHOVEN: HEGEDŰMŰVEK

Vadim Repin – hegedű; Martha Argerich – zongora; Bécsi Filharmonikus Zenekar
Karmester: Riccardo Muti

Piano concerto lett Beethoven Hegedűversenyéből megint. Most nem a szerzői zongorás letétről van szó, melyet furcsamód kerülnek a pianisták, pedig a szerző sajátja, igazi kihívás, hanem Vadim Repin lemezéről, az eredetiről, mely igazán eredeti. Ennyi piano ebben a darabban? Ezerszer játszották s vetették fel, de így tudtommal sosem. Repin sokáig készült a felvételre, s ezt érezni. A finom, vékonyabb hegedűhangzás szempontjából Milstein máig ragyogó két EMI-felvételéhez, líraibb megközelítés tekintetében pedig a Mutter–Karajan-, illetve a Vengerov–Rosztropovics-bejátszásához köthetik. Utóbbi nyilván kiváltképp releváns, hiszen két fiatal orosz hegedűsről van szó. Stílus terén pedig Abbádót kell említeni, a lágy hangzás az ő modorára emlékeztet. A Repin-lemez azonban ezekből nem vezethető le, nem ezek elegye. Nem is lehetne, mert az első kettő fúrge, eleven, a második kettő pedig széles, nyugodt. Ez, mikor lassú, akkor sem elsősorban széles ívű, hanem visszafogott. S ha gyors, jobbára akkor is. Nagyon finom, mégis kicsit manierista. Inkább keresett nyugalom, semmint megtalált békesség, már-már vallásos áhítat. Nagyon szép a kíséret Riccardo Mutitól és a Bécsi Filharmonikusoktól. Alkalmazkodnak, lágyak, rejtőzködők. A Repin választotta párdarab, a Kreutzer-szonata más. Martha Argerich remek, de ő nem kísér. Repül, de nem vadul. Egyenletes, de vibrál, variál. Nagyon érdekes: hajt, de nem csapong; egyfajta folyamatos, egyenletes szinten megvalósuló rapszodikusságot halunk. Muti előreengedi Repint, aki visszahúzódva dominál, Argerich kontrolláltan dominál, s Repin erősebben, de arányt nem tévesztve jár mellette.

Zay Balázs

Deutsche Grammophon – Universal
 4776596

ECM RECORDS

TRIO MEDIAEVAL
 Folk Songs

CARLA BLEY
 THE LOST CHORDS find PAOLO FRESU

KEITH JARRETT
GARY PEACOCK
JACK DEJOHNETTE
MY FOOLISH HEART

LIVE AT MONTREUX
ECM

Enrico Hava
Stefano Bollani
 The Third Man

Forgalmazza a MusicDome Kft.
 Cím: Budapest, XIV.,
 Fogarasi út 5.
 Telefon: 221-5260 Fax: 383-8396
 E-mail: ertekezes@musicdomekft.hu

KÓSA GYÖRGY: HÁZIKONCERT (DALOK ÉS KAMARAMŰVEK)

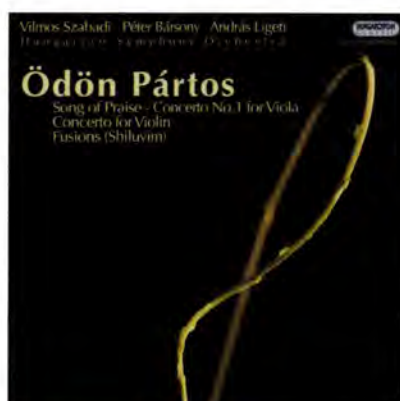
Korondi Anna, Bokor Jutta – ének; Kiss-Domonkos Judit – gordonka; Kósa Gábor – harmónium, zongora, ütőhangszerek

●●●○○

A házikoncert egy olyan korszak számára jelentett alapvető kulturális mintát, amely korszak még nem ismerte a tömegkultúrát. Kósa Györgynek megadott, hogy nem csak fiatal korában, de még a második világháború után is ilyen milióban élhesse meg zenész-életét. 1936-tól egészen 1984-ben bekövetkezett haláláig otthonában zajlottak a legendás „Kósa-kamarakoncertek”, a „régli világ” afféle mentőiként. A házikoncert családi-baráti esemény, benne a zene és a zenélés még közösségi gyakorlatot jelent. Előadó és hallgató között a határ nem oly éles, sőt maga a tulajdonképpeni értelemben vett előadás is csak egy fokozat az „élő” zenehallgatás skáláján, ami a közös blattolástól a nagy tudású vendég meghívásáig terjedhet. A polgári közösség itt nem a koncerttermi-zenei reprezentáció nagy színjátékában ünnepli önmagát, hanem az önművelésben. S ennyiben olyan enklávészzerű tevékenységet folytat, ami tulajdonképpen gyökeresen szemben áll mindazzal, amit ma a zenei tömegtermelés jelent. Ez a zárványszerűség nem csak Kósa zenei hátszágának, a házikoncerteknek sajátja, hanem valamiképpen kompozícióiban is tükröződik. Zenei horizontja zárt és intenzív: a monódiák, monologikus formák, monotematikus szerkezetek jellemzik; erős atmoszférateremtő erővel megkomponált dalai a befelé figyelés gyakorlatai. A (Weöres, Vecserei, Hajnal Anna verseiből származó) témák is nagyon jellemzőek: hideg és végtelen univerzum, gazdátlan kastély, halálra készülő öreganyó, a test erdejében növekvő halálbozót, eviáigi túlvilág, s csak néha-néha egy-egy társ-lélek.

Veres Bálint

Hungaroton Classic
HCD 32486

PÁRTOS ÖDÖN MŰVEI

Szabadi Vilmos – hegedű
Bársony Péter – mélyhegedű
Magyar Telekom Szimfonikus Zenekar
Karmester: Ligeti András

●●●○○

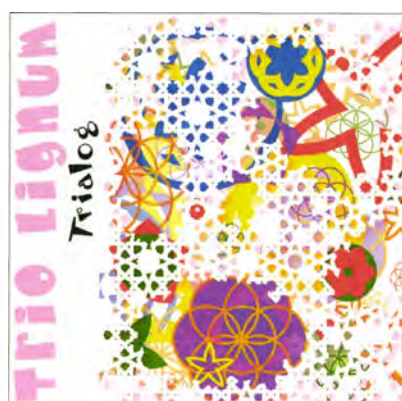
Egy éve, a Zsidó Nyári Fesztiválon tűztek műsorra két kompozíciót a 100 éve született Pártos Ödöntől (1907–1977) Bársony Péter és a Magyar Telekom Szimfonikus Zenekar előadásában. A koncert végül elmaradt. Az akkor tervezett program – az 1949-es Dicsőítő ének (Song of Praise) és az 1970-es Fúziók egészült ki most Pártos 1958-as, nagyszabású Hegedűversenyével. Így egy igazán reprezentatív, „kiadós” anyag jött létre, melyből a hallgató képet alkothat a szerző stílusfejlődésének legfontosabb állomásairól.

A zeneszerzői pálya pedig legalább annyira fordultatos, mint a Luzerntől Bakuig tartó brácsaművészi pályakezdet, s minderről híven tudósít ez a gondosan elkészített lemez. A zeneszerző Áradt utcai szülőházának falán ma már emléktábla is emlékeztet a magyar brácsaművészre és zeneszerzőre, aki 1938-as emigrációja után az izraeli zenei élet egyik legnagyobb hatású muzikusává vált.

Rivka Golani. Pártos növendéke így fogalmazott: az általa alapított, majd vezetett „tel-avivi zeneakadémiát csak magyar iskolának hívtuk, annyi kitűnő mester menekült ide a holokauszt után”. Talán kevesen tudják, hogy az izraeli zenei stílus, a modern izraeli zenei nyelv (ha létezik), legalább annyira poszt-bartókinak és poszt-kodályinak nevezhető, mint poszt-schönberginek. Ezt példázza ez a Pártos-album is. (S hogy a mai izraeli vonóspedagógia a Hubay-iskolában gyökerezik, az már nem is meglepő, hiszen maga Pártos is Hubay iskolájában nevelkedett...)

Molnár Szabolcs

Hungaroton Classic
HCD 32450

TRIO LIGNUM: TRIALÓG

●●●○○

A Klenyán Csaba, Rozmán Lajos (klarinét) és Lakatos György (fagott) alkotta Trio Lignum kezdettől dialógus formában gondolkodott zenéről, zenei előadásról, a régmúlt és a jelen szembesítése képezte műsoraik alapszerkezetét. Nem tér el ettől a BMC-nél megjelent második lemezük sem; ezúttal Serei Zsolt és Sári József egy-egy kompozíciója szóval meg Ockeghem és Tallis ölelésében. De a zeneszerek és zeneművek közötti társalgás végre pontos címet kap: triológus. E tökéletes cím – amely Sári József számukra komponált új darabjából származik – olyan viszonyrendszerre utal, amelyben a vagy-vagy szembeállítás lehetetlen, mert mindig akad egy harmadik, aki kiegészíti a hallottakat, kitágítja a horizontot és relativizálja a polémiát.

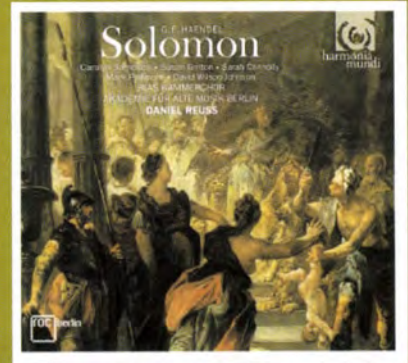
Az együttes hangzása arisztokratikus és mégis nagyon egyszerű. Olyan, mintha nem is eviági levegőt lehelnének hangszereikbe. A korábban néha túlráajzottak tűnő akcentusok ezúttal tökéletesen hiányoznak. Ockeghem miséjében (Missa Sine Nomine) például az éneklés artikulációját imitáló, „beszédyszerű” zenélés helyett a mű geometriáját csodálhatjuk. Az Ockeghem-atmoszféra Serei különleges tér-effektusokat alkalmazó muzsikájában is folytatódik (Dream drawings), ám a mennyei jellegét itt már az álomszerűség: távol és közel, fent és lent folytonos átcsapása váltja fel. Az álomból Sári említett villódzó és szellemes műve ébreszt föl, amely a föld szagát hozza vissza. Végül a Kondor Ádám által cimbalomra és három fafúvásra elkészített Tallis-átirat (Vékony Ildikó nagyszerű közreműködésével) igazi summázatnak bizonyul.

Veres Bálint

BMC Records
BMC CD 127

harmonia mundi

MAGYARORSZÁGON FORGALMAZZA: KARSAY ÉS TÁRSA KFT.

Tel.: 200-6443 Fax: 200-9650

MOZART ÖSSZES MŰVE HEGEDŰRE ÉS ZENEKARRA (DVD)

Vezényel és hegedűn közreműködik: Kelemen Barnabás

Km.: Kokas Katalin – hegedű, brácsa Erkel Ferenc Kamarazenekar

2006. május 12-én és 24-én emlékezetes koncertek tanúja lehetett a Bartók Béla Nemzeti Hangversenytérterem közönsége: a Művészetek Palotája ünnepi Mozart-rendezvényeinek keretében két esten el-

hangzott Mozart valamennyi zenekar-kíséretes hegedűműve. Nem kis vállalkozás, méltó és avatott szólistákkal, s a rangos szólisták partnerségét kiérdemelni igyekvő kamarazeneekkel. E két est programját rögzítették, s jelentették meg két korongon (extrákkal kiegészítve). A műsorszámok lelkes fogadtatása a koncertatmoszférát őrzi. A DVD-koncertfelvétel, legyen bármilyen minőségű, nem pótolja az élő előadást: több is és kevesebb is annál. Többletét azok a látványmomentumok adják, amelyekhez a koncertteremben ülve, sehol sem juthatunk volna hozzá. Ugyanakkor – mint ebben az esetben is – néha kiderül, hogy épp ez a többlet az, amit (utólag) feleslegesnek, vagy legalábbis mellőzhetőnek érzünk. A tér-idő játékok olyan aspektusaira irányul a figyelmünk, amelyek szinte eltávolítanak a zenehallgatástól; elgondolkodásra késztetnek, sajátos szempontok felvetésével. Aki járt már Salzburgban a Residenz díszes termeiben (egyikük Mozart-hegedűverseny ősbemutatójának színhelye volt egykor), felmérheti a versenyművek léptékét a hangzásteret illetően. Ehhez képest a monumentális koncertterem alapvetően más atmoszférát sugall. Ahhoz, hogy a művek itt is „megéljenek”, olyasfajta metamorfózisra van szükség, melynek során az arányok és a karakterek változása nélkül, felnyitva is ugyanaz a mű szólal meg. Ez nem jelent problé-

mát a modern koncertterekben fellépő mai előadóknak. A másfajta környezetben megnőnek a gesztusok; mintha miniatúrát kellene plakát-méretben másolni. Amikor a videofelvétel jóvoltából mindez visszakerül a képernyő (kisebb) síkfelületére, a látvány furcsán viszonyul az akusztikus élményekhez, akár nagyított látunk, akár kiragadott részleteket. Mind Kelemen Barnabás, mind Kokas Katalin az előadóművészek ama típusába tartozik, akik szívesen vetítik ki felnyitott mozdulatokkal a művek érzelmi-indulati történéseit, mintegy „megkoreografálva” a zenét, különböző léptékekben. Általában szimpatikus ez a gesztus – néha valószínűleg segíti–inspirálja muzsikuspárnereiket is a teljes szellemi jelenléttel való játékra. Kicsiben, közelről látva viszont eme kidolgozott látványterv egyszerűen megszünteti a Mozart-muzsika keresetlen egyszerűségét, közvetlenségét. Ha tudatosan a látványra figyel a néző, csökken a hangzás varázsa, s a mozgást egyfajta – kétségkívül értelmező – analitikus segédeszközként érti. Éppen ezért nem csoda, ha azon veszi magát észre: behunyott szemmel hallgatja a zenét. Úgy közvetlenebb az élmény.

Fittler Katalin

Hungaroton Classic
HDVD 32553-4

VIVALDI: VIOLA D'AMORE-VERSENYEK

Europa Galante

Közreműködik és vezényel: Fabio Biondi

●●●●○

RUHE: GAMBASZONÁTÁK

Szászvárosi Sándor – viola da gamba

Kousay H. Mahdi Kadduri – barokk cselló

Csizmadia Angelika – csembaló

●●●●○

Leopold Mozart hegedűiskolája a viola d'amore kapcsán a csöndes estében megszólaló különösen bájos, édes hangzást emeli ki. Nem véletlenül. A XVII. században kialakult vonós hangszer játéka a hét fogó- és az alatta elhelyezkedő hét rezonáns húrral valóban sejtelmes noktürn-hangulatot áraszt. Vivaldinak sokkal többet jelentett e tónus pusztá zenei egzotikumnál, valósággal rabul ejtette. Megszállottan tanulmányozta a hangszer játéklehetőségeit, és csak legjobb tanítványait avatta be e játéktudás rejtelseibe. Vonzalmát azonban főként a hangszerre írt nyolc versenyművében mutatta meg.

Talán sehol nem halljuk Vivaldit ilyen invenciózusnak, ennyire sokszínűnek és zavarba ejtően vibrálóan. A lassú tételekben gyengéd, rezignált, tépelődő, a táncokban gáláns, a záró tételekben rusztikus és féktelen. Zeneje tobzódik stílusokban és színekben, és ez Fabio Biondi és az Europa Galante előadásában szerencsére teljes fényében átragyog a textúrán. Biondi virtuóz viola d'amore-játékának hallatán az lehet a benyomásunk, amit Vivaldi közönsége érezhetett a szerző fergeteges violakoncertjein.

A gamba a hegedű családnak csak távoli rokona, mivel kvartontként hangolták és térdre támasztva

szóaltatták meg. Az érintökkel is felszerelt 6–7 húros hangszer korabeli népszerűségét jelzi, hogy Gibbons és Bach mellett a kisebb mesterek is örömmel használták ki érdekes hangzását. Johann Friedrich Ruhe, a magdeburgi Domkapellmeister kizárólag gambadarabjai alapján ismerhető meg komponistaként, hiszen az évszázadok alatt csak e hangszerre írt művei maradtak fenn. Két szólódarabja, egy gamba-cselló-szvitje, valamint két gamba-sonátája (vagyis a teljes oeuvre) a Hungaroton és Szászvárosi Sándorék jóvoltából mostantól felvételen is hallható, az utókor tehát meghozhatja ítéletét. Az bizonyos, hogy Ruhe biztonságosan mozog a vonós kamarazene világában, gambaművei zeneszerzői kompetenciát és széles szakmai látókört sejtetnek. A különleges felvételhez a magyar művészek is hozzáteszik a magukét: előadásuk gondos, stílusos, végig koncentrált.

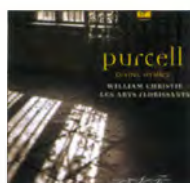
Gilányi Gabriella

Virgin Classics – EMI

0946 3 95146 2 5 (Viola d'amore-versenyek)

Hungaroton Classic

HCD 32455 (Gambaszonáták)

PURCELL: DIVINE HYMNS

Les Arts Florissants

Vezényel:

William Christie

●●●●○

Ismét egy megunhatatlan hangfelvétel. Az anglikán istentiszteletek angol nyelvű anthemjei mellett a XVII. század folyamán nagyszámban készültek olyan szólistikus vagy társasénekek, amelyeket valóságos áhitatok alkalmával szóaltattak meg, néhány hangszert foglalkoztató continuo-kisérettel. A latin zsoltár illetve motetta-tétel által keretezett 14 angol szövegű tétel javarészt is meghitt előadásra (akár házimuzsikálásra) szánták. Purcell 11 műve mellett 5 tétel a korabeli Anglia művészetét idézi. A remek előadás sejteti: a művek megszólaltatásában részt venni hasonlóképp katartikus lehetett, mint hallgatni őket. Az érthető szövegmondás által érvényesül a gondolati tartalom, melyet felépitettségével a megzenésítés további dimenziókkal gazdagít. Egy szerre gyönyörködünk a kidolgozott részletekben s követjük kialakulásában a nagyformát. *FK*

Virgin Classics – EMI

0946 3 95144 2 7

PALESTRINA: PRIEGO ALLA BEATA VERGINE

Corvina Consort

Művészeti vezető:

Kalmanovits Zoltán

●●●●○

A Corvina Consort friss albumának kulcsszavai: Palestrina és Mária. A Hungaroton-felvétel gerincét alkotó grandiózus imádság sajátos elv szerint elrendezett, harminc tételt magában foglaló a cappella mű, méltó betetőzése a mester évtizedek alatt tökéletesre csiszolt madrigál-stílusának. A fohász egyúttal az öreg Giovanni Pierluigi da Palestrina búcsúdarabja is, halálának évében jelent meg a második vallásos madrigálkötetben a toscanai nagyhercegnőnek szóló dedikációval. A Corvina Consort előadásában a mű teljes pompájában tündököl: az interpretáció könnyed és hajlékony, érzékenyen gondozott zárlatok, hangindítások, szépen formált frázisok gazdagítják. A római egyházi archívumokból utólag előkerült két Mária-litánia a lemez végén megkapóan szép ráadás. *QG*

Hungaroton Classic

HCD 32497

PROKOFJEV ÉS RAVEL MŰVEI

Yundi Li – zongora

Berlini Filharmonikusok; karmester:

Seiji Ozawa

●●●●○

Puskás Öcsi és Robin Hood – efféle hősként rajong a kínai lakosság a csodagyerekségből épp-hogy kinőtt Lang Lang és Yundi Li iránt. A szabadságjogok korlátozottak, de művészek óriási becsben tartatnak, ennek Yundi Li sanghaji koncertjén szem és fültanúja lehettem. Ott tettem szert új CD-jére, amelyen a kínai zongorista a mű keletkezésekor nála két évvel fiatalabb szerző versenyművét szólatatja meg, jól kidomborítva, hogy ez a komponista írja majd meg a szellemes, ironikus Három narancs szerelmését. A Ravel-mű más világ, ezt is jól érzi a pianista. A koncert olyan európai kulturális közegben született, amely a keletről, a nyugatról érkező hatásokat még egyaránt integrálta. Az utolsó tétel száguldó tempója remekül illik Li kezéhez, aki büszke rá, hogy a Ferrarja négy másodperc alatt gyorsul százra... *AM*

Deutsche Grammophon – Universal

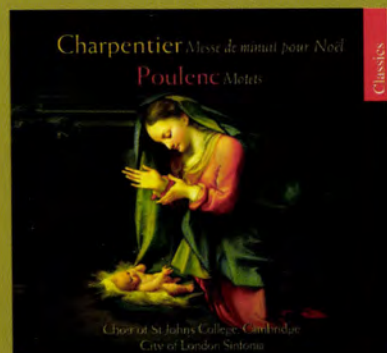
TY0231C

Alia Vox

Soli Deo Gloria

MAGYARORSZÁGON FORGALMAZZA: KARSAY ÉS TÁRSA KFT.

Tel.: 200-6443 Fax: 200-9650

BARTÓK: MAGYAR NÉPDALOK ÉNEKHANGRA ÉS ZONGORÁRA

Herczku Ágnes – ének
Djerdj Tímea, Kincses Margit – zongora
Hagyományok Háza
HHCD 016 ●●●●○

„Hát ez a szép pej ló itten kié?” – teszi fel a kérdést a zsanárok a margittai csárdá előtt, betyárkeresőben. Akkor még nem tudják, hogy a betyár – túl jön és rösszon – rájuk hagyományozta a lovat, ami nem csak szép, de különösen értékes is: „nyereg alatt a bugyellárisom, abba’ hever százezer forintom”. A Kelemen László által szerkesztett Bartók-dalgyűjtemény mintha csak az előbbi történet inverze lenne: nem csak értékes, folklorisztikailag releváns elképzeléseken alapuló demonstráció, hanem szép is – kívül, belül, mindenhogyan. Azoknak való, akik kifejezetten nem szerettek eddig bartóki népdalfeldolgozásokat hallgatni. Herczku Ágnes olyan frissességgel kelti életre a magyar néplelek rejtelmeit, amelyre – különösen ma – lehetetlen nem rezonálni. VB

OFFICIUM ET MISSAE IN NATIVITATE SANCTI IOANNIS BAPTISTAE

Schola Sanctae Sunniviae,
Harterkeriana Amsterdam
Kirkelig Kulturverksted
Fuga libera – CD Bár
FXCD 306 ●●●●○

A szemiológiai iskola gregorián előadasmódja a X–XI. században Dél-Németországban keletkezett gazdag

jelzésrendszerű kódexek egyéni ritmusértelmezésén alapul. Az 1960-as évektől kibontakozó elméleti jellegű irányzat a gyakorlatban is számos követőre talált, jelen felvétel közreműködői, a trondheimi és az amszterdami együttes is ezt az interpretációt tette magáévá. A duplaalbumon szereplő Keresztelő Szent János szolozsma és mise így teoretikus szabályok által irányított előadásban szólal meg: egyes hangokat megnyújt, másokat rövidít, sajnos olykor a természetesség rovására. Az elmélettel lehet vitatkozni, ám a végeredmény egyes elemei, például a felvételt készítő kórusok hajlékony, dús hangzása kellemes hangzó élmény. QG

TRIO MEDIAEVAL: FOLK SONGS

ECM Records – MusiCDome
ECM New Series 2003 ●●●●○

A cinikus szakember talán azt mondaná: íme a Hilliard Ensemble „leányvállalatának” negyedik albuma. A két norvég és egy svéd hölgy alkotta trió valóban hilliardéktól illetve alakult meg tíz éve, az egynemű énekegyüttesek hangzásában új korszakot nyitó, akkor még Paul Hillier által vezetett énekegyüttes nyán kurzusain jártak ki azt az iskolát, amelyben mai hangzásuk kiforrott. Mielőtt azonban gyorsan elkönyvelnénk őket a másodvonalban, sietve hozzá kell tennünk: a három hölgy most lép abba a korbba, amely a hang és a muzikalitás érettségének zenitjét igéri – míg mestereik sajnos már túl vannak ezen a korszakon. Ráadásul ezekben a norvég népdalfeldolgozásokban az is kiderül, hogy a „leányvállalat” nem csak egy termékfajta kiterjesztését jelentheti, hanem tökéletesen új minőség létrehozását is. Ami itt szól, az nem egyszerűen „hangzó oldalborda”. VB

WEELKES, GIBBONS, TOMKINS MŰVEI

A King's College kórusa
Fretwork
Karmester: Stephen Cleobury
EMI Classics
94430 ●●●●○

Orlando Gibbons az 1590-es években a King's College kórusában énekelt, ki más tolmácsolhatná hát avatottabb módon a késő Tudor kori zeneszerző műveit, mint első zenei élményeinek helyszínén az egykori hírnévhez és szakmai igényességhez azóta is hű cambridge-i műhely? Az EMI-felvételen Gibbons mellett Weelkes és Tomkins egyházzenei művei logikus választásnak tűnnek: az angol késő reneszánsz, kora barokk anthem-komponisták utolsó nagy generációjának művészete így együtt már enciklopédikus zenei korrajz, az angol zene aranykorának utolsó, de annál intenzívebb lobbanása. E kép pontosabb megrajzolásához járul hozzá a Fretwork gammaegyüttes, amely a kórusművek csoportjai között a komponista triász consortzenéjéből nyújt izelítőt. QG

MOZART: G-DÚR (K. 453) ÉS D-MOLL (K. 466) ZONGORAVERSENY

Leif Ove Andsnes – zongora
Norvég Kamarazenekar
EMI Classics
50999 500 281 22 ●●●●○

2008 elején jelenik meg a norvég zongorista újabb lemeze, amelyen Mozart-zongoraversenyeket játszik. Kivételesen már novemberben meg-

hallgathattuk ezt az albumot, és beszámolhatunk róla, hogy legnagyobb jellegzetessége a transzparens hangzás. A basszus, a dallam, a háttérfűvösök, a szólamonkénti egység, a vonósok, az oboa vagy a fuvola hangszíne – bevallom, ez meglepett: – elsőrangú együttesnek mutatják ezt a zenekart. Andsnes kivételes intelligenciával játszik és vezeti a csapatot, jó ízléssel, nemesen egyszerűen, súlyt helyezve a dúr művekben különösen drámai fény-árnyék-hatásokra. És ami sajnos csak kevés előadásról mondható el: ezek az interpretációk ki vannak dolgozva, meg vannak érelve. Világos elképzelések állnak a játszott hangok mögött, ez az apró gesztusokra ugyanúgy érvényes, mint az egyes tételek nagyformájának a kialakításánál. VT

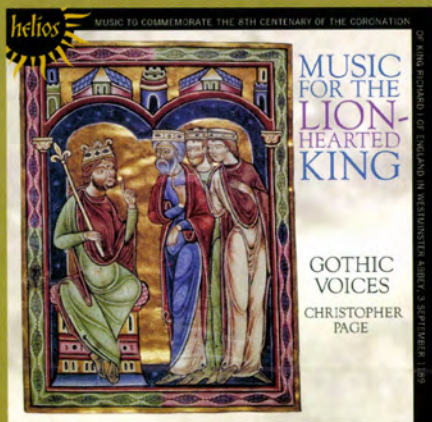
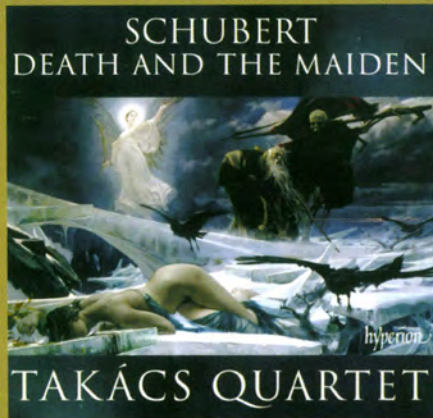
TORONYSZÓNÁTÁK

Ewald Rézfúvós Kvintett
Hungaroton Classic
HCD32451 ●●●●○

Ha ma már városháza vagy templom tornyáról nem is, hifitoronyból hallgathatjuk Johann Pezel 1685-ös és Gottfried Reiche 1696-os toronyszónátáit. Az Ewald Rézfúvós Kvintett értő, felkészült előadását hallva azt érezzük, lehetett volna jóval több invenciót is belevinni az interpretációba, jobban variálni főképpen a tempókat, hogy a zene karakteresebb legyen. Ám ahogy elkezdődik a lemez második harmada, Reiche 24 Új kvartettje, felsejlik, hogy valóban fel lehetett volna dobni Pezel műveit, jóllehet azok nem túl invenciózus alkotások, míg Reiche darabjai gazdagabbak, változatosabbak. Ezeknél kevésbé hiányzik az izgalmasabb megszólaltatás. Bach is sokra tartotta Reichét, akinek immár nemcsak hírből vett hangszeres tudásáról, hanem a műfaj kereteit szépen tágító kompozícióiról is tudhatunk. ZB

Hyperion

MAGYARORSZÁGON FORGALMAZZA: KARSAY ÉS TÁRSA KFT.

Tel.: 200-6443 • Fax: 200-9650

**J. S. BACH:
LANTMŰVEK VOL. 1**

Paul O'Dette – barokk lant
Harmonia Mundi – Karsay és Társa
HMU 907438 ●●●●○

Nagy a valószínűsége, hogy csak kivételes kutatóteremzéssel és kísérletező kedvvel megáldott előadó fog Bachot játszani lanton. A mester ugyanis nem könnyítette meg a játékos dolgát. Cselló- és hegedűműveket dolgozott át e célra, ám „lantművei” korának 13-húros hangszereinek transzponálás nélkül nem szólaltathatók meg. Egyesek szerint Bach nem is lantra, hanem a Lautenwerk nevű különös billentyűs hangszerhibridre szánta e darabokat. A feltételezést megerősíti, hogy a lejegyzésnél nem lanttabulatúrát, hanem billentyűs notációt használt. Számos rejtély, egyúttal előadási lehetőség. A Harmonia Mundi felvételén Paul O'Dette, a historikus előadói praxis szakavatott képviselője lantzeneként értelmezi a bachi alapanyagot, s rögtön tegyük hozzá: igen meggyőzően. Izgalmas játéka a Bach teremtette világ kevésbé ismert tájaira kalauzol. **QG**

**BETHOVEN, CSAJKOVSZKIJ:
HEGEDŰVERSENYEK**
Bronislaw Huberman – hegedű
Naxos – Mevex
8.110903

A Beethoven-mű magával sodor a harminchét éves Széll György vezényelte Bécsi Filharmonikusok előadásában. Huberman játékában az elképzelt változatos artikulációs

módok nyugóznak le, valamint a más előadásokban rejtve maradó humor, ami az egyszerű zenei elemekkel – skálákkal, hangismétlésekkel, apró díszítésekkel – való játékból fakad. Persze a lírai oldal sem szenved csorbát – ennek kiváló terep a Csajkovszkij-concerto, ami a Staatskapelle Berlin és a Hubermannal együtt a későbbi Izraeli Filharmonikusok megalapításában komoly részt vállalt William Steinberg kíséretével hallható egy hat évvel korábbi, 1928-as, hangzásban kevésbé élvezhető felvételtől. A gyöngéden sercegő alapzaj csak a leghalkabb részekben zavar, a „nehezen mozduló” első tétel lassú tempója a mai hallgató számára talán kevésbé szimpatikus, a finálé viszont valóságos tüzijáték. **VT**

LISZT MŰVEI LISZT-TANÍTVÁNYOK ELŐADÁSÁBAN
Rózsavölgyi és Társa
RÉTCD 51-52

Egészen hihetetlen, milyen tisztán szólnak ezek a felvételek! H-moll ballada Arthur Friedheimmel 1905-ből, magyar rapszódia Alfred Reisenauerrel 1905-ből, Eugen d'Albert és tíz perc h-moll szonáta 1913-ból, Frederik Lamond 1927-ből, Moritz Rosenthal 1942-ből, Bernhard Sraevenhagen 1905-ből, a második korong – majdnem hetven pernyi játékidő – pedig Emil von Saueré! A kisebb darabokon – Rákóczi-induló, Manók tánca, La Campanella – Sauer két teljes zongoraversenyt is játszik 1938-ból, Felix Weingartner vezényletével. Mindegyik művészről rövid, mindegyik darabról pedig még rövidebb ismertető olvasható a kísérőfüzetben, de dicséretes módon a felvételek eredeti adatai megtalálhatók. Akár külföldi turistának, akár hazai érdeklődőnek készült ez a válogatás, mindenképpen fantasztikus élmény hallgatni e hét Liszt-tanítványt. **VT**

**RIMSZKIJ-KORSZAKOV:
ZONGORAKETTŐSÖK**
Artur Pizarro és Vita Panamariovaite – zongora
Linn Records – Karsay és Társa
CKD 293 ●●●●○

Ritkaság, érdekesség, Rimszkij-Korszakov három műve négykezes átiratban, a Seherezáde és a Spanyol capriccio a szerzőtől, a Sadko – a korai kis zenekari darab, nem a későbbi opera – a feleségétől. Pizarro és litván növendéke igazán adekvátan adják elő őket. Az előadásokból hiányzik ugyan a plusz interpretációs töltés, ugyanakkor felkészültek, igényesek végig, s a visszafogott hangvétel, a mérsékelt, kiegyensúlyozott tempó tulajdonképpen kvalitássá nemesül. Egyrészt azért, mert ezek házimuzsikálásra szánt letétek, így a kicsit bús, monoton hangzás nem elvesz, hanem atmoszférát varázsol, másrészt azért, mert – az ellentmondás csak látszólagos – a Rimszkij-Korszakovnál csillogó felszínről a mélyebb rétegekbe vezet a hallgató figyelmét. Hogy a csillogás szerény, az utolsó darabban kiváltképp erény. Nemes, lágyan komor hangzás uralkodik végig, a lemez így szépen szól. **ZB**

GOLDMARK KÁROLY ÖSSZES ZONGORAMŰVE VOL. 2
Hlavacsek Tihámér – zongora
Hungaroton Classic
HCD 32493 ●●●●○

Majdnem Majdnem érdekes művek, majdnem érdekes előadás. Goldmark, Sibelius mestere, kevés művéről ismert. Hlavacsek Tihámér és a Hungaroton dicséretes vállalkozásba

fogott összes zongoraművének kiadásával. E második album nem érdektelen. Goldmark mintája elsősorban Schumann, erre utal Chamisso – az Asszony szerelem, asszonyors ciklus szövegírója – felidézésén túl számos tételcím és karakter is. De Goldmark Bachra is visszanyúl, az op. 29-es Zongoradarabok két novelle-jét prelódium és fuga követi. Hlavacsek felkészült, a prezentáció méltó. Sajnos azonban nem jut túl a „majdnem” szintjén. Ezek nem nagy darabok, de nem rosszak, a Három darab zongorára Románca és Ara dala, a Sturm und Drang Vigasztalannul tétele, valamint az említett előjáték és fuga akár izgalmas is lehet – de itt nem az. **ZB**

**KODÁLY: MISSA BREVIS
GRECCSANYINOV:
MISSA FESTIVA**
Camerata Nova Énekegyüttes
Vezényel: Eugeniusz Kus
Dux – Karsay és Társa
0474 ●●●○○

A zenei érzékenység (biztos formálókészség, meggyőző tempóválasztás, pregnáns ritmizálás) sajnos nem pótolja az énekegyüttes esetében a hanganyag értékét és képzett-ségét. Ha a szoprán (szólisztikus részben a szólista is) küzd a magassággal, s épp a tiszta csúcshangok élményével marad adósunk, az sokat levon a produkció értékéből. Koncerten, egy alkalommal készséggel korrigál a fül, tekintettel a zenei értékekre – ám újrahallgatáskor bosszantó, hogy előre tudjuk: most lesz alacsony... Az orgonista, Roman Perucki játéka sokat javít az összteljesítményen. Minden esetlegességgel mellett, ebben az előadásban is kitűnnek a kompozíciók értékei, s a magyar hallgató örömmel nyugtázza: a Kodály-művek világszerte hódítanak napjainkban is. **FK**

Hänssler Classic

Divox

Signum

Proprius

Arion

Atma

Pearl

Faroo Classics

Accent

MAGYARORSZÁGON FORGALMAZZA: KARSAY ÉS TÁRSA KFT.

Tel.: 200-6443 • Fax: 200-9650

Kovács János régi és új vállalásairól

„Nem olyanoknak szüült az édesanyám...”

Fotó: Eder Vera

Kétszer volt a Magyar Állami Operaház megbízott főzeneigazgatója, és kétszer bízták rá az első karmesteri posztot, most is ezt tölti be. A dalszínház új direktője föllált, az énekesek, zenészek mégis Kovács János szobája előtt várakoznak, hogy megtudják, kiknek és milyen kondíciókkal kell szakmai nyugdíjba menniük, számítanak-e rájuk valamilyen más formában.

• Albert Mária

Gramofon: Most már önnek is vannak „fönökei”. Miért vállalta ezt a népszerűtlen feladatot?

Kovács János: Olyan kollégákról van szó, akikkel együtt nőtettem föl a társulatban, úgy éreztem, tartozom nekik azzal, hogy én ajánlom föl nekik a szakmai nyugdíjba vonulás lehetőségét. Szörnyű kötelesség, nehéz vele aludni, de vállaltam, hogy a rossz valamivel kevésbé rosszul érintse őket. Egyébként az új igazgatóság fölkerült rá, hogy „bonyolítsam le” ezt az évadot, részben azért, mert tavaly, a helyzet átmenetisége miatt nekem kellett megtervezni ezt a szezont, másrészt, hogy Fischer Ádámnak legyen

ideje belakni a házat. A helyzet egyébként nem drámai... Most azonnal vissza is vonom ezt a kijelentést, hiszen akinek mennie kell, annak bizony az. De belátható, hogy évek óta olyan létszámot cipelünk magunkkal, amelyet évadonként 550 előadásra szerződtek, idén pedig csak 281-et játszunk. El kell elérnünk azt az állapotot, amelyben az előadás mennyiségének megfelelő létszám kötődik állandó tagként a Magyar Állami Operaházhoz

G.: Nem irigylem. Önt egyébként a jó szívről ismerik.

K. J.: ...sajnos nem nyomtatható ki, hogy mit ér ebben a helyzetben a jó szív! A saját normáimhoz képest megengedhetetlenül viselkedtem, amikor tavaly elfogadtam a megürült főzeneigazgatói széket. Nem olyanak szüült az édesanyám, hogy erre alkalmas legyek. Mentségem, hogy így nem nyílt tér a szerencselovagok számára. A jelenlegi munkamegosztásban az évad minden ügyével törődni kell, de bízom benne, hogy egyszer eljön az idő, amikor csak azzal foglalkozhatom, amihez egy kicsit jobban értek. Látok rá reményt, mert az igazgatóság napokon belül elkészül a 2008/2009-es műsorról, de nem pihennek, kidolgozzák a következő három szezon tervét is.

G.: A jövőre koncentrálnak, ezt az évadot pedig igyekezzenek nagyobb baj nélkül „megúszni”?

K. J.: Nem, menet közben is megpróbáljuk kikerülni a buktatókat. Ha sokkal több időnk lett volna a tervezésre, körültekintőbben jártunk volna el. Egy sor kérdésre lehetetlen volt reális választ találni. Későn derült ki például, hogy az Erkel Színházban idén biztosan nem játszunk. Ezért a lehető legtöbb előadást zsúfoltuk be az Operaházba, ami – most már látható – töménytelen hibával jár együtt.

G.: Arra gondol, hogy a színház, amelynek technikai állapota amúgy sem tökéletes, elhasználódik?

K. J.: Inkább arra, hogy a repertoár-előadásokat csak kevés próbával tudjuk kiállítani, a bemutatókra tartalékoljuk a napokat. Különböző nem vagyok a mechanikusan túlhajtott próbálás híve. A repertoárban vannak nehéz darabok, amelyeket muszáj próbálni. Más műveket, produkciókat olyan állapotban kell tartani, hogy színpadi próba nélkül is ki lehessen tűzni, az énekeseknek pedig úgy kell karban tartaniuk magukat és a szerepüket, hogy a minőség romlása nélkül abszolválják az előadást.

G.: Az előadásszám csökkenésének arányában bizonyára nemcsak a létszámot kell csökkenteni, hanem a repertoárt is szűkíteni.

K. J.: Évekig folyt egy szerintem nagyon ostoba polémia arról, hogy repertoárszínházként vagy stagione rendszerben működjön-e a Magyar Állami Operaház. Németországot vagy Olaszországot nem lehet mintának tekinteni. Ott, ahol elérhető távolságban több színház működik és vándorolnak a produkciók, X operát lehet tízszer-hússzor játszani, mert aki lemarad az adott szériáról, átmegegy a szomszédba, és megnézi a produkciót. Magyarországon ez nem így van. Azután a legnépszerűbb operát sem lehet összehasonlítani a Macskákkal, amit akár

hatvanszor, hatszázszor, hatezerszer is lehet adni, és tódul a nép. Itt másként, választékosabban „tódul”, esetleg szeretne új szereplőkkel évente gyönyörködni kedves operájában. Az alaprepertoárban mindig jelen kell lenniük a nagy Mozart- és Verdi-műveknek, a jelentős Wagner- és Puccini-alkotásoknak. Nekem legszentebb meggyőződés, az Operaház missziója, hogy a klasszikusokat minden nemzedéknek bemutassa, hogy az alapműveltség része lehessen a klasszikus zenedráma, amint az iskolában kötelező olvasmány az Egri csillagok vagy a Hamlet. És fontos, hogy nyomott jegyárakon kínálja ezeket, valamint a kortárs magyar művek előadásait. Ma a jegyvásárlóink nagyjából ötven százaléka külföldi, de a hazai publikum nem szorulhat ki a házból. A sztárokkal meghirdetett produkciókat természetesen olyan drágán kell adni, amilyen drágán csak lehet. A klasszikusok mellett lehet és kell játszani meglepő újdonságokat. Richard Strauss Karl Böhmhöz írt zenei végrendeletében háromféle operaházi

struktúrát említ. Nagyjából annak a szisztémának a létjogosultságát hangsúlyozta, amit itt megpróbáltam összefoglalni – márpedig ő aztán igazán értett hozzá.

Ebben a szezonban fejfájást okoz még az is, hogy az utóbbi években a díszlettervezők megszegtek egy íratlan egyezséget, ami szerint olyan színpadképeket terveznek, amelyek fél nap alatt fölépíthetők. Az Operaház egyik büszkesége, a Bohémélet Oláh Gusztáv tervezte varázslatos díszlete két és fél óra alatt beállítható, az Otellóéhoz egy teljes nap kell. Verdi remekét azonban mégsem nélkülözhetjük a repertoárról. Most azt a megoldást választottuk, hogy egy nap szünettel kétszer-kétszer játszottuk. A szereposztások kidolgozása is elég ad hoc volt: bár túlzó Kovalik Balázs megjegyzése, hogy tizenkét Figaro házasságában nem lehet tizenkét grófné – „csak” öt van –, egyetértek vele: csupán három lenne ideális. Egyébként ez is mélyebb gyökerű probléma, a közönség sokszor hallotta, hogy egyes énekesek ragaszkodnak a tagsághoz, de alig szerepelnek. A szomorú valóság az, hogy nincs elég lehetőség. Vagy az idősebb generációt tolják ki a színpadról, vagy a fiatalokat hátráltatják, akiknek így nincs annyi munkájuk, mint amennyivel a szakmát igazán el lehet sajátítani, a megszerzett tudást erősíteni.

G.: Ön is gyakorlatban tanulta meg a szakmát? Kik voltak a mesterei?

K. J.: A művészi mesterségeket nem is lehet másként igazán megtanulni, mint a gyakorlatban. Sok tanítóm, szakmai példaképem nevét sorolhatnám föl, közülük a Zeneakadémián Kórodi András oktatott a karmesterségre. Mellette a legendás Simon Albert terelgetett meghatározó erővel a pályán. Tőle a főiskola után sajnos elszakadtam, de így is életre szóló zenei muníciót kaptam. Fontosnak tartom a feleségem, Sudlik Mária hatását. A találkozásunk előtt én egy zenei szakbarbár voltam, ő azonban olyan tömény színpadi egyéniség, hogy tőle

kaptam szímatot, milyen is az opera, a zenés színház. Ha ezen a terepen valamelyes tájékozottságot tudhatok a magaménak, azt pedig volt főrendezőnknek, Békés Andrásnak köszönhetem.

G.: Eszerint nem készült operadirigensnek.

K. J.: Olyannyira nem, hogy a főiskolai éveim befejeztével Simon Albert fölajánlotta, maradjak mellette a Zeneakadémián tanársegédnek. Ám Kórodi András szó szerint fölön ragadott, mondván: nincs mese, a kezdőnek egy évet kötelezően le kell nyomni korrepetitorként az Operaházban. Azután, ha nem tetszik, föl is út, le is út. Amint látják: itt ragadtam.

G.: Ferencsik Jánosról nem tett említést, pedig több darabot tőle vett át.

K. J.: Azért nem, mert ő betű szerint nem volt a tanárom. Mivel mániákus próba- és koncertjáró voltam, így

„Mindenféle
szakosodást
egészségtelen-
nek tartok”

közvetve mégiscsak a mesteremnek mondhatom. Ő nem szeretett tanítani, de szeretett segíteni. Számptalan munkafolyamatban vettem részt az oldalán, az egyik első nagyobb feladatom Az álarcosbál volt, zongoráztam a „keze alá”. Miután megszokta a fiziskámat, ő jött oda a büfében és mutatott egyet-mást. De arra is volt példa, konkrétan, amikor Bartók Concertóját tanultam, hogy meghívott magához, és elmondta mindazt, amit a műről tud. Szerencsés generációhoz tartozom, abban az időben kerültem az együtteshez, amikor az Operaház és az Erkel Színház is teljes üzemmenetben működött. Sok előadásunk volt, úgy juthattam feladatokhoz, hogy az nem ment az idősebb generáció rovására.

G.: *Ez a harmincnyedik szezonja az Operaházban. Melyik munkáját említi jó szívevel?*

K. J.: Operaházi viszonyok között sajnos sosem lehet az ember úgy isten igazában elégedett. Nem emlékszem rá, hogy ez alatt a három és fél évtized alatt nekem vagy valamelyik kollégámnak megadatott volna, hogy komótosan, pánik nélkül készüljön egy premierre. Igaz, a rémület az utolsó pillanatban mindig összerántotta a produciókat, de nem jó, hogy a kezdők így szocializálódtak. A közelmúltból szívesen gondolok A kisvárosi Lady Macbeth bemutatónkra és Jenőfőre, azt hiszem, elég közel jutottunk a művek lényegéhez. A Jenőfa különben is szívuigem volt, ha sorrendet állítanék föl, hogy melyik a tíz kedvenc operám, a Janáček-darab biztosan köztük lenne, úgy látom, nemzetközi téren is az élmezőnyben van. Fiatalon szerettem meg, Békés András rendezte azt a verziót, Kasza Katalin játszotta a Sekrestyénét.

G.: *Wagner-dirigensként is számon tartják.*

K. J.: Egészségtelen. Csak hozzájutottam néhány Wagner-előadás vezénylesehez. Mindenféle szakosodást egészségtelennek tartok. Sajnálattal tapasztalom, hogy a barokk operairodalmat oly mértékben kisajátították a historikusok, hogy ahhoz már „érteni kell”. Amikor bekerültem a házba, Sudlik Mária Monteverdi operájában, a Poppea megkoronázásában Poppeát énekelte, Erdélyi Miklós vezényletével. Nem hallottam jobbat. Erdélyi egyébként Csajkovszkijt, Puccinit, Richard Strauszt is kitűnően interpretált. Nincs olyan jelentős operaszerző, akivel ő ne lett volna pertu. Ezt tartom normálisnak.

G.: *Koncertkarmesterként is „mindenevő”?*

K. J.: Mivel a hangversenyélet más, alkalmazkodom az együttesek programjához. Önként nem kötelezem el magam egy mű mellett, hiszen a következő percben úgyis bännám, miért nem a másikat választottam. Korábban pariban voltak az operai és a koncertfeladataim. Hiszem, hogy aki nem ismeri Mozart operáit, az nem tudja eljátszani a zongoraversenyeket, vezényelni a szimfóniáit. Idén megcsappantak a fölkeréseim, aminek egyik oka lehet, hogy több együttes is nehéz finansziális helyzetbe került. A Budapesti Filharmóniai Társaság is csak egy év hala-

déket kapott, az ország legrégebbi szimfonikus zenekarának a jövője változatlanul kétséges. Hallom, hogy vidéken összevonnak színházi és koncertzenekarokat, utcára tesznek zenészeket. A zenekarok fenntartása seholy sem hoz profitot. Rövid távú, gazdaságinak mondott érdekek miatt tilos lenne fölálldozni a zenekultúrát, mert bármilyen nagy szó: a művészetek képesek formálni valamelyest a társadalmat. Sokat kellene költeni rájuk. A kvázi monopolhelyzetben lévő Magyar Állami Operaháznak is tengernyi pénzre lenne szüksége arra, hogy a producióit propagálja. Sajnos a médiumok nem szolgálják kellőképpen a tájékozódást (a közfunkciójú médiumok sem). Visszatekintve az elmúlt évekre, amelyekben annyi személyi konfliktus terelte rossz irányba az operajátszást, annyiban kell korrigálnom a véleményemet, hogy végső soron nem az a döntő, hogy ki vagy kik állnak az Operaház élén. Hanem az, hogy alulfinanszírozott-e a ház. Az előadások dolgát úgyis az dönti el, kik ülnek az árokban, kik vannak a színpadon, és kik tologatják a díszleteket.

G.: *A rosszul értelmezett takarékoság a vidéki operajátszást még jobban sújtja. Ismét föl kell hívunk a figyelmet a gazdag országok gyakorlatára: közös produciókat hoznak létre.*

K. J.: Bizony, véres könnyeket kell hullatnunk a fővároson kívüli operajátszásért, amelynek az állapota talán már elérte a mélypontot. A szegediek egykor erős riválisai voltak a budapestieknek, ma erről szó sincs, Pécsen csaknem teljesen megszűnt az opera, és sorolhatnám a többi krízisben lévő. De az együttműködés tekintetében, legalábbis a Magyar Állami Operaház részéről elindult valami, aminek a hatásossága persze szintén az anyagi háttértől függ. És tudom, hogy a Gramofon többször is szóba hozta a barokk repertoár hiányát, a pótlás az új évadtervekben már elindul. Kitartok amellet is, hogy változatlanul hivatásunk a kortárs művek, elsősorban az új magyar alkotások színrevitele, propagálása. ■

Hiányzik a képzett közönség

Nadine Secunde a kortárs operákról

Nadine Secundét sokáig elsősorban Wagner- és Strauss-operák lírai nőalakjaként ismerte a közönség. Az istenek alkonya heroikus Brünnhildéjének megformálásával lépett át egy fontos határvonalat. Innen már egyenes út vezetett Elektra figurájához.

✦ Winkler-Nemes Gábor

E váltást kor és tapasztalat tekintetében már időszerűnek érezte – mondta budapesti vendégszínházalkalmával a Gramofonnak. „Egyszerűen belefáradtam az örök szűz szerepébe. Eljátszottam már és lemezre is vettem Erzsébetet, Sieglindét, Elsát, akik mind a védtelen fiatal lányok körébe tartoznak. Vágytam rá, hogy az a személy lehessen, aki végre tesz valamit” – fogalmaz Secunde. Meghívást kapott Marseille-be, ahol a Leonie Rysanek emléke előtt tisztelgő

Nadine Secunde sohasem tölt hosszabb időt távol a családtól

produkcióban énekelt először Elektrát. Leonie Rysanek azért is a példaképe, mert azon kevesek egyike, aki az Elektra mindhárom fontos szerepét énekelt.

„Ha az ember szerencsés, olyan kollégákkal kerül össze, akik segítik, hogy rátaláljon a szerep igazi arcára” – vélekedik a művésznő. Bár aligha létezik feladat, amely számára igazi nehézséget okozna, mégis karrierje eddigi legnagyobb kihívását Izolda szólamában látja, amely elsősorban a mű terjedelméből adódóan ró komoly feladatokat az előadóra. A jövőben tovább bővíti repertoárját, például Rysanekhez hasonlóan Secunde is tervezi az opera harmadik főalakja, Klytaemnestra megszemélyesítését is.

A szólóestek, dalciklusok előadásának kérdését távolságtartóan kezeli. Közelebb érzi magát az operához, amelynek sokrétű és erőteljes csapatmunkára épülő környezetben otthonosabban mozog. „Kiállni egyetlen zongorával kísérve, megteremtteni minden egyes dal apró, különleges világát, embert próbáló feladat” – mondja. A dalestek mellőzésének másik oka életének kulcskérdése, a család. Legyen bár szó a legnagyobb szerűbb felkérésről, nem kíván hosszabb időt távol tölteni tőlük. „Kaptam egy Ring-felkérést egy kiváló ausztrál operaháztól. Először úgy gondoltam, remek lehetőség, de amikor kiderült, hogy négy hónapot kellene ott eltöltenem, visszaléptem. Adódnak helyzetek az ember életében, amikor tudni kell nemet

mondani” – hangsúlyozza. Kezdetől fogva az opera világában dolgozott. Ösztöndíjasként érkezett Bloomingtonból Wiesbadenbe, majd később Kölnbe költözött, ahol magába szívhatta a tradicionális európai operajátszás atmoszféráját. „Olyan műveket, mint A bűvös vadász vagy Az eladott menyasszony, amelyek a hagyományos német operajátszás szerves részét képezik, talán sohasem énekelhettem volna az Egyesült Államokban. Ha valaki ilyen repertoárt akar felépíteni,

Németországba kell mennie, hogy a művek nyelvi és gondolkodásbeli kisugárzásával megismerkedhessen” – véli Secunde. A rendezések, díszlettervek megítélésében egy szempont vezérli: mindegy, hogy milyen a díszlet vagy a kosztüm, az egyetlen cél, hogy a darab szellemisége eljusson a közönséghez. Érthessék, miről szól az opera. „Akik túlságosan el vannak foglalva a külsőségekkel, azok nem törődnek igazán a darab lényegével, és cirkuszt csinálnak belőle, nem tisztelik a publikumot” – mondja az énekesnő. Véleménye szerint a tájékozatlanság a fő oka annak, hogy olyan kevés kortárs opera tud meggyökeresedni a repertoárban. Jó alapok nélkül ez szinte teljesen lehetetlen. „Hiába keletkeznek olyan remek kortárs művek, mint Henze operái vagy Glass Einstein a tengerparton című alkotása, ha sokan még nem látták a Pillangókisasszonyt. Képzett közönségre lenne szükség, hiánya a mai modern opera bukása” – hangsúlyozza Secunde.

Nadine Secunde nem csak világlklasszis operaénekes, egy sugárzó jelenséget is beírhattunk emlékezetünkbe az Elektra előadásában. Kész a további együttműködésre a Magyar Állami Operaházzal, így líraiságból és emberségből újabb személyes leckét vehetünk tőle. ■

Az énekesnő honlapja:
www.nadinesecunde.com

Salzburgi meglepetések

Fesztivál egész évben

Salzburg nemcsak az évfordulós esztendőben nyújt újdonságokat, és nem pusztán a híres – manapság sznobizmussal, az üzleti koncepció elhatalmasodásával gyakorta megvádolt – nyári ünnepi játékokon, hanem egész évben.

➔ Székely György/Salzburg

2008 elején a Mozart-hét rangos eseményei várják a látogatót a salzburgi Mozart Alapítvány szervezésében. Ekkor a jegyek jobb áron kaphatók, mint a már nagy marketinggel bevezetett egyéb fesztiváleseményekre – ha időben foglal interneten az érdeklődő. Január 25. és február 3. között huszonnégy koncert hangzik el. A hét újdonsága a Großes Festspielhausban Mozart első, gyermekkori operája: La betulia liberata. A hangversenyszerű előadást

A bűvös vadászban Peter Seiffert és Petra Maria Schnitzer lépett fel

Nikolaus Harnoncourt vezényli, régi és új sztárok énekelnek: Elisabeth von Magnus, Eva Liebau, Georg Zeppenfeld, Luba Orgonásova, Marijana Mijanovic, Jeremy Ovenden. Zenekari estét ad Marc Minkowski, Schiff András, Gidon Kremer és Paul Mc Creesh. Nagy várakozás előzi meg Vesselina Kasarova Mozart-áriaestjét, hiszen Salzburgban már több Mozart szerepben is diadalt aratott a világhírű bolgár mezzoszoprán.

Tavasztól őszig

A márciusi Húsvéti Fesztivál főszereplője hagyományosan a Berlini Filharmonikus Zenekar. Simon Rattle vezényletével Wagner Walkürjét adják elő, az Aix en-Provence Fesztivállal koprodukcióban. Megszólal Haydn A teremtés című oratóriuma, egy népszerű művész-trió: Genia Kühmeier, Michael Schade és Thomas Quasthoff éneklő Évát, Ádámot és az arkangyalokat. Rattle egy estére Seiji Ozawának engedi át a karmesteri posztot, Anne-Sophie Mutter Beethoven Hegedűversenyét játssza ez alkalommal. Mivel ezekre a koncertekre már éppoly nehéz belépőt szerezni, mint a nyáriakra, a fesztivál pártfogói tagságot ajánl fel, amelynek fejében a jegyrendelésben nagyobb eséllyel indul a pártoló tag.

Az ünnepi játékok egyik vezető karmestere, Riccardo Muti irányítja május 25. és 28. között a Pünkösdi Fesztivált, három évre kapta ezt a megbízást. A program jelmondata: Nápoly, az emlékek városa. Muti a XVIII. századi nápolyi iskola művészetét eleveníti fel a 2004-ben általa létrehozott Luigi Cherubini Ifjúsági Zenekar közreműködésével. Paisiello operájával (Il matrimonio inaspettato – Váratlan házasság) indul a sorozat. De oratórium, templomi és világi művek, köztük Senesinónak, a neves kasztrált énekesnek írott áriák is műsoron lesznek, az utóbbiak Andreas Scholl előadásában hallhatók.

A nyári játékokon Bartók Béla több művét, köztük A kékszakállú herceg várát is előadják, Eötvös Péter vezényletével. A világ vezető karmesterei, énekesei és hangszeres művészei ismét jelen lesznek. Schiff András is újabb felkérést kapott zongorás kamarazenei ciklusra. Riccardo Muti 1971-ben debütált Salzburgban, ez évtől ismét vezető karmester. Két operaelőadást (Mozart: A varázsfuvola, Verdi: Otello) vezényel a játékokon. Új rendezésben adják elő a Don Giovannit és Gounod Rómeó és Júliáját, Anna Netrebkóval – ha meggyógyul – és Rolando Villazónnal a főszerepben. A gazdag kínálat bizonyosan feledteti a tavalyi botrányokat, és tanulsággal szolgál a szervezőknek.

Hibás döntések

Anna Netrebko, az orosz szoprán sztár kínos helyzetet teremtett azzal, hogy váratlanul lemondta 2007-es fellépését. A nyári játékok elnöke, Helga Rabl-Stadler hazudozással vádolta meg a művésznőt, Netrebko viszont hevesen kikérte magának a gyanúsítgatást. A „párbajt”

Jelenet a Salzburgi Fesztivál Armida-produkciójából

valószínűleg a szerencsétlen műsorpolitika idézte elő: hiba volt Netrebkót felkérni barokk áriákra és Pergolesi Stabat Materére. A háromszoros jegyárat kifizető közönség azonban megbékélt, és viharosan ünnepelte a beugró Christine Schäfert és Andreas Schollt.

Netrebko mellett még öt nemzetközi hírű művész mondta le szereplését – mindegyik más okból. Rolando Villazón Plácido Domingoval működött volna együtt egy zarzuela-esten. Az utóbbi évek másik keleti (lett) énekes sztárja, Elina Garanca már 2007 januárjában bejelentette, hogy nem vállalja Netrebkóval közösen a Stabat Mater-t, ez már figyelmeztető jel lehetett volna a szervezőknek. Neil Schicoff és Vesselina Kasarova Berlioz operájától, a Benvenuto Cellinitől lépett vissza. Patricia Petibon pedig egy érdekesnek ígérkező, scenírozott dalestet mondott le. Ebből arra következtethetnénk, hogy Salzburgot a balsors sújtotta, ám csaknem fordítva történt: Domingo zarzuela-estje például Ana María Martínez, fiatal Puerto Ricó-i énekesnővel parádésra sikerült. A közönség alig engedte le őket a színpadról, Domingo hivatalos kitüntetésben részesült Ausztriában végzett kiemelkedő művészi tevékenységéért. A fesztivál elnöknője, Helga Rabl-Stadler pedig kedvére parádézhatott Domingo oldalán...

Aki nem az operaelőadások miatt ment Salzburgba, hanem hangszeres zenét, dalesteket, kortárs zenei esteket látogatott, nem csalódott.

A kamaraesetek közül kiemelkedett Perényi Miklós és Schiff András Beethoven cselló-zongora ciklusa, amely a

kritikusoktól maximális, ötcsillagos elismerést kapott. Gidon Kremer hatvanadik születésnapja alkalmából ugyancsak nagyszerű kamaraesten játszott, amelyen megszólalt Bartók Szólószonátája, Sosztakovics e-moll triója, valamint Prokofjev két hegedűre írott szonátája Tatjana Grindenko közreműködésével. Schumann

kamarazenéjéből hatrészes sorozat hangzott el. A XX. századi olasz zeneszerző, Giacinto Scelsi munkásságának nyolc koncertet és egy zenés játékot szenteltek. Kocsis Zoltán egy Mozart-matinén vezényelt és zongorázott. Daniel Barenboim az általa alapított és vezetett palesztin-izraeli zenekarral, a West Eastern Divan Orchestrával nemcsak sikeres koncertet adott itt, hanem egy mesterkurzuson és művészek, politikusok beszélgető programjain is főszerepet vállalt.

Valódi zenei igényesség volt Hector Berlioz ritkán hallható drámai fantáziája, a Lélío vagy visszatérés az életbe. A Bécsi Filharmonikusok, a Bécsi

Állami Operaház kórusa, a szólisták és a zeneszerzőt megszemélyesítő Gérard Depardieu, Riccardo Muti vezényletével valamennyien maradandó élményt nyújtottak. Renée Fleming, korunk kimagasló énekesnője Richard Strauss Négy utolsó énekének előadásával, valamint a „két Thomas” (Hampson és Quasthoff) dalestjével a vokális művészet csúcsát hódította meg. ■

Michael Schade a Húsvéti Fesztiválon lép majd fel

A fesztivál hivatalos honlapja:

www.salzburgfestival.at

Brünni Nemzeti Színház: a koprodukcióké a jövő

A nyár közepétől új igazgató áll a Brünni Nemzeti Színház (esehül Národní Divadlo v Brně) operatagozatának élén: a fiatal és máris nemzetközi hírnevet szerzett Tomas Hanuš. A Brünnben élő és onnan utazgató karmester 2008 őszétől a kassai Szlovák Állami Filharmonikusok zeneigazgatói posztját is elvállalta, ami ambícióin túl rendkívüli teherbírását is mutatja.

→ Lindner András/Brünn

Tomas Hanuš

„Vezérkomponistánk Leoš Janáček, akinek az élete számos szálon kötődik városunkhoz. Nem véletlenül érezzük kötelességünknek, hogy együttesünk megkülönböztetett figyelmet szenteljen életművének. Máris biztos, hogy a 2004-ben rendkívüli érdeklődés közepette megrendezett Janáček Fesztivált 2008 novemberében újabb követi, miközben a cseh komponista oeuvre-jének számos jeles alkotása állandóan hallható színházunkban. Természetesen nem arról van szó, hogy a cseh zenének ezt a génuszát minden eszközzel népszerűsíteniünk kellene, erre Janáček igazán nem szorul rá, hiszen a világ minden táján játsszák operáit, sőt a Tarasz Bulba és a Sinfonietta, de más szimfonikus darabjai is gyakran megszólalnak a koncerttermekben. Inkább azt gondoljuk, hogy zenéjét leginkább mégiscsak mi, cseh zenészek vagyunk képesek a leghitelesebben közvetíteni. Erre František Jilek, a jeles cseh karmester a legjobb példa, aki a múlt század hatvanas-hetvenes éveiben igencsak magasra helyezte a Janáček interpretációk mércéjét” – emeli ki a cseh zeneszerzőt már a beszélgetés elején az új operadirektor. Amikor a cseh komponista rendkívüli népszerűségének háttéréről kérdezzük, Hanuš ezt nem is a világot járó cseh szólisták, karmesterek és énekesek érthető igyekezetével magyarázza, inkább Janáček zenéjének rendkívüli erejében igyek-

szik meglelni a magyarázatot. A hallgatóság ugyanis egyre közelebb érzi magához ezt a muzsikát, kezdik megérteni, az igazgató szerint ebben van a titok nyitja. Ő maga az elmúlt szezonban például A Makropulos ügy című operát vezényelte rendkívüli sikerrel a párizsi Operában – ott fogalmazta meg számára egy francia zeneértő a lényegét: „ez is az operák operája, olyan, akár Mozart Don Giovannija.” A párizsiak el voltak bűvölve, de nemcsak a publikum, hanem a darabot játszó zenészek, énekesek és kritikusok is. „A zene annyira eredeti, olyan erőteljes és meggyőző, hogy rögtön rabul ejt mindenkit. Operájának gyökerei a valós életből táplálkoznak, nincs egyetlen felesleges hang sem a partitúrában, őszinteség sugárzik belőle” – igyekszik meglelni Janáček rendkívüli népszerűségének okait a cseh karmester-direktor.

1965 októberében, Janáček A ravaszdi rókácskájával nyitott a komponista nevét viselő, modern architektúrájú Brünni színház. De a jóval nagyobb múltra visszatekintő, ma is üzemelő Mahen színházban szintén tartanak előadásokat. Amint az évszázadok alatt több rekonstrukción is átesett Redutában is – ennek elődjében, 1767-ben még a tizenegy esztendő Mozart is fellépett. Janáček persze régóta főszereplő a morva város zenei életében: a sor a komponista Egy románc kezdete című második operájá-

Jelenet Az eladott menyasszony Brünni előadásából

val indult 1894-ben, amit a Jenůfa követett 1904-ben, majd jöttek az újonnan született darabok premierjei. Igaz, a harmincas években olyan külföldi komponisták színpadi művei is felkerültek a brünni színház repertoárjára, mint Muszorgszkij, Rimszkij-Korszakov, Sosztakovics és Prokofjev.

A XX. századi cseh zene másik reprezentánsának, Bohuslav Martinůnak Három kívánság című operáját világpremierként vitték színre 1971-ben, majd sorra jöttek a jeles zeneszerző egyéb színpadi művei is. Eközben természetesen a hagyományos operairodalom ismert remekműveire is jutott elegendő figyelem Brünnben. Verdi Nabuccója 1998-ban például már 200. alkalommal került színre a Janáček Színházban. A teátrum jól képzett zenekara és kórusa, még inkább a színház különleges adottságai – a színpad az egyik legnagyobb Európában – különösen nagy tömegeket mozgató operák színpadra állítására is lehetőséget teremtettek. Így a Sámson és Delila, a Gyöngyhalászkok, a Mefistofele, illetve az Andrea Chénier is helyet kaphatott a repertoárban.

„A Makropoulos ügy Emilia Martyját 2001-ben, az opera ősbemutatójának 75. évfordulóján a világhírű szlovák szoprán, Gabriela Beňačková alakította. De a brünni operának is vannak jeles művészei, akik évtizedek óta kötődnek ehhez a házhoz, például a basszista Richard Novak vagy Natalia Romanova szoprán. A társulat sztárja volt a már elhunyt Vilem Prybil világszerte ünnepeelt tenorista is” – mondja a direktor.

Jut pénz külföldi énekesek felléptetésére is. Verdi Nabuccójában az elmúlt szezonban hatalmas sikerrel szerepelt a Magyar Állami Operaház két énekes, Rálik Szilvia, illetve Kálmándi Mihály, de ezt a produkciót amúgy is magyar művészek „jegyezték”, hiszen a zenekart Kesselyák Gergely dirigálta és Selmeczi György volt a rendező. Járt itt Eva Urbanová és Marie McLaughlin, valamint a neves szopránok közül a ma is aktív Anja Silja is.

Az alapvetően repertoárszínházként funkcionáló brünni opera minap hivatalba lépett vezetője a stagione szisztéma bevezetésén is gondolkodik, jobban mondva a két rendszer kombinálását képzelel el ideális megoldásnak, „ahogy például a bécsi Staatsoperben ez nagyszerűen működik”. A brünni színháznak saját zenekara van, amely megfelelően képzett ahhoz, hogy időnként önálló koncerteket is adjon a színházban vagy más brünni játszóhelyeken.

Tomas Hanuš arról is tájékoztat, hogy a színházat Brünn városa támogatja, és ahogy ez másutt is szokás, egy-egy produkciót szponzorok segítségével sikerül színpadra állmodniuk. „Naivitás volna persze azt remélni, hogy a mecénások itt állnak sorban a színház kapuja előtt, de ha érdekes műsort tudunk kínálni, akkor ez akár realitás is lehet. A komplikáltabb című kortárs darabok egyelőre itt sem nagyon vonzzák a Mozartont, Verdin, Puccinin nevelődött nézőket.” Ugyanakkor nemcsak izgalmas rendezésekkel kell megpróbálni becsalogatni a nézőt a zenés színházba, hanem „leginkább arra van szükség, hogy az

Jan Vacík és Marta Beňačková a Jenůfa egyik jelenetében

Jiří Sulženko mint Pimen a Borisz Godunovban

Élő színház – egy másik jelenet Az eladott menyasszonyból

operát mint Gesamtkunstwerk mutassuk be a közönségnek. Az átiratok felől a zenedráma felé kell venni az irányt. Élő színházat kell kínálnunk, nagyszerű színészi képességekkel rendelkező énekesi gárdával”, de az igazgató arra is gondol, hogy bizonyos operákat koprodukcióban vigyenek színre, „volt már együttműködés Prágával, Béccsel, tervezzük magyar dalszínházakkal is.”

Érdekes kísérletnek látszik végül egy friss elképzelésük: decemberben fiatal tehetségek számára előénekelést rendeznek Brünnben, ahová Magyarországról is várják a pályájuk kezdetén álló operaénekeseket. A verseny anyagát „magunk határozzuk meg, lesz köztük egy Janáček-, illetve Martinů-opera, az olasz operairodalomból pedig egy Verdi-, valamint Puccini-mű egy-egy szerepe, de az sem kizáró ok, ha valaki egészen más operával érkezik. A győztesek meghívást kapnak egy brünni fellépésre” – üzen a lehetséges magyar résztvevőknek Tomas Hanuš. ■

A Brünni Nemzeti Színház hivatalos (többnyelvű) honlapja:
www.ndbrno.cz

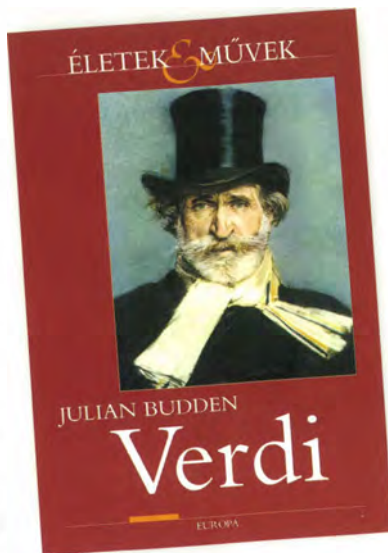
JULIAN BUDDEN: VERDI

Európa Kiadó, 480 oldal

Egy Verdi-mű. A végzet hatalma felújítása előtt a Magyar Állami Operaházban mutatták be az Európa Kiadó újdonságát Julian Budden magyar nyelven most megjelent, Verdi-monográfiáját. A kötet a hangzatos fülszöveg szerint olyan kérdésekre keresi a választ, hogy mi volt az olasz opera elképesztő sikerének titka a XIX. században, és mi volt az oka annak, hogy „a kortárs francia és német zeneszerzők belesárgultak az irigységbe.”

Nos, erre a kérdésre nem kapunk választ, nem is feltételezhető, hogy az elismert brit zenetörténész szándéka csak ennyi lett volna. Budden élete és munkássága érdekesen alakult: oxfordi, majd a londoni Royal College of Music-ban folytatott tanulmányai után 1951-ben a BBC-nél helyezkedett el, ahol 32 évig dolgozott. Három esztendeig az intézmény elnökgazdái posztját is betöltötte. 1983-ban, amikor a „hivatalt” letette, átköltözött Firenzébe. Abba a városba, amely a második világháborúig szinte angol kolónia volt, a ködös Albion gyermekei – romantikusok és modernisták egyaránt – szívesen laktak a Ponte Vecchio, a festők és szobrászok napfényes városában.

2007 februárjának utolsó napján egy reneszánsz figura távozott e földi világból. A nekrológok kiemelik pompás humorát, megemlítik, hogy szenvedélyes és kiváló fotográfus volt, Itália klasszikus szépségeit saját karácsonyi üdvözlő-

lapjain népszerűsítette. Az utóbbi negyedszázadban speciális kollégiumokon, konferenciákon összpontosított kedvelt témáira, elsősorban Verdi egy-egy operájára. Vendégtanár volt a kaliforniai művészeti egyetemen, a UCLA-n. Élete utolsó évtizedében a luccai Puccini Kutatóközpont vezetője volt, itteni tevékenységének eredményeit egy nagyszabású Puccini monográfiában foglalta össze.

A Verdi-kötet szerkezetének kialakítására nyilván az amerikai tapasztalatok indították. A könyv első felében a zeneszerző részletes életrajzát kapjuk. Ebben viszonylag tájékozott az operabarát olvasó, hiszen a műsorfüzetekben mindig jelen van a biográfia is, és az antikváriusoknál néha föllelheti Carlo Gatti (nem sokra becsült) könyvét. De Budden nemcsak a komponista életének tényeit közli, kortörténetet ad az egyes hónapokhoz, évekhez. Ez a szisztéma a függelékben található, jól áttekinthető táblázatban is érvényesül. A monográfia két szekcióját képesszállítás választja el.

A könyv másik részében Julian Budden öt nagy egységben taglalja Verdi operaszerzői munkásságát. Két fejezetet az egyéb műfajú – kamara és egyházzenei – alkotásoknak szentel a szerző. E a lapokon Verdi munkamódszérére derül fény. Arra, hogy mennyire aggályoskodó szerző volt, ha a librettó kidolgozását nem tartotta elég színházszerűnek. A brit zenetörténész Verdi munkája az első firenzei évek terméke, az angol eredeti 1985-ben jelent meg. Kérdés, hogy mi indokolja, hogy csak most hozzáférhető magyarul, hiszen a kiadásra jó alkalom éppen 2001-ben is lett volna. Sejtjük, anyagi háttere lehet a dolognak. Jövőre, Puccini születésének 150. évfordulóra vajon kézbe vehetjük-e az utolsó Budden-mű magyar verzióját?

Albert Mária

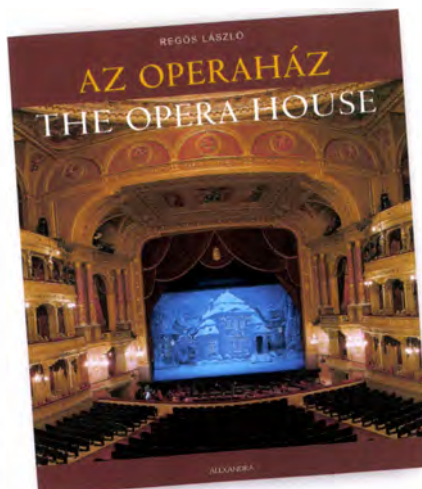
REGÖS LÁSZLÓ: AZ OPERAHÁZ

Alexandra Kiadó, 181 oldal

Kezdjük egy idézettel: „Kilencéves voltam, amikor Délia néni, a Szent István Téri Általános Iskola énektanárnöje elküldött felvételizni az Opera gyerekkórusába. Operaházi pályafutásom tizenhárom éves koromig tartott, amikor az anyagi hangok éneklése már akadályokba ütközött. Azóta sem felejttem el azt az áhitatot és csodálatot, amit minden alkalommal átéltem, amikor átléptem az épület kapuját.”

Regös László építész-fotográfustól valók e sorok, akinek a képeiből nemrég jelent meg egy színes, kétnyelvű (magyar és angol) album a Magyar Állami Operaházról. Hol vannak ma már a Délia néni, vagy Magda néni – kérdezhetnénk. Hol vannak azok az áldozatos, figyelmes és képzett énektanárok, aki fölfedezték, és pályára állították – nem feltétlenül zenéire – a valamiféle tehetséget mutató gyerekeket? Egy szintén „iskolai felfedezett”, Marton Éva írta az igazi előszót. A világhírű énekesnő azt állítja: „Utazásaim során jóleső, büszke érzéssel állapíthattam meg, hogy Operaházunk, az Andrássy úti, Ybl Miklós tervezte palota minden tekintetben a világ egyik legszebb épülete.” A kötet igazolja az énekesnőt.

Több szempontból érdekes a kiadvány: Regös László, lévén eredeti szakmája az építészet, a struktúra felől közelítette a munkát. A kész album mégis mély

vonzalomról tanúskodik, lásd a gyermekéveket. Olyan részleteket mutat be, amelyeket talán jól, bárha gyakori vendégei vagyunk a háznak, mégis csak felületesen ismerünk. Természetesen tartjuk, hogy a szobrok, festmények, lépcsőház részletek, freskók, karfák ott, a helyükön vannak, ha hiányoznának, az tűnne föl.

Regös László egyébként 1979 óta az Egyesült Államokban él. A hobbifotósból Chicagóban vált igazi építészeti fényképész. Néhány éve többször hazalátogatott Budapestre. Első útjai az Operaházba vezettek; ezeknek a szerelmes találkozásoknak a gyümölcse a csaknem kétszáz oldalas könyv.

Regös László véleménye szerint Budapest valószínűleg az építészeti fotós szá-

mára. Következő terve az, hogy a Dohány utcai Zsinagógát is ugyanilyen részletességgel fotózza végig. Járt a Művészetek Palotájában is, és nem tartja kizártnak, hogy néhány év múlva erről, a szerinte gyönyörű házról is készít sorozatokat. Érdekl továbbá a magyar szecesszió gyöngyszeme, a Zeneakadémia Liszt Ferenc téri épülete. A felújítás után talán a friss színekben ragyogó ház végifotózására is biztatják majd, noha egy friss kiadvány e napokban kerül ki a nyomdából. Ám a szépségek dicséretéből sosem elég. Az Ybl-palota megőrkítésében többen is segítettek Regös Lászlót. Főként az angol olvasónak ad kellően tömör, pontos információt az Operaház építésének történetéről Wellmann Nóra összeállítása.

Albert Mária

MAGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZ

HUNGARIAN STATE OPERA

December • December

2007. december 2. (18.00), 4. • 2nd (6pm), 4th December 2007

Giuseppe Verdi: OTELLO

Vezényel/*Conductor*: LUKÁCS Ervin, DÉNES István

Rendező/*Director*: VÁMOS László / PALCSÓ Sándor

2007. december 19., 22., 27. • 19th, 22nd, 27th December 2007

Umberto Giordano: ANDRÉ CHÉNIER

Vezényel/*Conductor*: KESSELYÁK Gergely

Rendező/*Director*: SELMECZI György

Január • January

2008. január 5., 8., 11., 16. • 5th, 8th, 11st, 16th 2008

Giuseppe Verdi: NABUCCO

Vezényel/*Conductor*: KESSELYÁK Gergely

Rendező/*Director*: MIKÓ András

2008. január 13. (18.00), 18. (18.00), 22. (18.00), 26. (18.00)

13rd (6pm), 18th (6pm), 22nd (6pm), 26th (6pm) January 2008

Richard Wagner: TANNHÄUSER

Vezényel/*Conductor*: GYŐRIVÁNYI RÁTH György, KOVÁCS János

Rendező/*Director*: SZINETÁR Miklós

2008. január 19. (11.00), 20. (11.00), 26. (11.00), 27. (11.00),
február 7., 9. (11.00) 10. (11.00)

19th (11am), 20th (11am), 26th (11am), 27th (11am) January,
7th, 9th (11am), 10th (11am) February 2008

Pártay L. – Dvořak, A.: ELFÚJTA A SZÉL (balett)
Gone with the wind (ballet)

Vezényel/*Conductor*: MEDVECZKY Ádám, CSÁNYI Valéria

Koreográfus/*Choreographer*: PÁRTAY Lilla

Jegyek váltbatók, mind az Operaház, mind a Tália Színház előadásaira:

Operaház pénztár (Tel.: 353-0170) hétfőtől szombatig 11 órától az előadás kezdetéig (ha nincs előadás, 17 óráig),
vasár- és ünnepnap 16 órától az előadás kezdetéig (ha nincs előadás a pénztár zárva).

A délelőtti előadások előtt a pénztárak 10 órakor nyitnak.

Operaház Szervezési Osztály, VI. Andrásy út 22. (Dalszínház utca felőli oldalbejáró)
(Tel.: 332-7914) hétfőtől-péntekig 10.00–17.00 óráig.

E-mail: info@opera.hu, jegy@opera.hu

Tália Színház előadásainak helyszíne: 1065, Budapest, Nagymező utca 22–24.

www.opera.hu

**RICHARD WAGNER:
AZ ISTENEK ALKONYA**

Polaski, Schmidt, Halfvarson, Struckmann, Wlaschiha, Schwanewilms, Schwarz – ének, a Bayreuthi Ünnepi Játékok Ének- és Zenekara

Karmester: James Levine

Rendezte: Alfred Kirchner

Vajon a Festspielhausból miért csak jó húsz évvel ezelőtti rendezések DVD-felvételei kerülnek forgalomba? Rejtély. Chéreau (1976) és Kupfer (1988) Ringje fennmaradt, Kirchner 1994-es rendezéséből be kell érünk Az istenek alkonyával. A nibelung gyűrűje többi részét (állítólag) nem őrizték meg az utóknak. Nagy kár. Mert az utóbbi ne-

gyedszázad legköltoőbb Ringjét köszönhattuk Alfred Kirchner rendezőnek, főként a darab díszlet-, jelmez- és látványtervezőjének, Rosalie-nak. Tulajdonképpen hagyományos előadás. Az, ha tradíciónak ismerjük el az immár fél évszázados új-bayreuthi iskola, Wieland és Wolfgang Wagner által kidolgozott minimalista látványvilágát, amely csak esztétikai értelemben revideálja Richard Wagner eredeti koncepcióját, de nem nyúl a dramaturgiához, és nem ideologizálja át a darabot, miként ez Patrice Chéreau óta divatos. Rosalie végtelenül egyszerű, ám rafinált ötletekkel megvalósított színpadképében csak a mítosz elevenedik meg, semmi más. E mítosz azonban nélkülözi az ősgermán külsőségeket, és ezért tűnhetett ez az előadás sokak számára botránnyosan modernnek. A legősibb gyökerekig nyúltak vissza, lehántottak minden sallangot, és úgy öltöztették újra a történetet: ösvilágtól – törzsi művészetet át – futurisztikus dizájnnig. Lehetne mindez akár giccses is, de a jelmezek konstruktivista egyszerűsége, a geometrikus alakzatok és a szemet gyönyörködtető tiszta színek játéka kifinomult ízlésről árulkodik, és lenyűgöző azok számára, akik el tudnak szakadni a historizáló kellékek iránti igénytől.

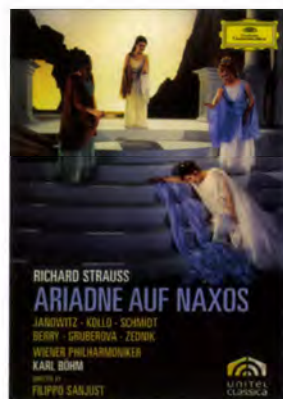
Sajnos Az istenek alkonya önálló megjelenítésével csak torzót kapunk. Az egész produkció egységes volt, átgondolt és kiegyensúlyozott. A mitikus hősök a Wieland Wagner-féle koncepcióból örökölt földgömbön és égbolton élték időtlen életüket, az elemek: tűz, víz, levegő, szírvárvány harmonikusan és szellemes metamorfózisokon ke-

resztül alakultak, fejlődtek a szemünk láttára. Most le kell mondanunk a korábbi részek emlékezetes ötleteiről: óceániai maszkos óriásokról, páternoszterező walkürlányokról, zöld esernyők-ből összerótt sárkányról és jégbefagyott Erdáról. Ám megkapjuk az ösvilágban botorkáló normalényeket, a fantasztikus záróképsort a világ pusztulásáról és minden idők legpoétikusabban szcenírozott gyászzenéjét, amelyben nem történik egyéb, mint hogy a stilizált erdő fái földig hajtják koronáikat a halot Siegfried előtt.

James Levine Wagner-karmesteri hírnevét igazolva hatásosan, dinamikus vezényel, a zenekar ragyogó, a legkarakteresebb zenei pillanatot talán a második felvonás nagy kórusjelenete szerzi. A produkció gyenge pontja sajnos Wolfgang Schmidt Siegfried-alakítása, ám vigasztaljon a tudat, hogy a tenor sokkal hallgathatóbb DVD-én, mint amilyen a színpadon volt. A hatalmas természetű és hangú Deborah Polaski ideális Brünnhilde, talán csak a zárójelenetben küszködik egy kicsit a magas hangokkal. Halfvarson metálkelemény és ijesztő Hagen. Falk Struckmann-nak mindössze annyit vehetünk a szemére, hogy erőteljesebb és férfiasabb jelenség Gunthernél. Reménykedjünk a csodában, hogy egyszer majd csak előkerülnek e remek záró este előzményei is.

Rockenbauer Zoltán

Deutsche Grammophon – Universal
00440 073 4340

**RICHARD STRAUSS:
ARIADNÉ NAXOSBAN**

Janowitz, Kollo, Schmidt, Berry, Gruberova – ének

Karmester: Karl Böhm

Rendezte: Filippo Sanjust

A Bécsben évtizedig csak az Éj királynőjeként koplaltatott koloratúrszoprán, bizonyos Edita Gruberova áttörését egy belső meghallgatás hozta el. Karl Böhm már-már reménytelenül kereste Ariadné-produkciójának Zerbintettáját. Most itt a film 1978-ból: igaz, tutira mentek, mert nem színpadi előadást, hanem egy évvel korábbi hangra komponált tévéjátékot látunk.

Mint minden Strauss–Hoffmanstahl-koprodukció, az Ariadné is a maga korában bátor, előremutató volt, és mára igen mulatságos maradt. Ismerős, eksztatikus muzsikák (Salome, Rózsalovag, Arabella) koronázzák itt is a prózával, sprechgesanggal, „antik” recitativóval szerelt, színpompás gegparádét: a partitúrát. S a rendszeres nadrág-szerep-izgalom se marad el: a Komponista Zerbintettába szerető jelenete vetekszik Sophie és Octavian kettőseivel.

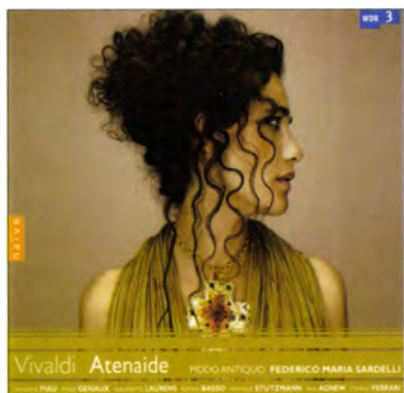
Filippo Sanjust Böhmmel és bécsi zenekarával árokban színészkedtetni el a szaloneyvelegeknek beillő előjátékokat – színpadra ácsolt műkulisszák fonákjában vagyunk, teátrális rokokóban. Csak

semmi képi megmondatlanság, s a Staatsoper sztárjai rendben playbackelik magukat: az Ariadnén belüli Ariadné unalmas és statikus, mint egy félreértett barokk pásztorjáték. Forrongást csak a Najád-hármas borzalmas hamissága hoz. (Ennyire futotta a hangfelvételen?) Viszont a címszereplő, Gundula Janowitz ezúttal tetszett, még önreflexív humor is csillan alakításában. Trudeliése Schmidt mezzoként kapaszkodik a Komponista pótvonal-regiszterébe, mégis meggyőző. Walter Berry a bécsies jókedv és az öblös, technikás éneklés mintapéldánya, de telitalálat Kollo tenorhisztije és Zednik sablonos-harsány Zenemestere is. Ahogy pedig az alig harmincas, ropogós Gruberova ellenpontozza a szomorújátékot híres bravúrjelenetével, arra mi is csak azt sóhajthatnánk, amit doktor Böhm 1977-ben: bárcsak Strauss hallhatta volna Magát!

Ókóvács Szilveszter

Deutsche Grammophon – Universal
00440 073 4370

VIVALDI: ATENAIDE

**Piau, Genaux, Laurens, Basso, Stutzmann
Agnew, Ferrari – ének, Modo Antiquo
Karmester: Federico Maria Sardelli**

●●●●○

Vivaldi öt tucat operája közül sok osztozik az Atenaide sorsában. Fíreri 1728-as szezonja mint egyszer használatos szépséget dobta el, a könnyűkező szerző hamar írt másikat. Jelen first recording idén készült a Teatro della Pergolában, stúdiósísztemával. E bizantinus darab szövegéért bizonyos Zeno felelt: három korongot csordultig töltő fordulatairól annyit, hogy a szokásos kamarilla- és udvari szerelmi szövevények tarkítják, s a végén Atenaide császárné is hepiendnek örvendhet. Sajnos, ma ez a fület gyönyörködtető melódikusság sem élhet húzás nélkül. Csakhogy itt Vivaldi hangzó összkiadása is készül (már 100 lemez felett járnak!), így végig kell küzdeni magunkat a nyitójelenet hétperces (!), kétszereplős seccóján, és az összes ária összes da capóján is, amelyeket a karmester ugyan variációruhákba öltöztet, de 32 magánszám esetében ez túl van a tűrőhatáron. Duett, más együttes egyáltalán nincsen (következőképp igazi cselekmény se) – a harmadik felvonást lezáró obligát kóruson kívül egyetlen, düháriák előtt szokásban volt accompagnato vététi észre magát. Vajon miért? És miért csak egy? Federico Maria Sardelli Modo Antiquo nevű virtuóz együttese néha már éremlyítő bennfenteséggel muzsikál: odaadásuk jelentősen túlcsoomagolja a „terméket”. Ez legyen a legnagyobb bajunk, de nem lehet, mert az énekesgárda a címszerepet alakító elsőrangú szoprán, Sandrine Piau kivételével középszereű. És 8-10 perces jeleneteket Paul Agnew dugult, állandóan férfialtnak tetsző tenorján hallgatni kinszenvedés.

Ókovács Szilveszter

Naïve – Karsay és Társa
30438

MOZART: DON GIOVANNI

**Weisser, Pasichnyk, Pendatchanska, Im,
Tarver, Regazzo, Borchner, Guerzoni – ének
Berlini RIAS Kamarakórus, Freiburgi Barokk
Zenekar, Karmester: René Jacobs**

●●●●○

Nagyon érdekes, de ellentmondásos felvétel. Ropant drámái, a Freiburgi Barokk Zenekar Jacobs irányítása alatt ezer színben pompázik. Kevés az ilyen izgalmas előadás. Jacobs nagysága abban rejlik, hogy egyszerre meglepő, sorra követik egymást a szokatlan megoldások, ugyanakkor a váratlan frazeálások javarészt felettebb zeneiek, sőt, szabadon árad általuk a muzsika folyama. Főképp az áriákban, együttesekben Jacobs olyan szabadságot enged meg magának, mint kevesen. Tobzódik ugyanis; a kevesebb több volna. Jacobs módosította az ária-recitativo viszonyát, utóbbi jelentőségét fel-emelte. Sokszor nincs szünet közöttük, szinte átkomponált drámát csinált a Don Giovanniából. A recitativókat rettenetesen szabadon veszi, Giorgio Paronuzzi fortepianista futamot futamra halmoz. Ebben aztán már nem historikusok, ad absurdum néha Böhm is korhűbb. Legalábbis az ária és a recitativo arányát tekintve. Nem volna rossz, ha a recitativók nem volnának indokolatlanul túldiszítettek, már-már idegesítőek. Nem lehet akcentusokat pazarolni rendre oda, ahol a zene fő aránya megpihenést kívánna. A kvázi átkomponált jelleg jó ötlet, de az arány felborult. Johannes Weisser nem karakteres címszereplő. E Don Juan talán éppen átlagos volta miatt akar feltűnni? Alexandrina Pendatchanska Donna Elvirája delnő, aki már-már túlnő a kereteken. Figyelemre méltó énekesnő, egyedül alakítás. Olga Pasichnyk és Kenneth Tarver érzelmes, lírai, ugyanakkor markáns Donna Anna–Don Ottavio páros. Csak kapkodjuk a fejünket e megkevert Don Giovanni hallatán, főképp elismerően, néha fejcsóválón. *Zay Balázs*

Harmonia Mundi – Karsay és Társa
HMC 90 1964/6

CONTI: DAVID

**Mijanovic, Kermes, Prina, Christensen,
Zanasi, Priante – ének
Il Complesso Barocco
Karmester: Alan Curtis**

●●●●○

Vivaldi, Bach, Händel munkássága jól ismert, de mi volt Bécsben az ő idejükben? Ez. Szegény Francesco Bartolomei Contiról még a Brockhaus–Riemann zenei lexikon is megelégedezik, pedig 1724-ben bemutatott Dávid című műfaját tekintve aziona sacra per musicája igen remek mű. Persze tiszta olasz alkotás, így azt mondhatjuk, ekkor még nem volt más Bécsben, mint Itáliában. Ez még az a kor volt, amikor rossz zene nemigen született. Élvezetes, jó alkotás. És az előadás! Alan Curtis és az Il Complesso Barocco társasága sorra jelentkezik új felvételekkel. Ízléses, letisztult modern historikus előadók. Elég kényelmes iramokkal, lágy hangzással, mindenféle erőszak nélkül zenének. Maga Conti theorbán játszott, ezt a hangszert a kiváló Jakob Lindberg szólaltatja meg. A címszerepben Marijana Mijanovicot halljuk, akinek csodálatos, finoman matt altja kitűnően illik a férfiszerephez. Micol szerepét Simone Kermes éneklé, ertő szoprán szép hanggal. Ugyancsak nagyon jó a Gionatát alakító Brigitte Christensen. A férfiak közül a Sault megformáló Furio Zanasi lágy bantón, a Faltit éneklő Vito Priante keményebb hangú. Ők kevésbé kimagaslóak, de szintén jók. A bibliai történetet variáló dramatizált oratóriumoknak se szeri, se száma, de ez esetben a szerző és az előadók élvezetes muzsikáról gondoskodnak. A műben csodálatos hosszú áriák vannak, amelyeket soha nem ununk, ez egyértelműen mutatja: a kompozíció és az interpretáció egyaránt kiváló. A bejátszás négy éve készült, és csak most jelent meg. Érdemes volt felvenni. Érdemes megvenni. Alla fin dei conti: Contira érdemes felfigyelni. *Zay Balázs*

Virgin Classics – EMI
094637887721

ENGLAND, MY ENGLAND
 Tony Palmer filmje Henry Purcellről
 Karmester: John Eliot Gardiner

MINDEN REGGEL
 Pascal Quignard filmnovellája

Egy DVD és egy karcsú könyv kerül egymás mellé ebben a recenzióban, a hősök: Purcell és Marais kortársak.

Tony Palmer 1995-ös, Purcell halálának tricentenáriuma készült filmje sajnos csak most kerülhet és csak DVD-n az érdeklődőhöz. Bár a vásznat nélkülözniük kell, az Anglia, az én Angliám DVD közreadását megköszöni is üdvözölhetjük.

Tony Palmer neve mellett fantasztikus életmű sorakozik, élő és holt nagyságokról készített játék- vagy portréfilm, több mint százat. Főként muzikusokról: 1966-ban például Solti Györgyről A vezénylés művészete címmel, Menuhinról és Callasról, Zappáról, Händelről és Chopinről, Wagnerről, Sosztakovicsról és René Flemingről, a Salzburgi Fesztiválról és idén Vaughan Williamsről. Érdekl az élő színház – dolgozott a Zürichi Operában, bemutatta a Parsifalt a pétervári Mariinszkij Színházban és a moszkvai Bolsoj Operában, ebben az évadban pedig Bonnban vitte színe Muszorgszkij művét, A szorocsinci vásárt.

Az England, my Englandet Charles Wood, az Iris című, megrendítő film forgatókönyvének szerzője és a kortárs brit dráma nagy egyénisége, a Dühöngő ifjúság írója, John Osborne is jegyzi. (Az utóbbi nem érte meg a Purcell-film elkészültét.) A triumvirátus remekművet alkotott – ha lehetne, hat vagy hét ponttal is jutalmaznám. A történet nem naplószerűen halad, mégis hiteles korrajz. Az idő és a tér Purcell sorsának egy-egy kiemelkedő pontján fordul, és jelen idejűvé válik. Az aktualitás csak egy-egy villanás, a film főhőse

Purcell és muzsikája. Megkerülhetetlen a párhuzam: a brit komponista éppúgy uralkodói szolgálatban álló zenész családban született, mint Mozart, és éppoly rövid élet adatott neki. Az életmű páratlan értékű, bár nem sokan ismerték ezt föl. Mindenesetre a film zenei anyagát vezénylő John Eliot Gardiner továbbá Benjamin Britten e kevesek közt volt. Mivel Palmer róla is készített filmet, zársképp megjelenik a képen, az ifjúsági zenekaroknak Purcell-témára komponált fűgáját vezényli. Mert az alkotó szellem halhatatlan.

Másfajta szellemjárás a Goncourt-díjas Pascal Quignard-é. A Minden reggel című filmnovella szerzője nemcsak cselló, hanem hegedű és brácsatanulmányokat is folytatott, sőt zongorázott és orgonált. Férfi létere ismerte az anorexiát, kamaszkoráig autistának tartották. A nanterre-i egyetemen az anarchista Daniel Cohn-Bendit évfolyamtársa volt, első könyvét a hírhedt Leopold von Sacher-Masochról, a mazochizmus keresztapjáról írta. 1991-ben jelent meg a Sainte Colombe-ról és Marin Marais-ról szóló írása. Mitterand elnök felkérésére ugyanekkor létrehozta a versailles-i barokk színházhoz kapcsolódó operafesztivált. Az egy este kiolvasható könyv a lélek kínjait és a zene megváltó erejét ismerő ember fájdalmas tapasztalatát nyújtja át az olvasónak. Ha megnézte, földézi Alain Corneau filmjének szépségét. Ha nem, fölkelti kíváncsiságát.

Albert Mária

NVC Arts – Warner Classics (Purcell)
 2564-69883-2

Ráció Kiadó, 2007, 70 oldal (Minden reggel)

DEBUSSY: PELLEAS ET MELISANDE
 A Glyndebourne-i Fesztivál előadása
 Oelze, Croft, Tomlinson, Howell,
 Rigby, Arditti – ének
 Karmester: Andrew Davis
 Rendező: Graham Vick

Debussy Pelléas et Mélisande-ja olyan mű, amelyet érdemes szövegkönyvvel a kézben is meghallgatni. Mégpedig azért, mert Maeterlinck szövege tömény szimbolizmus. A muzsika is az, még a csekély számú utalás a természetes hangokra szintén jelképe erejű, a zeneszerző joggal tiltakozott, ha operáját impresszionista alkotásnak titulálták. Az új század, mármint a huszadik második esztendejében mutatták be Debussy monumentális operáját. A cselszövés, a bosszú, a lángoló érzelem addig is honos volt a műfajban, de ezek a férfiak és nők olyan, a lélek mélyén megbúvó problémákat jelenítettek meg, amelyekről korábban nem volt illendő beszélni. A freudizmus, a pszichologizálás bevonult a zeneirodalomba, Bartókhöz és Richard Strausshoz egyaránt, hogy csak a legismertebb példákat említsük.

A Pelléas et Mélisande roppant feladat. Graham Vick gyakorlatától eltérően nem minimalista díszletben, hanem egy gazdagon díszített szecessziós palotában játszatja a darabot. Ha betűhíven ven-

nénk a szöveget, tengerpartot, erdőt is kellene látnunk, de végig a hatalmas fogadótérben folyik a történet, csak az üvegpadi alatti dús virágmezőn játszik a fény. Melisande nem egy toronyban fészeli aranyhaját, hanem egy hatalmas jugendstíl csillárban. Nem kell elutasítanunk ez a fura elképzelést, mert a szereplők játékában pontosan kél életre a szöveg. Christiane Oelze ritkán fellépő előadó. Karcsún, a figura sejtelmességét hangsúlyozva énekel. Tomlinson Goulaud-ja külön méltásra lenne érdemes: a mániákus segítő és a mániákus gyanakvó kettősségét pompásan ábrázolja. Richard Croft tenorja pozitív értelemben jellegtelten orgánus, amely nagyszerűen alkalmazkodik a mű stílusához, itt éppúgy, mint a Rameau-nál a Les Indes Galantes-ban. Andrew Davis karmester és a Londoni Filharmonikusok együttműködése hibátlan.

Albert Mária

NVC Arts – Warner Classics
 504678326-2

HÄNDEL: ÁRIÁK

Marijana Mijanovic

Baseli Kamarazenekar

Karmester: Sergio Ciomei

Sony – BMG

88697075912

A szerb énekesnő kivételes tehetség. Händel Senesinónak írt áriáit énekli a lemezen. Szép, karcsúan, könnyeden testes mély hang, kitűnő technika és valamiképp, ami ebben az összefüggésben különösen fontos: már-már elmosódik a női-férfi határ. E repertoárban aztán igazán érdekes jelenség ez, nála talán a kontratenorok hatása is jelentkezik már. A műsort egy nyitány és több táncjáték tagolja. Sacher újraélesztett zenekara közeputas historikus stílust művel, akár csak karmesterük, Sergio Ciomei. Én jobbnak tartom Curtis finomabb és nyugodtabb muzsikálását, de kétségtelül jók. Mijanovic is még szebb Curtis irányításával, lágyabb vonalvezetés mellett még több megmutatkozik csodálatos hangjából. A nagy kasztrálnak írt áriákat kimagaslóan, egyedien tolmácsolja. ZB

BARTÓK: A KÉKSZAKÁLLÚ HERCEG VÁRA

Meláth Andrea, Gustáv Beláček, Bournemouth Symphony Orchestra. Karmester: Marin Alsop

Naxos – Mevex

8.660928

Ms. Alsop férfiakal versengően jó karmester, de tagadhatatlan, hogy Bartók zenei világát nőies lágyággal tolmácsolja. Nem állítható, hogy vérlázítóan hamisan, de romantiku-

san, kissé lelassítva. Hogy a Naxos egy plusz Kékszakkallú-felvételt hozott ki – ennek akár örülhetnénk is. Mindenképpen örvendetes, hogy Judit Meláth Andrea szólaltatja meg. Gustáv Beláček azonban kottafejeket énekel, nem elsősorban a kiejtése zavar, hanem az a tompaság, egysíkúság, amivel a Kékszakkallú papírmásé figurává silányítja. A hangfelvételi technika itt erősen „kilógatja a lólábát”: a mix premier plánba hozza a szólistákat, jelentéktelenné teszi a zenekart, ezzel is elvéve a mű drámaiságából. AM

VERDI: SIMON BOCCANEGRA (1857-ES VÁLTOZAT)

Vitelli, Raspagliosi, Mok – ének Olasz Nemzetközi Zenekar

Karmester: Renato Palumbo

Dynamic – Mevex

CDS 268/1-2

Igazi gyűjtőknek való lemez, alig egy-kettő kering belőle a piacon: a Simon Boccanegra eredeti, 1857-ben komponált verziója. Érdekes hallani, hogy már ebben a formájában megszületett néhány olyan megoldás, ami a késői Verdi-stílus sajátossága, viszont érezni, hogy a szerző itt több helyet hagyott az előadást megszokító tapsnak, mint az 1881-ben készült, közismert változatban. A dallami-harmóniai váz már 1857-ben készen állt, de éppen azok az izgalmas ellenpontozó szólamok hiányoznak, amelyek olyan jellegzetessé teszik az átdolgozott művet. Az előadás alapvetően élvezhető, de nem magával ragadó. A vegyes társulatból kiemelkedik Annalisa Raspagliosi (Amelia) és Warren Mok (Gabriele). A nagy együttesekben olykor „szétcsúsznak” az énekesek, a kórus és a zenekar, ami még koncertfelvétel esetén sem megbocsátható bűn egy dingerstől. De ne legyünk telhetetlenek. VT

ROSSINI:**ÁRIÁK ÉS NYITÁNYOK**

Max Emanuel Cencic – ének

Genfi Kamarazenekar

Karmester: Michael Hofstetter

Virgin Classics – EMI

0094638578826

Ritka élmény, ha sztrászólisták közt személyes ismerősre lel az ember: Max Emanuel Cencicet kamasz fiúként – lehetett vagy tizenhét – a Monteverdi-Poppea Nérorjaként ismertem meg. Lötyögött rajta a szerep, persze, de kifogástalan szopránnal bírt, röpködtek az Exultate-motetta magas C-i. 2001-ben fachtot váltott e különleges technikájú fiatalember, azóta a kontratenor repertoárban működik. Matériája más, mint a többieké, talán a fura gégefajlás okán. Megmaradt, de sokat érett magassága, a törésmentes középlége alá megtevesztő „női” mélység, mellette regiszter épült ki. A hosszas, nagyformás áriákkal tüzdelt lemez egyik tanulsága, hogy új, virtuóz Derek Lee Ragin van feljövőben, és hogy Rossini a Sevillai teljes nyitányát három évvel korábban Aureliano in Palmira néven már elszütötte... ŐSZ

PORTRAIT

Susan Graham – ének

Warner Classics

2564 69879-8

Meglévő felvételekből összerakott portrélemez. Mégis dicsérnem kell, jó keresztmetszetet adja Graham művészetének. Nem különösebben érdekes hang, afféle lírai, bronzos fényű mezzoszoprán. De izlése-

és sokoldalúan használva. A Figaro két áriája diszkrét, az Alciné Christie kíséretével finom dikciójával, visszafogottságával megnyerő. Rorem három dala izgalmas, a Faust elkárhozása Goethe-daláról nem is beszélve. Nagano pompásan kíséri, éterien zeng, és hogy e ködös stílus jól áll Grahamnek, mutatja a két Adams-féle Debussy-átdolgozás Yan Pascal Tortelier vezényletével. Jake Heggie Dead Man Walkingjának három részlete a Rorem-dalokhoz vezet vissza, expresszív, izgalmas, ki gondolta volna! Patrick Summers vezényli. ZB

WAGNER:**TRISZTÁN ÉS IZOLDA**

Flagstad, Melchior, Kalter – ének, Londoni Filharmonikus Zenekar

Karmester: Reiner Frigyes

Naxos – Mevex

8.110068-70

Wagner Trisztánjának három alapvető vonását hiába keresi a hallgató ezen a felvételen: a széles dinamikai skálát, a varázslatos hangszerezést (II. felvonás!) és az indaszzerű polifóniát. Nagy szüksége van passzív szókincsére, hogy behelyettesítse emlékeivel azt, amiből esetenként töredéket észlel. Van viszont három név, abból a korból, amikor a hírnév még rangot jelentett: az ekkor már amerikai állampolgár Reiner, valamint a XX. század legnagyobb Wagner-énekesei közül Flagstad és Melchior. És – e neveknek köszönhetően – van a zene ezer más csodája, ami még így, hetven év távolából is érezteti hatását a Covent Garden két estéjén rögzített előadásból. Mindenekelőtt az érzéki zene forró szenvedéllyel átfűtött, szenvelgésmentes előadása, és a plasztikus artikuláció, amely az énekesekre és a zenekarra egyaránt jellemző. VT

Kis magyar Jarrett- történelem

Paul Motian szerint a Keith Jarrett, Dewey Redman, Charlie Haden és önmaga által alkotott, úgynevezett amerikai kvartett azért bomlott fel, mert Jarrett egyidejűleg egy sereg különböző projektben merült el. Mintha egy személynek – aki történetesen zongorista – különböző inkarnációi párhuzamos életekben léteznének. A magyar közönség az eddigi öt alkalommal – igaz, 35 év alatt – mindig másikkal találkozhatott.

◆ Szigeti Péter

1972. Alba Regia Fesztivál, Székesfehérvár Jarrett–Haden–Motian Trió

A színház 500 ülőhelye ez idő tájt elegendő volt egy jazz-fesztivál közönségének befogadására. A muzikusokon kívül nem túl sokan tudták, ki az a Keith Jarrett, a művészbejárátnál a portás nem is akarta beengedni azt a kissé hippy kinézetű, csikos trikós, trapéz nadrágos fiatalembert, aki két, kék munkaruhába öltözött, csomagokat cipelő emberrel (Charlie Haden és Paul Motian!) érkezett. Jól ismervén őt a Charles Lloyd-lemezek borítójáról segítettem neki bejutni, miközben a bőgőt és dobokat pakolták, beszélgettünk. Egy rendkívül elmélyült, hívő ember képe rajzolódott ki számomra, aki sajnálja az időt a már megtörtént dolgok szavakkal való boncolgatására.

A színpadról addig elképzelhetetlen intenzitású vibráció-áradat zúdult a közönségre. Hipnotikus hatású volt a koncentráció emberfeletti foka, amely ebben a nagyon sűrű szövetű, perkusszív játékban minden egyes hangot képes volt differenciáltan megformálni a dinamikában és az idő kezelésében. A testtartás, a gesztusok, a kiáltás nem is tűnt különösnek ebben a zenei közegben. A három résztvevő elképesztően intuitív összeolvadását tapasztalhattuk, ami hatályon kívül helyezett minden eddig alkotott képet az egyes hangszerek kezeléséről. Mikor az utolsó hangok elhangzottak, lélegzet-visszafojtott csend volt a teremben, úgy tetszett, percek teltek el, amíg a hallgatók képesek voltak tapsban kitörve feloldódni.

1984. Budapest szólókoncert

Több mint tíz év telt el Fehérvár után. Keith Jarrett már nálunk is híressé vált. ECM-albumai, különösen a Kölni koncert osztatlan sikert aratott a különböző műfajok

híveinek körében. Ekkoriban az a hír járta, hogy Jarrett már abbahagyta a szólókoncertezést, így felfokozott várakozás előzte meg a különlegesnek ígérkező eseményt. Mint később megtudtam, a szólózás számára műhelymunkává vált, úgy tervezte, hogy az periodikusan tér majd vissza a programjába.

A koncert estéjén a Zeneakadémia előtt az utcán többen voltak, mint a boldog jegytulajdonosok odabenn. Még a színpadot is telerakták székekkel, a szünetben a kint rekedteket beengedték, Jarrettnek a tömegben kellett oda-botorkálnia a zongorához. Boldogan tapasztaltuk, hogy a körülményekre különösen érzékeny muzikus kedvesen üdvözölte a lábánál ülőket. Úgy éreztük, hazaérkezett.

A koncert első részében a szólókoncerteken megszokott, szabadon áradó, a különböző zenei területeken átívelő fantáziálás folyt hosszú felvezetésekkel, az idővel, hangsúlyokkal, dinamikával finoman, feszült koncentrációval játszó, végtelennek tűnő, mégis izgalmas repetíciókkal. A második rész szabályos jazzkoncert volt, amelyhez hasonlót szólóban azóta sem hallottunk tőle, ismert örökzöldekkel, bluesokkal megidézve az akkor már évek óta működő Standard Trio világát.

A csoda nem a harmonizációkban, a darabok alapvető megközelítésében rejlett, hiszen azok meglehetősen konvencionálisak voltak, hanem abban a teljes alázatban, ahogy Jarrett átadta magát a hangszereknek, abban az akadémikusan leírhatatlan tökéletességben, ahogyan minden egyes hangot, motívumívet megformált, mint isteni ajándékot. Eljátszotta az All The Things You Are című standardet szigorúan ragaszkodván az eredeti akkordmenethez. Majd ráadásainak sorozatát ugyanezen dal miniatűr felidézésével fékevesztett tempóban és a lehető leghababban felfogásban fejezte be, mintegy ellenpontozva a koncert neoklasszikus, neoromantikus atmoszféráját.

1989, Budapest Jarrett–Peacock–DeJohnette Trió

Ezúttal csak öt évet kellett várni az újabb találkozásra. Mi, hátrányos helyzetű magyar jazzisták is jobban el voltunk már kényeztetve. Utazási szabadságunkat már csak anyagi erőforrásaink korlátozták. Hallhattuk a Keith Jarrett Triót az Európában könnyen elérhető helyeken, Bécsben, Varsóban is. Amít e koncertélmény-sorozatban megtapasztalhattunk, nem hogy csökkentette volna, inkább csak fokozta várankozásunkat. A Jarrett–Peacock–DeJohnette Trió immár több mint tíz éve táplálta azt a hihetetlen bizonyosságot, hogy esetükben minden egyetlenség elképzelhetetlen, hogy létezik egy fenséges tökéletesség a jazzidiómában is, ha az előadó nem önmagát akarja megvalósítani, hanem engedi, hogy a zenének vezetett kozmikus médium átjárja egész valóját.

A Zeneakadémia ellenállása a jazz és a hangerősítés iránt már többször megtört, és igen otthonos, intim lelki környezetet nyújtott a minden helyet elfoglaló közönségnek. Már nem volt tumultus, az említett jóllakottság okán. Inkább hasonlított az est egy nagy családi összejövetelre. A Gary Peacockkal és Jack DeJohnette-tel való beszélgetéseimből már tudtam, amit most közelről tapasztalhattunk, hogy nincs előre meghatározott repertoár. Ezen a koncerten is voltak kisebb szólókoncertnek beillő intrók, különböző klasszikus karakterű fantáziálások, amelyekből előbb-utóbb kibontakozott egy menet, amihez a többiek csatlakoztak. Meg vagyok győződve róla, hogy Magyarország különleges helyet foglal el Jarrett lelkében, talán nem is tudatosan. Megisméltődött az All The Things You Are esete két variációban, ezúttal trióban, amire addig még nem volt példa. A trió is él, és fénylő csillagként ragyog a jazz égboltján. Minden bizonnyal megdönti a Modern Jazz Quartet fennállási rekordját.

1991, Budapest klasszikus szólókoncert

Az intervallumok egyre rövidebbek. A várankozásban nagy kérdőjelek. Volt, aki már hallotta a Wohltemperiertes Klavier Jarrett-féle lemezfelvételét, a benyomások pedig igen vegyesek voltak. Tudtuk, hogy készülöben volt a Goldberg-variációk felvétele is. Azt is, hogy ráadásul most nem is Bachot fog játszani, nem is valami romantikus szerző műveit, hanem Mozartot! Ismertünk néhány feledhető szimfonikus kísérletet saját kompozíciókkal, himnuszokat orgonán, Gurdieff himnuszait Satie minimalizmusával. Zavart éreztünk.

Megtörtént a koncert, és nem kaptunk feleletet a kérdésekre. A két oldal zavartan méregette egymást, és képtelen volt elfogulatlanul reflektálni: a klasszikus párt szerint Jarrett slampos, vagyis „jazzes”, a jazzisták valami revelatív, karizmatikus átlényegítést vártak, és korrekt, ortodox interpretációt kaptak. Furcsa érzéseim támadnak a mai napig, valahányszor erre az alkalomra gondolok.

Nem is plasztikusak az emlékeim. Joga volt ezt is játszani, és úgy játszott, ahogy kell: ez egy kötött világ. Bennem sem volt elég alázat, hogy örülni tudjak az ajándéknak, amit nem én választottam.

Foto: Csibi Szilvia

2007, Művészetek Palotája, Budapest szólókoncert

Most csaknem annyi idő telt el, mint az eddigi összes koncert között együttvéve. Közben felnőtt a közönség egy teljesen új generációja. Sznobok gyülekezését vártam, helyette egy sereg ünnepélyes arcot láttam, még a jegy nélküliek tömege is boldog nyugalommal várankozott. Előbb-utóbb be is jutott szinte mindenki. A közös, bizakodó várankozás izgalma melegséggel tölti be ezt a hatalmas termet, ahol még a zongorát is csak távcsővel látom. Keith Jarrett hozzászokott ezekhez a modern zenekatedrálisokhoz. Távcsővel nézem, mennyit öregedett. Leül, és hozzákortalanodik élete párjához, a zongorához. Nem tudni, mit fog játszani. Annyi év telt el, és annyi szóló-produkciót hallhattunk már tőle lemezeken. Kialakult néhány tipikus karakter, de húszegynéhány évvel ezelőtt is mást játszott itt, mint addig bármikor.

Megszólal az első darab: „Te jó Isten, ez az All The Things You Are!” Ugyan jól megcsavarta, de azért felismerhető. Egyelőre nem állítja könnyű feladat elé a rendkívül hálás közönséget. Először alig felismerhetően örökzöldeket játszik kortárs zenei attitűddel, sok disszonanciával, politonális közegben. Egyelőre semmi rituális hőmpölygés, hanem inkább az 1972-re emlékeztető, nagy intenzitású, totális zene, csak kevésbé jazzesen. Az atmosféra tökéletes, a közönség mindent boldogan ünnepel, bármit játszhat. Érezni, hogy számít az együttérzésünkre abban a nyilvánvaló műhelymunkában, amit a fülünk hallatára folytat ezekben a meglehetősen bonyolult szövetű etűdökben. Kell már egy kis fellélegzés: meg is jön a várt gospeles, himnikus emelkedettség, hogy imádkozhassunk. A második részben már több a jazz, a blues és néhány tipikus Jarrett-kompozíció. Az örömműnep ráadások sorozatával zárul, és az egyikben újra felbukkan az All The Things You Are!

Fotó: Csilla Szilva

Jófajta izgalommal és – be kell vallani – némi félelemmel teljes várakozás előzte meg Keith Jarrett érkezését a kulisszák mögött. Tudtuk, nem mindennapi művészt nem mindennapi igényekkel látunk vendégül Magyarországon tizenhat év után. Jarrett végül nemcsak a közönségre, a szervezőkre is igen kellemes benyomást tett.

➔ Bércesi Barbara

Keith Jarrett a hírhedt kategóriába tartozik, ami a sztáralúróket illeti. Pár héttel magyarországi fellépése előtt az Umbria Jazzfesztiválon olyan botrányt csapott az illegális fotósok kis piros lámpáit látva, hogy személyét nem kívánatosnak nyilvánították a jövőbeni fesztiválokon, utóbb pedig menedzserének, Steve Cloudnak kellett közleményben elnézést kérnie a művész által használt durva szavak miatt. „Keith elragadtatta magát, kissé túlzó volt a reakciója, de meg kell érteni, hogy a magafajta érzékeny művész fokozottan igyekszik óvni önmagát a személyes szféráját érintő hatásoktól” – magyarázta menedzsere. „Mintha egy különös lény lakozna benne, aki egyfelől a tehetségét adja, másrészt hihetetlen megpróbáltatások elé állítja Jarrettet. Nem minden esetben tudja kordában tar-

Jarrett 2007

– a kulisszák mögül

tani a lényt, aki viszont csodákat képes tenni” – fejtegette tovább személyiségének természetét. „Rendkívül érzékeny és rendkívüli tehetségű művész ő, aki valójában nem kér sokat, csak hogy adják meg számára azokat a feltételeket, amelyek lehetővé teszik, hogy képes legyen olyan kivételes művészi teljesítményt nyújtani, amire hivatott.” Nála pedig ez az érzékenység nagyobb sérülékenységet is jelent. Többször előfordult, hogy a koncertjébe vágó köhögés, mobiltelefon-csörgés hallatán abbahagyta az épp játszott darabot, jobb esetben újra kezdett, rosszabb esetben elhagyta a színpadot.

Minden óvintézkedést igyekeztünk hát megtenni, hogy elkerüljük a hasonló aknákat; mi, a Klasszikus és Jazz Kft. munkatársai, a Művészetek Palotája jazzprogramjainak színpadra állítói, illetve maguk a MúPa munkatársai is. Táblák jelezték a kép- és hangfelvételek tilalmát, sőt a Palota hivatalos műsorközlője, Petrányi Judit két nyelven is igen finoman, személyes hangot megütve kérte a nézőket, hogy tartózkodjanak mindennemű zajkeltéstől, különösen, mert az előadásról hangfelvétel készül. A jó szándékú elővigyázatosság mérsékelten ugyan, de épp ellenkező hatást ért el. Az első részben Jarrett úgy érezte a közönségreakciókból, mintha megfélemlített emberek ülnének a székekben, akik szordínóval nyilvánítják ki tetszésüket. A második félidőre aztán minden helyreállt, felszabadult, lelkes tapsorkánok fejezték ki a nézők elragadtatottságát és háláját. „Mintha egy vadlovat kellett volna szőrén megülnöm” – mesélte Jarrett utóbb. „Eleinte nehezen tartottam kezemben a gyeplőt, de a koncert végére már tökéletesen engedelmessé vált az akaratomnak.”

Budapestre Milánóból, egy Scala-beli koncert után érkezett a zongoraművész, tőlünk Frankfurtba, az Alte Operbe tartott. Európai szólóturnéja ebből a három helyszínből állt. Megtudtuk, hogy Jarrett Milánóban négy ráadást adott, s – nem mintha ez volna a siker fokmérője – titkon reméltük, nálunk is lesz ennyi. A második meghajlás után Steve Cloud, aki mindvégig feszült maradt, s a koncert sikerének velünk együtt szorított a hátszínpadon, végre felszabadult, tudta, hogy már nem lehet baj. (Láttam: minden zökkenőért, mely megakadályozhatja, hogy tökéletes produkció szülessen, Jarrett őt veszi elő, nem kevéssé felelősségteljes hát munkája.) A negyedik ráadás előtt már igen kimerült volt a művész, két dolog azonban újra a színpadra hajtotta őt. Nagyon tetszett neki a zongora, amelyet délután, a hangpróba

Foto: Nyakas Átnila

során választott ki, miközben a Goldberg-variáció tételeit játszotta – akárha egy privát koncerten vettünk volna részt, szervezők, hangtechnikusok, világosítók, díszítők és zongorahangolók. Másrészt lenyűgözte a Nemzeti Hangversenyterem atmoszférája, s valóban megérintette a tény, hogy a Bartók Béláról elnevezett szentélyben zongorázhat. A Palota nagy emlékkönyvébe röviden annyit írt be: „Great hall!” Különösen megrendítő volt, amikor az utolsó ráadás előtt az elcsendesedő nézőkhöz a következő mondatot intézte: „Óvják a kultúrájukat, mert manapság a világ egyre több nemzete elveszíti a magáét!”

Tudjuk, hogy Jarrett anyai nagymamája magyar származású volt (neve Kuzma), az ország déli részén élt, a zongorista állítólag emlékszik is még egy-két magyar kifejezésre, amit tőle hallott. Leginkább muzikalitása maradt meg emlékeiben, a dalok, melyeket énekelt neki. A személyes érintettség is hozzájárulhatott a budapesti közönség számára útravalóul hagyott mondatának megfogalmazásához, illetve egy, a koncert napján lezajlott epizód. Megérkezésekor kellemes, késő nyári idő fogadta

Budapesten Jarrettet, esténként azonban már csipőssé vált az idő. Főhősünk nem hozott magával kesztyűt, a világ egyik legértékesebb jobbkeze, melybe porckorong problémái miatt időközönként amúgy is sugárzott a fájdalom, nem fázhatott át. Steve Cloud asszisztense nyakába vette hát az ismeretlen várost, hogy szerezzen egy pár kesztyűt Jarrettnak. Olyat, amely minden paraméterét tekintve megfelelő lett volna, csak egy világmárka üzletében kapott, autentikus magyar terméket nem. Világmárkát pedig bárhol kap az ember – csóválta Jarrett a fejét. (A koncert utáni pihenőnapon aztán rátalált a kincseshányára, de nem egy bőrdíszművesre, hanem egy antik fényképezőgépet árusító boltra, ahol olyan matuzsálemekre bukkant, melyek Amerikában már csak múzeumokban láthatók.)

Ahogy utaltam rá, Jarrett stábjába az október 18-i budapesti koncertet is rögzítette sok sávra, hangmérnöke szerint a felvétel jól sikerült. Hogy lesz-e valaha Live in Budapest című Jarrett-CD, azt csak remélhetjük, ugyanis csaknem negyven korong áll már a zongorista házi archívumában, kiadásra várva. A világon az egyik legjobban dokumentált jazzmuzikus döntése egyszer talán majd nekünk kedvez. ■

Bércesi Barbara, a cikk szerzője Steve Clouddal,

Keith Jarrett menedzserével a budapesti koncert idején

JARRETTI JÓTANÁCS

Hogy Jarrett milyen nyíltsággal és bizalommal viseltetett a magyar helyszín és közönsége iránt, mutatja, hogy a koncertet követően öltözője előtt fogadta rajongóit, szakmabelieket és más tisztelőit egyaránt, s amikor egyikük arra kérte, hogy a CD-borítóra ne csak aláírását, hanem valami jótanácsot is írjon, Jarrett egy történettel válaszolt: „Egyszer, még a régi időkben egy fiatal zongorista arra kért, hallgassam meg a játékát. Tehetségesnek tűnt, biztattam, hogy ne hagyja abba a hangszerrel való foglalkozást. Ő lelkesen gyakorolt tovább, sőt egy lemezt is készített, amelyből nekem is elküldött egy példányt. A mellékelt levélben kérte, hogy mondjak róla véleményt. Mivel szókimondó ember vagyok, megírtam, amit őszintén gondoltam: a lemez borzasztó gyengére sikerült. Rosszul eshetett neki a dolog, mert többé nem keresett. Csak évek múltán találkoztunk újra egy koncertemet követően. Hozzám lépett, és megkérdezte, emlékszem-e rá. Nem emlékeztem. Ekkor előhúzta a levelet, melyet annak idején írtam neki az albumáról. Éveken át magánál hordta, és várta az alkalmat, hogy megmutathassa. Az eset óta nem adok tanácsot senkinek.”

New Orleans-i jazz New Yorkból

**Budapestén lép fel
Woody Allen zenekara**

*Pár éve egy ismerős eldicsekedett, milyen
ügyesen szervezte meg amerikai útját. Ami-
kor New Yorkban földet ért, ottani barát-
ja taxiba ültette, s máris vágtattak a
híres Café Carlyle-ba. Woody
Allen és együttese szoká-
sos hétfő esti koncert-
jére.*

➤ Máté J. György

Fotós: Shorstone Budapest

A korábban a Michael's Pubban fellépő világhírű rendező-színész-író 1996 óta játszik jazzt New York Café Carlyle elnevezésű, 1955 óta üzemelő nevezetességében. Legnagyobb különlegessége természetesen a klarinétos filmsztár és New Orleans Jazz Bandje, de 2007. szeptember 18. óta fontos magyar vonatkozással is gazdagodott a hely: a falakat Vértés Marcell (1895–1961) helyreállított freskói díszítik. Fölötte a szálloda 1930-ban nyitott, már ekkor összefonódott a neve a jazztörténettel: első lakója Richard Rodgers zeneszerző volt. A jobb lakosztályokban ma is található egy Steinway vagy Baldwin pianino, hátha valaki gyakorolni szeretne.

A New Orleans Jazz Band másik vezetője Eddy Davis énekes-komponista-bendzsóművész, akit „a manhattani minstrel” néven is szoktak emlegetni. Sokat próbált profi előadó, aki például Benny Goodmannel és Freddie Hubbarddal is játszott, filmzenéket írt, sőt színészként is feltűnt Mike Figgis One Night Standjében. Amikor épp nincs színpadon, Davis saját lemezkiadót működtet (New York Jazz Records), szintén a tradicionális jazzt népszerűsíti fiatal és befutott előadók segítségével.

A New Orleans Jazz Band harmadik – fúvós – szólistája Jerry Zigmont harsonás, akinek stílusa mélyen a New Orleans-i hagyományban gyökerezik, játéka nyers és szív-
ből jövő. Több mint egy évtizede dolgozik a klarinétossal. A zenekarról filmet is forgattak Wild Man Blues címmel: az 1996-os európai turnéjukat megőrkítő alkotás díjakat nyert a Sundance és a Velencei Filmfesztiválon.

Film és jazz

A műfaj történetében valószínűleg Woody Allen játékfilmjeiben a legkonzekvensebb a jazz jelenléte, szinte kizárólag jazzstandardek képezik az aláfestő zenéit. A számokat nagy gonddal válogatja ki: a klasszikus film noir, illetve a német expresszionista film előtt tisztelgő Árnyak és köd (1992) például Kurt Weill zenéjére épül. A Manhattan a városrészeiről készült fekete-fehér fotókkal kezdődik és a jazzre oly nagy hatást gyakorolt George Gershwin Rhapsody In Blue-ja szól alattuk. Két további beszédes példa: az 1987-es A rádió aranykorában többek között Harry James, Benny Goodman, Glenn Miller, a Larry Clinton Orchestra, Tommy Dorsey és Artie Shaw, a 2001-es A jáde skorpió átkában Duke Ellington, Earl Hines, Dick Hyman, Wilbur De Paris, Harry James és Glenn Miller számaiból áll a zenei aláfestés. Egyes filmjeiben fő- vagy melléktémává nő a jazz, így A rádió aranykorában vagy a Sean Penn főszereplésével készült A világ második legjobb gitárosában.

Woody Allen egyetlen „vetélytársa”, ha a film és a jazz összekapcsolásáról van szó, Clint Eastwood, aki már 1971-ben egy Erroll Garner-témára épített egy thrillert (Játszd le nekem a Mistyt), és azóta is előszeretettel választ filmjeihez jazz-zenéket. Eastwood 1988-ban rendezte meg a Charlie Parker életéről szóló jazzfilmjét Bird címmel. Mint ismeretes, a színész-rendező is zongorázik jazzt

nívós amatőr fokon. 1996 őszén a Carnegie Hallban rendeztek koncertet a részvételével. Fia, Kyle Eastwood bőgős és Joshua Redman tenorszaxofonos kísérte.

Az elmúlt évtizedek fontosabb jazzfilm-terméséből említhető még Bertrand Tavernier 1986-os 'Round Midnightja, Dexter Gordon főszereplésével, a Chet Baker életéről szóló Let's Get Lost, Bruce Weber rendező 1989-es alkotása, valamint az 1990-es Mo' Better Blues, amelyet Spike Lee rendezett.

Rövid jelentés Woody Allenről

Woody Allen 1935-ben született brooklyni zsidó családban, Allen Stewart Konigsberg néven. Nagyszülei még jiddisül és németül beszélő bevándorlók voltak. A Vörös becenevű Allen már iskolásként is népszerűnek számított kártya- és bűvésztűkkjeivel. Először kis klubokban lépett fel humoristaként, és rövid vicces szerepeket írt Danny Kaye, Guy Lombardo és Bob Hope számára. Filmes karrierje 1965-ben indult, amikor forgatókönyvet írt Clive Donner *Mi újság, cicamica?* című filmjéhez, és ő alakította a főszerepet is. 1969-ben megírta *Játszd újra, Sam!* című darabját, majd ugyanebben az évben megrendezte első filmjét (*Fogd a pénzt, és fuss*). Itt is ő volt a forgatókönyvíró és a főszereplő. Ekkoriban dolgozta ki saját vígjátéki stílusát: sok öniróniával és intellektuális, kesernyés humorral fűszerezi a komikus jeleneteket. Elsősorban vígjátékokat ír és rendez, gyakorta saját főszereplésével. Korai munkáiban barátnője, Diane Keaton volt a partnere. 1978-ban szeretett New Yorkjának állított emléket a *Manhattan* című filmben. A legfrissebb hírek szerint most is New York-i filmen dolgozik. A cím önmagáért beszél: *New York, I Love You*.

1980-ban új korszak kezdődött Allen pályáján, amikor Mia Farrow színésznő lett a barátnője. Szakításukig Farrow kapta Allen filmjeinek női főszerepét: *Szentivánéji szexkomédia* (1982), *Zelig* (1983), *Hannah és nővérei* (1985), *Férjek és feleségek* (1992).

A művész 2002-ben megkapta az Asturias Hercege díjat, ezt követően a spanyolországi Oviedóban életnagyságú szobrot emeltek neki. Ugyanebben az évben ítéltek neki a *Palme des Palmes* életmű-díjat Cannes-ban. Ingmar

Bergman az egyetlen, aki Allen előtt vehette át a világ talán legrangosabbnak számító filmes kitüntetését.

Zenei karrier

2004-ben San Sebastianban, a világ egyik legnagyobb filmfesztiválján mutatták be Woody Allen *Melinda and Melinda* című új filmjét. A sajtókonferencián megkérdezte tőle egy újságíró, hogy mennyiben tekinthető önéletrajzi ihletettségné a film azon fordulata, amikor a pianista zongorázásával leveszi a lábáról a vágyott nőt. Magyarul: klarinétozással hódított-e meg életében asszonyokat a színész-muzsikus? A kíváncsiskodó igazi Woody Allen-i választ kapott: egy zongorista nagyon romantikus látványt nyújt, amikor a hangszere előtt ül, és hamvadó cigaretta lóg a szája sarkából. Nem így a klarinétos, aki pofacskóit felfújja, hogy valami hang jöjjön elő a hangszereből. Ez nem romantikus látvány, úgyhogy a klarinét sose lehetett nála a hódítás fegyvere. A rá jellemző öniróniával még hozzátette: inkább zongorázni kellett volna tanulnia.

Woody Allen serdülő korában kezdett klarinétozni. A jazz iránti szeretetét jelzi, hogy 17 éves korában egyik bálványja, Woody Herman tiszteletére változtatott nevet. Az 1960-as évek végétől koncertezik – először a Preservation Hall Jazz Banddel muzsikált, velük készült A hétalvó filmzenéje. A New Orleans-i jazzstílushoz George Lewis klarinétos felvételei vitték közel a rendezőt. Nem a retródivat vagy valamiféle nosztalgizáló érzelmesség vezérli Allent és zenekarát, sokkal inkább az egyszerű tény: az együttes tagjai épp ezt a zenét szeretik a legjobban. Alighanem az sem céljuk, hogy autentikus New Orleans-i muzsikával vagy egy általuk rekonstruált dixielanddel lépjenek a közönség elé. A New Orleans Jazz Band keleti parti örömeit játsszik New Orleans-i stílusban. Nem igényük, hogy elkápráztassák a zenetörténészeket, viszont szórakoztatni akarnak, és ez mindig sikerül is nekik. Gyakran műsorukra tűznek olyan ősi darabokat, mint a *St. Louis Blues* vagy a *By The Light Of The Silvery Moon*, de New Orleansba nem való duósámokkal is előállnak. Ilyen az uptempós *September Song*, amelyet Eddy Davis bendzsón és énekelve, Allen pedig klarinéton ad elő.

Ami a technikai részleteket illeti, Woody Allen klarinétozása korántsem makulátlan. Gyakorta hagyatkozik kliésékre, szabványfrázisokra, az intonálása sem tökéletes. De energiája és személyes varázsa kárpótol a művészi hiányosságokért. Aligha akadt valaha is hallgatója, aki számon kérte volna rajta Benny Goodman vagy Artie Shaw hangszeres tudását. Hiba lett volna. Ő Woody Allen, a mai amerikai előadóművészet egyik csúcsgurúja, aki ma, 72 éves korában európai turnét vállal, és hazája egyik legértékesebb zenei kincsét december 27-én megosztja a magyarokkal. Többet igazán nem kívánhatunk. ■

Woody Allen & His New Orleans Jazz Band

2007. december 27. 20 óra, Papp László Budapest Sportaréna

Az ötödik dimenzió

Ötéves a magyar zenei élet egyik legsajátosabb formációja, az Új Dimenzió Műhely. Ez alkalomból Babits Antal klarinétos-zeneszerzővel, a műhely létrehozójával beszélgetünk.

⇒ Bércesi Barbara

Az Új Dimenzió Műhely alapítója kontrabasszus-klarinéton játszik

Amikor 2003-ban Babits Antal sok más zenekara után megalapította az Új Dimenzió Műhelyt, néhány dologban egész biztos volt. A szó legszorosabb értelmében alkotótársakat kívánt meghívni maga mellé: olyan társakat, akik maguk is szereznek zenét és kivételes adottságú muzsikuskok. „Az is fontosnak éreztem, hogy partnereimmel a zenén túl emberileg is hasonló hullámhosszon működjek, ám nem pusztán a mindennapi jelenségek tekintetében, hanem a szellemi lét, a történelemről, filozófiáról, vallástörténetről gondolkodás kérdéseiben is valódi társakat kerestem” – vallja. Mindezekon túl arról is meg volt győződve, hogy csapata nem állandó tagokból álló, mereven értelmezett formáció lesz, hanem stílári és műfaji szabadságvágyának megfelelően több, különböző háttérű művészt igyekszik bevonni a műhelymunkába.

Az Új Dimenzióra mindig is a stílusok és műfajok között és felett való, a jazz, a klasszikus és kortárs zene, valamint a népzene határvidékeit átszelő kalandozás volt jellemző, amelyet jól mutat a műhelyben eddig megfordult előadók közel sem teljes névsora is: Szabados György, Szakcsi Lakatos Béla, Oláh Kálmán, Dukay Barnabás, ifj. Kurtág György és Fekete László főkéntor is készített lemezfelvételeket és koncertezett az együttessel. Bár a műfaji behatárolhatóság tagadása alapvető törekvése a műhelynek, ez olykor nehézségeket is okoz, például tanácsstalanságot idéz elő egyes programszervezőkben. Ugyanakkor kortárszenei vagy jazzfesztiválok közönségének is tudnak meglepetéseket okozni. Hát még önmaguknak!

A zenekar hangzása nagyban támaszkodik a Babits által megszólaltatott basszus- és kontrabasszus-klarinét szonori-

tására. Az utóbbi, igen ritkán hallható hangszert úgy harminc évvel ezelőtt, egy Anthony Braxton-lemezen hallotta, s rögtön megérintette a különleges hangzása. „Azonnal tudtam, hogy egyszer birtokolni szeretnék egy ilyen mágikus hangszert, amelyen szólisztikusan is fogok játszani” – mondja. „Mára ez meg is valósult – az égiek és földiek segítségével.”

A műhely születése 2002 decemberéig nyúlik vissza, amikor a Fonó Budai Zeneházban adott koncertje után odalépett Babits-hoz a szintén klarinétos, Portóban élő Sütő Gergely. Azzal az ötlettel állt elő, hogy hozzanak létre egy kontrabasszus-klarinét duót. A 2003-ban megvalósult hat koncerten, a duódarabok mellett nagyobb apparátusra írt kompozíciók is felcsendültek. Ebben mások mellett Klenyán Csaba, a ma már Liszt-díjas klarinétművész volt segítségükre. „Úgy éreztük, tökéletes az összhang közöttünk. Csaba máig az egyetlen, aki minden formációban szerepel, a többi zenésztárs időnként változik” – hangsúlyozza Babits.

Az első lemezen, a Contra-punkton ebből a természetből válogattak, amely darabok a Mediawave-en, a Sziget Fesztiválon és más eseményeken hangzottak el. Ez az album még a Periferic Records gondozásában látott napvilágot. Babits később úgy döntött, saját kiadója, a Logos veszi át a lemezkiadási teendőket. Ez minden szempontból praktikusabbnak, célravezetőbbnek bizonyult. A 2006-os Elégia 1956. immár a harmadik a saját kiadású albumok sorában. A kiadó, mely eredetileg csak könyvkiadással foglalkozott, már neve által is árulkodik Babits szellemi irányultságáról. A logosz szó ógörögül egyebek közt, isteni kinyilatkoztatást, törvényt, szót, beszédet, ígét jelent. A filozófiát, vallástörténetet, misztikát és kabbalát is egyetemi szinten oktató Babits ezt a szellemtörténetben meghatározó jelentőségű fogalmat érezte a legadekvátabbnak, amikor 1990-ben Arisztotelész Metafizikája két nyelvű kötetének megjelenítésével debütált. Úgy érzi, ez az elnevezés akkor is helyénvaló, amikor egy CD borítójára kerül, mely korongon kompromisszumokat nem ismerő attitűdből születő zeneművek hallhatók.

Bár a visszajelzés fontos a műhely tagjai számára, tudomásul veszik, hogy időnként értetlenséggel találkoznak. Nekik ugyanis nem számít a piacképesség, a tömegigények kiszolgálása nem lehet cél számukra. „Ha feladnám azt az elvemet, hogy állandóan figyeljek a Szférák zenéjére, a benső Kozmikus Hangra, s a nyomán bennem megszólaló hangzást keltsem életre a koncertpódiumon – szellemileg halott lennék.” Természetesen ilyen igénnyel született Babits kamaraooperája, a Gólem is, amely DVD-n december közepén jelenik meg. ■

Babits Antal és az Új Dimenzió Műhely következő fellépései:

- december 6., Fonó Budai Zeneház, Babits Antal, Klenyán Csaba, Juhász Gábor, Oláh Kálmán Quartet
- december 10., Eckermann Kávézó (Goethe Intézet), Szabados–Babits–Klenyán–Jávorka
- december 13., Premier a Fonó Budai Zeneházban – TotalKarma (meditatív szertartászene nagyzenekarra)

Világ sztárok csapata emlékezik Michael Breckerre

Halálának első évfordulóján nagyszabású koncerttel idézi fel a szaxofonlegenda, Michael Brecker művészetét az amerikai–magyar sztárgárda, amelyet Tony Lakatos művészeti vezetésével hallhatunk a Művészetek Palotájában.

➔ Laczkó Krisztián–Bércesi Barbara

Michael Brecker korai halálával nemcsak a jazzrajongókat, hanem az egész műfajt érzékeny veszteség érte. A 2007 januárjában súlyos betegség következtében 57 évesen elhunyt tenorszaxofonos óriás személyében az elmúlt több mint három évtized egyik legmeghatározóbb egyénisége távozott a jazz világból. Breckert mindig új utakat mutató, innovatív stílusa tette a kortárs jazz széles körben ünnepelet és egyik legelismertebb szaxofonjátékosává. Sokak a John Coltrane utáni időszak legeredetibb hangú tenoristájának tartották őt. A pályája során 13 Grammy-díjjal jutalmazott művész utolsó, posztumusz megjelent Pilgrimage című albumán Herbie Hancockkal, Brad Mehldauval, Pat Methenyvel, John Patituccival és Jack DeJohnette-tel megindító mélységeket bejárva búcsúzik világhírű zenésztársaitól és közönségétől. A lemez, amelyről a Gramofon 2007. nyári számában jelent meg recenzió, a lapunk kritikusai által leadott szavazatok alapján elnyerte az Év Külföldi Jazzlemeze díjat.

Csaknem napra pontosan halálának első évfordulóján, 2008. január 19-én, a Művészetek Palotája Bartók Béla Nemzeti Hangversenytermében rendezendő nagyszabású emlékkoncerttel a magyar rajongók is búcsút vehetnek a legendától. A hangverseny művészeti vezetője Brecker egykori barátja, a világhírű tenorszaxofonos, Tony Lakatos lesz, akinek I Get Along With You Very Well című lemezéhez épp Brecker írt ajánlást, e szavakkal: „Csodálatos Hoagy Carmichael-gyűjtemény. Tony mesteri szaxofonjátéka kitágítja látásmódunkat és melengeti szívünket. Jimmy Scott, Adam Nussbaum, George Mraz és Tim Lefebvre fantasztikus tehetsége teszi teljessé ezt a rendkívüli albumot.” Tony Lakatos mellett Brecker szerzeményeiből és az általa gyakran játszott kompozíciókból többek között Oláh Kálmán készíti hangszereléseket az erre az alkalomra összeállt nemzetközi sztárcsapat számára. A koncerten fellép a középgeneráció két kiemelkedő tenoros szólistája, Gary Thomas és Rick Margitza, akik mindketten Miles Davis zenekarában dolgoztak egy ideig

Michael Brecker a stúdióban, a Pilgrimage felvétele közben

az 1980-as évek végén. Brecker egykori ritmusszekciójának tagjai közül itt lesz az orosz származású Boris Kozlov, a szaxofonos legenda utolsó működő zenekarának nagybőgőse, valamint a dobos Adam Nussbaum, aki Brecker Now You See It... (Now You Don't) című lemezén és más albumokon is hallható, valamint számos koncertturnén részt vett a néhai tenorossal. A zongoránál két kiváló pianista, Szakcsi Lakatos Béla és Oláh Kálmán váltja egymást, a szomorú apropójú est fényét emeli Michael bátyja, a trombitás Randy Brecker személye, aki szintén színpadra lép. Az elhangzó darabok egy részét a teljes, szinte nagyzenekari hangzást teremtő csapat tolmácsolja, másokat közülük pedig egy-egy tenoros szólista, illetve Randy Brecker kelt életre.

Bár aktualitása némi komorságra, meghatottságra ad okot, e koncert elsősorban Brecker sokszínű, egyedi, stílus-teremtő munkásságának ünnepe, amely méltó főhajtás a modern jazz egyik legkimagaslóbb alakja előtt. ■

További információ Michael Breckerről:
www.michaelbrecker.com, www.ibrecker.com

Fotók: Gramofon-archív

Jazz Showcase 2008

A kiváló borász, Kovács Tibor szállóigévé vált mondása szerint „a tokaji bor világhírű – Magyarországon”. Azaz méltán vagyunk büszkék a csúcsmínőségű hungarikumra, ám csak mi ismerjük és méltányoljuk igazán, egymás között, külföldön azonban nem örvend az őt megillető (el)ismertségnek.

A magyar jazz helyzete korántsem olyan, mint a magyar boré, ám a fejlődési irányokban felfedezhető párhuzam. Jazz-zenészeink virtuozitásuk alapján vitathatatlanul a világ élvonalához tartoznak, de közülük mégis csak keveseknek adatik meg a világhír. A Műpában rendezendő Jazz Showcase e helyzeten hivatott segíteni. A 2008. január 4–6. között zajló koncertsorozat egyfajta tehetségbörze, amelynek célja, hogy a magyar jazz utánpótlását adó hazai tehetségeket európai és amerikai jazz-szaktekintélyeknek mutassa be, akik továbbtanuláshoz, lemezfelvételi lehetőséghez, koncertturnékhoz segíthetik fiataljainkat. Minden nap délutánján

tehát négy-négy ifjú zenekar mutatkozik majd be, akiket esténként a honi jazz iránymutató művészei, Dresch Mihály, Babos Gyula és Szakcsi Lakatos Béla (képünkön) együtteseinek hangversenyei követnek. A délutáni koncertekre 4-től, 5-től és 6-tól a Művészetek Palotája Fesztivál Színházában, 7-től a Zászlóterben kerül sor, az esti produkciók fellépői pedig 8 órára várják nemcsak a szakmabelieket, hanem minden lelkes jazzkedvelőt.

A Jazz Showcase teljes programja:

www.mupa.hu, www.gramofon.hu

Hétfő Esti Jazz

*Harmadik éve
fókuszban a magyar
jazz kiválóságai*

A Műpa Hétfő Esti Jazz sorozata télen is derűt csempész majd a szürke hétköznapokba. A 2007-es szezon zárókoncertje Kaltenecker Zsolt zongorista-zeneszerzőt állítja a középpontba, akinek akusztikus jazzt és elektronikus hangzásokat magába foglaló, modern és underground stílusokkal kísérletező művészetéből december 3-án kapunk összefoglalót. Triójának vendége az igen népszerű, egyéni hangú finn trombitás, Verner Pohjola és ünnepezt gitárosunk, Juhász Gábor lesz. Az újév első hangversenye január 14-én lesz: a fafúvósokból, vonósokból és jazzcombókból álló **Free Style Chamber Orchestra** a pianista Nagy János művészeti vezetésével mutatja be izgalmas dallam- és harmóniavilágot ésbontó szólókkal és finom humorral ötvözött szabad stílusát. A nemrégiben megjelent 21 című albumokról is felcsendül majd több téma (a lemezről a 107. oldalon található recenzió). A tél utolsó főszereplője kiváló bőgősünk, **Egri János** lesz, aki február 11-én triójával (Oláh Kálmán – zongora, Mohay András – dob) és amerikai sztárvendégükkel, Steve Grossmannel, a Miles Davis mellett töltekezett nagyszerű bopszaxofonossal ad ízelítőt rockos, illetve mainstream jazz kompozícióiból. A sorozat következő koncertjén a 9:30 Collective az **Alien Chatter** elnevezésű duót, vagyis Rodney Lee billentyűs hangszerest és **Satnam Ramgotra** tablast (képünkön) fogadja. Velük már a tavaszt köszönhetjük, hiszen a magyar–amerikai–német válogatott március 10-én lép színpadra.

A Hétfő Esti Jazz sorozat következő koncertjei:

2007. december 3., 2008. január 14., február 11., március 10., Művészetek Palotája, Fesztivál Színház

Négy: kéz, láb Barbara Dennerlein a Műpában

Noha a Hammond B3 orgona évek óta reneszánszát éli a kortárs jazzben, képviselői között mégis igen kevés olyan művész akad, aki képes volt kilépni a hangszer legnagyobb mestere, Jimmy Smith árnyékából. E maroknyi előadó között Barbara Dennerlein az egyik legmeghatározóbb, akinek egyéni, újító stílusa teljesen új fejezetet nyitott a jazzorgonálás történetében. A német származású muzikus játékában nemcsak a rendkívüli ritmus- és stílusgazdagság a lenyűgöző, hanem boszorkányos pedáltechnikája is, hiszen a jazzorgonisták között ritka kivételként a basszust is ő játssza. „A pedálokkal olyan különleges ritmikai struktúrát tudok létrehozni, amely bőgővel nem volna lehetséges; a két manuállal együtt viszont izgalmas »ritmikai triptichon« jön létre” – vallja. A Hammond „first ladyje” január 31-én a Műpában ad hangversenyt, amelynek első részében a palota orgonáján improvizál, majd Balázs Elemér (dob), Zana Zoltán (tenorszaxofon) és Juhász Gábor (elektromos gitár) kíséretében Hammondon is megtáncoltatja a lábait.

Barbara Dennerlein honlapja:

www.barbaradennerlein.com

A duójáték művészete

Snétberger Ferenc a Müpában

Snétberger Ferenc munkásságában az erőteljesen improvizatív, kölcsönösen inspiráló duójáték mindig is meghatározó szerepet játszott. A Berlinben élő gitárművész az elmúlt években olyan briliáns muzsikusokkal készített közös produkciókat, mint a szaxofonos Dész László és Tony Lakatos, az énekes Bobby McFerrin, vagy a trombitás Markus Stockhausen, aki legújabb, Streams című felvételén is partnere. Az izgalmas hangszerpárosítású kollaborációk mindig új mélységeket tárnak fel a gitáros játékában – e felfedezés élményében lehet részünk február 28-i, Müpa-beli koncertjén

is, amelyen ez alkalommal a szájharmonikás Howard Levyvel hallhatjuk őt muzsikálni. A Grammy-díjas chicagói művészt a szájharmonika-játék forradalmi megújítójaként tartják számon, aki – Snétbergerhez hasonlóan – nemcsak elképesztő technikájú, hanem műfaji határokon átlépő, a jazz, pop, rock, blues, folk, country, és világgenei stílusokból merítő zenész. Egyéni, mégis rokon zenei világok különleges találkozását ígéri tehát a koncert. Szoprán- és tenorszaxofonon közreműködik Tony Lakatos. Lapzártánk után érkezett a hír, hogy Paolo Vinaccia ütőhangszeres is csatlakozik majd a soknemzetiségű formációhoz.

Snétberger Ferenc honlapja: www.snetberger.de

Tomasz Stańko új formációja először Magyarországon

Azt szokták mondani, Tomasz Stańko játéka megidézi a valaha élt legkiválóbb trombitások szellemét. A világhírű lengyel trombitás pályája kezdetén ott bábáskodott a modern európai jazz születésénél, noha avantgárd művészetében mindig is jelen volt az amerikai jazz öröksége, egyéni stílusa tagadhatatlanul kelet-európai. Sőt, néha melankolikus hangját mélyen áthatja a lengyel történelmi és kulturális hagyományok miszticizmusa és a folyamatos útkeresés.

A hatvanhatodik évében járó trombitaművész muzsikája ma is a megújulásról, az új kifejezési és megszólalási módok kutatásáról szól. Stańko ennek szellemében felfrissítette az őt régóta kísérő Simple Acoustic Triót: új csapatában a bőgős Sławomir Kurkiewicz mellé a finn zongorista Alexi Tuomariát és a dán Stefan Pasborgot hívta meg, akikkel továbbra is az európai jazz legújabb, valamivel északabbról érkező trendjeit szűri át összetéveszthetetlen stílusán. A „lengyel Miles Davis” új kvartettjével február 16-án mutatkozik be a Művészetek Palotájában.

Tomasz Stańko honlapja: www.tomaszstanko.com

A jazz tíz arca

Új tematikával folytatódik a Raiffeisen Jazzklub

Hetedik évfolyamába lép a Raiffeisen Jazzklub programsorozata, amely második évét kezdi 2008 februárjában a Millenáris Fogadóban. A jól bevált helyszínen új tematikával jelentkezik a magyar jazzélet ifjait és a műfaj élő történelmének számító nagyjait egyaránt felvonultató koncertszéria. Míg 2007-ben az ún. Jazzlánc egyik szemét fűzte a másik után többek közt a Magyar Jazz Quartet, Csepregi Gyula, a Dresch Mihály Quartet, Szakcsi Lakatos Béla triója, a Tóth Viktor Tercett, a Bolla Quartet vagy az Oláh Szabolcs Quartet, addig az új évben a jazz tíz jellegzetes arca, azaz stílusáramlata villan fel egy-egy estére az improvizáció kiemelkedő tehetségeinek és nagymestereinek segítségével. Így különböző profiljaira pillantva remélhetőleg teljes képet ka-

punk majd a jazzmuzika 2008-as állásáról itthon, Magyarországon. A fellépők végleges listáját lapzártánk után www.millenas.hu oldalon lehet megtekinteni. De még mielőtt túlzottan előre szaladnánk, ne felejtsük el, hogy december 13-án kapcsolódik az ez évi utolsó láncszem a sor végére: Fekete-Kovács Kornél kvintettje, vagyis a főnök trombitán és szárnykürtön, Oláh Szabolcs gitáron, Hárs Viktor nagybőgőn, Oláh Kálmán zongorán és Dész András ütőhangszereken készül egyedülálló produkcióval meglepni a nagyérdeműt, vendégük pedig az egyik legnagyobb hatású honi jazzgitáros, Babos Gyula lesz. Annyit már elárulhatunk, hogy 2007 és 2008 programja között is meglesz a szerves kapcsolat, hiszen Babos Gyula zenekara, a Project Special ott lesz a jövő évi fellépők között.

Bővebb információ: www.gramofon.hu, www.millenas.hu

Az összeállítást készítette: Laczkó Krisztián

Fenyvesi Márton, a tudatos zenész

A legutóbbi MOL Jazz Fesztiválon többen felfigyeltek a mosolygós, de nagyon elmélyülten, koncepciózusan játszó 21 éves gitárosra, aki ötvözni látszik a hagyománytiszteletet a szüntelen útkereséssel.

→ Pallai Péter

Fotó: Horváth Norbert

Amatőr zenész édesapja és zenekedvelő édesanyja már kiskorában zongorázni taníttatta, amit nem kedvelt. Még az óvodában eldöntötte, hogy gitáros akar lenni. Hatéves korában sikerült rábeszélnie szüleit, hogy a zongoráról gitárra válthasson. A következő tizenkét évben életének állandó része lett a klasszikus gitározás. Kamaszként Marci már el-elopta bátyja elektromos gitárját, és azzal is próbálkozott. Szülővárosában, Pécsen a Metronóm Jazz Klubban hallott élvonalbeli fővárosi jazz-zenészeket. Meghatározó élménye volt, amikor az egyik ismerősüktől kölcsönkapta Keith Jarrett Standards Vol. 2 című albumát, amit lenyűgözőnek talált.

A jazzben elsősorban a ritmus vonzotta, de legalább annyira hatott rá az improvizáció is. „A klasszikus zenével az volt a problémám, hogy soha sem tudtam hitelesen kiállni a közönség elé. A spontán komponálás, ami az improvizáció lényege, ami először megmozgatott és mozgat most is, az hiányzott nekem belőle” – mondja saját kamaszkori dilemmáiról Fenyvesi Márton. Amikor Budapestre került, az Egressy Béni Jazz Konzervatóriumban Czírják Csaba lett az első tanára. „A mesterem nagyon koncepciózus és bizonyos szempontból racionális

gondolkodásmódot képvisel ebben a műfajban. Ezt próbáltam ellesni tőle, és minden egyebet, amit csinált, igyekeztem beépíteni a játékomba, miközben a végeredményben magamat akartam visszahallani” – összegezi az egykori tanítvány. Fenyvesi Márton most másodéves a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemen, ahol Babos Gyulánál és Horányi Sándornál tanul. „Ők azt hangsúlyozzák, hogy tanuljunk meg kifejezni az érzelmeinket. Ez a megközelítés másképp hasznos.”

Fenyvesi Márton zenei példaképei – érdekes módon – elsősorban zongoristák, mindenekelőtt Keith Jarrett és Bill Evans. Érzése szerint saját hangszerén újat teremteni csak úgy lehet, ha más hangszerek művelőit is görcső alá veszi. A két zongorista hatására kezdett el gondolkodni a kíséret nélküli gitárjáték lehetőségein. A legnagyobb kérdés számára: „miként lehet szinte szólamvezetve gitározni, amit a gitár bizonyos fizikai adottságai nem engednek meg. A balkezünk négy ujját használjuk, így nagyon nehéz olyan szöveteket létrehozni, amelyeket akár Bill Evans vagy Jarrett képes. Ugyanakkor ez az igazi kihívás: mintát venni a zongorista-gondolkodásmódról.”

A fiatal zenész óriási tisztelettel beszél a gitárosok közül Jim Hallról és Kurt Rosenwinkelről. Nem csinál titkot belőle, hogy az utóbbi hatása ellen már tudatosan küzdenie kell, nehogy elnyomja saját zenei énjét.

A hagyomány és az újítás közötti sajátos egyensúly része Fenyvesi Márton saját zenei krédójának. Mint mondja: „nagy érdekes kérdés számomra, miként tudok egyszerre XXI. századbeli és hagyománytisztelő lenni.” A múltbeli irányzatok közül nagyon érdekli a bebop. Sok korai Coltrane- és Charlie Parker-felvételt hallgat, s noha ez közvetlenül nem hangzik ki a zenéjéből, szerinte Parker a mindenkoros etalon.

A gyakorlás mennyisége és minősége is nagyon foglalkoztatja. „Furcsa mód előfordul, hogy az ember három héten át napi hét órát gyakorol, majd felmegy a színpadra, és alig jön ki valami a hangszerből. Máskor meg, kéthetes hébe-hóba gyakorlás után a koncerten úgy érzi, ilyen jól még soha nem játszott. Nem lehet megmondani, hogy a gyakorlás milyensége és az ember különböző lelkiállapotaiban adott teljesítőképessége milyen összefüggésben áll. Mindenesetre ahhoz, hogy a mindennapi kondíciót megtartsam, három-négy óra gyakorlás feltétlenül szükséges.” Fenyvesi Márton huszonegyedik életévét az útkeresés és elmélyülés idejének tartja. Jelenleg saját triójának (Horváth Balázs – bőgő, Varga Bendegúz – dob) repertoárját próbálja kialakítani, velük minél többet játszani, de fellép évfolyamtársa, a zongorista Oláh Dezső kvartettjében is. Megéri a fáradságot kideríteni, hogy hol és mikor játszik, mert ez a ragyogó képességű, folytonosan kísérletező fiatal zenész minden alkalommal képes megújulni. ■

Fenyvesi Márton következő fellépései:

2007. december 5. 20 óra. Benczúr Ház

2008. január 4. 19 óra. Művészetek Palotája, Jazz Showcase

Max Roach

1924. január 24. – 2007. augusztus 16.

Fotók: Gramofon-archív

Több mint kétezeren vettek részt Max Roach, 83 éves korában elhunyt legendás dobos végső búcsúztatásán.

Roachnak már 16 esztendősen lehetősége volt Duke Ellingtonnal játszani, néhány évvel később Charlie Parker együttesével a bebop stílus alapjainak kidolgozásán munk

kalkodott. Űtösként azon kívül, hogy Kenny Clarke mellett egy merőben új, modern dobolás kialakítója volt, a melodikus dobjátékot kultiválta. Játéka zenekar hangzására emlékeztetett. Emlékszem, diákkoromban odatekertük a magnót Sonny Rollins Blue 7 felvételének Roach által játszott dobszólója középre, és megpróbáltuk megállapítani, melyik üteménél tart a periódus. Annyira dallamosan játszott, hogy ez lehetséges volt. Nagy szerepe volt abban is, hogy a dob nemcsak egyenrangú hangszer, de lassan szinte főszereplő lett a jazz-zenekarban.

1952-ben Charles Mingusszal közösen megalapították a Debut lemeztársaságot, talán a legelső független, zenészek által vezetett, pusztán művészi szempontokhoz igazodó vállalatot. E cég adta ki a legendás Jazz at Massey Hall albumot Parker, Gillespie, Bud Powell, valamint Mingus és Roach közreműködésével.

1954-ben létre hívta kvintettjét a legendás Clifford Brown trombitással, amelyben Harold Land, később pedig Sonny Rollins szaxofonozott. Ez a sajnálatosan rövid életű együttes a hard bop stílus alapkövét helyezte le. Későbbi együtteseiben olyan erők szerepeltek, mint Kenny Dorham, Booker Litte, George Coleman vagy a Turrentine testvérek.

Sokak szemében polgárjogi aktivistaként kifejtett munkássága volt pályája legfontosabb része. Ide tartozott az 1960-ban, későbbi feleségével, Abbey Lincolnnal készített We Insist: Freedom Now című albuma. Ebben az időben Roach így nyilatkozott a Down Beat magazinnak: „Ézentúl már kizárólag olyan zenét fogok játszani, amelynek társadalmi jelentősége van. Mi, afrikai származású amerikai jazzmuzikusok minden kétséget kizáróan bizonyítottuk, hogy hangszereink mesterei vagyunk. Most az a feladatunk, hogy tudásunkat drámai történelmünk és sorsunk bemutatására használjuk fel.” Szókimondó nyíltsága révén sok hátrányt szenvedett a felülről vezérelt zeneparban, de ez nem gátolta abban, hogy idős koráig folyamatosan komponáljon és szerepeljen.

Roach kiemelkedő jazzoktató is volt, akinek elsőként adományozták a MacArthur Alapítvány Géniususz díját. Egy bizonyos: Max Roach nélkül ma más lenne a jazz.

Joe Zawinul

1932. július 7. – 2007. szeptember 11.

„A bécsi zenészek még a németeknél is dögösebben játszanak. Valami lehet a természetünkben, kozmopoliták vagyunk, csehek, szlávok, magyarok, románok, bolgárok, sőt még egy kicsit törökök is.” Joe Zawinul e 2007-es szavai jól jellemzik a 75 esztendősen eltávozott jazzmuzikust, aki talán

mindenkinél tökéletesebben valósította meg a különféle muzsikák fúzióját.

Az amerikai jazzvilágot a háború után meghódító európaiak egyik első képviselője bécsi munkáscsaládban született. Még tízesztendős sem volt, amikor utcai harmonikázásával már pénzt keresett, 12 évesen pedig a bécsi konzervatórium csodagyereke lett, ennek ellenére nem akart koncertpianista lenni. A bécsi jazzéletében Hans Koller és mások társaságában szerzett nevet magának.

1959-ben elnyerte a bostoni Berklee ösztöndíját, de tanárai javaslatára inkább profi zenésznek állt. Maynard Ferguson zenekarában találkozott későbbi fontos partnerével, Wayne Shorterrel. Fél év múlva jött az igazi mélyvíz, amikor is Dinah Washingtonot kísérhette. Az afro-amerikai együttesben közvetlenül szívhatta magába a számára még egzotikus kultúrát. A billentyűs 1961-ben csatlakozott Cannonball Adderley zenekarához, amely nemzetközi hírnevet hozott neki. Itt nemcsak játékával, hanem meghatározó kompozícióival is kitűnt. Mercy, Mercy, Mercy című darabja Adderley egyik legnagyobb sikere lett. 1963-ban újabb kozmopolita lépésre szánta el magát: feleségül vette az első színészbőrű Playboy nyuszt, Maxine-t, aki három gyermeket szült neki.

Az évtized végén Zawinul In a Silent Way című kompozíciója lett Miles Davis forradalmi albumának címadó darabja. Zawinul néhány évig Davis stúdióegyüttesének tagja volt, majd Wayne Shorterrel megalakították minden idők egyik legsikeresebb jazzegyüttesét a Weather Reportot. Az 1986-ig fennálló, 17 albumot produkáló együttes legnagyobb sikere Zawinul Birdland című kompozíciója volt. A WR után a billentyűs húsz évig vezette Zawinul Syndicate nevű, valóban nemzetközi együttesét, amely a különféle népzeneik igen széles skáláját olvasztotta magába. Szülővárosában közben Birdland néven jazzklubot alapított. A Down Beat magazin több mint húsz alkalommal választotta őt a legjobb billentyűsnek.

Joe Zawinul méltán tekinthető a jazzmuzika úttörőjének, aki a hagyományos jazzt a világzene és a rock elemeivel ötvözve olyan területeket tárt fel, amelyek mára a műfaj nélkülözhetetlen elemei lettek.

BILLY HART QUARTET

●●●●●

A neves dobos albuma igazi meglepetés, hiszen a sokat foglalkoztatott zenész hosszú pályája során közreműködött vagy 500 lemezen, de saját neve alatt annál kevesebb opus található. Ez a kvartett a nyolcadik saját együtteseinek sorában, és eredetileg a tenoros Mark Turner és a zongorista Ethan Iverson neve alatt futott néhány évig. 2003-ban aztán úgy határozott a három ifjonc, hogy az élő legendának számító dobos neve jobb „cégér” lesz a piacon. Hart művészetét legutóbb néhány évvel ezelőtt csodálhattuk meg, amikor a három tenoros, Liebman, Lovano és Brecker társaságában lépett fel Budapesten. Igazi all-round zenész, aki egyformán otthon van a boptól az avantgárdig minden irányzatban és komponistaként sem utolsó. Ezúttal is négy számot jegyez, amelyeket egy-egy családtagjának szentel. Két standard kivételével a többi darab is a kvartett tagjainak szerezménye. Különösen kiemelkedő mindjárt a tíz perces indító szám, a pianista Mellow B című blues kompozíciója, amit direkt az együttes számára írt és hangszerelt. Jóízű akusztikus kvartett zene ez, ahol mindenki egyenrangú szerepet kap. A „leader” sem a szólistateljesítményre, hanem az összejátékra épít. Ugyanez mondható el a tőle évtizedekkel fiatalabb Ben Street bőgősről is. Napjaink népszerű tenorosa a fúvósszólista Mark Turner. Nem újító, inkább szintetizáló zenész, aki kiválóan értelmezi a helyzetet, hogy ebben a formációban nem az övé a főszerep. Ugyanezt a beleérező képességet mutatja a zongorista is. Ötletekben gazdag, feszes játékkal biztosítja az izgalmas produkció ideális feltételeit.

Összességében olyan kiforrott együttes benyomását kelti Billy Hart most megismert kvartettje, amely előkelő helyet biztosít számukra napjaink amerikai combóinak sorában. *Márton Áttila*

High Note – CD Bár
HCD 7158

OLÁH KÁLMÁN TRÍÓ: ALWAYS

„Budapesten találkoztam Kálmánnal. Nagy hatással voltak rám a kompozíciói, no meg a billentése” – olvasható Jack DeJohnette bemutatása zongoristáinkról. Sokáig kellett várnunk az Oláh Kálmán–Jack DeJohnette–Ron McClure lemez megjelenésére. A felvételek 4 esztendeje elkészültek Amerikában a dobos legenda aktív közreműködésével. Az említett hatás nem csillapodott, hallható a trió játékában. Jack DeJohnette egyúttal a leghitelesebb elemző is: „Billentése könnyed és rendkívül gördülékeny; harmonizálása, lírája gyönyörűséges. Van még egy dolog, ami különösen mély benyomást tesz rám: rendkívül autentikusan játssza a jazzt. Annyira lélekből jövő módon és mégis választékosan elegánsan szvingel.” A címadó Always közben nagy karriert futott be, ezzel nyerte el Kálmán a Thelonious Monk kompozíciós világversenyt fődíjjal. Sokáig pihent a Lakatos „Ablakos” Dezső emlékére komponált darab, míg elfoglalhatta méltó helyét a nagy jazzrekviemek sorában. A lemez anyaga két nagy fejezetre osztható, az elsőt Kálmán kompozíciói hangzanak el. Az emblematis Always után a Bartók tiszteletére írt Polimodális Blues pereget, melyet Kálmán első szextettlemezen hallhattunk Ablakos felejthetetlen közreműködésével, végül a Magyar Vázlatok sorozatból az első opusz következik. Ezután standardek sorakoznak, melyek főleg tempósak, de lírai mivoltukat fémjelzi, hogy a válogatás nyilvánvalóan Bill Evans, a Miles Davis kvintettek és Herbie Hancock zenei atmoszféráját idézi. A kortárs- és népzenei vonások inkább a standardek előadásában bukkannak fel, mintsem a saját programatis művekben. A Polimodális Bluesban Bartók a témában rajzolódik ki, majd dörög a blues. A ritmusszekció iszonyatos erővel húz végig a lemezen a lírai befejezésig.

Szigeti Péter

●●●●●

PARALLEL

Memphis Records DOT 0218

Az Always Oláh Kálmán amerikai bemutatkozó albuma, melynek címadó kompozíciója tavaly megnyerte a BMI jazz-zongorista zeneszerző verseny nagydíját. A kinti közönség számára a magyar zongorista igazi újdonság, és mint ilyen, megleg fogadtatásban részesítették. Az Always presztízsét tekintve kétségtelenül csúcsteljesítmény, végre méltó elismerése Kálmán tehetségének. Ugyanakkor zeneileg legalább ekkora élményt szereztek korábbi lemezei is, akár a Konitz-cal közös On Track, akár dél-koreai kiadású parafrázisai Bach zenéjére. A mostani korong zenéje megfelel a straight ahead jazz legigényesebb elvárásainak. A nyolc szerzemény közül ötöt Kálmán jegyez. Ezek különös erővel idézik a szerző sajátosan kétlaki művészi világlátását, amely a bartóki zenei hagyományt a bop és a szving bázisán képes termékeny módon továbbgondolni. Különösen a Hungarian Sketch No.1-ra jellemző ez az irány. A lemez három standardjének sajátosan lírai, lágy és csöppet melankolikus interpretációja jóval túlmutat a sokszor emlegetett mester, Bill Evans hatásán. Kálmán tőle független, önálló választások során érte el saját stílusát, akárcsak Hancock vagy Corea. Végigtekintve öt, impresszionisztikus billentésétől kezdve európai műveltségén át különleges érzelmi intelligenciával megáldott gondolkodásáig, nyilvánvaló, hogy a legmélyebb gyökerek a barokktól a 20. század első feléig ívelő zenetörténet hagyatékához kötik őt. A ritmusszekció jeles tagjai, Jack DeJohnette és Ron McClure helyesen ismerték fel mindezt a felvételek alapján. Bár Charlie Haden stílusát talán alkalmasabbnak érezném ehhez a zenéhez, fontos, hogy Kálmán választását most is meghatározta alapvető hozzáállása: nemcsak zenészeket, barátokat akart maga mögött a stúdióban.

H. Magyar Kornél

●●●●●

PARALLEL

**NÉMETH FERENC:
NIGHT SONGS**

Ferenc Nemeth alias Németh Ferenc egykoron a Zeneakadémia jazz tanszakának és a magyar jazzéletnek egyik dobos üdvöskéje néhány éve már Amerikában él. Diploma után ösztöndíjjal a bostoni Berklee College of Musicban, majd azután – magyar művészek közül elsőként – a Thelonious Monk Institute-ban képezte tovább magát, és közben játszott egy sor nagy névvel.

Huszonöt olyan felvételsorozat után, melyen közreműködőként szerepelt, ez az első saját albuma. A felvételek 2005-ben készültek. Az együttes, melyben néhány olyan muzsikus gyűlt össze, akikkel Ferenc időnként együtt játszott alkalmi és állandó csoportosulásokban, túlnyomórészt az ő kompozícióit játssza saját hangszerelésében. A hatosfogat erősségei a coltrenianus szaxofonos Mark Turner, John Patitucci valamint a feltörekvő sztárok között szereplő nyugat-afrikai származású gitáros, Lionel Loueke.

A kompozíciók swing és latin karakterdarabok két szaxofonra, Lennie Tristanót idéző felrakásban, de van egy funky-szám is, és a vázolt atmoszférát időnként megtöri a Loueke által importált trendi afro-etno-groove. A lemez csúcspontja az egyetlen ballada Patitucci emelkedett arco szólójával, és a tenoron ágáló, lamentáló Mark Turnerrel. A zenekarvezető dobos lévén nem igyekszik eluralkodni az anyagon.

A projekt magán viseli a debütánsok mindent egyszerre akaró attitűdjének gyermekbetegségeit. Rengeteg a hosszadalmas intro, extrakórus, átvezetés, coda melyekből olykor nehezen bontakozik ki a zenei folyamat. A zenekar többi tagja polirozottan, olykor virtuózan, de mégis iskolásan szólal meg. Mindettől függetlenül szimpatikus az album, melyet ajánlatos inkább részletekben hallgatni, így kiemelve szépségeit.

Szigeti Péter

**Dreamers Collective
DCR 1001**

Soha nem felejttem el a néhai Willis Conover, az Amerika Hangja Rádió legendás jazz-műsorvezetőjének egy mondását, amely a nyolcvanas években hangzott el egy vele készült interjúban Budapesten. A riporter egyebek mellett arról faggatta, hogy szerinte mi a különbség az amerikai és az európai jazz között. Conover nagy diplomata volt, ez esetben is csak annyit volt hajlandó válaszolni: „Nos, az igazán jó dobosok nem Európában születtek.” Azóta nagyot változott a világ, a Magyarországon született Németh Ferenc, aki tanulmányait itthon kezdte, majd az USA-ban folytatta, egyszer csak feltűnt az amerikai jazzdobosok élvonalában. 2003 óta profi zenészként él New Yorkban, s az eltelt időben olyan muzsikusokkal játszott együtt, mint Herbie Hancock, Wayne Shorter vagy Terence Blanchard.

Új lemeze, a Night Songs felvétele 2005 novemberében készült, ezen egy világsztár közreműködőt találunk a bőgős John Patitucci személyében, a többiek fiatal, de már befutott New York-i muzsikusok: a zongorista Aaron Parks, a gitáros Lionel Loueke és a két szaxofonos Mark Turner és Chris Cheek. Finom, intellektuális modern jazzt játszanak, amely alapvetően nem követ egyetlen konkrét irányzatot sem, ugyanakkor még nélküli a markáns egyéni jegyeket. Az egész lemezre egyfajta visszafogott, szomorúságba hajló lírai hangulat jellemző. A repertoár 12 számából 11 Németh szerzeménye. Érdekes darabok, ám véleményem szerint jó tett volna, ha Wayne Shorter E.S.P.-je mellett néhány más ismert, karakteres kompozíciót is műsorukra tűznek.

Németh Ferencre alighanem szép jövő vár a jazz világában. Tehetsége, tudása és eddig elért sikerei alapján biztosra vehetjük, hogy még sok meglepetéssel fog szolgálni. A 2007. évi Magyar Jazz Díjhoz szívből gratulálók!

Deeső Csaba

**SNÉTBERGER FERENC – MARKUS STOCKHAUSEN:
STREAMS**

Snétberger Ferenc és Markus Stockhausen az 1990-es évek óta játszanak együtt. Első közös felvételeiket a gitáros „For My People” című albumán hallhattuk, és a duó azóta is aktív. Most megjelent albumuk, a Streams tehát nem egymásra találásról szól, hanem kettejük alkotói kapcsolatának elmélyüléséről árulkodik.

Két alapvetően különböző muzikális egyéniség viszonya ez, hiszen míg Snétberger a jazz, a flamenco, a cigány népzene és a komolyzene mezején jár, addig a trombitás Stockhausen a jazz mellett a kortárs és a klasszikus zene világában alkot. A művészek között tehát nem annyira a stílárkapocs, mint inkább az a magas szintű, univerzális kommunikáció teremt összhangot, ami csak kevesek között működik ilyen jól. Mert ez esetben kiválóan működik: Snétberger és Stockhausen közös muzsikáját nehezen lehetne másként elképzelni, mint amilyenek új albumukon halljuk. Az akusztikus gitár és a trombita, illetve a szárnykürt hangjainak olyan könnyed, néhol szinte áttetsző szövedéke a felvétel, melyben dinamika, ritmika, dallamok és tónusok mind-mind nagyon érzékenyen, lassan adagolva festenek képet a művészek melankolikus attitűdjéről. Kifinomult, alkalmanként már-már foszlányszerű ez a szövet, de az oly kevés hangnak, ami alkotja, mégis mind súlya van. A lemezt szomorkás hangulat hatja át, a trombita hangszínei nem csillognak élesen, a gitár nylon húrjainak is inkább tompa a pengése, főként a közös szerzeményekben, rögtönzésekben. Csúpan a két-két önálló kompozíció átértelmezései bontakoznak ki energikusabban.

Két rokonlélek találkozása a Streams, s legszebb pillanatainak átadva magunkat érezzük, hogy a duó képes volna még mélyebbre hatolni, önmagukban, és persze bennünk is. *Laczkó Krisztián*

Enja – Varga
ENJ-9511 2

JONI MITCHELL:
SHINE

Nincs mese, ez egy hamisítatlan, új Mitchell-sor-lemez, annak minden jellegzetességével. Kissé elemelt, stilizált darabokkal találkozhatunk, s drámai erő árad a néhány szövből felsejülő történetekből. A keményen pengetett, mélyebben hangolt gitár lett mixolid-többszörözéssel felcsendülő, alapvetően elégikus dalokból nem hiányzik egy-egy jókora csepp vitriol sem, Mitchell stílusa nem változott, éles és kritikus szeme aktuális dolgokat láttat meg velünk. A jól ismert hangzáshoz az énekes-gitáros-billentős maga vette fel a számok alapját egyedül, s ezután hívott zenészeket: a zongora és a gitár meg a steelgitár dominál, az ex-léj Larry Klein bőgőzik, szaxofonozik Bob Sheppard. Azt hiszem, Mitchell azért vállalt mindent magára, a hangszereléstől a producerségig, hogy megőrizhesse annak a két évvel korábbi alkonyatnak a spontaneitását, amikor kilépett óceánparti háza kertjébe, és fókákat látott játszani az apályban, majd leült a zongorához, és megpillantott a kert végében egy barnamedvét, amint az a szemetesben matat. Ekkor döntötte el, hogy közel tíz év után új dalokat publikál. Közben ugyanis bejelentette, hogy végleg kivonul a szégyenletes lemezipar „korrupt mocsarából”. De a természet, a család és az Alberta Balett felkérése megváltoztatta döntését. A darabból két dal rákerült a lemezre is, ezek valóban új inspirációkat mutatnak, a pályája derekán a jazzre rátalált énekes-dalszerzőre pedig a Hana című dal emlékeztet leginkább, valamint egy feldolgozás, a Big Yellow Taxi című örökzöld induló. Szépen felépített lemezt tartunk kézben, amely az amerikai himnuszra utaló első daltól kezdve, az izmosító egó elparentálásán át a záró rapszódiaig zeneileg egységes, és (a zeneiparra nézve) megszegyenítően gondolatgazdag.

Zipernouszky Kornél

HearMusic – Universal
0888072304574

HERBIE HANCOCK:
RIVER – THE JONI LETTERS

Herbie Hancock egész pályafutása során kacérkodott a könnyűzenével. Ezúttal Joni Mitchell kompozíciói alkotják az album gerincét, ismét nem jazzműltjükről híres közreműködők szerepeltetésével. Hancock nem először dolgozik Mitchelllel. A feldolgozott darabok az énekesnő klasszikus periódusából származnak. A zongorista kiváló társakat toborzott a felvétellel, a briliáns Wayne Shorter szaxofonozik, régi partnerük, a nem kevésbé kiváló Dave Holland bőgőzik, valamint Herbie jelenlegi együttesének két tagja Vinnie Colaiuta dobol, és a benini származású Lionel Loueke gitározik.

Hancock gyönyörű albumot készített, persze az alapanyag sem akármilyen. Felejtse el mindazon elképzeléseinket, melyeket korábban kialakítottunk egy jazzalbumról! Itt csak lassú darabok vannak, szólóimprovizációk is alig-alig. Hancock remek egyensúlyt teremt az eredeti kompozíciók és az improvizáció között. Shorter szinte csak aláfestő jelleggel szaxofonozgat, de hogyan! Szerintem szép csendben előzozza az egész album dicsőségét.

Az énekes szolisták kiválasztása sajnos nem sikerült tökéletesen, Norah Jones indisponált, és egyszerűen nem éri fel a rábizott zenei anyagot. Colin Bailey Rae pedig kislányos nyafogásával nem lopta magát a szívembe. Luciana Souza már kellemesebb hatást ad, mintha magát Mitchellt hallanánk. Leonard Cohen csupán elszavalja a záró The Jungle Line szövegét, így teremtve atmoszférát. Igen kellemes viszont a találkozás Tina Turnerrel. Véleményem szerint Mitchell énekel a legjobban, akinek valóban jót tett, hogy sokat foglalkozott jazzel – jobban énekel, mint valaha. Három zseni, Hancock, Shorter és Mitchell csodálatos, meditatív albuma ez.

Friedrich Károly

Verve – Universal
0602517448261

A TRIBUTE TO JONI MITCHELL

Isten jókedvében teremtette Joni Mitchellt. E kivételesen izgalmas egyéniség évtizedek óta szoros munkakapcsolatban áll jazzistákkal. Paul Simonnal és Stingnél sokkal korábban felismerte, hogy a popklisék közül jazzkísérettel szabadulhat, ezért hallhatjuk legjobb lemezein Jaco Pastorius és Wayne Shorter játékát. Mitchell jazzénekesnőként is unikális maradt: nem követte az elődöket, saját szövegeire írt dalokat énekelt – a saját modorában.

Tribute-lemezt úgy érdemes készíteni egy ekkora művész tiszteletére, hogy a dalait a magunk képére formáljuk, s így mutatjuk meg, milyen módokon gyúrható át az értékes alapanyag. Márpedig bárhova nyúlunk is az énekesnő közel negyvenéves pályáján, számtalan átcsiszolható gyémántot találunk. A Nonesuch vállalkozása sajnos semmiben sem felel meg elvárásainknak. Robert Hurwitz producer talán úgy gondolta, Annie Lennox, Prince, K.d. Lang és még néhány „nagy név” szerepeltetése elég lesz ahhoz, hogy a CD-t a mennybe menseszék. Tévedett. Emmylou Harris countryénekesnő kivételével minden előadó a korai Mitchell-lemezekről választott darabot, mintha az 1975–2007 közötti néhány év nem létezne. Több nagyság, így Caetano Veloso vagy James Taylor ugyanolyan használna az eredeti anyagot. A kíséret pedig – az egy Elvis Costelloét leszámítva – semmit se mutat Mitchell jazzhagyományából. Brad Mehldau átírata társalanel áll a lemezen, csak találgathatjuk, mit keres egy ötperces hangszereszőlő az énekes felvételek között. Üdítő kivételt jelent Björk és Cassandra Wilson méltó feldolgozása, méltánylandó továbbá Prince balladaválasztása és -értelmezése, de egy tizenkét számos válogatáson mindez kevés. Joni Mitchell sokkal jobbat, többet érdemelt volna.

Máté J. György

Nonesuch – Warner
122620-2

TZUMO ELECTRONIC DREAMS:
T|E|D

Oláh Cumó Árpád első lemezét (My Time, 2001) egy egész korszak választja el a mostanától: az „csak” meghökkenítő harmóniai és ritmikai megoldásaival hívta fel magára a figyelmet. Azóta Cumóból Tzumo lett, ami nem tűnik nagyzolásnak, ha belegondolunk, hogy mi mindent kapott a fiatal művész az élettől. Tzumo végigjárta a jazz elitiskoláit (Berklee, Monk-intézet), vitték magukkal az amerikai zene koronázatlan királyai, Hancock és Shorter. Erről a szédítő kötélpályáról leszállni és egyszerűen, perspektíva nélkül hazaköltözni vakmerő döntés volt. A Tzumo Electronic Dreams 2004–2005-ben két fesztiválon is bemutatkozott – igazi visszhang nélkül. Aztán idén szeptemberi MüPa-beli koncertjükön hallhattuk: a zenekar megérett, és lendületesen zárkózik a jazz kurrens irányaihoz, mind hangzásvilágában, mind ritmikai megoldásaiban. Az acid és drum'n'bass ihlette kerek magyar jazzben még nem voltak ennyire karcosak, és harmóniavilága is nagyon „kül”. Az egész lemezt körültekintő komponálás és sokszínű, profi hangszerezés jellemzi, a témákból pedig mély nyomot hagyva bontakozik ki egy jellegzetes hangulati spektrum. Mindez fantasztikusan teres kulisszát teremt a hangszeres szólók számára. A zenekar ritmusszekciója (Papesch Péter, Borlai Gergő és Fodo), valamint a vendégzenészek (Bacsó Kristóf és Fekete-Kovács Kornél) bizony élnek is ezzel a lehetőséggel: a lemez egészére az együttzenélés olyan magas szintje jellemző, amely csak tehetség, tanult és évek óta közösen dolgozó művészek között elképzelhető. És bár sok példakép zenei motívumainak idézését is felismeri véljük a Headhunters-tól a Medeski Martin & Wood idézte groove-okig, a lemez egésze mégis koherens, változatos és eredeti.

H. Magyar Kornél

Hunnia Records
HRCD 703

EUROPEAN MANTRA WITH THE FREE STYLE CHAMBER ORCHESTRA: TWENTYONE

Az annak idején dobos titánként feltűnt Borlai Gergő lassan tíz éve pörgeti a verőket a hazai zenei élvonalban, és stílusa azóta egyre markánsabb. A Borlai név garancia a sodró dinamizmusra, és az általa alapított European Mantra is ilyen: igazi energiabomba. Mindenevő, gátlástalanul eklektikus és intenzív, szípkázik, letarol. A csapat modern szellemiségét a többi tag, a zongorista Nagy János, a gitáros Lukács Péter és a basszusgitáros Papesch Péter egyenrangúan keretik ki: az együttes elektronikával (is) kísérletező, zúzó progresszív metál elemekkel keményített muzsikát játszik, sok funk, groove-val és jazzel dúsitva. Ebben a stílusban fogant 2005-ben kiadott F.A.Q. Alive című debütáló lemezük, amit az érettebb „5” követett, s most itt van az új Mantra-album, a „21”, ami izgalmas együttműködés gyümölcse.

A csapat a Nagy János által vezetett Free Style Chamber Orchestrával muzsikál a korongon, akik 2004-es megalakulásukkor „a harsány big band megszólaláshoz képest új, egészen finoman árnyalt hangkép kialakítását” tűzték ki célul. A Mantra komplex szerzeményei tehát áthangszerezve, a jazz-kombóval és fafúvósokkal kiegészülő vonószekerek által biztosított akusztikus környezetben szólnak meg. A korong szépsége és egyben tanulsága is az, hogy az alapvetően megváltozott, „lágyabb” közegben mennyire hitelesen érvényesül a csapat eredeti, műfaji határokat lebontó, progresszív zenei koncepciója. Mozgalmas, összetett zenéjük ugyanúgy kompromiszsumokat döntöget, éppoly lendületes és éppúgy magával sodor, mint eddig. A számokat és hangszerezésüket javában jegyző Borlai és kiváló társai ismét bebizonyítják, hogy zenei elgondolás és kompozíció egészében gondolkodó, előre tekintő muzsikusok.

Laczkó Krisztián

Smart Music
SMCD09

JAZZ ÉS VILÁGZENE

**Magyarországon
forgalmazza
Varga István**
(ist.varga@t-online.hu)

E.S.T.:
LIVE IN HAMBURG

2 CD

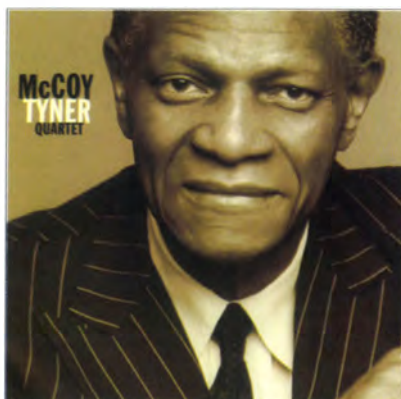

Fel is lebbenti a fátylat, meg nem is ez a dupla CD arról, hogy mi a titka az Esbjörn Svensson Triónak, mitől ők napjaink egyik legsikeresebb formációja. Sejtettem, amíg csak néhány lemezüket ismertem (már összesen tizenegyet jelentettek meg, plusz egy DVD-t), hogy a dinamizmus a titok egyik nyitja, hogy ilyen természetes, spontán, organikus együttessé alkotnak. Azóta hallottam őket élőben, és már biztosan tudom, hogy erényeik, izgalmas tulajdonságaik sokkal inkább kidomborodnak koncerten, mint lemezen. Az új lemez anyaga koncertfelvétel. támaszkodik a Tuesday Wonderland című, 2006 októberében megjelent stúdiólemeze. A több mint 100 fellépésből álló világtorné egyik szakaszának zárókoncertjén rögzítették. Az ACT, amelynek zászlóshajója a svéd trió, müncheni cég, és nem tudom kihagyni, hogy párhuzamot vonjak a Garbarek-Jarrett hőskorral, amely az ECM nélkül elképzelhetetlen lett volna.

Hogy mennyire szorosan működik össze (sic!) ez a trió, annak egyik magyarázata, hogy Svensson és Öström együtt nőttek fel, s részben autodidakták. Berglunddal hármásban szerintem valóban korszakosan eredetiek. Tény, hogy stílusuk összetéveszthetetlen, ma már utánzóik is akadnak. Ezen a lemezen is elképesztő dolgokat produkálnak. A teljesen szabad, álmodozó (impozáns íveket húzó, de kicsit néha széteső), rapszodikus ritmizálású részeket kökemény negyvedek követik. A monoton groove, ami olyannyira jellemző rájuk, ugyanannyira jarrettes, mint tyneres, de mindenképp rockos. Az elmélyült, tiszta és általában kollektív improvizációjuk többnyire a mindenki számára követhető stilisztikai tartományban mozog, de azt magával ragadóan teszi. Kóstoljanak csak bele!

Zipernouszky Kornél

ACT – CD Bár
6002-2

MCCOY TYNER QUARTET

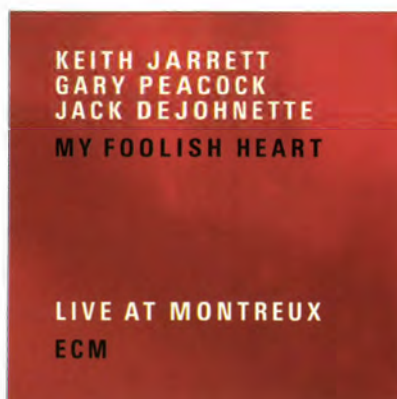
A tavaly szilveszterkor és az azt megelőző estén az oaklandi Yoshi's-ban rögzített anyag arról tanúskodik, hogy a hetvenhez közeledő McCoy Tyner még mindig szinte csúcsmódban van. Első osztályú partnerei, a tenorszaxofonos Joe Lovano, a bőgős Christian McBride és a dobos Jeff 'Tain' Watts – bár fiatalabb generációkhoz tartoznak – „beszéli” Tyner nyelvét, és tökéletes kohéziót alkotnak.

A korong Tyner Walk Spirit, Talk Spiritjével indul, és máris elragad minket az a coltrane-os „afro-groove”, amitől talán mégiscsak elkülönül ez a jazz attól, amit mi Európában jazznek hívunk.

De az első Lovano szóló azzal a szúrós, de mégis lélekkel teli hangjával végleg el is tereli a figyelmünket a coltrane-i nosztalgjáról, hiszen ő sziklaszilárdan áll a ritmusszekció előtt. A zongora pedig egyszerűen csak „füstöl” elsősorban a Tynertől megszokott bal kéz intenzív munkájának köszönhetően. Érdekes, hogy nála nem zavar ez az alapvetően – klasszikus értelemben – nem „pianisztikus” megközelítés, mert Tyner teljesen egyéni játékmódjával olyan erők szabadulnak fel a hangszerből, amelyekről még Liszt is csak álmodott. A Sama Layuca című Tyner-kompozícióban például Watts beütő cintányérai és a tompítatlanul zengő zongorahúrok hihetetlen csúcspontot idéznek elő. A Mellow Minor már hagyományosabb darab, de játszanak „sima” jazzbluest is (Blues On The Corner), és persze felkerült a lemeze a Passion Dance és a Search for Peace is, Tyner klasszikusnak számító szerzeményei.

A lemez minden mozzanatát áthatja a modern jazz-zongorázás egyik nagymesterének bizonyára több kötetre való élettapasztalata, ami előtt fejet is hajt a jelenlévő lelkes közönség, és a felvételnek köszönhetően mi is. *Borí Viktor*

Half Note Records – CD Bár
4533

KEITH JARRETT:
MY FOOLISH HEART –
LIVE AT MONTREUX

2 CD

Jarrettnek a zene világában betöltött szerepéről mindnyájan bőséges ismeretekkel rendelkezünk. Eddig ötször koncertezett nálunk, sok írásmű foglalkozik művészetével, lemezei évtizedek óta hozzáférhetők. Sokirányú munkásságának alighanem legismertebb és legkedveltebb része a nagy amerikai daloskönyv standardjeinek trófeldolgozása. Ezek nagyszerű koncertfelvételek révén jutottak el a közönséghez. Jarrett és triója minden zenei anyagból, így akár a Broadway musicalek betétdalaiból, akár a Tin Pan Alley banális slágereiből is képes gyöngyszemeket varázsolni. Lassan azonban sorra kerülnek a jazz óriásainak időközben fontos repertoárdarabokká vált kompozíciói is. Ezekkel találkozhatunk ezen a dupla albumon, amelyet 2001-ben rögzítettek a montreux-i jazzfesztiválon, de csak most jelentették meg. A szerzők között Rollins, Davis, Mulligan és Monk nevé olvashatjuk. Két Fats Waller-örökzöld is színesíti a palettát, szenzációs feldolgozásban.

Az egész produkció ezúttal is a megszokott, hihetetlenül magas színvonalú triómuzsika. Lehetne azon fanyalogni, hogy ez a lemez voltaképpen a többi standardlemez egyenes folytatása, de ezt a csodát egyszerűen nem lehet megenni. Mindhárom egyenként is kiváló muzsikusok, együtt azonban a jazz legizgalmasabb oldalát, az összjáték csúcspontját mutatják be. Jarrett káprázatos dallámvezetésű improvizációs technikája remekül érvényesül a lehetetlenül kísértetiesen. Gary Peacock nem virtuóz bőgős, inkább a tradicionális basszusjátékot képviseli. Jack DeJohnette pedig maximálisan alkalmazkodik ehhez az intim muzsikához: egyszerűen és halkán kíséri. Őket hallgatva ihletett pillanatok részeseivé válunk, és ez megerősíti a műfaj jövőjébe vetett hitünket. *Márton Attila*

ECM – MusiCDome
ECM 2021/22

**VIENNA ART ORCHESTRA:
ALL THAT STRAUSS VOL. 2**

A 30 éve működő Vienna Art Orchestrát Ausztriában nemzeti kulturális értéknek tekintik. Ez a jelen album szponzorlistáján is látható (Kancellária Hivatal, Nemzeti Bank, Külügyminisztérium, Bécsi Kultúrintézet). A VAO e sorok írásakor éppen Budapesten vendégszerepel, de 30 év alatt mindössze harmadszor. A zenekar egész munkássága jól reprezentálja, hogy a big band jazz hogyan gyökerezik az európai fúvószenekari hagyományban vagy szalonzenében, ahogy a szaxofonkórus olykor megszólal. A VAO meglehetősen eklektikus tematikája ellenére mindig megmaradt a big band jazz határai között, miközben atmoszférája színházi vagy filmzene karakterű. Kurt Weill, Nino Rota, Carla Bley világát idézi, a jazzben pedig Duke Ellington és Charles Mingus az ősök. A lemez anyagát a Strauss család kompozíciói képezik, valcerok, polkák, a Radetzky induló, de van egy Brahms magyar tánc is, valamint Mathias Ruegg két ideillő darabja – valamennyi szikrázóan fantasztikus hangszerelésben. A karakterekben a modern swing váltakozik latin, latin-rock groove-okkal, de van egy bravúros electric funky opusz is szkracseléssel. A Strauss-keringők báltermi hangulata helyett inkább későbbi korok tánctermeiben érezzük magunkat. A fúvósszekciókat sokszor egymástól elválasztva, szembehelyezve szimulálnak különböző zenei stílusokat. A nagyszerű hangszerek megmozdulások közül Harry Sokal szaxofonszóli, valamint a klarinét és a pozan megnyilvánulásai emelkednek ki. Benni Schmid hegedűszólija hol jazzes, hol cigányzenés. A többször felcsendülő szájharmonika is nagyszerű, de nem pótolja az idekíváncsózó tangóharmonika hangzását. A borítógrafika – szaxofonozó Johann Strauss – tökéletesen kifejező.

Szigeti Péter

ART Records – IndieGo
ART 1002

**BALÁZS ELEMÉR GROUP:
EARLY MUSIC**

Ha sokunkban van is némi fenntartás a klasszikusok jazzesítésével, a cross-over vadhajtásaival szemben, Balázs Elemér legújabb lemeze rációfól minden aggályoskodásunkra. A sokoldalú, mindig újat kereső művész, aki már több évtizede van jelen a hazai jazzszínpadon, egyre inkább meghatározó személyiséggé válik.

Elemér szenvedélyesen vonzódik a transzcendens szépséghez, világosan látja a dallam fontosságát a zenetörténet egésze során. Ezúttal az ún. régizene világában kalandozik a tőle megszokott magabiztossággal. A feldolgozott reneszánsz és barokk darabokban valóban a dallam a főszereplő.

Csapata ezúttal is remek erőket vonultat fel: jazz group-jához és két állandó énekeséhez (Winand Gábor és Hajdú Klára) most is csatlakozik a Voces4 vokálkvartett (Mizsei Zoltán vezetésével). A sztárvendég egy tüneményes katalán énekesnő: Núria Rial, aki fiatal kora ellenére számottevő művészi múlttal rendelkezik.

Tökéletes zenei szimbiózis valósul meg, nincs alá- vagy fölérendeltség sem az alkotók, sem pedig a feldolgozott művek vonatkozásában. Az egész produkcióra jellemző az antik zenei anyag feltétlen tisztelete, ami azonban nem akadályozza meg az előadókban, hogy igen kreatív módon törekedjenek a két – mégoly távolinak is tűnő – zenei világ összecsiszolására. A nagyszerű hangszerelések Elemér öccsének, a zongorista Balázs Józsefnek köszönhetőek. A vendégművészek közül pedig kiemelkedő a régizene hangulatának felidézésében jeleskedő Kallai Nóra viola da gamba játéka.

Minden esetleges buktató ellenére sikerült mindkét műfaj integritását megőrizni, létrehozni a zenei anyag és az interpretáció egységét.

Márton Attila

X-Produkción – Hangvető
XP030

**MAKUZ:
KÉSZÜLŐDÉS A CSATÁRA**

Évtizedek reményei válnak valóra, ahogy sorra napvilágot látnak Szabados György munkásságának lenyomatai, melyekről azt hittük elvesztek az utókor számára. Ezúttal egy 1987-ben készült amatőr felvétel került nyilvánosságra. A Magyar Királyi Udvari Zenekar a Kassák Klub Kortárs Zenei Műhelyében formálódott. A felvétel idején rendszeresen próbáltak, és a műhelymunka rögzítésre került tanulmányozás céljából. Szabad zenéről lévén szó, minden egyszeri és megismételhetetlen. Vannak kiindulópontul szolgáló kompozíciós elemek, Szabados vezényel, zongorázik, kiáltozik, mindez együtt egy archaikus ritus. Ez itt a MAKUZ öt felállása két bőgővel (Benkő Róbert, Lőrinszky Attila), két ütővel (Baló István, Geröly Tamás), két szaxofonnal (Dresch Mihály, Grecsó István), két trombitával (Kovács Ferenc, Mákó Miklós), hegedűvel (Tréfás István) és furulyákkal (a szaxofonosok, illetve Vaskó Zsolt). A felvétel gyenge minőségű, a piano és intímen laza textúrájú részek pregnánsak, míg a sűrűek vékonyan szólnak, a hangszerek gazdag szonoritásának jelentős része elvész a térben. Ennek ellenére a zenei anyag időszerűsége és a kifejezés elemi ereje indokoltá teszi a közreadását. Mint a borító képei is mutatják, Szabadost foglalkoztatták Kurosawa filmjei, elsősorban a Káosz, mely a Lear király történetét helyezi ősi japán környezetbe, és az Árnyéklovag, amely a XVI. századi Japánban folyó polgárháborúról szól. A zenében felsejlik a japán és tibeti ritusok világa, no meg persze Bartók. A csengettyűk és harangok. A felvétel megőrökíti Geröly Tamás első világháborús ágyúlövedékek rézhüvelyéből készített csőharangjainak zengését. Milyen csatára folyik a készülődés? (Vö.: Jelenések könyve 19/17–21.)

Szigeti Péter

GyőrFree Műhely
HCD 347

**STEFANO DI BATTISTA:
TROUBLE SHOOTIN'**

●●●●○

Nagy várakozással tettem be a CD-játszóba az olasz tenor- és szoprán saxofonos legújabb korongját és bizony csalódással fejeztem be a meghallgatását. Előrebocsátom, hogy az európai jazz-színpad egyik legfontosabb képviselőjének számító zenész hangszertudását, jazz feelingjét, kitűnő alkalmazkodóképességét nemcsak korábbi lemezei révén, de 2003-as zsámbéki és budapesti fellépése révén is jól ismerem, és nagyra értékelem. (Oláh Kálmán triójával emlékezetes koncerteket láthatunk-hallhattunk vele.) Köz hely az is, hogy a műfaj nem nagyon tud megújulni, nem könnyű valami igazán „ütős” produkcióval előállni. Mindez azonban nem mentség arra, hogy egy ilyen nagyformátumú világklasszis, aki Michel Petruccianitól McCoy Tynerig a legnagyobbak egyenrangú partnere volt az elmúlt években, beérje egy középszerű, az 1960-as évek végének futószalagon gyártott amerikai funky-s jazz-rock lemezeit idéző produkcióval. A tenoros ezúttal altsaxofonon játszik (ami még nem lenne baj), és Hammond B3 orgona alkalmazásával is fokozza a déja vu-érzést. Mintha csak Lou Donaldson egy üzleti sikerre pályázó albuma forogna majd’ negyven évvel ezelőtt. Nem segít a dolgon Russell Malone gitárjátéka sem. A repertoárt három korabeli amerikai standard és nyolc saját kompozíció képezi, előbbieket aligha kaptak kommerszebb feldolgozást jeles jazz-zenészek tolmácsolásában. A saját szerzemények – köztük a „rég szép időköt” idéző Alexanderplatz Blues – úgy látszik, nem érdemelték nivósabb interpretációt... A címadó darabban szólva – jól mellé löttek! Egy biztos, ez a korong aligha fog nagyobb hullámokat kelteni napjaink CD-óceánjában. Az újabb jazzforradalom még (mindig) várát magára.

Márton Attila

Blue Note – EMI
509995029122

**ALBAN DANCHE:
TRUMPET KINGDOM**

●●●●○

Idén ötvenéves gitárosunk, Gadó Gábor jelenti a francia kapcsolatot immár tizenkét éve, melynek révén új generációs projektek kialakulásának lehetünk tanúi. Fontos szereplője volt a saxofonos Alban Darche 2004-es, első BMC-albumának, s most a Trumpet Projectnek is, melynek gondolata Magyarországi fesztiválszereplések során született. Darche hét éves korában már a Nantes-i Konzervatórium hallgatója volt, kilencévesen pedig a Párizsi Konzervatórium jazz tanszakára járt. Ekkor alakult első formációja a trombitás Geoffroy Tamisier-vel, akivel azóta működnek együtt. Darche-nak új elképzelései voltak a rézfúvós megszólalásról, és ehhez keresvén további partnereket az itt fellépő együttesekben találta meg őket Eric Vloeimans és Laurent Blondiau személyében. Ekkor csatlakozott a saxofonos Sylvain Rifflet, valamint bőgős társa Sébastien Boisseau révén Gadó Gábor is. Darche a big band konvencionális rezes tónusát alkalmatlannak érezte darabjai érzelmi, harmóniai világának kifejtésére, és az öt fúvóssal és ritmusszekcióval felálló csapat egy rendkívül tömör, de mégis érzelmes, lebegő hangzást hozott létre. A ritmusvilág igen változatos, sok a páratlan képlet, meghökkentő váltás. A hangzás középpontjában a trombiták fanfáros, többnyire melankolikus érzelmes tömbje áll, melyet a saxofonok mintegy udvarolva körülönnak. A tematikus kör-sokból az egyes trombitások felváltva emelkednek ki inkább melléktémákat formáló kvázi szólókkal, egyéniségüknek megfelelő individuális hangon, majd inkább a saxofonok hozzák a jazzidiómát szólóikban. Darche világa a kortárs zene és jazz határán helyezkedik el, tele humorral, ironikus dramaturgiai gesztusokkal mintegy zeneszínházi hangulatot megvalósítva.

Szigeti Péter

BMC Records
BMC CD 136

**JERRY BERGONZI:
TENORIST**

●●●●○

Ha szobrot akarnánk emelni azoknak a muzsikusoknak, akiknek népszerűsége nincs arányban szakmai kvalitásaikkal, a modellt Jerry Bergonziról lehetne mintázni. Pedig az 1950-es születésű bostoni tenoros 1979-81 között Dave Brubeck együttesében is játszott, ami elegendő alap lehetett volna a hírnévre. Nem így történt, s noha átmenetileg a Blue Note kiadó is felkarolta (Standard Gonz, 1989), a kitörés elmaradt. Bergonzi visszavonult Boston környékére, ahol tanít, koncerteket ad, és természetesen lemezeket is készít kisebb kiadók gondozásában. Az okokat nem ismerjük, egy azonban tény, hogy a harmóniailag rendkívül képzett, erőteljes tónusú saxofonos sokáig nem tudott kibújni a rá nagy hatást gyakorló John Coltrane árnyékából. Az utóbbi évek azonban változást látszanak hozni, a Savant kiadónál 2006-ban megjelent, Tenor of the Times című, sikerült albumj és az azt követő Tenorist a megújulás, továbblépés jegyeit mutatja Bergonzi pályáján. A Sturm und Drang korszak lezárultával a saxofonos játéka letisztult, az önmagát kereső, feszítő belső erő mederbe terelődött, s Coltrane ernyője is csak időnként nyílik ki játék közben. John Abercrombie gitáros, Dave Santoro bőgős és Adam Nussbaum dobos neve előrevetíti, hogy mit várhatunk az 57 perces korongtól. Az eredmény: kimunkált kompozíciók (hét Bergonzi- egy-egy Monk- és Kenny Dorham-darab), precíz, ihletett zenekari játék, sűrű szövésű szólók – modern hangvételű, esetenként a határokat tágitó, feszes straight ahead zene. Még trükközésre is futja: a With Reference című számban Bergonzi másik saxofonszólamot is feljátszik, a Konitz-Marsh kettős játékát idézve. Remekül kivitelezett album, zeneileg egy fokkal kevésbé izgalmas materiával.

Turi Gábor

Savant – CD Bár
SCD 2085

STANLEY CLARKE:
THE TOYS OF MEN

Stanley Clarke, a basszusgitar-játék egyik meghatározó virtuóza fiatal, még ismeretlen zenészeket talált maga mellé, akikkel elkészítette első lemezét a Heads Up-nál. Mindenképpen érdemes megtanulni a zongorista Ruslan Sirota nevét, aki 1980-ban Ukrajnában született, majd egy minden bizonnyal szerencsés lépésnek köszönhetően tízévesen Izraelbe került szüleiével, ahol zenei tanulmányait elkezdte. Végül Bostonban kötött ki a Berklee-n. Ide járt a dán származású hegedűs, Mads Tolling is, akit a Turtle Island String Quartetből ismerhetünk. A lemez címe egyúttal az első track címe is, ami egy öttételes szvit, Clarke víziója ez zenébe öntve az emberiség, de főleg a férfiak állandó viaskodásáról. Különös meglepetés ér minket a záró tételben, hiszen a fiatal, nagyreményű bőgős/énekes hölgy, Esperanza Spalding hangja csendül fel. Nagyon szimpatikus, ahogy lehetőséget kapnak a fiatal tehetségek, erről egy 'Stanley Clarke Alapítvány' is gondoskodik Spalding szerzőtársá is avanszál, hiszen ő írta az All Over Again című „slágergyanús” Clarke-szerzemény szövegét, melyet nagyszerűen el is énekel. A Jerusalem Ruslan Sirota lírai darabja, melynek témáját akusztikus basszusgitaron a zenekarvezető játssza. Hallunk funk-os nótákat is (Come On; Game), a vonóval, nagybőgőn előadott La Cancion de Sofia bátortalan intonációját feledtetni velünk az a pár szóló bőgődarab, mellyel tele van tüzdelve a lemez. Ezeket Stanley Clarke maga vette fel házi stúdiójában. Ajánlom minden bőgőscséméte figyelmébe, mert gyöngyszemek egytől egyig. A Tony Williams emlékének ajánlott Châteaueuvallon 1972 című számban a 23 éves dobos Ronald Bruner Jr. jut szerephez, egyébként virtuóz játéka sokat ront a nekem túl „éteri” keverés.

Bori Viktor

Heads Up – Karsay és Társa
3128

TÉREZ MONTCALM:
VOODOO

Minél többször hallgatom meg a québeci énekesnő lemezét, annál biztosabb vagyok benne, hogy olyan ritka művészi teljesítménnyel állunk szemben, mely méltó a „mestermű” minősítésre. Szemben a JazzTimes kritikusanak közhelyes megállapításával, miszerint Terez Montcalm énekletét hallgatva Blossom Dearie és Steve Nicks egyszerre említhető inspirálóként, én a québeci „Le carrefour des artistes” weboldal szakírójának, Susy Turcotte-nak a véleményét osztom, miszerint Terez Montcalm „nem másolata egyetlen más énekesnőnek sem”. Valójában a kanadai énekes hölgy az egyik legeredetibb előadó a mai jazzpiacon, ami annál is kivételesebb pozíciónak számít, mivel Amerikában és Európában csak úgy nyüzsgönek az egyelőre még névtelen, ám annál tehetségesebb jelöltek. Montcalm hangja egyszerre csibészesen fiatalos és éretten szenvedélyes, s az a nemes fűstréteg borítja, mely többek között Patricia Barber, Diana Krall és Cassandra Wilson több felvételét olyan varázslatossá teszi. A legkülönbözőbb minőségek társíthatók a Montcalm-dalokhoz: dekadens hervadás és dühödtt szerelem, lemondás és remény, szelíd érzelmesség és nyers prózaiság, s e sokféleségben képes mindig önmaga maradni. A fiatal kanadai művész nő temperamentumának összetettsége folytán szinte bármit képes elénekelni: chansont és blueset elsősorban. Amit a legkevésbé: swinges dalokat, még sincs semmi hiányérzetünk, hiszen nagyszerűek a hangszerelemek, pompásak a hol angolul, hol franciául énekelt saját melódiák, és remekbe szabottak a feldolgozások: Annie Lennox Sweet Dreams-e több fokkal szellemesebb az eredetinel, és a Jimi Hendrix-féle Voodoo Child a maga visszafogott szenvedélyességével Janis Joplin legdrámaibb előadásaival rokonítható.

Máté J. György

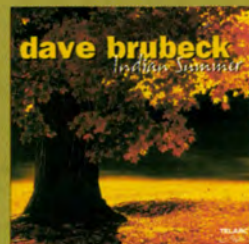
Dreyfus – Karsay és Társa
FDM 46050369042

Dreyfus Jazz

Telarc

Telarc

CAM Jazz

Chesky Records

**MAGYARORSZÁGON
FORGALMAZZA:
KARSAY ÉS TÁRSA KFT.**
Tel.: 200-6443 Fax: 200-9650

**THELONIOUS
MONK TRIO**

Rudy Van Gelder Beltone stúdiójában, az 1950-es években olyan jazz-zenészek fordultak meg, mint Coltrane vagy Davis. A technikai fejlődés mára lehetővé tette az eredeti anyagok újramasterelését és CD-n való kiadását. A sorozat egyik újdonsága a Monk Trio. A felvételeken két dobos, Art Blakey és Max Roach, valamint két bőgős, Gary Mapp és Percy Heath működött közre. A lemez gerincét néhány ismert standard mellett Monk kompozíciói alkotják. A zenészek kiválóak, Monk számai ma is annyira izgalmasak, mint ötven évvel ezelőtt, éppen ezért fájdalmas, amikor a zene elhallgat 35 perc után. A vinyl nyújtotta hangélmény és a tömörített formátumok összevetésén lehetne lamentálni, ám tény, hogy CD-k esetében megszoktunk egy standard időtartamot. Örültem volna néhány felvételnek, ami anno nem került a lemezre, vagy megtölthették volna képekkel, korabeli írásokkal is a szabadon álló bájtokat. *Párniczky András*

Prestige – Universal
PRCD-30164

**BOOKER ERVIN:
THE FREEDOM
BOOK**

Booker Ervin neve leginkább Charles Mingus révén csenghet ismerősen. Jaki Byard zongoristával is – aki az album másik szólistája – akkor ismerkedett meg, amikor Mingusszal játszott. A kvartett ritmusszekciója a jazzben és klasszikus zenében egyaránt jártas Richard Davis bőgős és Alan Dawson dobos, aki később a Dave Brubeck Quartet tagja lett. A zenekar játéka Hard Bop stílusjegyeket mutat, mind a Stella by Starlight, mind Ervin kompozíciói a megtévesztésig hasonlóan üzennek, mint Art Blakey szintén az 1960-as években készült felvételei. Booker Ervin kitűnő tenoros, aki hangszerét teljes mértékben uralja, egyaránt széles dinamikai tartományt jár be a balladákban és a sodró swingekben. A probléma itt is inkább az egyéniség hiánya. A Grant's Stand szólója annyira emlékeztet Coltrane korabeli játéka, hogy akár a Giant Steps egyik száma is lehetne. *Párniczky András*

Prestige – Universal
PRCD-30160

**TADD DAMERON
WITH JOHN
COLTRANE:
MATING CALL**

Sokan a vendégművész, John Coltrane nevével társítják ezt az 1956-ban felvett lemezt. Tény, hogy övé a legkarakteresebb hang az albumon, de az együtttest vezető zongorista, Tadd Dameron koncepciója uralja a zenét, és nem csak azért, mert minden számot ő szerzett. Dameron a bebop iskola legjobb hangszerelője volt, kinek első hallásra egyszerűnek tűnő játéka roppant célirányos. Szinte hallani, hogy milyen jól működne bármelyik kompozíció egy nagyobb formációval is. Dameron hatása alól itt az akkor még szárnyait bontogató Coltrane sem mentesül, mert kénytelen sokkal közelebb maradni az eredeti témákhoz, mint bármikor ezelőtt vagy azután. Szólói gazdagok, erőteljesebbek, balladajátéka átértett, szívhez szóló és teljesen letisztult. A kíséretben remekel mind a már akkor is veteránnak számító bőgős, John Simmons, és dobon az óriási szakmai alázattal játszó Philly Joe Jones. *Pallai Péter*

Prestige – Universal
PRCD 30163

**ROLAND KIRK
WITH JACK
MCDUFF:
KIRK'S WORK**

A néhai Roland Kirk, aki legalább hat fúvós hangszeren játszott, gyakran három szaxofonon egyszerre, eléggé megosztotta a kritikusokat. Számomra szívderítő féktelenségét, amely gyakran jellemzi a vak zenészeket, sokan olcsó vásári fogásnak vélték. Szerintem nagyszerű tenorszaxofonos volt, a fuvolán teljesen egyéni hangzást teremtett, és a jazz világában ő integrálta a leghitelesebben az afro-amerikai zenetörténet jóformán egész spektrumát. Túlzottan teoretizáló kritikusai azt vehették zokon, hogy Kirk szórakoztató is volt, és nem lehetett a zenéjét egyetlen stílus skatulyába begyömöszölni. Ez az album számos erényét kidomborítja: a „Three for Dizzy” mélyfekete blues-érzésétől a „Funk Underneath”-en keresztül (melynek címe magáért beszél) egészen a „Skater's waltz” gördülékeny hard bop-jáig. Párosítása a soul-jazz egyik mesterével, az orgonista Jack McDuff-fal nagyszerűen működik. *PP*

Prestige – Universal
PRCD 30161

**ROY
HAYNES/PHINEAS
NEWBORN/PAUL
CHAMBERS:
WE THREE**

Ez az eredetileg 1958-ban készült lemez volt az első olyan album, amelyet a második világháború utáni korszak egyik legkiválóbb dobosa, Roy Haynes neve fémjelzett. Sajnos nem volt belőlük sok. Haynes, aki Lester Younggal, Charlie Parkerrel, Bud Powell, Miles Davisszel, Lennie Tristanoval és Stan Getzcel is játszott – hogy tényleg csak néhányat említsünk – visszafogottan, elegánsan, de roppant invenciózusan dobolt, észrevétlenül tudott irányítani a háttérből. Ez utóbbi tulajdonságára nagy szükség volt ezen az albumon, amelyen az akkor tisztavirágéletű népszerűségének csúcspontjára jutott, hatalmas technikával rendelkező, s azt minden körülmények közt érvényesíteni óhajtó Phineas Newborn volt a zongorista. Talán ezért volt ez a hat felvétel, paradox módon, a newborni életmű szerintem legkiválóbb terméke, ami a legendás bőgős Paul Chambers részvételének is köszönhető. *PP*

Prestige – Universal
PRCD 30162

**THE VERY BEST OF
JOHN COLTRANE**

Ez a Coltrane-összeállítás válogatás a szaxofonosnak az Atlantic cég – akkoriban az egyik legjelentősebb jazzel is foglalkozó lemeztársaság – számára 1959 januárja és 1960 októbere között készített felvételeiből. Coltrane a Modern Jazz Quartethez hasonlóan a picurka 'Prestige' cégtől szerződött a Charles Mingus, Ray Charles, Herbie Mann, Les McCann, Ornette Coleman által fémjelzett kiadóhoz. Coltrane zenéje ebben az időszakban jelentős állomásaihoz érkezett. Persze az ő esetében jogos lenne a kérdés: melyik időszakban nem volt így? Ekkorra már hangszerének vezető muzsikusa lett, hiszen 1959-ben két kategóriában is első volt a Down Beat listáin. A CD-n hallható felvételek egytől-egyetlen csodálatosak, de szinte lehetetlen vállalkozás egy 7 CD-nyi anyagból egyetlen korongra korlátozott válogatást készíteni. Mindenképp lemarad valami, amiért kár. *FK*

Rhino – Warner
8122 799789 2

JAZZ HUNGARICUM: RAGTIME IN HUNGARY

A Jazz Hungaricum sorozat magyar ragtime felvételei két korszakban készültek, egyrészt 1905 és 1912 között, amikor a műfaj még eredeti frissességében tündökölt, másrészt 1992-től napjainkig. Meglepő, hogy milyen sok, több-kevesebb ragtime-elemet tartalmazó korai felvétel létezik. Ki gondolta volna, hogy a 'Won't You Come Home' Bill Bailey című, ma is főként a dixieland-zenekarok repertoárján szereplő kompozíció már az Amerikai négerdalok 1909-es felvételén hallható egy katonazenekar előadásában. Meglepő az apparátusok sokfélesége, igazi hungaricumnak minden bizonnyal a cigányzenekarok által megszólaltatott ragtime-előadások számítanak. Érdekes, hogy a ragtime legismertebb megszólalási módja, szólószingora-felvétel egy sem szerepel ebből az időszakból. A későbbi felvételek közül elsősorban Vukán György szólószingora-előadásait, Dudás Lajos klarinétfelvételeit és a hazai aktív ragtime-zenekarokat említhetjük. *FK*

Pannon Jazz
PJ 1061

JAZZ HUNGARICUM: DIXIELAND IN HUNGARY

A sorozat 2-es CD-je magyar dixieland-felvételeket tartalmaz. Ezek három korszakban készültek. Arthur Briggs felvételei, melyeken Orlay Chappy dobol 1927-28-ban, Armstrong Hot Five-jával egy időben készültek. Ezek a kiváló, és meglepően jó hangminőségű opuszok kevésbé dixieland-, mint inkább korai big band jazz-felvételek, a velük egykorú Joe Oliver big band munkáira emlékeztetnek. A második időszakot 1958-59-ből az akkori két vezető tánczenekar, a Körömendy és Holéczy együttesek felvételei reprezentálják. Mindkettőt magyar szerző jegyzi, ezeken egy-egy kisebb big band hallható, a Bob Crosby zenekar ún. dixieland big band hangzását utánozva. A jelenkort három Benkő-felvétel, az Orient, Oldsmobile, Lucky Boys, Storyville Jazz Band, a Jazz Steps, a Molnár és a Dixie Jam Session együttesek reprezentálják. Kiemelkedik közülük a Little Jazz Band és a Hot Jazz Band. *FK*

Pannon Jazz
PJ 1062

THE DAVE BRUBECK QUARTET: BEST OF BRUBECK (1979-2004) 2 CD

Fél életmű felvételeiből szemezgetett a kiadó, így 14 albumból 20 szám került erre a dupla CD-re. A decemberben 87. életévét betöltő legendás zongorista lemezeit 1979-1987 között a Concord jelentette meg, 1993-tól pedig a Telarc (amely ma már a Concordhoz tartozik). Brubeck ekkor már jelentős pályát tudhatott maga mögött. Leghíresebb felvételei az 1977-ben elhunyt Paul Desmonddal közösen készültek. Ami a válogatást illeti, biztosan mindenki a maga Brubeck-Best Of-jával lenne a legelégedettebb. A lemez készítőinek az övékkel remekül sikerült megmutatni a zongorista-komponista sokszínűségét. A ragtime-os hangulattól egészen a mai avantgárd fordulatokig, a meghitt balladától a zsigerekig hatoló dinamikus zongoraimprovizációkig minden megtalálható a lemezekben, és mindemellett a jó szerkesztés és persze Brubeckék prezentálása miatt változatos, mégis egységes „művet” kapunk. Csak néhány korongról került be több mint egy felvétel, tehát akár nyomon is lehet követni a művész zenei útját. Az időrendet egyedül az utolsó szám, az 1993-ban készült 'River, Stay 'Way Form My Door' tőr meg – szándékosan: vidám, játékos végszót szántak a szerkesztők az albumnak. Minden lemeznek és számnak megvan a maga története, amelyet a kísérfűzetből el is olvashatunk. A 'Moscow Night' történelmi pillanatot örökített meg: a kvartett volt az első amerikai zenekar, amely a Szovjetunióban koncertezett (1987-ben). Paul Desmond 'Take Five'-ja – amely nyilván nem maradhatott ki – szintén erről a moszkvai lemeztől került be. Itt elmarad a hosszú dobszólo, meghagyva a teret a zongorának és a klarinétnak. Nem csak a jazzsláger csendül fel rendhagyó verzióban: saját szerzésű és más jazzstandardek is nyújtanak jócskán meglepetéseket. *Vörös Eszter*

Concord – Universal
7230075

FON TRADE MUSIC

Választék Minőség Szakértelem

FON-TRADE MUSIC HANGSZERBOLT ÉS FÜVŐS HANGSZERÉSZMŰHELY

www.fontrademusic.hu

1081 Budapest, Kiss József utca 14.
Telefon: 1 210 2790, 30 488 6622
Nyitva: munkanapokon 9:00–17:30-ig

ENRICO RAVA/STEFANO BOLLANI: THE THIRD MAN

ECM – MusiCDome

ECM 2020

●●●●●

Enrico Rava nemzetközi karrierje az ECM kiadónál kezdődött, amelyhez 17 év szünet után 2004-ben tért vissza. Az avantgárd jazzből indult 68 éves trombitás duólemezen partnere régi társa, Stefano Bollani, akit Rava az Art Tatum utáni idők talán legnagyobb zongoristájának tart. A 12 számot (kettőt ismételve) tartalmazó, 72 percnyi anyag két kiemelkedő képességű, nagy tudású művész bensőséges együttműködésének lenyomata. Talán egyfajta összegzés is Rava számára: mintha hosszú vándorlás után felért volna a hegy csúcsára, és onnan szemlélné az eléje táruló világegyetemet. A két muzsikusz jazzhorizontja csaknem ilyen tágas: belefér az egész jazztörténelem, az olasz és dél-amerikai zene, a XX. századi európai zene. Kreativitásuk is határtalan, a kötött, lírai etüdöktől a harmóniakból kilépő, mégsem agresszív szabad rögtönzésig minden belefér. Bölcs, mély, felemelő zene.

TG

MARIO BIONDI AND THE HIGH FIVE QUINTET: HANDFUL OF SOUL

Intuition – Varga

INT 3410 2

●●●●○

A szicíliai soulénekes ezzel az albummal debütált. A lemez a jazz és a soul határán mozog, ami többnyire azt jelenti, hogy a kvintet tagjai igényes jazzt (latint és szvinget egyaránt) játszanak. Biondi pedig „soul

hangon” énekel. A orgánuma valóban egyedi: különlegesen, lágyan mély, ami igazán passzol a soul stílushoz. Bár a jazz és a soul nincs messze egymástól, néha valahogy mégis túl nagy a távolság a hang és a zenei kíséret között. Előfordul, hogy az énekes néha jazzbe vált: ekkor egységesebb a hangzás. Azok, akik kedvelik Biondi hangját (feltehetően ők lesznek többségben), a lemezt jó hangulatú, fülbemászó, ám mindemellett igényes zenét tartalmazó, tehát nagyon is kedvelhető albumnak fogják találni. Ám ha az valakinek kevésbé imponál, kivételes élmény nem fogja élni a lemez hallgatása közben, mivel énekesi bravúrokat nemigen hallhatunk.

VE

ENDERS: DOME

Intuition – Varga

INT 3409 2

●●●○○

Ez egy nagyon mai lemez. Van benne egy nagyon nem mai katedrális, ahol a felvétel készült; van néhány hagyományos és ismeretlen hangszer, és vannak elektromos hangmanipulátorok, sistersgók, sutyorgók, a nagyon mai zene kelléktárából. A katedrális tág akusztikai tere által inspirált szonikus utazásban Johannes Enders német szaxofonos társa többek között Nils Petter Molvaer norvég trombitás és John Hollenbeck amerikai dobos. Igazi nemzetközi vállalkozás, ilyen címekekkel: Egy nap lényege, Eső éjszaka, Nyolc nézet egyike, Orgonavonat, Reménytelenül, majd újra reménnyel. Tovatózó hangképek, -foszlányok, ritmustörédékek, zajok, zörejek – és misztikus hangszeres megnyilatkozások valamiféle kozmológiai gondolat, még inkább érzet jegyében. Enders a CD anyagát ismeretlen hangdimenziók feltárásában érdekelt komponistaként, semmint hangszeresként jegyezi.

TG

DINO SALUZZI – ANJA LECHNER: OJOS NEGROS

ECM – MusiCDome

ECM 1991

●●●●●

Bandoneon és cselló duett. Már e szavak is fantasztikus atmoszférát sejtetnek. Astor Piazzolla egykori barátja, a vele együtt a tango nuevo megalkotásában jeleskedő argentin Dino Saluzzi, valamint a német cselista Anja Lechner – a Rosamunda vonósnégyes tagja, aki maga is mindig vonzódott a tangó iránt – már 1996-ban játszottak együtt egy albumon. Azóta koncerteznek duóban világszerte létrehozva a tangó, az Andok népzenejének és az európai kamarazenejének intim, varázslatos hangulatú ötvözetét. Az Ojos Negros egy régi tangó, a repertoár továbbá Saluzzi kompozícióból áll. Anja, aki egyébként Starker János tanítványa volt, nem akar tangóinterpretátor lenni, a két muzsikusz zeneisége úgy simul össze, hogy megőrzik önmaguk identitását. A bandoneon semmihez nem hasonlítható nosztalgikus, melankolikus, füstös hangzását körülöleli a cselló fenséges zengése vagy pizzicato basszusmenetei.

SzP

CAECILIE NORBY: SLOW FRUIT

Enja – Varga

CD 9185

●●●○○

Caecilie Norby pop/rock énekesként kezdte pályáját az 1980-as évek elején. Kezdetben csak hazájában, Dániában aratott nagy sikereket, később, amikor kilépett a nemzetközi színtérre, és produkcióival mind közelebb került a „jazzénekesnő”

kategóriához. Amerikában is felfigyelt rá, s első Blue Note-lemezen első osztályú kísérek játszottak vele Chick Coreától Rick Margitzaig.

Némi késéssel adunk hírt a Slow Fruitról, hiszen már 2005 szeptemberében megjelent. Kellemes orgánnumú énekest ismerhetünk meg Norbyban, aki elsősorban az intim hangvételű számokban tud igazán a hangjával. Ilyen a címadó darab, a Curtis Stigersszel előadott duett vagy a CD-t nyitó My Man. Kismamának és csecsemőknek a First Conversation ajánlható. Délután, autóban hallgassuk a CD-t a hírek helyett. Estére valami fajsúlyosabbat tartogassunk.

MJGy

GLORIA LYNNE: FROM MY HEART TO YOURS

High Note – CD Bár

HCD 7162

●●●●○

A 76 éves énekesnő nálunk szinte teljesen ismeretlen, hazájában azonban szép sikerei voltak az 1950-es, 60-as években. Kései visszatérése – Teri Thorntonhoz hasonlóan – a 24. órában ugyan, de szerencsére megtörtént. Gyönyörű, kiérlelt hang az övé, nem véletlen, hogy Ella Fitzgeraldot, a jazz-vokál és Mahalia Jacksont, a gospel-éneklés nagyasszonyait nevezi meg fő inspirálóiként. Stílusa Sarah Vaughan-t és Carmen McRae-t juttatja eszembe. A nagy divákat idézi mind a repertoár, mind az előadásmód, persze a mai modernebb hangvétel és zenekari kíséret mellett. Napjainkban nem szűkölködünk divatos énekesnőkben, akik közül sokan okoznak csalódást üres klisék alkalmazásával. Nem így Ms. Lynne. Ilyen eredeti előadásban még soha nem hallottam a My Funny Valentine-t, s szívet melengető a további tíz dal is. Egy sokat megélt, nagy művész üzenete ez nekünk.

MA

GILAD ATZMON: REFUGE

Enja – Varga

TIP-888 849 2

●●●●○

Az izraeli születésű, 44 éves fúvós hangszeres 1994-ben telepedett le Londonban, 2000-ben alapította meg Orient House Ensemble nevű zenekarát, amelyvel öt lemezt készített, és a világ számos pontján koncertezett. A mellesleg regényíró és esszéista Atzmon az izraeli-palesztin béke elkötelezett híve, ami ugyancsak mellékes szempont volna, ha nem állna zenéjének fókuszában (a kvartett egyik tagja is palesztin). A kísérfüzetben keserűen állapítja meg, hogy korábbi hite, miszerint a zene begyógyítja a sebeket, illúzióknak bizonyult. Lehet, de az Orient House Ensemble összeforrott együttesé érett az idő során, és újabb opuszt tett le a megértés asztalára. A nyolc darab forrása a bop, a funk, az izraeli és az arab zene; szerzője és szólistája a szoprán- és altszaxofonon, klarinéton, fuvolán mély hittel játszó Atzmon, akinek szomorúsága mögött mégis felsejlik a remény szépsége. *TG*

MACEO PARKER: ROOTS & GROOVES

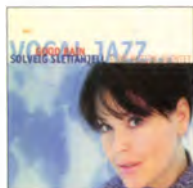
Intuition – Varga

3413 2

●●●●○

Ez a dupla CD már a sokadik Maceo Parker-album, felvételei egészen frissek, ez év elején készültek egy európai turné során, ahol Parker a WDR-rel, a Kölni Rádió Big Bandjével játszott. Az első lemez alcíme: Tribute To Ray Charles, tiszteletadás a néhai nagy énekes-billentyűs emlé-

kének olyan bomba siker számokkal, mint a Hallelulah, Georgia On My Mind, Hit The Road Jack és hasonlók. A második korong a Back To Funk alcímet viseli, zenéje pont olyan, mint az elsőé, soul, r&b, funky és jazz keveréke. Maceo Parker hihetetlen energiával, izzó hőfokon fújja az altszaxofont, időnként énekel, közönségét mindvégig lázba hozza. Egyébként évente 250 koncertet ad, az utóbbi években Magyarországon is többször megfordult. Számomra ebben a produkcióban az igazi jazzt a háttérben dolgozó WDR big-band képviseli, amely napjainkban valószínűleg a legjobb ebben a kategóriában. *DCs*

SOLVEIG SLETTA HJELL & SLOW MOTION QUINTET: GOOD RAIN

ACT – CD Bár

9713-2

●●●●○

Az 1971-ben született énekesnő a Norvég Zenei Főiskola jazzszakos növendéke volt, ahol Sidsel Endresen irányította művészi fejlődését. Solveig Sletta Hjell már karrierje elején sokműfajú énekesnőnek mutatkozott: énekelt countryt, népdalokat, soult és jazz-standardeket, majd funkka, Tom Waits-ihlette dalokkal és kísérleti énekegyüttesre írt kompozíciókkal próbálkozott. Szeretága-zó érdeklődését, izlésének rétegeit a 2006-os Good Rain is jól érzékelteti. A norvég énekesnő tiszta orgánummal, különösebb énekesi trükkök nélkül szólaltatja meg saját és norvég zenészei szerzeményeit, előadói modora, mely nyilván kiválóan kamatoztatható népzenei vagy retró popfelvételeken, alkalmasint ellentétbe is kerül a Slow Motion Quintet kíséretével. Sletta Hjell éneklése anakronisztikus jelenség egy mai jazzlemezben. Kivétel a CD-t záró Johnny Mercer-miniatúr. *MJGy*

NILS WOGRAM: PORTRAIT OF A BAND

Enja – Varga

Enja 9178

●●●●○

Németország a leggazdagabb az állandóan foglalkoztatott, magas színvonalú big bandekben. Nils Wogram, jelenleg a nemzet pozanosa, saját kompozíció- és hangszerelés-csohrának előadásán keresztül szeretné bemutatni az NDR big band képességeit. Öt hosszabb lélegzetű opuszon vezeti keresztül a hallgatót különböző karaktereken át nem törekedve könnyed szórakoztatásra. Bár niasztóan kezdődik az anyag, közhelyes fúziós groove-val, Fender-bugyogással, Wogram szóelője hamar elérkezik a hangszer lehetőségeinek maximális kihasználásához, minden hatásvadászat nélkül. Mangelsdorff nyomdokain, gyönyörű fanfáros tónussal. A hangszerelések a legváratlanabbul egymásra rétegzett disszonanciákkal transzparens, egységes hangzásteret alkotnak közel húszperces darabokban, is végig magas szinten tartva az érdeklődést. *SzP*

CÉLINE RUDOLPH: BRAZAVENTURE

Enja – Varga

ENJ 95022

●●●●○

Szokványos brazil repertoárral indul a berlini születésű énekesnő új lemeze, hogy aztán a My One And Only Love ihletett előadásával jobban magára vonja figyelmünket. A Deixában Baden Powell nyomdokain halad, a címadó „Brazil kaland”-ban, a CD egyik Rudolph-szerzeményében fik-

tiv nyelven próbálja megragadni a brazil jazz lényegét. Másból azonban a brazílos „voice” mintha merő manír maradna. De még ezekben a szerényebb igényű darabokban is igaznak érezzük a Frankfurter Allgemeine Zeitung kritikusának észrevételét: Rudolph úgy használja a hangját, mint valami igen értékes hangszert. A legtöbb lemez itt véget is érne. A Brazaventure azonban még legalább két petárdát tartogat a gyanútlan hallgatónak: egyrészt a francia rapper MC Solaar Victime de la mode-ját izgalmasan minimalista hangszereléssel és meglontoltan adagolt hangeffektakkal, valamint a zeneirodalom legkülönösebb (ha nem is a legjobb) Naimját. *MJGy*

MAGIC NORDIC VOICES

ACT – CD Bár

9718-2

●●●●○

Új összeállítással gazdagodott az Act kiadó különleges jazz énekhangokat bemutató, Magic Voices című sorozata, mely ezúttal kiváló skandináv énekesnők dalaiból válogat. A tizenhat művésznő számait felsorakoztató lemez első harmada izéltőt ad abból az ellenállhatatlanul melankolikus, néhol sötét tónusú szférikus stílusból, melynek nyersege csontig hatol, mint a fagyos északi szél. A skandináv folk egyszerű szépségét megidéző, autentikus hangulat aztán oldódik, s noha Észak-fok hűvösét minden kompozícióban ott érezzük, a folytatás lágyabb, esetenként kifejezetten lírai hangvétele bizonyítja, hogy a sarki fényből szőtt, lebegős muzsika mellett populáris jazz is születik a skandináv vidékeken. A dalok füzére érdekes és elég széles hangulati spektrumot jár be, az átmenetek és az arányok is jól etaláltak, így könnyed és szórakoztató kis északi körutazásban lehet részünk. *LK*

„A következő nemzedékeket kell művelniünk!”

Beszélgetés a hatvanéves Sebő Ferencsel

A Sebő Együttes és névadója ma már fogalom. Megkerülni őt nem lehet, akár az autentikus népzene, akár a világzene felől közelítünk. Több mint három évtizede határozza meg a folk világot, ha egyszer ezt a korszakot tanítani fogják, az ő neve biztosan bekerül a zenetörténeti könyvekbe. Pedig annak idején mindenki el akarta tántorítani törekvéseitől...

→ Pál Eszter

Gramofon: Hihetetlen aktivitással koncertezik újra a Sebő Együttes az elmúlt néhány évben.

Sebő Ferenc: Valójában már tíz-tizenöt éve lépünk fel rendszeresen ugyanabban a felállásban, csak az utóbbi néhány évben sikerült bekerülni a médiába. Mostanában sokszor felvetik, és nem is rossz szándékú emberek, hogy csökken az igény a táncházakra, a klubokra. Erre a kérdésre most már ugrom, mert azóta hallgatom, amióta létezem. Hát már hogy ne lenne rá ugyanolyan igény? Annak idején csak egy helyen volt táncház, most meg minden nagyvárosban több is, a határon túl és külföldön is, úgyhogy nem tudom, mit kellene még produkálni ahhoz, hogy ezt végre tudomásul vegyék. A negatív magyar imázs sajnos általános. Az énekelt versekkel is ugyanez a helyzet. Nekem folyamatosan van közönségem, és ugyanúgy szeretnek megrendülni, elérékenyülni. Bár tény, hogy a marketing meglehetősen durva lett.

G: Milyen nehézségekkel találkozott pályája elején?

S. F.: Még a legjobb barátaim is le akartak beszélni, mondván, hogy jövök én ahhoz, hogy József Attilából sláger csináljak. Nekem később összeállt a kép, József Attila pontosan ilyen dallamokra írta a verseit, csak éppen másoknak is el kellene olvasni azokat a könyveket, amelyeket én elolvastam. A néptáncsal sem biztattak. Azt mondták, nem fog menni. Csak nem képzeljük, hogy itt szórakozni fognak? Mit gondolunk, hogy tanítani akarjuk az embereket? Az emberek nem szeretik, ha tanítják őket! Az egész pályafutásom alatt egyetlen olyan dolgot sem tudok említeni, amiről ne akartak volna lebeszélni. Mégis nekem lett igazam.

G: Ennyire pesszimisták lennénk?

S. F.: Nagy baj, ha egy társadalom ennyire csak a negatívumot látja mindenben. Persze mindig voltak emberek, akik megtalálták azokat az értékeket, amelyek mentén el lehet indulni. Még mindig igaz, amit Kodály mondott az 1900-as évek elején: az egész társadalomnak meg kellene szereznie a műveltséget, nem lehet, hogy csak egy nagyon vékony elit rétegben legyenek műveltek az emberek. Sőt, az alsóbb néprétegekben lévő, még maradványaiban föllelhető műveltséget is fel kellene dolgozni. Korábban is voltak erre próbálkozások, a Győrffy-kollégisták mozgalma és sikertelen folytatása, a Nékosz. Most, hatvanévesen került a kezembe Győrffy István könyve a harmincas évek végéről, és leesett az állam a csodálkozástól. Hetven évvel ezelőtt fehéren-feketén leírta, hogy a népzene már az óvodákban, az eredeti előadásmódjával együtt kellene tanítani. Sajnos, mire meggyőzte a minisztériumot, jött a háború. A győrffysták később ezt a szemléletet vitték tovább a Nékoszba. Búvópatak módjára élt tovább ez az elképzelés, és még mi magunk is ennek vagyunk a része. Úgy látszik, ezt csak illegálisan lehet csinálni, a nagy társadalom valamiért nem akar tudomást venni róla.

G: Írország a legjobb példa a hagyományok ápolására és kamatoztatására. Nem találni olyan koetsmát, rádiót, ahol valamilyen formában ne hallanánk ír zenét.

S. F.: Mi általánosabb társadalmi problémával nézünk szembe. Egyfajta kollektív kisebbségi érzés alakult ki, aminek ezer oka van: a történelmi sorscsapások – ebben nem nagyon hiszek – és a saját butaságunk, műveletlenségünk. A nemrégiben elhunyt Kosáry Domokostól megkérdezték, hogy miért vagyunk mi ilyen szerencsétlenek? Nagyon jól válaszolt: nem ezt kellene nézünk, hanem azt, hogy azok után, amin túl van a magyarság, még most is létezik! Ez csoda! Valamit azért csak tudunk. Azt kellene megnézni, hogy ebből mi hasznosítható. A történelmi viharok ellenére megőriztük a rendkívül gazdag európai kultúrát, de nem tudunk bánni az értékeivel. Jó ötleteink vannak, mégis egyfajta szellemi gyarmatosításnak vagyunk alávetve, mert nem tudjuk eladni ezeket a gondolatokat, s így mások gazdagodnak meg belőle. Itt van például a világzenénk. Miért kell ahhoz egy belgának vagy egy franciának idejönnie, hogy a magyar anyagból össze-

Fotó: Művészetek Palotája

állítson egy lemezt, és azzal világsikert arasson? Ismét Győrffyre hivatkozom: már annak idején megfogalmazta, hogy az iskolákban nem azt tanítják, amit kellene.

G.: Mégis, mi jelenthetne kiutat ebből a helyzetből?

S. F.: Az oktatás. A következő nemzedékeket kellene felvilágosítani arról, hogy honnan jöttünk. Legalább annyit megtehetnénk a saját kultúránk érdekében, hogy megtanuljuk, mi a múltunk, és az idők során felhalmozott értékeket tovább vigyük. Másképp döntenek azok az emberek, akiknek ez a tudás már a birtokukban van. Itt vagyok példának én: elvégeztem az általános iskolát, a gimnáziumot és két egyetemet úgy, hogy mit sem tudtam arról, hogy Magyarországon használták a tekerőlantot. Egy belga zenésztől hallottam róla először, aki idejött hangszert

készíttetni. A legtöbb népnél nem kérdés az sem, hogy ünnepi alkalomra egy svéd vagy egy finn leányka felveszi a népviseletet, és a dolog nincs túlragozva, sem így, sem úgy.

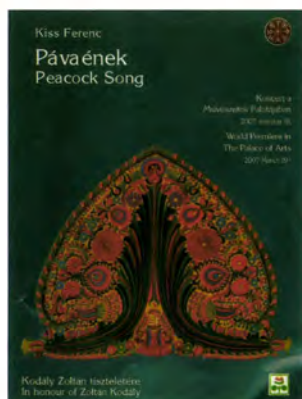
G.: *A Sebő Együttes gyorsan ismertté vált. Mi volt a titka?*

S. F.: Amikor Berek Kati felfigyelt ránk, és összeállítottuk a korszakos József Attila-műsorunkat vagy később a Weöres Sándor-estet, még nem volt szégyen a televízióban költészettel is foglalkozni, ezeket főműsoridőben sugározták, így országos ismertségre tettünk szert. Mivel mi már eredeti formában játszottuk a népzene-t, elhívtak bennünket a Bartók Táncegyüttesbe, hogy végre ne zongorára kelljen táncolniuk. Aztán utánpótlást kellett nevelnünk magunk helyett, így kezdődött a népzenei képzés. A Kassák Klubban elindult a saját klubunk, s hogy ne legyenek olyan unalmasak az estek, kitaláltam, hogy legyen tánc, így ez lett a második táncház az FMH után. A táncházakban döbrentünk rá, hogy nem tudunk elég dalmot, így mindig megtanultunk még néhányat. Aztán Martin György szólt nekünk, hogy tanuljuk meg rendesen a táncokat, vagy fabatkát sem fog érni, amit csinálunk. Akkor Tímár Sándort rábeszél-tük, hogy tanítsa meg a széki táncot rendesen, ehhez azonban neki el kellett menni gyűjteni. És még folytathatnám a sort... Minden sikerünk mögött sok munka van. Minket nem támogatott senki sem, sőt örültünk, ha nem bántottak. Mégis dolgoztunk.

G.: *Amit a Sebő Együttessel elindítottak, hatalmas mozgalommá nőtte ki magát, rengeteg követője lett a Kárpát-medencében. Mit gondol erről?*

S. F.: Nagy utat tettünk meg. Amikor a Ki mit tud? vetélkedőre jelentkez-tünk 1968-ban Halmos Béla gitárossal, és József Attilát énekel-tünk, akkor azt írták vissza, hogy ilyen kategória nincs. Nem operett, nem sláger, nem Lied, nem polbeat. A polbeathez annyiban hasonlított, hogy gitár volt meg ének, csak hogy ott amerikai mintára politikai szövegeket énekeltek, mert mindig utánoznunk kell valakit, eszünkbe sem jut, hogy tudnánk jobbat is csinálni. Az ilyesféle divathullámokból kimaradtam, bár azt nem tagadam, hogy az akkor induló magyar beatzene, például az Illés együttes nagy hatással volt rám. A beatzenének az egyik gyermekbetegsége a már említett kisebbségi érzés kivételése volt: úgy énekelünk, mintha angolul énekel-nénk. Ezért nagyon nagy lépés volt, amikor Szörényi Leventék elkezdtek magyarul énekelni, és már egész korán a népzenehez is fordultak. El kell ismer-ni, hogy ezt sem mi kezdtük el, hanem ők. Amikor József Attila költészetét megismertem, rögtön arra gondoltam, hogy ilyen jó zenével kellene a verseit elmondani, akkor biztos többekhez eljutna. Az első táncházakban, klubokban nagy nyitottsággal találkoztunk. Meggyőződésem, hogy ehhez a talajt az Illés, az általuk létrehozott igazi magyar beatzene teremtette meg, aminek az első nagy lelkesedéshulláma éppen ekkorra csitult le egy kissé. E nélkül nem sikerült volna. ■

**KISS FERENC:
PÁVAÉNEK
DVD**

A 125 éve született Kodály Zoltánra emlékezik Kiss Ferenc Pávaéneke, amelyet a 2007-es Tavasz Fesztiválon láthattunk-hallhattunk, most azonban az Etnofon kiadó jóvoltából filmmé alakított verzióban nézhetjük meg. Kiss Ferenc szerzeményei a világzene egyik legigényesebb, legkevésbé populáris rétegébe tartoznak. Nem is igazán szórakoztató zenét képviselnek, sokkal inkább az elmélyült tudásról adnak számot. Hasonlóan a nagy elődhöz, Kodályhoz, akinek nemcsak feldolgozott forrásait, de kompozíciós jellegzetességeit is megidézik a dalok. Talán éppen ez utóbbi, ami ritkán jelenik meg a világi koncerteken, és ami óriási rangot ad a Pávaéneknek. Akár a trióban éneklő lányokat, akár a Psalmus Hungaricus ihlette Zsoltárt, akár a Hess, páva! című művet említjük.

Kiss Ferenc maga is remek előadó, az Etofon Zenei Társulás mellé pedig igyekezett a legjobbakat megnyerni közreműködőnek, mint például Gombai Tamást, Szabó Dánielt, Szokolay Dongó Balázst, ráadásul összehozta a három népdalénekes gráciát, Bognár Szilviát, Herczku Ágít és Szalóki Ágít. Ők már különféle stílusokban kipróbálták magukat több-kevesebb sikerrel, hangjuk azonban éppen ilyen zenére teremt. Nem mellesleg otthonosan mozognak a színpadon, vezetik a közönséget, és kiválóan alkalmasak arra, hogy együtt a nő három különböző arcát jelenítsék meg.

Ugyan megnézhetjük az eredeti koncerttermi verziót is, mégis érdekesebb a filmváltozat, amely jól válogatott néprajzos felvételekkel segíti a dalok értelmezését, a mélyebb összefüggések felfedezését. Bár a koncert miatt önmagában sem kell szégyenkezni, hisz kiváló a kompozíciók sora, ezek a régi, fekete-fehér filmkockák sokat emelnek a produkció fényén. *Pál Eszter*

Etnofon – Hangvető
E-DVD 001

**LOVÁSZ IRÉN:
BESŐ HANG**

„Miért félünk a csendtől? Így nem halljuk meg belső hangunkat!” figyelmeztet Lovász Irén, aki Gyógyító Hangok sorozatának második darabját adja a kezünkbe. A Belső hang a lélek legmélyére induló, hosszú, meditatív utazásra hív. Népdalokat és sámánzenét ötvözve az anyaméhbeli emlékeket hívja elő, amikor a különböző elemeket sora veszi. Rendkívül finom megoldás, hogy minden elemhez egy jellemző hangszert párosít: a földhöz a vastosabb hangú didgeridoo-t, a vízhez a hárfát, a tűzhöz a hegedűt, a levegőhöz pedig az éteri hangú shakuhachit. Ezek a hangszerek aztán a Belső hangban, a zárószámban összetalálkoznak, egységbe rendeződnek. Komoly munka van a lemez mögött, itt minden aprólékosan megtervezett és felépített: a népdalszövegek, a dallamok, ahogy egyik a másikba alakul, a kíséret és az énekhang viszonya, az ősi énektechnikák és a népdaléneklés „klasszikus” hangképzésének találkozása. Komoly kihívás egy énekesnek, Lovász Irén mégis könnyedén veszi az akadályokat, és kristálytisza hangon, gyönyörű színekkel énekel. Egyfajta személyiségfejlődést vázol fel, ahogy eljutunk a fogantatástól, a születéstől a halálig. Lényegében teremtéstörténet ez, amely a földtől az égig vezet, felhasználva az emberiség ősi, kollektív szimbólumrendszerét, de ezt elsősorban a magyar néphagyomány által megőrzött archaikus népdalkincs felől közelíti meg. Lovász Irén rendkívül nőies jelenség, és ez áthat mindent, amihez hozzányúl. Lelki békét teremt, elgondolkodtatja a hallgatót, aki a tudatosan válogatott szövegek, dallamok segítségével nem kerülheti el, hogy valóban a lelke mélyére nézzen, összefüggéseket lásson meg, és ezáltal közelebb kerüljön a gyógyuláshoz. A lemezt egy zeneterapeuta is ajánlja. *Nem véletlenül. Pál Eszter*

Szerzői kiadás – IndieGo
SVCD02

**DJABE:
KÖSZÖNJÜK, SIFI!**

A Djabe zenekar alapító tagja, az ütőhangszeres és énekes Sipos András, vagy ahogy barátai hívták, Sipi ötvenhárom évesen, nemrég váratlanul elhunyt, óriási űrt hagyva maga után a magyar zenei életben. Őrá emlékezik legújabb lemezével zenekara, a magyar paletta egyik legegényesebb, legátütöbbszerűbb együttese. Nehéz egy emléklemezt méltatni, főleg akkor, ha olyan zenészt búcsúztatunk, mint Sipos András, aki több mint tíz éve határozta meg a Djabe hangzását. Ő volt a Djabe lelke, sikereinek motorja, és nem mellesleg olyan kiváló ütős, amilyen kevés születik. Olyan felvételek kerülnek ilyenkor elő, amelyek régi emlékeket idéznek, ezért felkavaróak.

Amikor egy emléklemez megjelenik, általában nem abból indulnak ki a szerkesztők, hogy a szélesebb hallgatósághoz szóljanak. Leginkább a kiváló muzsikusz tiszteletére számára állítják össze az anyagot. Ez azonban a Djabe elmúlt bő évtizedét is összefoglalja, talán azért is, mert a Djabe valahol egyenlő lett Sipos Andrásal. Egy komoly, elemi erővel ható album, ami után nehéz másik lemezt feltenni. A technikának köszönhetően ma már nem akadály, hogy korábban felvett, fel nem használt zenei alapra jóval később újra rámuzsikáljanak, megidéve a múltat, a régi időket. Az ilyen jellegű, ritka élményt nyújtó felvételek mellett két új szám, a Sipi emlékének íródott Szavak nélkül és a Lelkek cseréje is felkerült az albumra, mindkettő kiváló, méltó kompozíció. A magyar zenei díjas Witchi Tai To legutolsó megszólalása zárja a sort, ez önmagában is kuriózum és emlék, Sipos András közvetlenül halála előtt játszott Debrecenben szeptember 7-én, amikor utoljára állt színpadon.

Pál Eszter

Gramy Records
GR 073

**HABIB KOITÉ AND BAMADA:
AFRIKI**

●●●●○

Koité alapos művész, ritkán készít lemezt, de ha mégis, akkor a legjobb minőséget hozza. (Lemezei eddig negyedmillió példányban keltek el!) Legújabb korongja nem sokban tér el a sikeres, 2001-es Barótól. (Annyiban mindenképp hasonlítanak, hogy ez is „klafa”!) Az élő felvételek kedvelőinek 2004-es Foly című koncert CD-jét ajánlom, ezen több számot is játszanak a Baróról. Melankolikus, lírikus hangvétele ellenére a tizenegy új dal egyáltalán nem szomorú. Valószínűleg Koité személyisége ilyen szolid. Intim muzsikálása Salif Keitá juttatja eszembe, de nem szükséges komolyabb párhuzamot keresni. Már a Barón is észrevehettük, hogy – habár a címadó dal valójában popzene – mindig rögzít egy kis autentikus afrikai zenét is albumain. Ez azonban csak a látszat, hiszen az eredeti mali stílusokra tökéletesen emlékeztető kompozícióit saját maga szerzi! Dalai lassú tempójúak, balladába, bluesba, reggae-be hajló ritmikus lökötéssel. A tradicionális, dobos-kolompos, 12/8-os, kétakkordos zenére most a kilencedik számig várunk kell. Koité végig akusztikus gitáron játszik, emellett lehetőleg basszusgitár és dobfelismerés adja a zene alapját, hogy aztán a legjobbak lépjen be egy-egy szájharmonika, balafon, kalimba, beszélő dob, djembe, vagy más etnikus dob, sőt, a n'goni nevű négyhúros hangszer. Jó lenne, ha kellemes, bariton hangjával hosszabban is gyönyörködtetne, de azért új formációja, a „Bamada” (Mali fővárosa, Bamako beceneve) is élvezetesen játszik. Afrikai zenésztársaihoz hasonlóan, az ő dalszövegei is a szociális viszonyokról, a társadalmi visszasságokról szólnak, összefogásra és felelősségvállalásra buzdítanak.

Pödör Bálint

**SABA:
JIDKA – THE LINE**

●●●●●

Az előadó története, mint oly sokszor, a II. világháborúig nyúlik vissza. Anglana, a katonatiszt – Saba apja – ezúttal nem az olasz megszállók kötelékében, hanem egyedül utazik vissza Szomáliába, felejteni, na meg a szerelem miatt... Létrejön egy boldog vegyes házasság, ám tagjai nem nyughatnak az idegengyűlölő hatóságok zaklatásaitól. Az egyik kislány, Saba csak ötéves, amikor a bosszúálló kormány, arroganciája csúcspontján negyvennyolc órát ad a családnak az ország elhagyására. És, hogy miért fontos mindez? Azért, mert a legjobb alkotások háttere, inspirációja gyakran ilyen személyes dráma. Saba ma Olaszországban él, de gyökereit nem felejtve, azt a somáli nyelvjárást igyekszik újratulni, amit még nagymamájától hallott. Most, évtizedekkel később felvette első lemezét, – gondolhatnánk, a depresszió és a nosztalgia jegyében. Micsoda tévedés! Az újdonsült énekes lendületes afro-pop dalok sorozatát alkotta meg. A ma divatos hip-hop és a kelet-afrikai népzene tökéletes összhangját mutatják. Pedig ez ingoványos terület, afrikai zenészek (köztük sztárok is) sokan kompromittáltak már magukat, amikor dobgépes, elektronikus alapokra építették dalaikat. Saba azonban jól érzi az arányokat, és tisztán látja az irányt, bizonyítékul rögtön be is válogatták a Women Of Africa all-star albumba. Biztos vagyok benne, hogy a népszerűsége ezután csak nőni fog, ugyanis ez a trendi, mégis pikáns hangzás egyre keresettebb a rádióadók körében. Hogy a Reer Xamar dialektusban (melynek a dallama – véletlen? – nagyon olaszosan cseng) tökéletesen énekel-e, nem tudom, de nem is ez a célja. Debütáló CD-je így is különleges.

Pödör Bálint

World Music Network – IndieGo
Tugcd1047

**EDYTA GEPPERTE & KROKE:
SPIEWAM ZICIE – I SING LIFE**

●●●●○

Idén már a Sziget Fesztiválon is élőben élvezhetjük Krokékat, de meglepett, hogy egyre jobb lemezeket készítenek! Új albumukat hallgatva, csaknem hibátlanok találtam a játékokat! Az viszont felismerhető, hogy a három krakkói fiatalember klasszikus zenész, a népzenevel (klezmer) és a jazzel csak a zeneakadémiai tanulmányaik alatt kezdtek el foglalkozni. Természetesen alaposan kitanulták ezek csinját-binját is, de a játékok néha már „túl tökéletes”! Frazeálásuk nem egységes, gyakrabban klaszszikus, mint jazzes. Ez a fajta akadémikus hozzáállás talán nem vág egybe a megrogzított jazzisták vagy népzeneészek ízlésével, mindemellett ez a precizitás legyen a legnagyobb hibájuk! Egyórás lemezüket a közép-európai jiddis dalok feldolgozásai mellett ezúttal is közel-keleti és balkáni ízekkel fűszereztek. A szövegírók Mordechaj Gebirtigtől egészen Szophoklészig képviseltetnek. Az énekesnőről, Edyta Geppertől csak jókat lehet mondani. Otthon, Lengyelországban valóságos sztár, tucatnyi lemez áll mögötte, és a koncertnaptára még napjainkban is telve. Bár nincs kivételes orgánuma, rutinja, technikája, az első perctől az utolsóig tudatosan kontrollálja képességeit: ugyanis ritka az ilyen énekes, aki azt tesz a hangjával, amit akar! Bár nem értek lengyelül, hangjából mégis kiválóan meg lehet érezni az érzelmek kifejeződéset! Egy ponton túl azonban ez kevés, nem könnyű elvonatkoztatnom a sok mássalhangzó-torlódástól, mely e nyelv sajátossága. Eltűnődöm, vajon hogyan tud érvényesülni a nemzetközi piacon egy lengyel szövegű, ugyanakkor nagyon erősen szövegcentrikus lemez. (Reméljük, nagyon jól!)

Pödör Bálint

Oriente – IndieGo
Rien Cd 61

Cumbancha – Indiego
Cmb-Cd-5

**ISTVÁNFI
BALÁZS:
IDŐ NÉLKÜL**

●●●●○

Istvánfi Balázs jó ideje felhívta magára a figyelmet szólóalbumaival, amelyeken a magyar népzene mellett egy-egy érdekes saját dallamot is játszott. Hangszere, a dudu meglehetősen szűk korlátok közé szorítja az előadót, így a dallamok íve, stílusa szinte szükségszerűen nem nagyon tud eltérni a hangszer számára természetes közegetől, az autentikus népzeneitől és annak behatárolt hangszórától. Nagy kár, hogy erre az albumra nem került a hagyományos népdalokból, dudánótákból, jót tett volna a lemeznek. Így egy kicsit egysíkú maradt a kép. Ezzel együtt Istvánfi Balázs kiváló dudajátékos, egyike a legjobbakkal, képes a hangulatfestésre, jól ismeri hangszereinek még apró rezdüléseit is, és ebből saját szerzeményei is sokat mutatnak, amelyek a különböző ütőhangszerek révén sajátos zenei világba kalauzolják a hallgatót. PB

Fonó Budai Zeneház
FA 241-2

**THINK GLOBAL –
SALSA**

●●●●○

Ez a sokszínű salsa válogatás a közelmúlt tizen-négy elsőrangú együttesével bő egyórányi. Think global: nincs számottevő különbség a sokféle nemzet salsa zenekarainak stílusában. (Bizony, orchestrát kell mondanunk, hiszen csak 7–12 fős gárdával szólal meg az az átütő erejű, jellemzően salsa hangzás.) A különbség mára nem földrajzi, hanem csakis „a fejekben” van. A stílus sem a kezdeti afro-cubanságról szól, mondhatnánk: felnőtt. Ízlés dolga, hogy valaki a pregnánsabban megszólaló bandákat kedveli, vagy a lágyabban játszókat. A választás nem minőségi rangsor, nem erőnyeket vagy hibákat feltételez, hanem belefér a salsa nyelvjárásainak változatosságába. Ezen a CD-n teljes az összkép, a Grammy-díjas Spanish Harlem Orchestrától az afrikai Makina Locán át a Grupo Latin Vibe jazzes hangzásaig. PB

World Music Network - IndieGo
Think 105 CD

**PUTUMAYO
PRESENTS – NEW
ORLEANS BRASS**

●●●●○

Az ütőkönnyek szívesen ecsetelik, hogy New Orleansra mennyire jellemző a latinus könnyedség, a bohém légkör, itt „egész évben karnevál van”! Számunkra azért fontos a város, mert a jazz szülőhazája. A korai marching bandeket a francia katonazenekarok mintájára szervezték. Jellemző hangszereik voltak egyebek közt a klaninét, a kornt és a pozan. Később, a „leülős” zenekarokban a basszust játszó tubát bőgő váltotta föl, és bevettek a zongorát is. A dixieland zene az 1910-es évektől terjedt el (állítólag a jenki dixie-eknek hívták a francia ajkú délieket – akik még a tizedollárosra is rányomtatták a „dix” szót, mely franciául tizet jelent –, s az erről a vidékről származó zene lett a dixieland jazz.) Ezen a lemezen az együttesek ilyen korai stílusban játszanak, csak a Dirty Dozen Brass Band lóg ki egy kissé: méghozzá pozitív irányba. PB

Putumayo World Music - IndieGo
Put 270-2

**PUTUMAYO
PRESENTS:
LATIN JAZZ**

●●●●○

Az első öt szám az albumon egyforma lüktetésű. Várnánk a változást, de sajnos konstatálnunk kell, hogy a tíz trackből hét cha-cha-cha és három guajira. Már Poncho Sanchez lemezein is aránytalanul érzem, hogy kompozíciói szinte kizárólag a negyedes, középtempójú cha-cha-cha és az ugyanilyen ritmikájú rhythm 'n' blues háziasításáról szólnak. Ez a zene csak azért latin jazz, mert nem vokális, mint népzenei őse, hanem instrumentális? A zenészek pedig tíz perceket improvizálnak két akkordra? Számomra több rejlik ebben a stílusban. A Machito, Tito Puente, Ray Barretto vagy Chico Alvarez által előadott kompozíciók egyenként jók lennének, de így, egymás után sorjázva csaknem összefolynak, unalmasak. Hiányoznak Michel Camilo, Dave Valentin, Arturo Sandoval felvételei – zenei anyag adódott volna bőven... PB

Putumayo World Music - IndieGo
P265 SL

**PUTUMAYO
PRESENTS –
TANGO AROUND
THE WORLD**

●●●●○

Mondhatni, rossz előjel, ha egy lemez mindössze 36 perces a közel 80 perc játékidőjű CD korában. De félre az előítéletekkel, amit hallunk, legalább változatos. Tizenegy zeneszám több kontinensről! Teljesült a szerkesztők eredeti célja, ez a válogatás reprezentálja a tangó nemzetköziségét. Jó a szenezáli verzió, eredeti argentinnak tűnik a finn – amelyet később majd összehasonlíthatunk igazi argentin előadókkal. Meghökentően jó a brazil Tango Idishe (jiddis), viszont meglepetésünkre csak amolyan tangó utánérzést hallunk az argentin Federico Aubeletől. Jazzes akkordokban is bővelkedik a norvég electrotango, ám az ugyanilyen hangszerelésű görög tangófélét csak valamilyen tudatmódosító szer hatása alatt tudnám élvezni. Közép-Európát a szerb Earth Weel Sky Band képviseli a Gipsy Tangóval. A lista megközelítőleg sem teljes, de izelítőnek jó. PB

Putumayo World Music - IndieGo
P271-1

**A ROUGH GUIDE
TO THE MUSIC OF
PARIS**

●●●●○

A világzene robbanásszerű divatját sokan a nemzetközi turizmus fellendülésével magyarázzák. Szerintük a vásárló a lemezboltban sétálgatva (vagy az interneten böngészve) megpillant egy mutatós külsejű albumot, megörül – „Á, Honolulu, hiszen ott már voltam!” – és teszi is a kosarába a lemezt. Valószínűleg a Tömör Kalauz marketingesei is a vásárlók ilyen típusú motivációjára alapoztak, ha a francia zenét propagáló régebbi kiadványaik után most ezt az összeállítást is jó üzletnek látták. Az egyórás CD hangzását az elmaradhatatlan harmonika határozza meg, ami jellemző a francia népi musette-re és a nagyvárosi kávéházak zenéjére egyaránt. A hírességek, köztük Richard Galliano, Biréli Lagrène és Sidney Bechet játéka emeli a korong színvonalát, mely egyébként erősen közepesnek tekinthető. PB

World Music Network - IndieGo
RGNET 1194 CD

Raiffeisen Jazz Klub

Minden vasárnap 16.00 órakor,
ismétlés hétfőn 21.00 órakor a Klubrádióban

Szereti a jazzt? · Ismeri a jazz sztárjait? · Gyűjti az új lemezeket?

Hallgassa hetente a Raiffeisen Jazz Klubot. Minden műsorban egy-egy jazzmuzsikussal vagy a jazz világhoz közel álló meghívott vendéggel beszélgetve, jazztörténeti, illetve jazzkritikai rovattal, programajánlóval és legfőképpen sok jó zenével próbáljuk izgalmassá tenni a vasárnap délutánt.

Hangoljon ránk, és ráhangolódik!

**Klubrádió.
Vélemények. Hírek.**

Budapest	95.3	Debrecen	93.5	Kecskemét	97.7
Ajka	88.8	Esztergom	98.1	Keszthely	92.2
Balatonfüred	91.8	Gyöngyös	88.9	Pápa	92.7
				Veszprém	90.6

Raiffeisen BANK
Jazz Klub

2007. december 13., 20.00
Fekete-Kovács Kornél Quintet – vendég: Babos Gyula (gítár)

A Jazz 10 arca
2008-ban is folytatódik a Raiffeisen Jazz Klub.
Keresse a részletes koncertnaptárat a Gramofon honlapján:
www.gramofon.hu

foto: Tavasz József

Millenáris Park, Fogadó
1024 Budapest, Fény u. 20-22. Telefon: +36 1 336 4000

KARÁCSONYI ÁRAK

MICHELL GYRO SE + RB300

420.000 - FT

ACOUSTIC REVIVE

CD demagnetizáló RD-3

80.000 - FT

TRANSFIGURATION AXIA HANGSZEDŐ

159.000 - FT

SHAKTI KŐ

69.000 - FT / DB

SHAKTI ON-LINE

31.000 - FT / PÁR

ZU DRUID MK4

790.000 - FT / PÁR

NAIM AUDIOFIL LP ÉS CD,

HDTT CD ÉS DVD

4800 - 7000 FT KÖZÖTT

PPA AUDIO

PENNA-POOR KFT. 1025 Bp. TÖRÖKVÉSZ ÚT 95-97/D
TELEFON: 325-8772, 438-0331 TEL./FAX: 325-9430
E-mail: ppaudio@penna-poor.hu www.penna-poor.hu

„Minden hang ima, minden forma mester”

MOUNA

A BELSŐ CSEND HANGJA

A HARMONIKUS LÉLEK
ÉS A ZENE EGYSÉGE AZ
EGYEDILEG KÉSZÍTETT
ESZKÖZÖKBEN

ACCPHASE
ACOUSTIC REVIVE
ACROLINK
ALTMANN
AUDIENCE
AUDIO RESEARCH
AUDIO REFINEMENT
CASTLE
DEQX
E.A.R. YOSHINO
FLYING MOLE
KIMBER KABLE
LEBEN
MANA ACOUSTICS
MICHELL
NAIM
NIRVANA
NOTTINGHAM
OYAIDE
PARASOUND
PROAC
PROMITHEUS AUDIO
REVOLVER
SAEC
SHAKTI
THETA DIGITAL
TRANSFIGURATION
YAMAMOTO
ZU

PENNA-POOR KFT

Ami megütötte
Rácz Zoltán fülét

Emberi hangzás

Foto: Polónyi István

Rácz Zoltán, a Kossuth-díjas Amadinda Ütőegyüttes vezetője, az UMZE művészeti vezetője és karmestere elsősorban a kortárszenéhez kötődik erős szálakkal. Több mint tizenhét éve a Liszt Ferenc Zeneakadémia tanára, nemzetközileg elismert oktató és előadó. A Lánc-reakció következő alanyaként újabb érdekes és értékes szempontokkal szolgált a High End-elvről való gondolkodáshoz.

◆ Bércesi Barbara

Az eddig megszólaltatott interjúalanyaink mindegyikénél elmondhattuk, hogy nagy formátumú művészek lévén igen elfoglaltak voltak, így nagy szerencsének tekinthetjük, hogy időt tudtak szánni a lakásukban beüzemelt rendszerekkel való beható ismerkedésre, egy – néhányuk számára talán – újfajta zenehallgatási élmény befogadására. Rácz Zoltánnal sem volt más a helyzet, de ő is örömmel fogadta a felkérést. Ahogy mondta, számára egy új, különleges minőségű zenelejátszó berendezéssel közelebbi kapcsolatba kerülni olyan, mint amikor egy új hangszert fedez fel magának.

Ismerjük meg Rácz Zoltán
zenehallgatási szokásait!

A leggyakrabban feketelemezt hallgató művész esetében kivételt tettek a Penna-Poor Kft. munkatársai, amikor beüzemelték nála a 123. oldalon felsorolt elemekből álló rendszert, mivel Rácz több mint harmincéves, de még tökéletesen működő lemezjátszóját is bekötötték e láncba. Ez a lemezjátszó amúgy a hozzá tartozó erősítővel és hangfalakkal középkategóriájúnak mondható. CD-t csak ritkán, egy alapvetően DVD-nézés céljából vásárolt, ám a kommersz osztályon belül jó minőségűnek számító lejátszóján hallgat.

Feketelemez-gyűjteményének nagy része még az 1980-as években került hozzá. Amikor első jelentősebb honoráriumait megkapta, nagy tételen vásárolta a számára fontos művek és előadók felvételeit – elsősorban külföldön. A CD-korszak beköszöntével gyűjtőszennvedélye alább hagyott, így nincs is túl sok digitális korongja. „Kedvtelésből alig-alig hallgatok zenét, s újabban már csak akkor vásárolok lemezt, ha az valamilyen speciális okból érdekes nekem” – fejt ki viszonyulását Rácz. Hozzáteszi, hogy ritkán osztja meg a figyelmét a zenehallgatás és más tevékenységek között, annyira magával ragadja az éppen befogadott zenemű. A hanglemez pedig számára közel olyan, mint egy tudós számára a lexikon vagy a szakkönyv.

Hogy alapvető kapcsolatát a hangtechnikához jobban megvilágítsa, Rácz Zoltán fontosnak érezte megosztani a lap olvasóival a következő történetet. Amikor 1992-ben John Cage meghívására New Yorkba látogatott, és egy hetet eltöltött a zeneszerző lakásában, meglepetten tapasztalta, hogy Cage-nek mindössze egy sétálómagnója volt, azon hallgatott zenét. Ez persze végletes hozzáállásnak tűnik, de Cage maga is végletes figura volt, s bár Rácz nem elégszik meg vele, hogy csupán egy walkman hangját hallgassa, azt igyekezett leszögezni, hogy minden esetben a zenei anyag minőségét tartja elsődlegesnek. „Ha egy zene megérint, elvarázsol, annál nagyobb élmény kevés létezik.”

Hogyan is áll ő a High Enddel?

Rácz korábban akkor szerzett tapasztalatokat a High End minőségű zenehallgatásról, amikor ilyen szintű rendszerek forgalmazóinál, illetve barátainál vendégeskedett, ennek ellenére igyekezett előítéletek nélkül viseltetni a lakásába érkező lánc nyújtotta hangzásélménnyel kapcsolatban. „Zenészlétem megtanított rá, hogy ne legyenek prekoncepcióim egy új jelenség befogadását megelőzően” – magyarázta. Bevallása szerint ő azon zeneművészek közé

tartozik, akik egy hangfelvétel megszólalásakor – történjék az bármilyen minőségű berendezésen – menthetetlenül azonnal magának a zenének a hatása alá kerülnek. „Észrevettem azonban, hogy az igazán kiemelkedő minőségű rendszeren való zenehallgatás tovább marasztalja az embert.” Valami hasonló történt, amikor Rácz a nála fölállított láncon először hallgatott zenét.

Megszólal a rendszer

Bár lemezgyűjteményének túlnyomó része vnyillemezből áll, az otthonába érkező Naim CD-játszón is sokféle zenét hallgatott, ráadásul néha huzamosabb ideig... Elsőként a Magyar Jazz Quartet új, Last Time Together című albumát tette fel, melyet négy órán át folyamatosan hallgatott az ismétlődő funkció segítségével. „Különösen tetszett ezen a rendszeren a faverővel megszólaltatott cintányér hangja – ütőhangszeresként nem tudok kibújni a bőromból” – mosolygott.

Természetesen minden előadó a saját felvételeit ismeri a legjobban, így az Amadinda több lemeze is bekerült a lejátszóba. Cage-összkiadásuk ötödik, még csak nyers, megkevert változatban létező CD-jét az ütőegyüttes többi tagjával együtt hallgatta – több mint három órán át, s mind a négyen rendkívül meggyőzőnek érezték az eredményt. Rácz fontosnak tartotta kiemelni, mennyire tetszett neki egy szintén saját, de korai Cage-felvételük: „A 11 perces zenemű olyan tömény, oly sokrétű hangzást rejt magában, hogy egy gyengébb minőségű lejátszón közel nem volna olyan élvezhető a darab. Rendkívül plasztikusan szólt a sok fémesen csengő ütőhangszer.”

Szerinte egyértelműen a rendszert dicséri, hogy az ütőhangszeres zene, mely jellemzően széles dinamikai tartományban mozog, s a legkülönbözőbb szonoritások kelnek benne életre, hihetetlenül valóságghűen szólt meg. (a rendszeren.)

De nemcsak kortárszenei műveket, hanem sok mást is hallgatott a művész. Felettébb élvezte egy Sibelius-felvételét hallgatni a vendégrendszeren. Ennek a lemeznek a hangzásképe egyébként is kedves számára, ami most még inkább gyönyörködtette. Lelkesedett a Japánban, a Müncheni Szimfonikusokkal és Sergiu Celibidachéval felvett Bruckner VIII. szimfóniáért, valamint Thomas Tallis Jeremiás siralmi felvételéért a King's Singers előadásában.

A Magyar Jazz Quarteten kívül Miles Davis Tutuja, valamint a Pat Metheny Grouptól a First Circle és a Travels is felcsendült, utóbbiak LP-n, de természetesen ezek is a High End-erősítőn és hangfalakon szóltak; a legérzékenyebb rész, vagyis a lánc vége tehát mindvégig High End minőséget szolgáltatott. „Meglépetően jól szólt LP-n az LGT 1992-es búcsúkoncertje, sokkal jobban, mint a saját rendszeremen.”

Minden szempontból különlegesnek mondható, ezért Rácz szinte szertartásosan helyezte a CD-játszóba Frank Zappa egyik legutolsó – publikálatlan – munkáját, amely-

ből mindössze három munkakópia létezik a világon. Az Eötvös Péter közreműködésével készült felvételen Edgar Varèse kompozíciói csendülnek fel, Zappa a lemez keverésének feladatát és a produceri teendőket vállalta. „Megrendítő hatást gyakorolt rám ez az anyag, s nem csak azért, mert tudva levő, hogy Zappa néhány hónap múlva már halott volt.”

Szívesen látott vendég volt tehát a rendszer?

Mindenféleképp igen volt Rácz Zoltán válasza erre a kérdésre, annak ellenére, hogy szerinte spirituális élményben elsősorban a koncerten való zenehallgatás részesítheti az embert. Mindenesetre amíg az otthoni zenehallgatásról van szó, nagyon is el tudná képzelni, hogy állandóan ilyen rendszeren hallgassa felvételeit. „Legfőképpen azért, mert rendkívül emberi hangja van. Valahogy életre kelnek általa a hangszerek. Szellős, tág terű és részletgazdag hangélményt kínál” – indokolta véleményét. Megjegyezte, hogy az olvasó számára már ismert demagnetizáló készülék hatását is egyértelműen hallja. Kipróbálta persze, milyen a készülékkel és anélkül meghallgatni ugyanazt a felvételt. „Furcsa lehet a hasonlat, s bár nem vagyok borász, de olyan élményt ad a demagnetizálás, mintha egy nagyon jófajta vörösbort után annak barrikolt változatát ízlelnénk meg.”

Úgy érzi, a zenelejátszó rendszerek elemeivel folytatott kísérletezés rokon természetű azzal, mint ahogy egy hangszeres művész keresi instrumentumának legmegfelelőbb megszólalási módját – akár évtizedeken át. „Lehet, hogy másnak ez bolondságnak, elvesztegetett időnek tűnik, engem ez a keresgélés lelkesít már vagy harminc éve.” ■

A RÁ CZ ZOLTÁNNÁL ÖSSZEÁLLÍTOTT RENDSZER ELEMEI:

- Naim Supernait Integrált erősítő 2x80W
- Naim CDX2 CD játszó
- Naim Allae hangfalak
- Naim NACA5 hangfal kábel gyári és Kimber ezüstródium banán dugókkal
- NAIM SNAIC 4/5 Összekötő kábel
- MANA Sound Table
- Audience AR-12 tápszűrő
- Audience hálózati kábelek Oyaide P-046e dugóval és C-046 IEC csatlakozóval
- Shakti kövek és on-line
- Acoustic Revive SIP-8 lezárások
- Acoustic Revive RD-3 demagnetizáló
- Yamamoto ébenfa állátetek
- Parasound Z Phono az analóg játszó bekötéséhez
- Audience Conductor összekötő kábel az analóg bekötéséhez

A hangszórókról – 2. rész

Előző írásunkban a dinamikus hangszórót mutattuk be, azt, hogy miért szükséges a hangsugárzók dobozba helyezése, és szoltunk az erősítőt is tartalmazó aktív, illetve az erősítő nélküli passzív hangszórókról. Most, a téma folytatásaképpen arról írunk, hogy miért található több, eltérő méretű hangsugárzót a hangszóródobozokban, milyen további kötöttségeink vannak elhelyezésüknél. Bár valójában műszaki témákról lesz szó, most is a téma felhasználói aspektusát tárgyaljuk.

◆ Ujházy László

A többutas hangszórók

Miért találunk egy hangszóródobozban több, különböző méretű hangsugárzót? E látszólag bonyolultnak tűnő kérdést azonnal megértjük, ha rátekintünk egy zenekar hangszerre. A hegedű, brácsa, cselló, bőgő ugyanannak a hangszer családnak négy különböző hangfekvésű tagja. Minél mélyebb a hangfekvés, a hangszer teste is annál nagyobb. Bár egy csellót lehangolhatunk a bőgő mélységére, az ily módon megszólaló hang nem lesz eléggé testes, mint ahogyan magas üveghangjai sem lesznek azonosak a hegedű hangjával. Valamennyi hangszer hangja csak egy meghatározott hangtartományban van összhangban méreteivel, ami egyben a meggyőző megszólalásának is feltétele. A hangszerépítés is felosztotta a hangszer között a különböző hangfekvéseket (a már említett vonósok mellett az ajaksípoknál például a pikoló, fuvola, altfuvola, vagy a kettősnádasoknál az oboa, angolkiürt, fagott, kontrafagott hangszer családot megalkotásával), ez történik a hangszórók esetében is. Hiszen egyetlen hangszórótól sem várhatjuk el, hogy a teljes hangfrekvenciás tartományt egyforma határfokkal sugározza – bár ilyen céllal is épülnek igényes hangszórók. Egy manapság igen gyakori építési mód szerint az érzékelhető hangtartományt a hangszórónál is felosztják. Mindegyik „hangfekvés” sugárzását egy olyan hangsugárzóra bízzák, amely kifejezetten erre a célra készült. Ezeket többnyire egyetlen dobozban helyezik el.

Ha csak két részre történik a felosztás, akkor kétutas, ha pedig három részre, akkor háromutas hangszórókról beszélünk. Ez utóbbira példa: a mélyszugárzó 30 Hz és 400 Hz között sugároz, ott átveszi szerepét a középszugárzó, egészen 3500 Hz-ig, majd innen a magassugárzó dolgozik egészen 22 000 Hz-ig. (E felosztás is jelzi, hogy a közép és magas hangfekvés egészen más a zenében, és megint más a hangtechnikában: a 3000 Hz a

technikában még a középtartományba esik, de a zenében már a zongora legfelső oktávjának g hangja körül van.) A többutas rendszerek könnyen felismerhetők arról, hogy több, különböző méretű és kialakítású hangsugárzóból épülnek fel, amelyek méretbeli arányairól „hangfekvéseiket” is azonnal leolvashatjuk. Az erősítők legtöbbször elküldik a teljes hangtartományt, s a passzív dobozokban található keresztváltók gondoskodnak arról, hogy mindegyik hangsugárzó csupán a szükséges hangtartományt kapja meg. Az aktív hangszórók esetében pedig gyakori megoldás, hogy már a hangsugárzókat közvetlenül meghajtó végerősítők előtt megtörténik az egyes hangtartományok szétválasztása. Bármilyen is a rendszer, fontos, hogy az egyes tartományok közötti átmenetek a fül és az akusztikai mérőműszerek számára észrevehetetlenek maradjanak. (Ez utóbbi annyira szigorú követelmény, hogy a keresztváltók a többutas rendszerek rendkívül „kényes” elemei, hiszen gyengébb kialakításuk esetén kedvezőtlenül befolyásolják a rendszerek hangzásképét. Ilyen probléma az egyutas rendszereknél nem adódik. Így a szakmában többek között éppen a keresztváltók okozta problémák okán kedvelik az egyutas rendszereket – bár velük más problémák merülhetnek fel.)

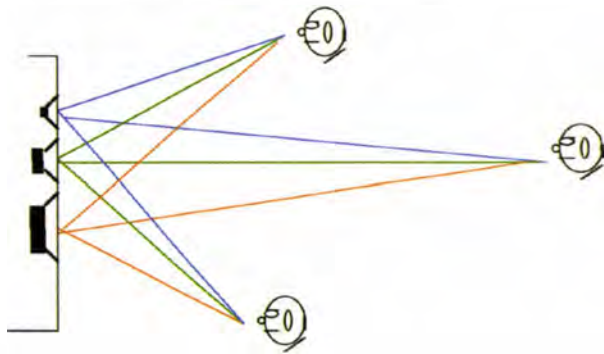
A hangszórók elhelyezése

E kérdést illetően most a többutas rendszerek elhelyezését vizsgáljuk, melyek térbeli kiterjedtségüktől függően csak egy meghatározott távolságban alkotnak homogén hangzásképet. Ugyanez igaz egy vonószenekear észlelt hangzásképe vonatkozásában is, hiszen az felborulhat, ha valamelyik hangszer csoportját túl közelről hallgatjuk. Így tehát a nagy kiterjedésű többutas sugárzórendszerek közeli hallgatásakor a hangkép elhelyezkedésünk szerint változhat, mert a hangszóró közvetlen közelében függőleges irányban mozogva változik a hangszínezet, illetve az egyes sugárzók között késések is kialakulnak.

Az alábbi ábrán egy gyakori többutas elrendezést láthatunk, felülről lefelé haladva a magas-, a közép- és a mély-sugárzóval, a rendszert három különböző elhelyezkedésben hallgatva. A hangutak eltérő hosszából kitűnik, hogy az egyes pozíciók között hangszínzetbeli különbségek jöhetnek létre, hiszen a hangforrások közvetlen közelében a hangerősség igen erősen függ a távolságtól. Tehát nem mindegy, hogy a három hangfekvés sugárzója közül melyikhez vagyunk közelebb. Ám nem csak a hangszínzetben, hanem az időbeliségben is fellépnek a már említett eltérések: a fej felső helyzetében a mély-sugárzó, az alsóban a magassugárzó hangja késik, míg a középső pozíció – a nagyobb távolságból eredően is – már jónak tekinthető. (Emellett sajnos az egyes sugárzók között eleve felléphetnek késések, hiszen egy hirtelen megszólaló hang esetében a magassugárzók hamarabb szólalnak meg, mint a kétség-telenül „lomhább” mély-sugárzók, ezért is helyezik olykor a magassugárzókat a doboz hátsóbb síkjába.)

Ezek a késések természetesen ezredmásodperc nagyságrendűek, a szubjektív tesztek alapján mégis befolyásolják a hangzsképet és a sztereóhatást. Tekintsük a következő példát: egy keményen indított zongorahangot azért érzünk határozottnak, mert a hangot alkotó különböző frekvenciájú rezgések gyakorlatilag azonos időben szólalnak meg. (E rezgések a következők: az alaphang, annak valamennyi felharmonikus, a kalapács becsapódásával járó „zörejek”, a rezonáns döngése stb., ezek szinte a teljes hallható hangtartományt felölelik.) Ha ezt a zongorahangot egy többutas rendszeren úgy hallgatjuk, hogy a sugárzókból beérkező különböző frekvenciák egymáshoz viszonyítva késnek, akkor a zongorahang indítása az időben „szétesik”. Természetesen nem magát a késést, hanem a hang természetellenességét észleljük. A fül nagyon érzékeny a hangok megszólalásának pillanatában lejátszódó akusztikai jelenségekre (az úgynevezett tranziensekre, amelyeket ha eltávolítunk a hangok elejéről például egy hangszerkesztő szoftver segítségével, akkor a hangszereket is nehezebben, vagy egyáltalán nem ismerjük fel). Kedvezőtlen esetben tehát a természetes zongorahang helyett annak csupán „gépí mását” kapjuk.

Nagyobb kiterjedésű hangszórórendszerek tehát inkább ott használhatók, ahol a helyiségben a megfelelő hangszó-

ró-hallgató távolságok – zavaró „tereptárgyak”: asztalok stb. közbeekelődése nélkül – kialakíthatók. Az elmondottak igazolják, hogy a kiterjedt, térben szétszórt sugárzókkal szemben főként közeli hallgatáskor miért lehetnek versenyképesek a megfelelően tervezett koncentrikus sugárzók, amelyek az egyes „utakat” egyetlen rendszerben egyesítve megfelelő konstrukció esetén a teljes hangfrekvenciás tartományt átfogják, és kitűnő sztereóhatás hozható létre.

A leírt jelenség az alapja annak a hangsugárzó-felosztásnak is, amely a hallgató és a hangszóró távolsága alapján tesz különbséget. A közeltéri sugárzók kisméretű, általában kétutas kivitelűek, jól használhatók például számítógépekhez. A másik szélső esetet a távöltéri hangszórók képezik, amelyek nagyobb teljesítményű, nagy kiterjedésű többutas rendszerek. Olykor egy-egy „hangfekvésben” is több hangszórót tartalmaznak, és többnyire a komolyabb, nagy technikai helyiséggel épült stúdiókban találhatók. Az otthoni hifi-hallgatásra szánt sugárzók általában e két véglet között helyezkednek el, másfél-kétméteres távolságtól már homogén a hangzsképek. Ez a szükséges minimális hangszóró-hallgató távolság annál nagyobb, minél nagyobb egyetlen dobozon belül a hangsugárzók egymástól való távolsága.

Az eddigiekben a többutas hangszórókat a hangszínzet és a sugárzók közötti esetleges időkésségek alapján vizsgáltuk, ám ismert még egy jellemző tulajdonságuk: a sugárzás irányítottasága, amely a kiegyenlített hangzsképek érdekében ugyancsak megköti a hangszórók elhelyezését.

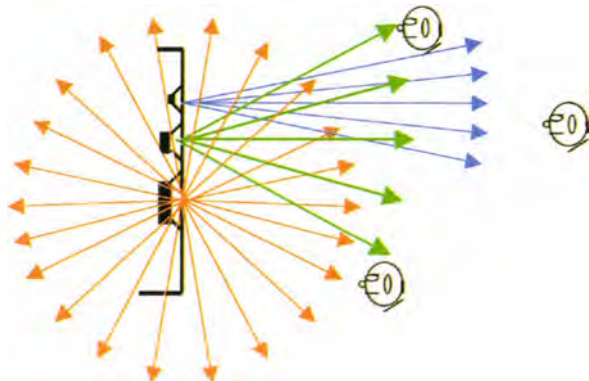
A hangszóró sugárzásának irányítottasága

A hangszerek sugárzásánál is megfigyelhetjük, hogy például a trombita hangszíne – ha tölcserét felénk fordítja – szép fényes, csillogó, azaz felhangdús, ám tölcserét tőlünk elfordítva egyre mattabb, fátyolosabb. Ennek oka, hogy magasabb felhangjait csak egy keskeny „kévében” sugározza, így ha tölcseré nem felénk irányul, akkor ezeket már nem érzékeljük, s az ily módon kialakult felhangszegénység okoz fénytelenebb hangzást.

Hasonló jelenséget figyelhetünk meg a hangszórók esetében: míg a mély-sugárzók szinte minden irányban egyenletesen sugároznak (megközelítően gömbsugárzók), addig a magassugárzók ugyanúgy irányítottak, mint a trombita. Egy adott méretű sugárzónál minél magasabb az éppen sugárzott frekvencia, az annál kisebb szögben, szűkebb nyálkában történik, azaz annál irányítottabb. (Egy alapvető fizikai törvénnyel állunk szemben: az irányítottaságot a hullámhossz és a sugárzó közötti méretarány befolyásolja.) A következő oldalnézeti ábrán egy háromutas rendszert úgy ábrázoltunk, hogy jelképesen az egyes sugárzók irányítottaságát is feltüntettük. Látható, hogy a magassugárzó viszonylag szűk kévében sugároz maximális intenzitással, a középsugárzó már jobban szétteríti hangját, míg a mélysu-

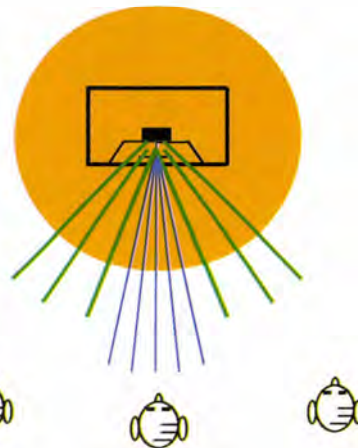

gárzó gyakorlatilag irányítatlan gömbsugárzó. Hangsúlyozni kell, hogy az irányítottság nem azt jelenti, hogy kizárólag csak egy meghatározott irányban történik sugárzás, hanem az ebben az irányban a legerőteljesebb. (A kék szín továbbra is a magas, a zöld szín a közép-, a narancs pedig az alacsony frekvenciák sugárzási kékéjét jelképezi.) A három lehetséges elhelyezkedés közül ismételtelen a középső a megfelelő, mert ebben a pozícióban mindhárom sugárzó kékéje eléri a hallgatóját, – a hangszerekhez hasonlóan – ez egyben a hangszórók sugárzási főiránya.

Az egyik kedvezőtlen pozíció annak felel meg, amikor a hangszórót a padlóra helyezük, s a magasabb frekvenciák nem érik fel a fül síkját (kivéve az eleve padlóra szánt „álló” rendszereket.) A másik rossz pozíció pedig azt a gyakori elrendezést mutatja, amikor a hangszórót magasra (szekrényre, könyvespolcra) helyezük, ilyenkor a magas frekvenciák a fejünk fölött haladnak. Ebben az esetben segíthetne a hangszórók enyhe megdöntése, ám ez az elhelyezés mégsem ajánlott, mivel a felülről beérkező hangok élettani hatása tartós hallgatás esetén előnytelen. Emellett ismert, hogy a sztereó bázis közepe „kupola jellegéből” eredően a hangszórók síkjához képest már eleve magasabban helyezkedik el, tehát egy könyvespolc tetején álló hangszórópárnál előfordulhat, hogy a sztereó bázis közepe már a „mennyezetet” súrolja. A hangszórók magassági elrendezésének legfőbb szabálya tehát, hogy a magassugárzók mindenkor nagyjából ülő fülmagasságban legyenek. A már említett „álló hangszóróknál” – felépítésükből eredően – ez a követelmény padlóra helyezésükkor automatikusan teljesül, hiszen eleve úgy épülnek, hogy magassugárzóik a szükséges szinten legyenek, a kisebb dobozokat pedig ennek megfelelően célszerű magasabb vagy alacsonyabb állványra helyezni, ha szükséges, akár „fejtetőre állítva”. (Akusztikai szempontból ugyanis közömbös a sugárzók függőleges sorrendje, a mélysugárzók inkább statikai okokból kerülnek a dobozok alsó részére.)

A magas frekvenciák sugárzási irányítottsága a vízszintes síkban természetesen ugyanúgy megjelenik, amint ezt az alábbi felülnézeti ábrán szimbolikusan jelöltük:

A feltüntetett három lehetséges hallgatási pozíció közül itt is a középső a megfelelő, ezért kell a hangszórók sugárzási főirányát a hallgatási pont irányába befordítani, ahogyan egy korábbi számunkban a szabványos sztereó elrendezés ismertetésekor ezt már bemutattuk.

A vízszintes síkban fellépő sugárzási jelenségeket magunk is könnyen megfigyelhetjük. Ha például egy hangszín szempontjából „dús”, hosszabban kitartott orgonaakkordot hallgatunk egy hangszórón, előtte félkör mentén elmozgunk, az észlelt hangszínezet a hely függvényében jól hallhatóan módosul. Különleges tervezési megoldásokkal a magassugárzás irányítottsága csökkenthető, s ennek köszönhetően az igényes hangszórók esetén nem jelent különösebb elszíneződést, ha azok előtt egyszerre ketten helyezkednek el. A hangstúdiókban sem okoz hangszínezet szempontjából különösebb gondot, ha például a keverőasztalnál egymás mellett többen is helyet foglalnak. (Ugyanakkor a térhangosítások esetén éppen előnyös, ha a hangszórók jól irányítottak, mert kisugárzott – olykor igen jelentős mértékű – hangenergiájuk ezzel a megfelelő helyre koncentrálnak, továbbá ezzel a távolabbi hangszórók okozta késések zavaró hatását is csökkenteni lehet.)

Olvasóinknak feltűnhetett, hogy az eddigiekben a hangszórókat „önmagukban” vizsgáltuk, mintha közelükben sem falak, sem berendezési tárgyak nem lennének. Ez egy olyan ideális állapot, amely legfeljebb a hangszórókat készítő cégek akusztikai laboratóriumában jön létre, amikor azokat mérőműszerekkel ellenőrzik. Ezek határoló felületei ugyanis olyan erős hangelnyelők, hogy úgy viselkednek, mintha „ott sem lennének”. A mindennapi gyakorlat azonban más: a hangszórók falak, bútorok, hangelnyelő szőnyegek és hangvisszaverő szekrényajtók között, tehát egy nagyon összetett akusztikai környezetben szólnak meg. Sorozatunk következő írásában azt mutatjuk be, hogy hogyan „viselkednek” a hangszórók a lakóhelyiségek akusztikai terében, és mire kell ügyelnünk akkor, ha azokat a „négy fal között” állítjuk fel.

AZ ORSZÁG ELSŐ SZÁMÚ
JAZZ ÉS KLASSZIKUS ZENEI
SZAKÜZLETE

FONE, ALPHA, EGEA, ACT
KIRKELIG, KNITTING FACTORY,
SCHANACHIE, DIW, CYBELE,
FUGA LIBERA, RICERCAR, ARCANA, EXTON,
HIGH NOTE, SONS OF SOUND, CRYPTO, MDG,
MA, OMNITON, SONG LINES

Nyitvatartás
hétfőtől - péntekig 10-20
szombat 10-16

1088 Budapest, Krúdy Gyula u. 6.
Tel./Fax: 486-0572, 486-0573
www.cdbar.hu

CONCERTO

Komolyzenei hanglemezek
a gregoriántól
a kortárs zenéig

LP, CD, DVD
vétel-eladás

Lemeztisztítás

Postai utánvét

Ez komoly!

AKADÉMIA

zeneműbolt

Budapest
VI., Király u. 28.
Tel.: 351-1942

Nyitva tartás:
H-P.: 10-18
Sz.: 10-14

A Gramofon magazinban
szereplő CD-k
megvásárolhatók,
megrendelhetők az

Az MCD üzletlánc
CD boltjaiban:

MCD ZENEÁRUHÁZ,
VI., Jókai u. 40.

MCD CAMPONA, XXII.,
Nagytétényi út 35-37.

ahol kiemelt klasszikus
és jazz választékkal
várjuk kedves Vásárlóinkat,
továbbá
belehallgatási lehetőséget
biztosítunk a vásárlás
megkönnyítésére!

GRAMOFON

Az 1996-ban alapított zenei lap
naponta frissülő internetes portálja

GRAMOFON Online

www.gramofon.hu

„A digitális hangtechnikáé a jövő”

Beszélgetés Jákó Péterrel

Jákó Péter a Hungaroton fejlesztőmérnökeként, majd a Magyar Rádió digitális archívumának munkatársaként rendkívül sokat tett a magyarországi digitális hangtechnika és hangkultúra alapjainak létrehozásáért. Összefoglaló könyve, amelyre már nagyon sokan vártak, hézagpótló a magyar szakirodalomban.

↔ Lőrincz Judit

Gramofon: *Hogyan került a hangtechnika – azon belül is a digitális hangtechnika – vonzókörébe?*

Jákó Péter: Gimnazista voltam, amikor megkaptam az első Hifi Magazin című kiadványt. Nagyon friss és izgalmas élményt jelentett számomra, alig vártam az új számok megjelenését. Ekkor határoztam el, hogy hangmérnök leszek. Jelentkeztem a Kandó Kálmán Műszaki Főiskolára, ahol a tanulmányok mellett olvastam az idegen nyelvű hangtechnikai lapokat, magazinokat. Ekkor jelent meg az első digitális magnetofon, a DAT (Digital Audio Tape), amivel csak az angol szakirodalomban lehetett találkozni. Amikor elvégeztem a főiskolát, a Hungarotonnál éppen megüresedett egy státusz, a digitális hangrögzítési területen. Itt kezdtem el fejlesztőmérnöként dolgozni. Már bő három évet töltöttem el a cégnél, amikor megszűnt a fejlesztési osztály, így többé nem volt szükség a munkámra. Ezután kerültem a Magyar Rádióhoz.

G.: *A Rádióban használtak már digitális eszközöket?*

J. P.: A digitális technika ekkor még eléggé gyermekcipőben járt itthon. CD-játszókat alkalmaztak ugyan, meg egy-két DAT magnót, de alapvetően analóg volt a Magyar Rádió rendszere. Én igazán jó időben kerültem ide, mivel a Rádió éppen ez idő tájt kezdett a digitális átállással, digitális szerkesztéssel foglalkozni, ekkor kerültek be az első számítógépes montírozók. Ekkor indult a DAB-kísérlet is.

G.: *Mi volt ez pontosan?*

J. P.: A DAB a Digital Audio Broadcasting rövidítése. Az 1995-ben megkezdett kísérlet az FM rendszer kiváltására alkalmas, digitális műsorsugárzás kidolgozása volt. A DAB olyan összetett rádiórendszer, amely nagyon sokban különbözik a hagyományostól, lehetővé teszi például, hogy a „hallgató” megnézhesse az éppen adásban elhang-

Fotó: Németh András Péter

zó zenemű partitúráját vagy a zeneszerzők, előadóművészek életrajzát. 2000-ben átkerültem az Antenna Hungáriához, ahol kifejezetten a DAB volt a szakterületem.

G.: *Most ismét a Magyar Rádió műszaki igazgatóságának munkatársa, de feladatai a digitális archívumhoz kapcsolódnak. Hogyan jött létre az archívum? Hogyan történik a digitalizálás?*

J. P.: A Rádió 2003-ban vásárolta az archívum tömeges digitalizálásához szükséges NOA-rendszert, az előkészítésben magam is részt vettem, tulajdonképpen a gazdája lettem ennek a területnek. Még ezt megelőzően született egy döntés, hogy a Magyar Rádió hangszalagokon, hanglemezekben lévő archívumának anyagát meg kell menteni az utókornak, s ezt egy nagy digitális tömegtárba kell „betölteni”. Ez persze nem azt jelenti, hogy csupán digitalizálni kell a felvételeket, hanem rengeteg információt, úgynevezett metaadatot kell hozzáfűzni, hogy kereshető és használható is legyen a hanganyag. Ezt a rendszert DA-nak (Digitális Archívum) hívjuk – ami egyébként magyar fejlesztés. A DA a hangfájlok és metaadatok kezelésére kialakított tömegtár, ide először be kell tölteni a hangfájlokat. Erre a célra készült a NOA digitalizáló rendszer, amelynek három szalagos munkaállomása egyenként három-három szalagos magnó jelét tudja digitalizálni. Van egy negyedik munkaállomás, ahol négy CD párhuzamos bejátszása lehetséges. A négy munkaállomáson óránként akár 25 műsorórát lehet archiválni.

G.: *Ehhez tartozik egy adatbázisrendszer.*

J. P.: Természetesen, a metaadatok ugyanis óriási adatbázist képeznek, a hangfájlok pedig az egyes adatbázis-rétegekhez vannak hozzárendelve. A hangfájlokat tároló tömegtár egy adatkaszettákra épülő szalagos rendszer, egy óriási szekrény, amelyben több lejátszó és felvevő egység

található, ebben helyezkednek el a kazetták, vonalkóddal ellátva. Egy robot a vonalkód alapján azonosítja őket, s amelyikre éppen szükség van, azt berakja a meghajtóba.

G.: Gondolom, ehhez hatalmas tárhelyre van szükség.

J. P.: A DA hierarchikus felépítésű rendszer, amelynek a kazettás rendszer mellett egy 1 terabájtos merevlemez egység is része. Egy hangarchívum ekkora merevlemez rendszer esetén is véges kapacitásúnak számít, ezért van szükség a 200 gigabájtos adatkazettákra, ezekből több mint hatszáz fér el a tárolóegységben. Tehát ez igazán nagy tárhelynek számít, ám ma már winchesterekből is építhető ekkora rendszer.

G.: Mi a véleménye a különböző digitális audioformátumokról? Nagyon népszerűvé vált az MP3, ami sajnos nem a hangminőség javulását támogatja, hanem a kis helyigénynek kedvez.

J. P.: Kétféle irányzat létezik. Az egyik a nagyon nagy felbontású formátumoké, mint például az SACD (Super Audio Compact Disc) és a DVD-Audio. A másik irányzat az általában veszteséggel tömörített audio-formátumoké – egyebek közt az MP3 is ilyen. Az előbbi jobb hangminőséget garantál, mint a CD, az utóbbi jóval rosszabbat. Szerintem a végtermékek esetében nem szükséges a nagy felbontás, inkább a stúdiókban, a jelfeldolgozásnál jelent előnyt. A másik oldalon álló veszteséges formátum nagyon sok szituációban és alkalmazásban elfogadható, véleményem szerint. Természetesen MP3 és MP3 között is van különbség, mivel a tömörítés mértéke, fajtája is többféle már. A hordozható eszközök véges tárolókapacitása is mindenképpen indokolja az MP3 gyors terjedését, mert nem mindegy, hogy egy 1 gigabájtos lejátszóba másfél óra műsort tudok beolvasni, vagy tízet-húszat.

G.: Nagyon ellentétes vélemények alakultak ki mind a gyári, mind az írható CD-k élettartamát illetően. Miért?

J. P.: A gyári CD-ről is elmondták annak idején, hogy nem fog húsz évnél többet túlélni. Nekem van 1982-ből való lemezem, amelynek tökéletes az állapota. Valóban voltak problémák a kezdeti időkben. Még nagy gyáraknál is előfordult, hogy nem megfelelő anyagot alkalmaztak a CD-k gyártásához, így azok később tönkrementek. A Philips angliai üzeme éveken keresztül állított elő olyan lemezeket, amelyek rosszul lakkot használtak. Nekünk is volt ebből a Magyar Rádióban több száz darab, de szerencsére meg tudtuk menteni a felvételek nagy részét.

Az egyszer írható CD-ből (CD-R) is sok fajta létezik. Mi a Rádióban most is ritkaságszámba menő arany tükröző rétegű lemezeket használunk, amelyeket kifejezetten archiválási célra készítenek. Ezeket tartják a legstabilabbnak, mivel a várható élettartamuk megfelelő tárolás ese-

tén száz év fölötti lehet. Valószínűleg akkor már nem lesz kompatibilis lejátszó eszköz, úgyhogy valójában nem is az a kérdés, hogy meddig működőképes egy ilyen hordozó, hanem hogy meddig lehet hozzá olyan szerkezetet kapni, amely lejátsza. Az élettartam kérdését megoldja a tömeg-tár használatára való áttérés, de a visszakeresés már problémát jelent otthoni környezetben, egy több száz darabos lemezgyűjteménynél, ahol egyesével kell mérlegelni a lemezeket, és arról kell dönteni, hogy melyik CD legyen átmentve más hordozóra.

G.: Nemrég már harmadik kiadásban jelent meg *A digitális hangtechnika című, népszerű könyve, amely a magyar szakirodalomban elsőként foglalkozik e témával ilyen átfogó módon. Hogyan jött az ötlet a megírására?*

J. P.: A digitális archívumban végzett munkám mellett oktatással is foglalkozom. Itt, a Magyar Rádióban és más tanfolyamokon is tanítom a digitális hangtechnikát. Az ötlet akkor jött, amikor a Rádió ezen a szakterületen indított képzést technikusok számára, s a tanfolyamhoz jegyzetet kellett készítenem. A könyv első kiadása tulajdonképpen ezeknek a belső használatra készült füzeteknek a folytatása, persze továbbfejlesztett formában. Valóban hiánypótló kiadványról van szó, mert itthon még nem jelent meg összefoglaló munka e témában. Ezért is győzködtek mérnök és tanár kollégáim, hogy mindenképpen tegyük hozzáférhetővé. Amikor elfogytak a magánkiadás példányai, a Kossuth Kiadó jelentette meg a második kiadást 2002-

ben. Három év múlva a harmadik is napvilágot látott, amely már aktualizálva, bővített változatban jelent meg. Tartozik hozzá egy CD-ROM is, amely a könyvben tárgyalt jelenségeket mutatja be – hallható formában.

G.: Milyennek képzeled a hangtechnika jövőjét? Sokan még mindig jobban szeretik az analóg hangzást.

J. P.: A digitális technikáé a jövő, ez biztos. Én nem bánom, mert úgy hiszem, sok előnye van. A tévé és a rádió is a digitális technikára kezd áttérni, a lemezejátszás pedig már régóta digitális elven működik. A televíziós műsor-sugárzás kérdése már hivatalosan eldőlt Magyarországon: 2012-ben le kell kapcsolni az analóg adókat, és csak digitálisan lehet sugározni. A rádióra vonatkozóan még nincs ilyen döntés, de nemsokára kiírják a pályázatot az első magyar digitális rádióra. A digitális és az analóg hangzás összehasonlítása sokáig nem volt igazságos. Utóbbi egy sok tízéves technológia, amely gyakorlatilag elérte a megvalósíthatósági határát. Innen már exponenciálisan nőnek az árak, csak minimális minőségjavulást lehet elérni óriási befektetés árán. A digitális berendezéseknél régebben sok probléma adódott, ám ezek jelentős része megoldódott. Az eszközök állandóan fejlődnek – egyelőre határok nélkül.

„A digitális és az analóg hangzás összehasonlítása sokáig nem volt igazságos”

Az 1996-ban alapított Gramofon – Klasszikus és Jazz című folyóirat nemesak a szakmát, a magyar zenei élet szereplőit, illetve hűséges előfizetőit szeretné megszólítani, hanem a zenekedvelők, a klasszikus zene és a jazz iránt érdeklődők lehető legszélesebb táborát. Szándékunk szerint folyamatosan bővítjük a Gramofon terjesztőinek körét, s ennek érdekében az elmúlt időszakban jó néhány új megállapodást kötöttünk. Az alábbiakban felsoroljuk azokat a helyeket, ahol a Gramofon már jelenleg is biztosan megvásárolható.

BUDAPEST

- Akadémia Zeneműbolt – Bp. VI., Király utca 28.
- Budapest Music Center – Bp. IX., Lónyay utca 41.
- CD Bár – Bp. VIII., Krúdy Gyula utca 6.
- CD Bár Budá – Bp. XII., Kékgyöly utca 28.
- Concerto Hanglemezbolt – Bp. VII., Dob utca 33.
- Fonó Budai Zeneház – Bp. XI., Sztregova utca 3.
- Galeon Bolt – Bp. XII., Magyar jakobinusok tere 4.
- Írók Boltja – Bp. VI., Andrássy út 45.
- Kodály Zoltán Zeneműbolt – Bp. V., Múzeum krt. 21.
- Művészetek Palotája hanglemezbolt – Bp. IX., Komor Marcell u. 1.
- Nagymező Jegyiroda – Bp. VI., Nagymező utca 19.
- Óbudai Társaskör – Bp. III., Kiskorona utca 7.
- Rózsavölgyi Zeneműbolt – Bp. V., Szervita tér 5.
- Zeneakadémia aula (koncertnapon) – Bp. VI., Liszt Ferenc tér 8.

HUNGAROTON

- Hungaroton MOM Park – Bp. XII., Alkotás u. 53.
- Hungaroton Classic márkabolt – Bp. VII., Rottenbiller u. 47.
- Hungaroton Sugár – Zene és Film Szakáruház – 1148 Budapest, Őrs vezér tere 24.

LAPKER

- Relay 1011 Budapest, Batthyány tér – HÉV
- Relay 1011 Budapest, Batthyány tér – metró
- Relay 1023 Budapest, Germanus Gyula park – aluljáró
- Relay 1024 Budapest, Moszkva tér
- Inmedio 1025 Budapest, Lövház u. 4.
- Inmedio 1033 Budapest, Flórián tér – üzletközpont
- Relay 1042 Budapest, Újpest – metró
- Inmedio 1051 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 76.
- Relay 1052 Budapest, Deák F. tér – aluljáró
- Relay 1052 Budapest, Kígyó u.
- Inmedio 1052 Budapest, Párizsi udvar
- Inmedio 1052 Budapest, Váci u. 10.
- Inmedio 1052 Budapest, Városház u. 3–5.
- Relay 1053 Budapest, Kálvin tér 1.
- Relay 1062 Budapest, Nyugati tér – aluljáró
- Relay 1071 Budapest, Blaha Lujza tér – aluljáró
- Inmedio 1073 Budapest, Erzsébet krt. 17.
- Relay 1082 Budapest, Baross tér
- Relay 1093 Budapest, Boráros tér – aluljáró
- Relay 1097 Budapest, Nagyvárad tér – metró
- Inmedio 1106 Budapest, Őrs vezér tere – Árkád
- Relay 1107 Budapest, Kőbánya-Kispest – metró
- Inmedio 1117 Budapest, Október 23. u. 6–10.
- Relay 1122 Budapest, Déli pu. – metró
- Inmedio 1126 Budapest, Böszörményi út 18/b.
- Relay 1132 Budapest, Váci út – Róbert Károly krt. (Árpád híd 1.)
- Relay 1132 Budapest, Váci út – Róbert Károly krt. (Árpád híd 2.)
- Relay 1134 Budapest, Lehel tér – Gogol u. aluljáró
- Relay 1134 Budapest, Lehel tér – Victor Hugo u.
- Inmedio 1141 Budapest, Őrs vezér tere – Sugár
- Relay 1142 Budapest, Mexikói út – földalatti
- Relay 1143 Budapest, Kerepesi út – Hungária krt

- Inmedio 1152 Budapest, Szentmihályi u. 131. – Pólus Center
- Relay 1185 Budapest, Fehérvári út – Érzezés
- Relay 1185 Budapest, Fehérvári út – Transzit
- Inmedio 1223 Budapest, Nagytétényi u. 37–47. (Campona)

VIDÉK

- Antikvárium Kft. – 6720 Szeged, Kárász u. 16.
- Blue Train Hanglemezbolt – 8000 Székesfehérvár, Károly J. u. 43/A
- CD Café – 2000 Szentendre, Alkotmány u. 5.
- Corvina Kiadó Könyv- és Zenebolt – 7621 Pécs, Széchenyi tér 8.
- Deák Könyvesház – 8800 Nagykanizsa, Deák tér 2.
- Ezüst Medve Könyv- és Hanglemezbolt (Rómer Ház) – 9021 Győr, Teleki László u. 21.
- Filharmónia Kelet-Magyarország Kht. jegyiroda – 3525 Miskolc, Kossuth Lajos u. 3.
- Hold Antikvárium és Hanglemezbolt – 8000 Székesfehérvár, Kossuth u. 2.
- Könyvpavilon – 7100 Szekszárd, Szent István tér 1–3.
- Ko Könyv – Zene – Film Áruház – 9700 Szombathely, Kossuth L. u. 8/3.
- Könyvjelező Kkt. Babó Könyvesbolt – 4400 Nyíregyháza, Dózsa György u. 8.
- Miskolci Szimfonikus Zenekar közönségszolgálati iroda – 3525 Miskolc, Rákóczi u. 2.
- Petőfi Sándor Könyv- és Zeneműbolt – 9022 Győr, Árpád u. 44.
- Rivalda Antikvárium – 9021 Győr, Kazinczy u. 6.
- Roger's – 4024 Debrecen, Batthyány u. 22.
- Sziget Könyvesbolt (Debreceni Egyetem főépület) – 4032 Debrecen, Egyetem tér 1.
- Unicus Antikvárium – 9400 Sopron, Szt. György u. 14.
- Victor Audio hanglemez- és CD-szaküzlet – 6000 Kecskemét, Vörösmarty u. 6.
- Vörös Cédrus – 9400 Sopron, Mátyás király u. 34/f
- Zrínyi Könyvesház – 8800 Nagykanizsa, Fő út 8.

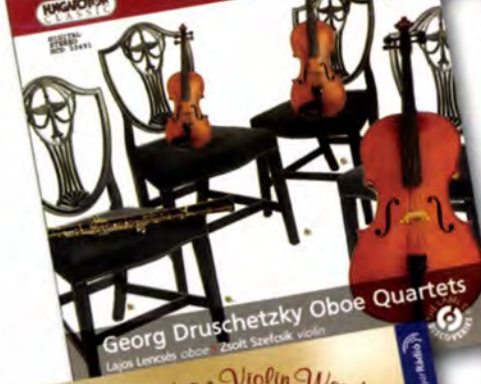
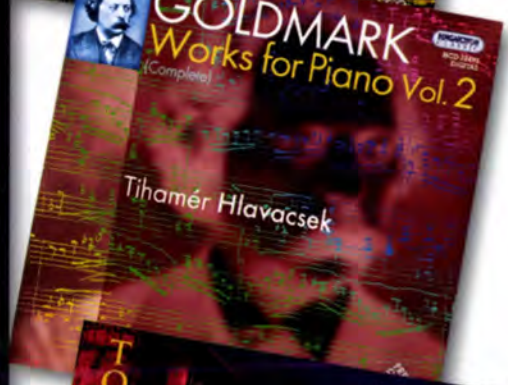
LAPKER

- Inmedio 2100 Gödöllő, Szabadság tér 9.
- Inmedio 2900 Komárom, Klapka u. 12.
- Inmedio 3300 Eger, Széchenyi út 20.
- Inmedio 4026 Debrecen Plaza, Péterfia u. 18
- Inmedio 4400 Nyíregyháza Plaza – Szegefű u. 75.
- Relay 5000 Szolnok, MÁV Pályaudvar
- Relay 5600 Békéscsaba, Andrássy út 58.
- Inmedio 6000 Kecskemét, Petőfi S. u. 2.
- Inmedio 6722 Szeged, Kárász – Dugonics tér 1.
- Relay 6722 Szeged, MÁV Nagyalomás
- Inmedio 7150 Bonyhád, Szabadság tér 12.
- Inmedio 7400 Kaposvár Plaza
- Inmedio 7600 Árkád, Nagy Lajos király út – Alsómalom sarok
- Inmedio 8000 Székesfehérvár, Fő u. 9.
- Inmedio 8200 Veszprém, Kossuth u. 1.
- Inmedio 8300 Tapolca Tesco, Veszprémi u. 5.
- Inmedio 8800 Nagykanizsa – Tesco
- Inmedio 8800 Nagykanizsa Plaza
- Relay 9001 Győr, Révai u. 8., MÁV
- Relay 9700 Szombathely, MÁV csarnok

www.hungaroton.hu

Hungaroton Zene- és Film Szakáruház
Sugár Üzletközpont, 1148 Budapest,
Órs vezér tere 24.
Telefon: (1) 887-6720

Hungaroton MOM Park
1123 Budapest,
Alkotás út 53.
Telefon: (1) 487-5680

Hungaroton Classic Márkabolt
1071 Budapest,
Rottenbiller u. 47.
Telefon: (1) 322-8839

2007. december 16.
vasárnap 11.00, 15.00
MTA Díszterme

Bartók és a metronóm

*Kocsis Zoltán és az
NFZ muzsikusainak
ifjúsági hangversenye*

2007. december 21. péntek 19.30
2007. december 22. szombat 19.30
Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

Csajkovszkij:

A Diótörő – teljes balettzene bábokkal

Közreműködnek:

A Budapest Bábszínház művészei

A Magyar Rádió Gyermekkórusa

(karigazgató: Thész Gabriella)

Vezényel: Kocsis Zoltán